REIZE

NAAR DE

ZUID-POOL

EN RONDOM DE

WAERELD.

REIZEN
RONDOM DE
WAEREL D,
DOOR
JAMES COOK,
VERTAALD DOOR
J. D. PASTEUR.
MET KAARTEN EN PLAATEN
ZEVENDE DEEL.

TE LEYDEN, AMSTERDAM, EN 'S HAAGE, bij
HONKOOP, ALLART EN VAN CLEEF,
MDCCC.

INHOUD

VAN HET

ZEVENDE DEEL.

VERVOLG VAN HET DERDE BOEK.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Bladz.

Ontdekking van Nieuw-Caledonia. *Voorvallen terwijl het ſchip in* Balade *lag.* . 1

NEGENDE HOOFDSTUK.

Beſchrijving van Nieuw-Caledonia. *Zeden, gewoonten en konſten der inwooneren.* 24

TIENDE HOOFDSTUK.

Vaart langs de kust van Nieuw-Caledonia. *Aardrijks- en Scheepvaartkundige Waarneemingen.* 38

ELFDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Vervolg van de vaart van Nieuw-Caledonia *naar* Nieuw-Zeeland. *Ontdekking van het Eiland* Norfolk. *Voorvallen terwijl het ſchip in* Koningin Charlotta Kanaal *lag.* 66

VIERDE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Togt van Nieuw-Zeeland *tot het* Vuurland. *Koers langs de kust van* Kaap Deſeada *tot* Kersmis-Kanaal. *Beſchrijving van dat gedeelte van de kust.* 92

TWEEDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen in Kersmis-Kanaal. *Beſchrijving van het land en deszelfs inwoonеren.* 112

DERDE HOOFDSTUK.

Vaart van Kersmis-Kanaal, *om* Kaap Hoorn, *door de* Straat van le Maire *en om* Staaten-Land. *Ontdekking van eene haven aan dat Eiland. Beſchrijving dier kuſten.* 128

VIERDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Aardrijks- en Scheepvaartkundige Aanmerkingen. Verſlag omtrent de Eilanden bij Staaten-Land, *en van de dieren, die 'er op gevonden worden.* 143

VIJFDE HOOFDSTUK.

Koers na het verlaaten van Staaten-Land. *Ontdekking van het Eiland* Georgia. *Beſchrijving van hetzelve.* 156

ZESDE HOOFDSTUK.

Vaart na het verlaaten van het Eiland Georgia. *Ontdekking van* Sandwich-Land. *Enige redenen voor het beſtaan van land omtrent de* Zuid-Pool. . . . 178

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Herhaaling van het hoofdzaaklijke, dat op deezen togt verrigt is. Giſſingen omtrent den oorſprong der ijs-eilanden. Vervolg van onze koers tot onze aankomst aan de Kaap de Goede Hoop. 203

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Bladz.

Verhaal van Kapitein FURNEAUX *van zijne koers met* de Avontuur, *zedert zijne ſcheiding van* de Reſolutie *tot zijne aankomst in Engeland. Verſlag van den Luitenant* BURNEY, *van het vermoorden van het volk van de ſloep door de Nieuw-Zeelanders, in* Koningin Charlotta Kanaal. 220

NEGENDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen aan de Kaap de Goede Hoop. *Ontdekkingen door de Franſchen gedaan. Vertrek van de* Kaap de Goede Hoop. *Aankomst te* St. Helena. 240

TIENDE HOOFDSTUK.

Vaart van St. Helena *naar de* Weſterſche Eilanden. *Beſchrijving van de Eilanden* Aſcenſion *en* Fernando de Noronha. . . 251

ELFDE HOOFDSTUK.

Aankomst aan het eiland Fayal. *Beſchrijving van die plaats. Terugkomst van* de Reſolutie *in* Engeland. 267

TA-

TAFELEN VAN DE KOERS VAN DE RESOLUTIE EN VAN DIE VAN DE AVONTUUR ENZ.

EERSTE TAFEL.

Bladz.
Van de Kaap de Goede Hoop *tot* Nieuw-Zeeland. 285

TWEEDE TAFEL.

Koers van de Avontuur *van den dertienden February tot aan van* Diemens-Land. . 289

DERDE TAFEL.

Koers van de Resolutie *en* de Avontuur *van* Nieuw-Zeeland *tot* Otahiti. 290

VIERDE TAFEL.

Koers van de Resolutie *en* de Avontuur *van* Ulietea *tot de* Vrienden-Eilanden *en* Nieuw-Zeeland. 292

VIJFDE TAFEL.

Koers van de Resolutie *van* Nieuw-Zeeland *tot* Paasch-Eiland. 293

ZESDE TAFEL.

Bladz.

Koers van de Reſolutie *van* Paasch-Eiland *tot de* Marquiſen-Eilanden. 296

ZEVENDE TAFEL.

Koers van de Reſolutie *van* Ulietea *tot de* Nieuwe Hebriden. 297

AGTSTE TAFEL.

Koers van de Reſolutie *van* Nieuw-Caledonia *tot* Nieuw-Zeeland. 298

NEGENDE TAFEL.

Koers van de Reſolutie *van* Nieuw-Zeeland *tot* Terra del Fuego. 299

TIENDE TAFEL.

Koers van de Reſolutie *van* Staaten-Land *tot de* Kaap de Goede Hoop. 300

ELFDE TAFEL.

Koers van de Avontuur *van* Nieuw-Zeeland *tot de* Kaap de Goede Hoop. 302

WOOR-

WOORDEN-LIJST VAN DE TAAL DER SOCIETEIT-EILANDEN.

Bladz.

Voorloopige Aanmerkingen omtrent het gebruik der Woorden-lijst. 307

Woorden-lijst. 313

Tafel van de verſchillende taalen van de Zuid-Zee. 350

AANTEKENINGEN, GETROKKEN UIT HET DAGVERHAAL VAN G. FORSTER.

Aantekeningen op het derden Boeks negende Hoofdſtuk. 353

Aantekeningen op het tiende Hoofdſtuk. . 358

Aantekeningen op het elfde Hoofdſtuk. . 369

Aantekeningen op het vierden Boeks eerſte Hoofdſtuk. 381

Aantekeningen op het tweede Hoofdſtuk. . 388

Aantekeningen op het derde Hoofdſtuk. : 396

Bladz.

Aantekeningen op het vijfde Hoofdſtuk. . 404

Aantekeningen op het negende Hoofdſtuk. . 408

Aantekeningen op het tiende Hoofdſtuk. . 419

Aantekeningen op het elfde Hoofdſtuk. . 424

DRUKFEILEN.

IV *Deel Voorb. bladz.* IV *reg.* 10 *en bladz.* V *reg.* 2 *van end. ſtaat* twee deelen *lees* drie deelen.

REI-

REIZE

NAAR DE

ZUID-POOL

EN RONDOM DE

WAEREL D.

VERVOLG VAN HET DERDE BOEK.

AGTSTE HOOFDSTUK.

Ontdekking van Nieuw Caledonia. *Voorvallen terwijl het ſchip in* Balade *lag.*

Den eerſten September 1774 met zonne-opgang, hadden wij, na dat wij den geheelen nacht Z. W. geſtevend waren, geen land meer in het gezigt. Den wind in het Z. O. blijvende, gongen wij voort Z. W. te ſtuuren. Den tweeden, ten vijf uuren na den middag, wanneer wij op 18° 22′ Breedte en op 165° 26′ Lengte waren, was de afwijking van het kompas 10° 50′ O. en den derden, op

hetzelfde uur, was zij 10° 51′, zijnde wij toen op 19° 14′ Zuidèr Breedte en op 165° Ooster Lengte. Den volgenden morgen, op 19° 49′ Breedte en op 164° 53′ Lengte, gaf de amplitudo 10° 21′ en de azimuths 10° 7′ O. Ten agt uuren, terwijl wij zuidwaarts ſtuurden, wierd 'er land ontwaard in het Z. Z. W. en op den middag ſtrekte het van Z. Z. O. tot W. ten Z. omtrent zes mijlen van ons. Wij bleeven 'er op aan houden met een ligt koeltjen uit het O. tot des avonds ten vijf uuren, wanneer wij door ſtilte wierden opgehouden. Wij waren op deezen tijd drie mijlen van land, dat zig van Z. O. ten Z. door het Z. W. tot het W. ten N. uitſtrekte. In het Westen vertoonden zig enige openingen, zoo dat wij niet zeggen konden of het een doorgaand land, of eene groep eilanden ware. In het Z. O. ſcheen de kust te eindigen in een hoog voorgebergte, dat ik *Kaap Colnett* noemde, naar eenen van mijne zee-kadetten, die eerst dit land ontdekte. Omtrent ter halver weg tusſchen ons en het land zagen wij branding, en daar agter twee of drie kanos onder zeil, naar zee houdende, als of hun voorneemen ware geweest naar ons toe te koomen; maar een weinig voor zonne-ondergang ſtreeken zij hunne zeilen en wij zagen haar niet meer. Na enige uuren ſtilte kreegen wij een koeltjen uit het Z. O. en beſteedden den nacht met af en aan te zeilen.

Den

Den vijfden, bij zonne-opgang, den horizont helder zijnde, konden wij de kust zien, zig uitſtrekkende naar het Z. O. van *Kaap Colnett*, en door het Z. W. tot het N. W. ten W. Wij zagen nog enige gaapingen of openingen in het Westen, en daar ſcheenen een rif of banken langs de kust te zijn, die aan die, welke wij den voorigen avond gezien hadden, vast waren. Het was mij onverſchillig of wij langs de kust op zouden laveeren naar het Z. O. dan of wij voor den wind zouden afhouden naar het N. W. Ik verkoos het laatſte, en, na dat wij twee mijlen langs de buiten-zijde van het rif (want het bleek een rif te zijn) voortgezeild hadden, kwamen wij voor eene opening, die het voorkoomen had van een goed kanaal te zijn, door hetwelk wij in zouden kunnen zeilen naar het land. Ik moest het aandoen, niet alleen om het te bezoeken, maar ook om gelegenheid te vinden om eene zoneclips waartenemen, die binnen kort plaats moest hebben. Met dit inzigt legden wij bij, zetteden twee ſloepen uit, wapenden die, en zonden dezelve uit om het kanaal te peilen, terwijl 'er toen tien of twaalf groote zeilende kanos bij ons waren. Wij hadden haar den geheelen morgen van verſchillende kanten van land zien koomen, en ſommige lagen op het rif, naar onze gedagten, viſſchende. Zoo dra zij zig alle bij elkanderen gevoegd hadden, kwamen zij met elkanderen op ons

af, en waren reeds vrij nabij, toen wij onze ſloepen over boord zetteden, dat hen waarſchijnlijk enigzints verontrustede; want, zonder zig optehouden, voeren zij naar het rif en onze ſloepen volgden haar. Nu zagen wij dat hetgeen wij voor openingen in de kust aangezien hadden laag land was, en dat het geheel aan elkander vast was, behalven het westlijk eind, dat een eiland was, bekend bij den naam van *Balabea*, gelijk wij naderhand vernamen.

De ſloepen ſein gedaan hebbende dat 'er een kanaal was, en eene van dezelve zig geplaatst hebbende op de punt van het rif te loefwaart van hetzelve, zeilden wij met het ſchip 'er in, en namen onder weg de andere ſloep op, wanneer de officier mij bericht gaf dat het kanaal, dat wij door moeſten, zestien en veertien vademen diep was met eenen fraaien zand-grond, en dat hij, naast twee kanos gevaaren zijnde, het volk zeer gedienſtig en beleefd gevonden had. Zij hadden hem enige visch gegeeven, en hij had hen daarentegens met penningen enz. beſchonken. In eene was een groot ſterk jong man, welke zij vernamen dat een opperhoofd was. Nadat wij binnen het rif gekoomen waren, loefden wij Z. ¼ O. op, naar een klein laag zandig eiland, dat wij onder het land zagen liggen, door alle de kanos gevolgd wordende. Wij peilden, in het inzeilen, van vijftien tot twaalf vademen, eenen vrij gelijken fraaien

zand-

zand-grond, omtrent twee Engelſche mijlen, en toen hadden wij zes, vijf en vier vademen. Dit was op den ſtaert van een' bank, die een weinig buiten het klein eiland naar het N. O. ligt. Toen wij 'er over waren, peilden wij zeven en agt vademen water, dat trapswijze ondieper wierd, naar maate wij het land naderden, tot drie vademen, wanneer wij wendden, een weinig afhielden, en in vijf vademen ankerden op eenen fraaien zandgrond, met modder gemengd. Het klein zandig eiland lag O. ten Z. drie vierden van eene Engelſche mijl van ons, en wij waren eene Engelſche mijl van het groot land, dat zig van Z. O. ten O. door het Zuiden naar het W. N. W. uitſtrekte. Het eiland *Balabea* lag N. W. ten N. en het kanaal, door hetwelk wij gezeild waren, N. op den afſtand van vier mijlen. In deeze ligging waren wij zeer wel beſchut tegens de heerſchende winden, door het zandig eiland en deszelfs banken en door de bank daar buiten.

Naauwlijks waren wij ten anker gekoomen, of wij wierden omringd van eene menigte inboorlingen in zestien of agttien kanos, van welke de meeſte geheel ongewapend waren. In het eerst waren zij beſchroomd om het ſchip te naderen; maar binnen korten tijd haalden wij het volk in eene kano over om nabij genoeg te koomen om enige geſchenken te ontvangen. Wij lieten deszelve met een touw afzakken, aan hetwelk zij,

tot een tegengeſchenk, twee visſchen bonden, die ondraaglijk ſtonken, gelijk die, welke zij ons des voormiddags gegeeven hadden. Deeze mangelingen eene ſoort van vertrouwen te weeg brengende, waagden het twee hunner aan boord te koomen, en het leed niet lang of het ſchip was vol volk, van welk verſcheiden zig bij ons in de kajuit aan den maaltijd zetteden. Onze erwtenſop, pekel-vleesch en ſpek wilden zij niet proeven, maar zij aten van enige yams, die wij bij geval nog overig hadden en die zij *Oobee* noemden. Deeze naam gelijkt niet kwalijk naar *Oofee*, gelijk zij op de meeſte eilanden, uitgezonderd op *Mallicolo*, genoemd worden; wij bevonden egter dat dit volk eene taal ſprak, die ons vreemd was. De mannen waren, gelijk bij alle de natieën, die wij laatst gezien hadden, bijna naakt, naauwlijks meer aan hebbende dan zulk eenen gordel als te *Mallicolo* gebruikt wordt. Zij hadden de nieuwsgierigheid van het geheel ſchip overal te doorkijken, en beſchouwden het met ongemeen veel aandacht. Zij hadden geene de minſte kennis van geiten, varkens, honden of katten en hadden 'er zelfs geene naamen voor. Zij ſcheenen zeer gezet op groote ſpijkers, en op ſtukken doek, hetzij rood of van eene andere kleur, maar het rood gaven zij den voorrang.

Na het eeten begaf ik mij naar land met twee gewapende ſloepen, hebbende eenen van de in-

boor-

boorlingen bij ons, die zig bij mij gehouden had. Wij landden op een zandig ſtrand, in tegenswoordigheid van eene groote menigte volks, dat met geen ander oogmerk bijeen gekoomen was dan om ons te zien; want veele hunner hadden geen' ſtok in hunne handen; wij wierden dan ook met veel beleefdheid ontvangen en met eene verwondering, die natuurlijk was voor een volk, dat zulke nieuwe menſchen en dingen zag. Ik deed geſchenken aan alle degeene, welke mijn vriend mij aanwees, die of oude lieden of zulke waren, die van enig aanzien ſcheenen te zijn; maar hij ſloeg geen het minſte acht op enige vrouwen, die agter den troep ſtonden, en hield mijne hand vast, als ik haar enige glazen koraalen en penningen gong geeven. Wij vonden hier hetzelfde opperhoofd, dat wij voor den middag in eene van de kanos gezien hadden. Zijn naam was, naar wij nu vernamen, TEABOOMA, en wij waren niet meer dan tien minuuten aan land geweest, wanneer hij riep dat men ſtil zoude wezen. Onmiddelijk door alle die daar waren gehoorzaamd wordende, deed hij eene korte aanſpraak, en kort daarop riep een ander opperhoofd om ſtilſtand, en deed insgelijks eene aanſpraak. Het was vermaaklijk te zien met welk een' aandacht zij aangehoord wierden. Hunne aanſpraaken beſtonden uit korte ſpreuken, op elke van welke twee of drie oude lieden antwoordden door met het hoofd te knikken en eene ſoort

van knorrend geluid te laaten hooren, dat, naar ik denk, hunne goedkeuring moest te kennen geeven. Het was voor ons onmogelijk den inhoud van deeze aanſpraaken te verſtaan, maar wij hadden reden om te denken dat zij gunſtig voor ons waren, tot welkers behoeven zij ongetwijfeld uitgeſprooken wierden. Ik hield dien geheelen tijd mijne oogen op het volk gevestigd, en zag niets, dat mij anders konde doen denken. Terwijl wij bij hen waren, vroeg ik, door tekenen, naar zoet water, waarop ſommige naar het Oosten, en andere naar het Westen weezen. Mijn vriend ondernam ons 'er te brengen, en gong tot dat einde met ons in de ſloep. Wij roeiden de kust omtrent twee Engelſche mijlen oostwaarts langs, daar het ſtrand meest met mangles-boomen bedekt was; wij roeiden tusſchen dezelve eene ſmalle kreek of rivier in, dat ons, boven alle de mangles-boomen, bij een klein dorp bragt; daar gongen wij aan land en men wees ons zoet water. De grond bij dit dorp was fraai bebouwd, zijnde aangelegd in plantagieën van ſuiker-riet, plataanen, yams en andere wortelen, en bewaterd door kleine beekjens, die door konst van de groote beek, welker bron in de bergen was, afgeleid waren. Hier ſtonden enige kokosnooten-boomen, die niet met vrugten belaaden ſcheenen. Wij hoorden haanen kraaien, maar zagen 'er geene. Daar ſtonden enige wortelen op een vuur te braaden in eene aar-

aarden pot, die omtrent dertig fleſchen konde bevatten en wij twijfelden niet of hij was van hun eigen maakzel. Terwijl wij de kreek op voeren, ſchoot de Heer FORSTER een' eend, die over onze hoofden vloog, dat het eerst was dat dit volk ons ſchietgeweer zag gebruiken; mijn vriend verzogt hem te mogen hebben, en toen hij landde, vertelde hij zijnen landslieden op welke wijze hij gedood was. De dag nu verre verloopen zijnde, en het getij ons niet toelaatende langer in de kreek te blijven, namen wij afſcheid van het volk en kwamen kort na zonne-ondergang aan boord. Dit togtjen deed mij zien dat wij van dit volk niets meer te verwagten hadden dan verlof om onbelemmerd hun land te bezoeken; want het was gemaklijk te beſpeuren dat zij weinig meer dan vriendlijkheid te geeven hadden, en hierin gongen zij alle de natieën, die wij ontmoet hadden, te boven; ſchoon deeze nu de behoeften der natuur niet voldeed, was zij ons egter aangenaam en ſtelde ons volkoomen gerust.

Des anderendaags 's morgens wierden wij door enige honderden van de inboorlingen bezogt, van welke ſommige in kanos, en andere zwemmende van land kwamen, zoo dat onze verdekken en alle andere deelen van het ſchip voor tien uuren gepropt vol waren. Mijn vriend, die onder dezelve was, bragt mij enige wortelen, maar alle de andere kwamen zonder enige mond-behoeften

mede te brengen. Enige weinige hadden hunne wapenen bij zig, als knodſen en werp-ſpietſen, die zij voor ſpijkers, ſtukken doek en andere dingen vermangelden. Na het ontbijt zond ik den luitenant PICKERSGILL met twee gewapende ſloepen om naar zoet water te zoeken, want dat wij daags te vooren gevonden hadden was niet gemaklijk aan boord te krijgen. Te zelfden tijd gong de Heer WALES, verzeld van den luitenant CLERKE, naar het klein eilandjen, om toebereidzelen te maaken om de zon-eclips waarteneemen, die in den agtermiddag plaats moest hebben. De Heer PICKERSGILL, die ſpoedig terug kwam, bragt mij bericht dat hij eene beek van zoet water gevonden had, die vrij gemaklijk te naderen was. Ik beval dan de groote ſloep uittezetten, om alle onze water-vaten te vullen, en gong vervolgens naar het eiland om de waarneeming te helpen verrigten.

Omtrent een uur na den middag begon de eclips. Daar kwamen wolken voor de zon, en wij verlooren den eerſten ingang, maar waren gelukkiger bij het einde, dat wij waarnamen als volgt:

	ſchijnbaare tijd.
Door den Heer WALES met eenen achromatieken refractor van DOLLOND van 3½ voet.	3ᴴ 28′ 49″½

Door

Door den Heer CLERKE met een reflector van BIRD van 2 voet. . .		3" 28' 52"¼
Door mij met een reflector van 18 duim door WATKINS gemaakt. . . .		3 28 53 ¾
Breedte van het eiland of plaats der waarneeming. .	20° 17' 39"	Z.
Lengte door den afstand van de zon en maan, en maan en sterren, 48 reeksen van waarneemingen. . . .	164 41 21	O.
Lengte volgens het uurwerk.	163 58 0	

De Heer HALES mat de grootte van het verduisterd gedeelte door een quadrant van HADLEY, op welke wijze van die te meeten niemand ooit gedagt heeft. Ik ben van gedagten dat zij aan het oogmerk van eenen micrometer met eenen grooten graad van zeekerheid voldoet, en dat zij een groot bijvoegzel is tot het gebruik van dit onschatbaar werktuig. Toen alles over was, keerden wij naar boord, daar wij TEABOOMA vonden, die kort daarop uit het schip sloop zonder dat ik het bemerkte, en daardoor het geschenk verloor, dat ik voor hem bestemd had.

Ik begaf mij in den avond naar land aan de water-plaats, die in het diepst van een kreekjen was, aan eene fraaie beek, die van de bergen afstroom-

ſtroomde. Het was nodig eene kleine ſloep in de kreek te hebben, om de vaten van en naar het ſtrand te voeren, over welk zij gerold en vervolgens in de groote ſloep gelegd wierden, alzoo de kleine ſloep alleen in de kreek kon koomen, en wel alleen bij hoog water. Daar was hier met meer gemak uitmuntend brand-hout te krijgen dan water, maar dat hadden wij niet nodig. Deezen avond, omtrent zeven uuren, overleed SIMON MONK, onze ſlagter, een man, die in het ſchip zeer geacht was; zijn dood was veroorzaakt door eenen val door het voor-luik in den voorgaanden avond.

Den zevenden, des morgens vroeg, wierden de water-haalers met eene wagt, onder bevel van eenen officier, aan land gezonden, en kort daarop voeren enige van ons naar wal, om het land te bezien. Zoo dra wij landden, maakten wij ons voorneemen aan de inboorlingen bekend, en twee hunner, die ondernamen onze gidſen te zijn, geleidden ons de bergen op langs een vrij goed pad. Wij ontmoeteden op weg verſcheidene menſchen, van welke de meeſte met ons terug keerden, zoo dat ons gevolg eindelijk talrijk was. Wij ontmoeteden enige, die wilden dat wij terug zouden keeren, maar wij ſloegen geen acht op hunne tekenen, en zij ſcheenen het ook niet kwalijk te neemen dat wij verder gingen. Eindelijk bereikten wij den top van eenen der bergen, van welken

ken wij de zee op twee plaatſen zagen, tusſchen enige kort bij zijnde bergen, aan de over- of zuid-west-zijde van het land. Deeze was eene nuttige ontdekking, alzoo zij ons in ſtaat ſtelde over de breedte van het land te oordeelen, die hier niet meer dan tien mijlen was.

Tusſchen die bergen en de keten, op welke wij ons bevonden, was eene breede valei, door welke eene rivier kronkelde. Op den oever derzelve lagen enige plantagieën en dorpen, welker inwooneren wij op weg ontmoet hadden, en van welke wij nog andere op den top van den berg vonden, die, naar wij onderſtellen mogten, naar het ſchip ſtonden te kijken. De vlakte of het plat land, dat langs het ſtrand ligt, waarop wij ons bevonden, vertoonde zig van de bergen zeer voordeelig; de ſlingerende beeken, die 'er door liepen, de plantagieën, de hier en daar verſpreid liggende dorpen, de verſcheidenheid in de bosſchen en de banken op de kust maakten een zoo afwisſelend toneel, dat het geheel een tafereel voor een roman zoude hebben kunnen opleveren. En zoo 'er deeze vrugtbaare ſtukken land in de vlakten niet waren, en enige weinige op het hangen der bergen, zou het geheel land eene dorre wildernis kunnen genoemd worden. De bergen en andere hooge plaatſen zijn, voor het grootſte gedeelte, onbebouwbaar, hoofdzaaklijk uit rotſen beſtaande, van welke veele vol kies zijn. De weinige aarde, die 'er

op

op ligt, is verzengd en verbrand van de zon; zij is egter met grof gras en andere planten bekleed, en hier en daar ſtaan boomen en heeſters. Het land in het algemeen had veel gelijkenis met *Nieuw-Holland* onder dezelfde breedte, en verſcheiden van deszelfs natuurlijke voortbrengzelen ſcheenen dezelfde te zijn, terwijl de bosſchen zonder kreupelhout waren, gelijk in dat land. De rifs aan de kust en verſcheiden andere overeenkomſten liepen ieder eenen in het oog, die beiden de landen gezien had. Wij beſpeurden dat de geheele noordoost-kust met banken en brandingen bezet was, die zig noordwaarts uitſtrekten tot voorbij het eiland *Balabea*, tot zij zig in den horizont verlooren. Deeze waarneemingen gedaan hebbende, en onze gidſen niet verkiezende verder te gaan, klommen wij de bergen weder af langs eenen anderen weg dan wij 'er op geklommen waren. Deeze bragt ons in de vlakte door enige van hunne plantagieën, die ik zag dat met veel oordeel aangelegd, en met veel arbeid bebouwd waren. Sommige lagen braak, andere waren kort geleden ontgonnen, en andere waren reeds langer bebouwd geweest, en zij begonnen reeds enige ſtukken weder om te ſpitten. Het eerſte dat zij, naar ik beſpeurde, deeden, was het gras, dat de grond bedekte, in brand ſteeken. Het land enige jaaren braak te laaten leggen is bij alle de natieën in deeze zee in gebruik; maar zij ſchijnen geen denkbeeld

Pl. LXI.

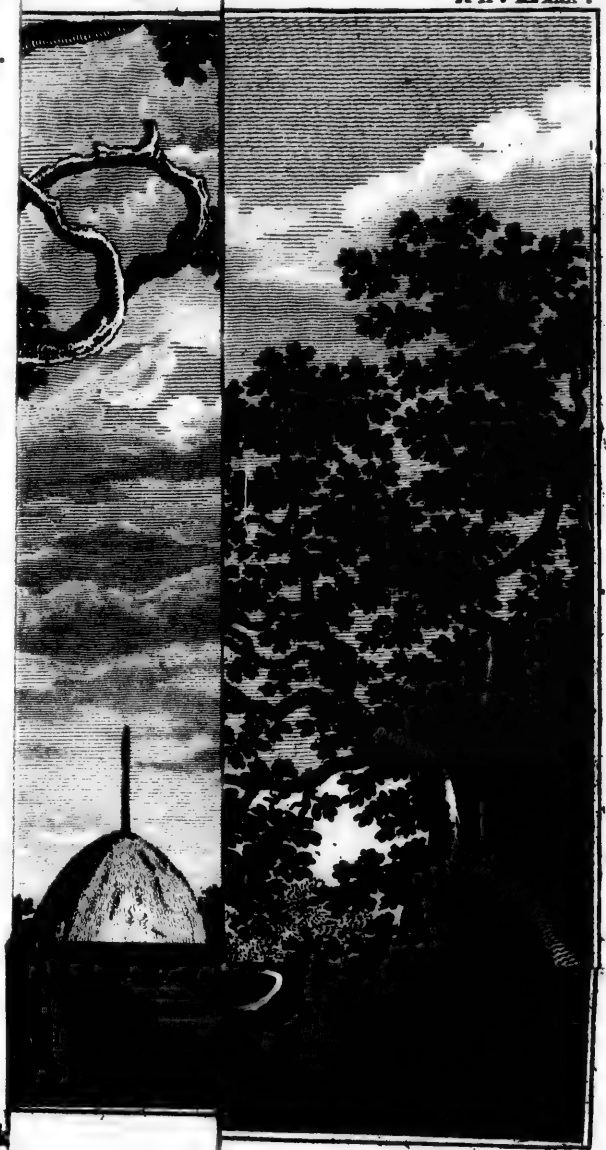

EILAND

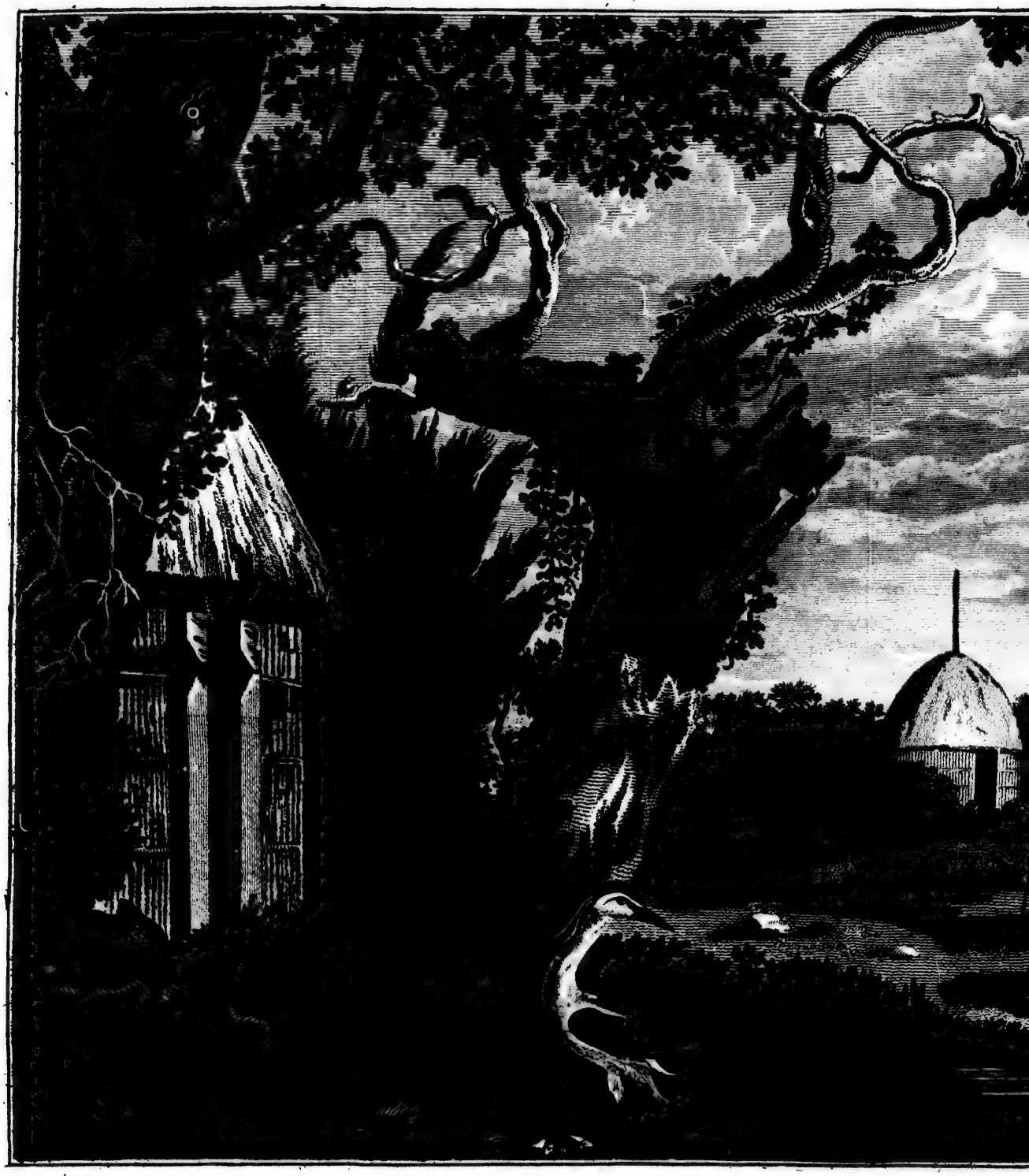

ik flecht

GEZIGT OP HET EILAND

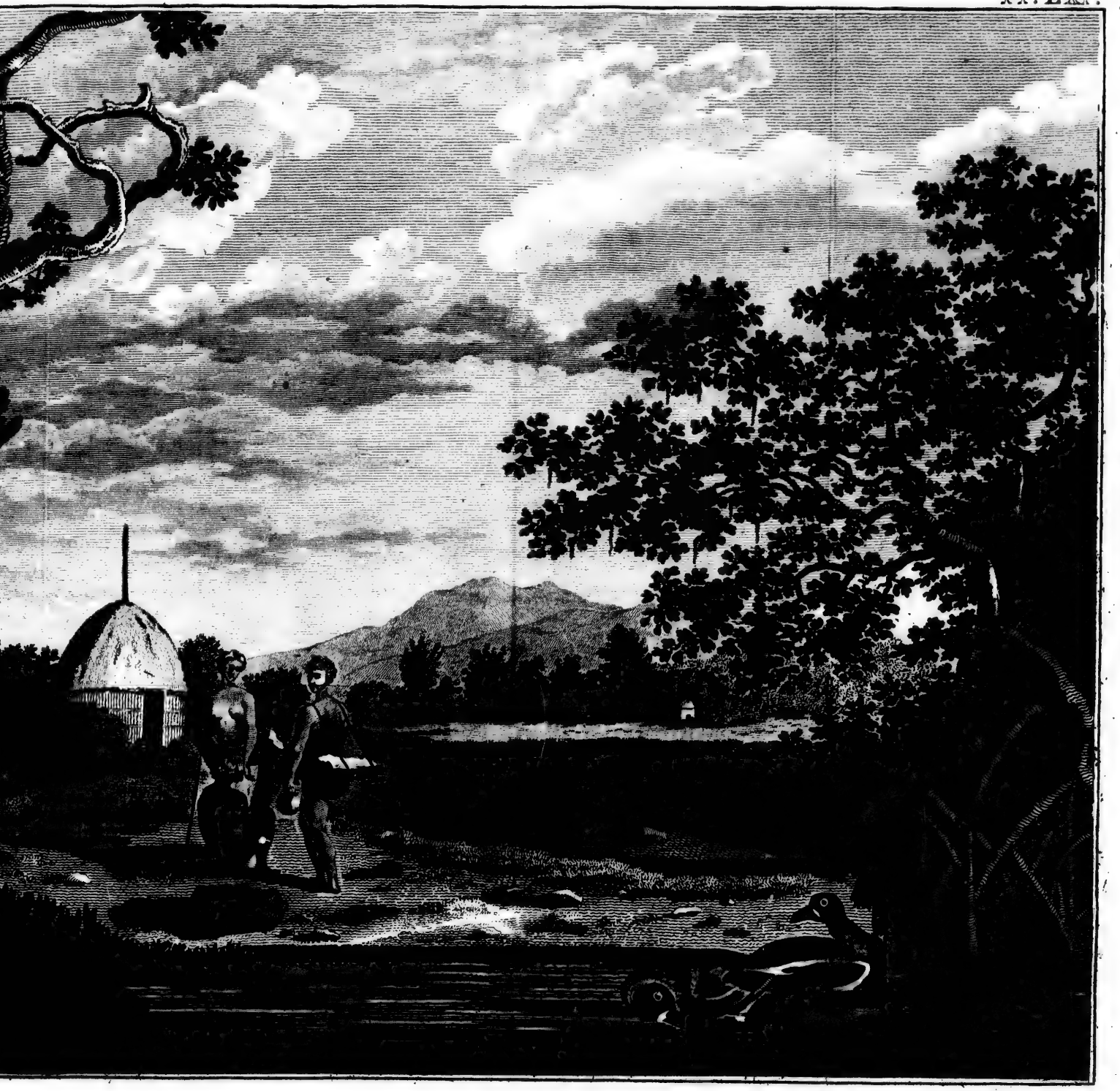

F EILAND NIEUW-CALEDONIA.

beeld te hebben van het te mesten; ik heb het ten minſten nergens zien doen. Op den middag hadden wij onze wandeling volbragt, wanneer wij naar boord keerden om te eeten, en, een van onze gidſen ons verlaaten hebbende, bragten wij den anderen mede, wiens getrouwheid goedkoop beloond wierd.

In den agtermiddag deed ik eene kleine wandeling langs de kust westwaarts, in gezelſchap van den Heer WALES. Behalven de waarneemingen, die wij deeden op de voorwerpen, die wij ontmoeteden, kwamen wij de naamen van verſcheiden plaatſen te weeten, welke ik toen voor eilanden aanzag, doch die ik naderhand bevond diſtricten op dit zelfde land te zijn. Deezen agtermiddag wierd 'er aan de water-plaats door eenen van de inboorlingen een visch geharpoend; mijn ſchrijver kogt dien en zond hem mij toe, na dat ik aan boord gekoomen was. Hij was van eene nieuwe ſoort, enigzints naar een zonne-visch gelijkende, met eenen grooten, langen, lelijken kop. Geen gedagten hebbende dat hij ſenijnig zoude zijn, bevalen wij dat men hem voor ons avondmaal gereed zoude maaken; maar gelukkiglijk nam het aftekenen en beſchrijven van denzelven zoo veel tijds weg, dat het te laat wierd, zoo dat enkel de lever en de hom klaar gemaakt wierden, van welke de twee Heeren FORSTER en ik ſlechts proefden. Omtrent ten drie uuren 's morgens

gens gevoelden wij ons van eene buitengewoone zwakheid en verdooving in alle onze ledenmaaten overvallen. Ik had bijna alle gevoel verloren; ik kon geen onderſcheid maaken tusſchen ligte en zwaare lighaamen, als ik al kragt genoeg hadde om die te tillen; een pot met water en een veder waseven zwaar in mijne hand. Wij namen beiden een braakmiddel in, en daar op een zweetmiddel, dat ons veel verligting gaf. In den morgen wierd een van de biggen, die de ingewanden gegeeten had, dood gevonden. Toen de inboorlingen aan boord kwamen en den visch zagen hangen, gaven zij ons onmiddelijk te verſtaan dat hij geen gezond voedzel was, en lieten den grootſten afkeer van denzelven blijken, ſchoon geen hunner zulks had getoond toen de visch ſtond verkogt te worden, of na hij door ons gekogt was.

Den agtſten was de wagt en enig volk als gewoonlijk aan land. In den agtermiddag ontvong ik een boodſchap van den officier, mij berichtende dat TEABOOMA, het opperhoofd, aangekoomen was met een geſchenk van enige yams en ſuiker-riet. Ik zond hem tot tegengeſchenk onder andere eenen reu en eene teef, beiden jong, maar ten naaſten bij volwasſen. De reu was rood en wit, maar de teef was geheel rood of van de kleur van eenen Engelſchen vos. Ik maak hier gewag van, omdat zij de Adam en Eva van hunne ſoort

in

in dit land kunnen worden. Toen de officier in den avond aan boord kwam, vertelde hij mij dat het opperhoofd gekoomen was, verzeld van twintig mannen, zoo dat het een plegtig bezoek ſcheen. Het leed enigen tijd voor hij gelooven wilde dat de honden voor hem beſtemd waren; maar zoo dra hij daarvan overtuigd was, was hij opgetogen van blijdſchap en zond dezelve onmiddelijk weg.

Des anderendaags, 's morgens vroeg, zond ik den luitenant PICKERSGILL en den Heer GILBERT met de groote ſloep en den kotter uit, om de kust naar het Westen opteneemen, oordeelende dat dit beter met de ſloepen dan met het ſchip geſchieden konde, alzoo het rif het ſchip zoude noodzaaken verſcheiden mijlen van land te blijven. Na het ontbijt wierd 'er enig volk aan wal gezonden om bezems te maaken, maar ik en de twee Heeren FORSTER konden het ſchip niet verlaaten, ſchoon wij veel beter waren, naardien eene goede zweeting eene gelukkige uitwerking gehad had. In den agtermiddag zag men eenen man aan land en aan het ſchip, die zoo blank was als een Europeaan. Volgens het bericht, dat men mij van hem gaf (want ik zag hem niet) kwam zijne blankheid niet voort van zijne afkomst, maar uit toeval en van eene ziekte; wij hebben zulke menſchen ook op *Otahiti* en de

Societeits-Eilanden gezien (*). Een friſe oosten-wind en eene Engelſche mijl wegs, die het ſchip van land lag, beletteden dit goede volk niet van bij troepen van dertig of veertig naar ons toe te koomen zwemmen, en even zoo terug te keeren.

Den tienden was 'er enig volk aan land als naar gewoonte, en de Heer FORSTER was zoo wel herſteld, dat hij aan wal kon gaan om planten te zoeken.

Den elfden, in den avond, kwamen de ſloepen terug, wanneer mij de volgende omſtandigheden bericht wierden. Van eene hoogte, die zij, in den morgen toen zij vertrokken waren, bereikt hadden, hadden zij een gezigt van de kust. De Heer GILBERT was van gedagten dat zij het eind in het Westen zagen, maar de Heer PICKERSGILL dagt dit niet, ſchoon beiden overeenkwamen dat langs dien weg geen doorvaart voor het ſchip was. Hiervandaan gingen zij, verzeld van twee inboorlingen, naar *Balabea*, dat zij niet bereikten dan na zonne-ondergang, en van waar zij den

(*) WAFER ontmoetede op de land-engte van *Darien* Indianen van de kleur van een wit paerd. Ziet zijne beſchrijving van de land-engte bladz. 134. Ziet ook DE PAU, *Wijsgeerige naſpeuringen over Amerika*, daar verſcheiden voorbeelden van deeze aanmerklijke witheid worden opgegeeven, en die getragt heeft het verſchijnzel te verklaaren.

den volgenden morgen voor zonne-opgang weder vertrokken; bijgevolg was dit een vrugtlooze togt geweest, en zij hadden de twee volgende dagen befteed om bij het fchip te koomen. Terwijl zij naar het eiland voeren, zagen zij veele fchildpadden, maar de fterke wind en hooge zee lieten hen niet toe eene enkele te dooden. De kotter was bijna verloren geweest, naardien hij eensklaps vol water wierd, hetwelk hen noodzaakte verfcheiden dingen over boord te werpen, voor zij denzelven konden ledigen, en het lek, dat hij gekregen had, ftoppen. Zij kreegen van eene vischkano, die zij ontmoetten, toen zij van het rif kwamen, zoo veel visch als zij eeten konden, en zij wierden door TEABI, het opperhoofd van het eiland *Balabea* en het volk, dat in menigte kwam om hen te zien, met veel beleefdheid ontvangen. Om niet te veel verdrongen te worden, trok ons volk eene lijn op den grond, en gaf hun te verftaan dat zij niet over dezelve zouden koomen. Dit verbod gehoorzaamden zij, en kort daarop deed een van hun 'er zelf zijn voordeel mede. Enige kokos-nooten hebbende, welke een van ons volk wilde koopen, terwijl hij niet genegen was die afteftaan, gong hij henen, en wierd door den geenen, die dezelve hebben wilde, gevolgd. Dit ziende, gong hij op het zand nederzitten, maakte eenen kring rondom zig, gelijk hij ons volk had zien doen, en gaf te kennen dat de ander niet daar

binnen zoude koomen, waarvan hij zig dan ook onthield. Naardien dit voorval door genoegzaame getuigenisſen bevestigd wierd, meende ik dat het niet onwaerdig ware alhier ingelascht te worden.

Den twaalfden, des morgens vroeg, beval ik den timmerman aan het herſtellen van den kotter te werken, en ik liet het water aanvullen, dat wij de drie voorige dagen gebruikt hadden. Naardien TEABOOMA, het opperhoofd, niet te zien was geweest zedert hij de honden had ontvangen, en ik den grondſlag wilde leggen van het land ook met varkens te bevolken, nam ik eenen jongen beer en eene jonge zog met mij in de ſloep en voer de *Mangles-kreek* op, om naar mijnen vriend te zoeken, ten einde hem dezelve ter hand te ſtellen. Doch toen wij daar kwamen, zeide men ons dat hij op eene andere plaats woonde, en dat zij om hem zouden zenden. Of zij dit deeden weet ik niet, maar naardien hij niet kwam, beſloot ik dezelve aan den eerſten man van aanzien, dien ik ontmoeten zoude, te geeven. Naardien de gids, die ons op de bergen geleid had, toevallig daar was, gaf ik hem te verſtaan dat ik voorneemens was de twee biggen aan land te laaten, en beval dat men dezelve daartoe uit de ſloep zoude zetten. Ik bood hen eenen deftigen ouden man aan, denkende dat men dezelve best aan hem zoude kunnen toevertrouwen; maar hij ſchudde met het hoofd, en hij, en alle die tegenswoordig waren dee-

deeden tekenen dat wij hen weder in de ſloep zouden neemen. Toen zij zagen dat ik daar niet aan voldeed, ſcheenen zij met elkanderen te raadpleegen wat te doen, en toen zeide mij onze gids dat wij dezelve naar den *Alekee* of het Opperhoofd zouden brengen. Ik beval dan dat men dezelve op zoude neemen, en wij wierden door hem naar een huis gebragt, in hetwelk agt of tien perſoonen van middelbaaren ouderdom in eenen kring gezeten waren. Toen ik met mijne varkens bij hen was ingeleid, verzogten zij mij met veel beleefdheid te willen gaan zitten, waarop ik de verdienſten van de twee biggen begon optevijzelen, hun verklaarende hoe veele jongen het wijfjen in eens zoude krijgen, en hoe dra deeze tot enige honderden zouden vermenigvuldigen. Mijn eenigſte oogmerk was derzelver waarde te vergrooten, opdat zij 'er te meer zorg voor zouden draagen, en ik had reden te denken dat ik enigzints daarin geſlaagd ware. Ondertusſchen kwamen twee mannen, die het gezelſchap verlaaten hadden, terug met zes yams, die mij wierden aangeboden, waarop ik afſcheid nam en naar boord vertrok.

Ik heb reeds aangemerkt dat hier een dorpjen was; ik bevond nu dat het veel grooter was dan ik verwagt had, en dat 'er, rondom hetzelve, veel bebouwd land lag, regelmaatiglijk aangelegd, reeds bepoot en nog bepoot wordende met

taro of karaïbiſche kool, yams, ſuiker-riet en plataanen. De plantagicën van de karaïbiſche kool waren vrij wel bewaterd door kleine beekjens, die aanhoudend vlietende gehouden wierden uit het groot kanaal aan den voet van het gebergte, van waar deeze ſtroomtjens in door konst gemaakte kronkelingen afgeleid wierden. Zij planten deeze wortelen op tweeërleie wijzen, ſommige in vierkante of langwerpige vakken, die volkoomen horizontaal liggen en beneden de gewoone oppervlakte van den omliggenden grond uitgehold zijn, zoo dat zij 'er zoo veel water in kunnen laaten als zij nodig vinden. Ik heb dezelve gemeenlijk twee of drie duimen onder water zien ſtaan, maar ik weet niet of dit wel altijd nodig zij. Andere zijn op verheven reien, omtrent drie of vier voeten breed en twee of twee en eenen halven voeten hoog, geplant. Op het midden of boven op die verhevenheden is eene ſmalle goot, door welke een ſtraaltjen water wordt geleid, dat de wortelen bevogtigt, welke ter weder zijde van dezelve op die verhevenheid geplant zijn, en deeze plantagieën zijn zoo oordeelkundig aangelegd, dat dezelfde ſtraal verſcheiden reien bevogtigt. Deeze verheven reien dienen ſomtijds te gelijk om de horizontaale plantagieën afteſcheiden, en daar dit is, dat gemeenlijk in acht genoomen is daar een voetpad of iets diergelijks vereischt wordt, is geen duim gronds verloren. Misſchien

is

is 'er enig onderſcheid in de wortelen, hetwelk deeze verſchillende wijze van teelen vereischt. Sommige zijn ſmaaklijker dan andere, en zij zijn niet alle van eene en dezelfde kleur; doch dit zij zoo het wil, zij zijn een zeer gezond voedzel en de toppen zijn eene goede groente, en worden als zoodanig bij de inboorlingen gegeeten. Aan deeze plantagieën werkten mannen, vrouwen en kinderen.

In den agtermiddag gong ik aan land, en liet op eenen grooten boom, die bij de water-plaats, digt aan ſtrand, ſtond, een opſchrift ſnijden, bevattende den naam van het ſchip, den dag enz., als een bewijs dat wij de eerſte ontdekkers van dit land geweest zijn, gelijk ik op alle andere eilanden, die ik aangedaan had, en daar dit nodig was, verrigt had. Dit gedaan zijnde, namen wij affcheid van onze vrienden en keerden naar boord; ik liet alle de ſloepen binnen boord heinſen, om des anderen daags morgens gereed te zijn om zee te kiezen.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Beſchrijving van Nieuw Caledonia. *Zeden, gewoonten en konſten der inwooneren.*

Ik zal het verſlag van onze verrigtingen alhier beſluiten met enige narichten omtrent het land en deszelfs bewooneren. Het is een ſterk, welgeſpierd, welgemaakt, en werkzaam volk, beleefd en vriendlijk, en niet in het minst geneigd tot ſteelen, dat van geene andere natie in deeze zee kan gezegd worden. Zij zijn omtrent van dezelfde kleur als de inboorlingen van *Tanna*, maar hebben beter trekken en een aangenaamer gelaat, en zij zijn een veel grooter ras van menſchen; wij zagen ſommige, die zes voeten en vier duimen lang waren. Daar waren enige, die dikke lippen, platte neuzen en volle wangen, en enigermaate de trekken en het uitzigt van Negers hadden. Twee dingen bragten dit voorkoomen te weeg, vooreerst hunne wolachtige hoofden, en ten tweeden het beſmeeren van hunne aangezigten met zwart blanketzel. Hun hair en hunne baarden zijn in het algemeen zwart. Het eerſte is zeer gekruld, zoo dat het op het eerst gezigt zig als dat van eenen Neger vertoont. Het is egter zeer verſchillend, ſchoon grover en ſterker dan het

het ons. Sommige, die het lang draagen, binden het op de kruin van het hoofd op; andere laaten ſlechts ter wederzijde eene groote lok groeijen, die zij opbinden; veele andere, gelijk ook alle de vrouwen, draagen het kort afgeſneden. Deeze ruuwe koppen moeten zeer waarſchijnlijk dikwijls gekrabt worden, waartoe zij een alleruitmuntendst werktuig bij zig hebben. Het is eene ſoort van kam, van ſtokjens van hard hout gemaakt, die van zeven tot negen of tien duimen lang zijn, en omtrent van de dikte van brei-naalden. Van deeze ſtokjens zijn een zeker getal, zelden meer dan twintig, maar gewoonlijk minder, aan een eind aan malkanderen gebonden, gelijkwijdig met, en omtrent een tiende duims van elkaêr. De andere einden, die wat puntig zijn, ſpreiden zig van een, als de beentjens van een waaier, waarmede zij honderd van het ongedierte te gelijk kunnen opjaagen. Deeze kammen of krabbers, want ik geloof dat zij tot beiden einden dienen, draagen zij altoos in hun hair ter zijde van het hoofd. Het volk van *Tanna* heeft een diergelijk werktuig tot hetzelfde gebruik, maar dat is, geloof ik, gevorkt, met niet meer dan drie of vier tanden, en ſomtijds is het ſlechts een puntig ſtokjen. Hunne baarden, die even gekroesd zijn als hun hoofd-hair, worden meest kort gedraagen. Gezwollen en zweerende beenen en voeten zijn bij de mannen gemeen, gelijk

ook zwelling van den balzak. Ik weet niet of dit door enige ongeſteldheid veroorzaakt worde dan door de wijze van het ſchortjen aantedoen, van hetwelk ik boven geſproken heb, en dat zij als die van *Tanna* en *Mallicolo* gebruiken. Dit is hunne eenigſte kledij, en het is gemeenlijk van den bast van een boom gemaakt, maar ſomtijds van bladeren. De kleine ſtukjens papier, doek enz. die zij van mij kreegen, wierden gemeenlijk daartoe gebruikt. Wij zagen wel grove klederen onder hen, maar zij ſcheenen die nooit te draagen, dan wanneer zij in hunne kanos uit waren en niets te doen hadden. Sommige hadden eene rolronde, holle, ſtijve, zwarte muts op, die een groot ſieraad bij hen ſcheen te zijn, en die wij meenden te beſpeuren dat enkel door lieden van aanzien of krijslieden gedraagen wierd. Als wij hun een vel grof papier gaven, wierd het onmiddelijk tot zulk eene muts gemaakt (1).

De kledij der vrouwen beſtaat in eenen korten rok, van de vezelen van den plataanen boom gemaakt, over een touw gelegd, waaraan zij vastgemaakt zijn, en om den middel gebonden. Het rokjen is ten minſten zes of agt duimen dik, maar geen duim langer dan nodig is tot het gebruik, dat 'er mede bedoeld wordt. De buitenſte vezelen zijn zwart geverwd, en, tot ſieraad, zijn op de meeſte enige paerel-oeſter ſchulpen aan de regter zijde vast gehecht. De algemeene ſieraadjen van beiden

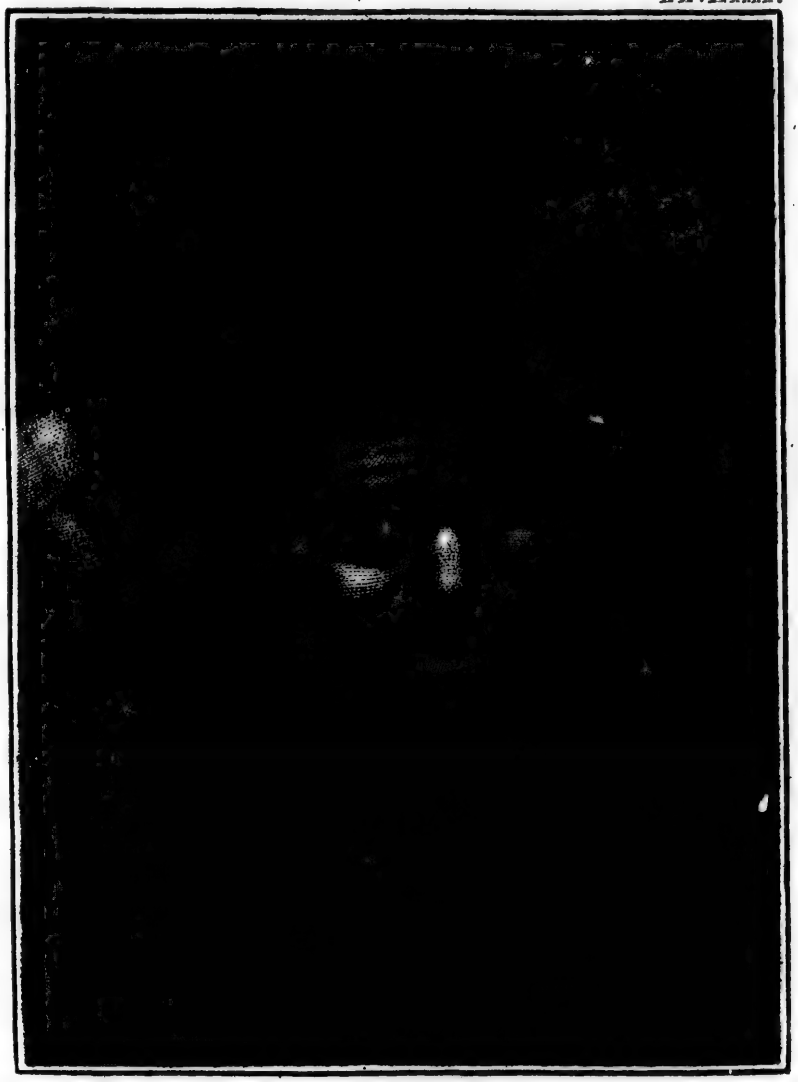

MAN VAN NIEUW-CALEDONIA.

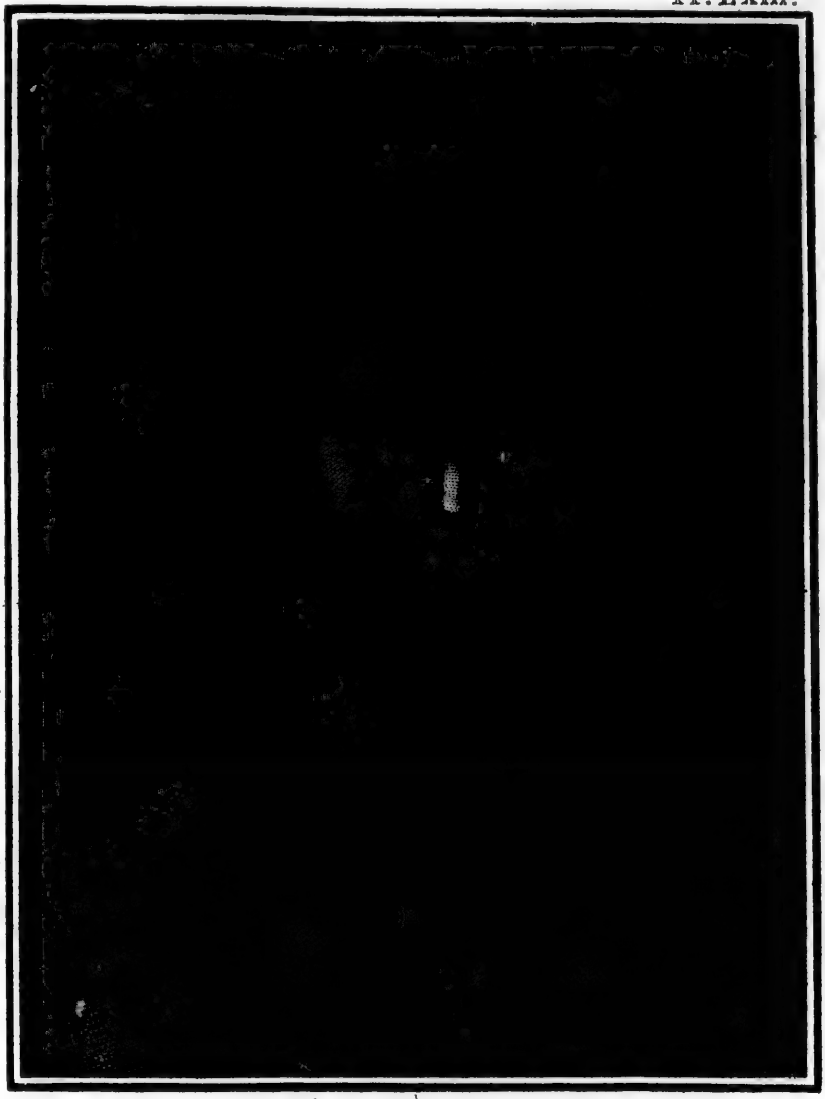

VROUW VAN NIEUW CALEDONIA.

den kunnen zijn oor-ringen van ſchildpad, hals-banden en arm-banden van ſchulpen en ſteenen, welke laatſte zij boven de elboogen draagen. Zij hebben bepaikkingen of vlakken op de huid, op verſcheiden deelen van hun lighaam; maar zij zijn, geloof ik, niet zwart, gelijk op de oostlijke eilanden. Ik weet niet of zij tot iets anders dan tot verſiering moeten dienen; het volk van *Tanna* is omtrent op dezelfde wijze getekend.

Zoo ik over den oorſprong van deeze natie moest oordeelen, zou ik denken dat zij een ras ware tusſchen het volk van *Tanna* en van de *Vrienden-Eilanden*, of tusſchen die van *Tanna* en de Nieuw-Zeelanders, of alle drie, naardien hunne taal, in ſommige opzigten, een mengzel uit de talen van alle deeze is (a). In karakter gelijken zij naar de inboorlingen van de *Vrienden-Eilanden*; maar zij gaan hen in vriendlijkheid en beleefdheid te boven.

Ondanks hun vreedzaam karakter, moeten zij egter ſomtijds oorlogen hebben, alzoo zij wel van aanvallende wapenen voorzien zijn, zoo als knodſen, ſpeeren, werpſpiesſen, en ſlingers om ſteenen te werpen. De knodſen zijn omtrent derde halve voeten lang en op onderſcheiden wijzen gemaakt, ſommige als een ſeisſen, andere als een houweel; ſommige hebben een' kop als een' havik, en andere zijn van boven rond; maar alle zijn zij net gemaakt. Veele van hunne ſpeeren en werp-

ſpiet-

ſpietſen zijn niet minder net en met ſnijwerk verſierd. De ſlingers zijn zoo eenvoudig als mogelijk is; (3) maar zij geeven zig enige moeite om de ſteenen, die zij gebruiken, tot eene behoorlijke gedaante te vormen, die omtrent die van een ei is, waarvan beiden einden even als het puntigst zouden zijn. Zij gebruiken een' koord op dezelfde wijze als op *Tanna*, in het werpen van de ſchicht, die, geloof ik, veel gebruikt wordt om visch te harpoenen. Hierin ſchijnen zij zeer behendig te zijn; ik weet ook niet dat zij de groote visſchen op enige andere wijze weeten te vangen; want ik zag noch hoeken, noch lijnen onder hen.

Het is onnodig van hun gereedſchap te ſpreeken, alzoo het omtrent van dezelfde ſtoffen en op dezelfde wijze gemaakt is als op de andere eilanden. Hunne bijlen zijn egter enigzints verſchillende, ten minſten ſommige, dat zoo wel aan hunne verbeelding als aan gewoonte kan worden toegeſchreven (4).

Hunne huizen, of ten minſten de meeſte, zijn rond, en gelijken enigzints naar eene bijen-korf, zijnde ook even zoo digt en warm. De ingang is door eene kleine deur of lang vierkant gat, juist groot genoeg om eenen man, die zig in twee buigt, door te laaten. De zijde-muuren zijn omtrent vier voeten en een halven hoog; maar het dak is hoog, en loopt van boven in eene punt toe, op welke eene houten paal of ſtok ſtaat, die

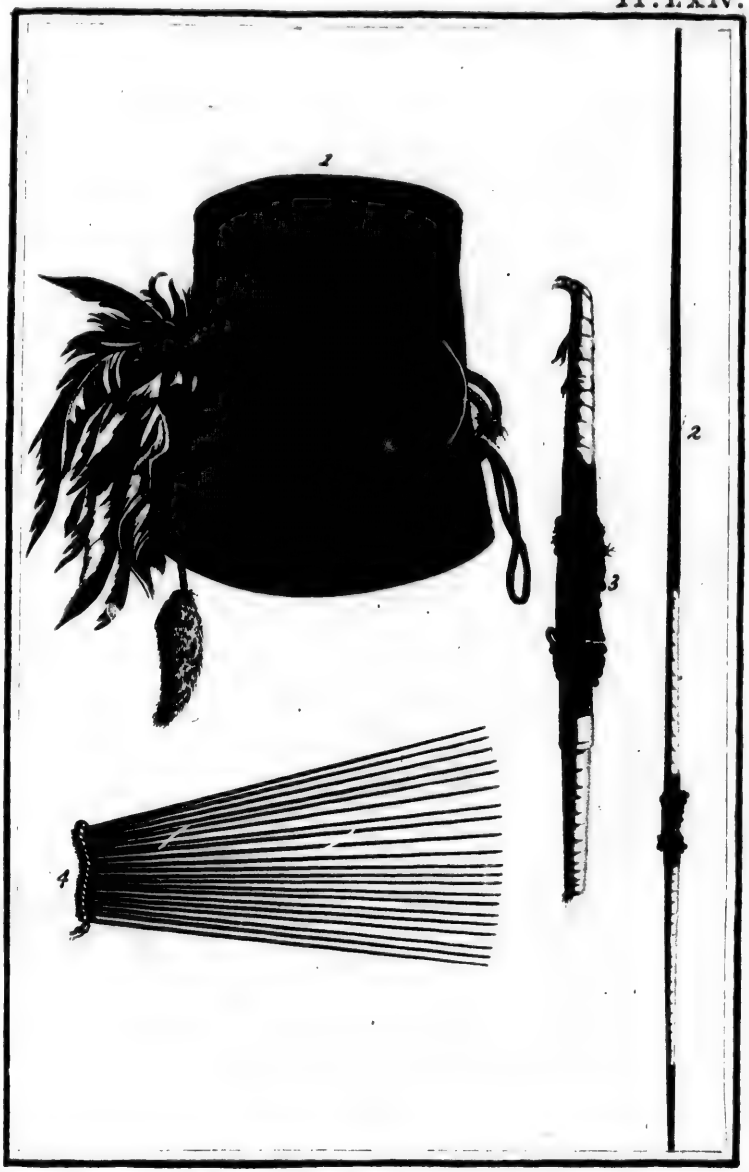

VERSIERZELS EN WAPENEN VAN DE INWOONEREN VAN NIEUW-CALEDONIA.

1. Muts. 2. Speer. 3. het middenst gedeelte van de speer vergroot. 4. Kam.

WAPENEN EN GEREEDSCHAP VAN DE INWOONEREN VAN NIEUW-CALEDONIA.

1. Stryd byl. 2 en 3. Knodsen. 4. Werp-riem. 5. Byl.

die gemeenlijk met ſnijwerk of ſchulpen, of beiden verſierd is. De binten zijn van kleine ſparren, rotting enz. en de muuren en het dak zijn dik en digt gedekt met grof lang gras. Binnen in het huis zijn paalen opgezet, aan welke dwars-ſparren vastgemaakt zijn, waarop planken leggen, om 'er iets tot gemak op te zetten. Sommige huizen hebben twee verdiepingen boven elkanderen. De vloer is belegd met droog gras, en hier en daar liggen matten voor de voornaamſte, om op te zitten of te ſlaapen. Wij vonden in de meeſte twee haarden, en gemeenlijk een vuur brandende, en, alzoo 'er geen uitgang voor den rook was dan door de deur, was het geheel huis warm en vol rook, zoo dat wij, die daaraan niet gewoon waren, het 'er naauwlijks een' oogenblik in uithouden konden. Dit zal misſchien de reden zijn waarom wij dit volk zoo koudelijk vonden, als het in de open lucht, en niet in beweeging was. Wij zagen hen dikwijls hier en daar vuurtjens maaken en 'er zig rondom dringen, met geen ander oogmerk dan om zig te verwarmen. De rook in de huizen zal misſchien een noodzaaklijk kwaad zijn, alzoo dit de muskiten wederhoudt van 'er in te koomen, die hier vrij talrijk zijn; hunne wooningen zijn in ſommige opzigten net, want, behalven de verſierzelen op de toppen, zag ik ook enige posten, die met ſnijwerk opgeſierd waren. Hunne huizen zijn, over het algemeen, be-

beter geſchikt voor eene koude dan voor eene heete luchtſtreek, en, alzoo 'er geene afgeſchoten vertrekken in zijn, kunnen zij weinig afgezonderd wezen (5).

Zij hebben niet veelerlei huisraad, en de aarden potten, van welke reeds geſprooken is, zijn de eenigſte ſtukken, die melding verdienen. Elk gezin heeft ten minſten eenen, in welken zij hunne wortelen, en misſchien visch bakken; het vuur, op hetwelk zij hun eeten kooken, is buiten het huis in de open lucht. Daar zijn drie of vier puntige ſteenen in de aarde vastgezet, van welke de punten omtrent zes duimen boven den grond zijn, in deeze orde.

Die van drie ſteenen zijn ſlechts voor eenen pot, die van vijf ſteenen voor twee. De potten ſtaan niet op hunnen bodem, maar leggen op zijde. Het gebruik van deeze ſteenen is baarblijklijk om de potten te beletten op het vuur te rusten, opdat het te beter zoude branden.

Zij leeven, hoofdzaaklijk van wortelen en visch en van den bast van een' boom, welke men mij ge-

gezegd heeft dat ook in de West-Indieën groeit. Deezen braaden zij, en kaauwen dien bijna onophoudlijk. Hij heeft eene zoete laffe ſmaak; ſommige van ons volk vonden 'er ſmaak in. Hun eenigſte drank is water, ik zag hen ten minſten geenen anderen drank gebruiken.

Plataanen en ſuiker-riet zijn 'er geenzints overvloedig; de broodvrugt-boomen zijn 'er zeer ſchaarsch, en de kokosnooten-boomen klein en dun gezaaid, en geene van beiden ſcheenen veel vrugten te draagen.

Enkel naar het aantal inboorlingen, die wij dagelijks zagen, te oordeelen, zou men moeten [illegible] dat het eiland zeer volkrijk zij; maar ik geloof dat de inwooneren thans, om onzent wille, van alle kanten waren te zaamen gevloeid. De Heer PICKERSGILL merkte op dat 'er langs de kusten naar het Westen maar weinig volk was, en wij wisten dat 'er dagelijks andere van de andere zijde van het land over de bergen kwamen om ons te bezoeken. Doch, alhoewel de inwooners over het geheel misſchien niet talrijk zijn, is het eiland egter niet dun bevolkt aan de zee-kust en in de valeien en vlakten, die voor bebouwing vatbaar zijn. Het ſchijnt een land te zijn dat niet veele inwooneren kan voeden. De Natuur is het minder gunſtig geweest dan enig ander eiland tuſſchen de keerkringen, dat wij in deeze zee kennen. Het grootst gedeelte van deszelfs

zelfs oppervlakte of ten minſten van hetgeen wij 'er van zagen, beſtaat uit dorre rotsachtige bergen, (6) en het gras en de kruiden, die 'er op groeijen, zijn nutloos voor volk, dat geen vee bezit.

De onvrugtbaarheid van het land is genoegzaame verſchooning voor de inboorlingen dat zij niet in de behoeften van den reiziger voorzien. De zee zal misſchien het gebrek van het land enigermaate vergoeden, want eene kust, van rifs en banken omringd als deeze, kan niet misſen overvloedig van viseh voorzien te zijn.

Ik heb reeds aangemerkt dat het land zeer veel naar *Nieuw-Zuid-Wales* of *Nieuw-Holland* gelijkt, en dat ſommige van deszelfs natuurlijke voortbrengzelen dezelfde zijn. (7) Wij vonden hier in het bijzonder den boom, die met eenen zagten, witten, geſcheurden bast bedekt is, welke 'er gemaklijk wordt afgeſchild, en die, naar men mij gezegd heeft, dezelfde is, die in de Oost-Indieën gebruikt wordt om de ſchepen te kalfaaten. Het hout is zeer hard; de bladeren zijn lang en ſmal, van eene bleeke doodſche groene kleur, en zeer ſpecerijachtig, zoo dat hij eigenlijk kan gezegd worden in dat land t'huis te behooren. Daar zijn hier egter enige planten, die 'er op de oostlijke en op de noordlijke eilanden groeijen, en zelfs eene ſoort van paſſiebloem, die men mij gezegd heeft nog nergens

in

in het wild gevonden te zijn dan in Amerika (8). Onze kruidkundigen hadden hier niet te klaagen dat zij niets te doen vonden, naardien elke dag wat nieuws in de kruidkunde of in andere takken van de Natuurlijke Hiſtorie opleverde. Landvogelen zijn 'er niet veel, maar daar zijn verſcheiden nieuwe. Een van deeze is eene ſoort van kraai; zoo noemden wij hem ten minſten, ſchoon hij niet half zoo groot is en zijne vederen met blaauw getint zijn. Zij hebben ook enige zeer fraaije tortelduiven, en andere kleine vogelen, welke ik te vooren nooit gezien had.

Alle onze pogingen om den naam van het geheel eiland te weeten te koomen waren vrugtloos. Misſchien is het voor hun te groot om het bij eenen enkelen naam te benoemen. Zoo dikwijls wij 'er naar vroegen, noemden zij ons den naam van het diſtrict of de plaats, waarnaar wij weezen, die elk door een opperhoofd geregeerd wierden, en ik bekwam, gelijk ik reeds heb aangemerkt, de naamen van verſcheiden van die diſtricten met de naamen van den Koning of het Opperhoofd van elk van dezelve; maar wij weeten niet hoe verre hunne macht zig uitſtrekke. *Balade* was de naam van het diſtrict, waarin wij waren, en TEA BOOMA die van het Opperhoofd. Hij woonde aan de andere zijde van de keten bergen, zoo dat wij zijn gezelſchap maar weinig hadden en dus ook weinig van zijne

macht konden zien. *Tea* ſchijnt een tijtel te zijn, die voor de naamen van alle, of de meeſte van hunne opperhoofden of groote mannen gezet wordt. Mijn vriend vereerde mij met den naam van *Tea* COOK.

Zij leggen hunne dooden in den grond. Ik heb geene van hunne begraafplaatſen gezien, maar enige van onze heeren wel. Op eene derzelve lagen, naar men hun berichtte, de overblijfzelen van eenen bevelhebber, die in een gevegt geſneuveld was, en zijn graf, dat enigzints naar eene groote mollen-hoop geleek, was met ſpeeren, werp-ſpietſen, roei-ſpaanen enz. verſierd, die alle rondom hetzelve regtop in den grond waren geſtooken (9).

De kanos, van welke dit volk gebruik maakt, gelijken veel naar die van de *Vrienden-Eilanden*, maar zij zijn de zwaarſte, lompſte vaartuigen, die ik ooit gezien heb. Zij zijn gelijk die welke ik dubbele kanos noem, van twee groote uitgeholde boomen gemaakt, hebbende een verheven boord, omtrent twee duimen hoog, en aan elk eind met eene ſoort van afſchutſel van dezelfde hoogte geſloten, zoo dat het als een lange vierkante trog is, omtrent drie voeten korter dan de romp van de kano, dat is anderhalven voet aan elk eind. Twee kanos, dus gemaakt, worden aan elkanderen vast gemaakt, omtrent drie voeten van malkâer, door middel van dwarsch-ſparren, die omtrent

een'

een' voet over elk boord uitsteeken. Over deeze sparren wordt een dek of zeer zwaar plat gelegd, van planken en kleine ronde sparren gemaakt, op welke zij een vuur-haard en gemeenlijk een brandend vuur hebben, en zij hebben een' pot bij zig, om hun eeten [illegible] e kooken. De ruimte tusschen de twee [illegible] [illegible] [illegible] et planken belegd en het overige met sparren. Aan eene zijde van het dek, en digt aan den rand, is eene rei knieën vastgemaakt, vrij digt naast elkaêr, welker gebruik is de mast, de raas enz. te beletten over boord te vallen. Zij voeren een of twee latijnsche zeilen, aan eene kleine latijnsche raa uitgespannen, welker eind in eene inkeeping of in een gat van het verdek wordt vastgemaakt. Het onderste van het zeil is aan eene kleine gijp vastgemaakt. Het zeil bestaat uit stukjens matten, de touwen zijn van de grove vezelen van den plataan-boom gemaakt, tot koorden van eene vingers dikte gedraaid, en drie of vier zulke koorden, te zaamen gevlogten, dienen hun voor hoofd-touwen, enz. Mij dagt dat zij wel zeilden, maar zij waren in het geheel niet geschikt om te roeijen of te pagaaien. Als zij niet kunnen zeilen, werken zij het vaartuig voort met wrikken, en daar zijn tot dat einde gaten in het verdek of het plat, door welke zij den riem steeken, die zoo lang zijn dat, als het blad in het water is, de steel of het handvat vier of vijf voeten boven het verdek is. De

man, die het vaartuig voortſtuuwt, ſtaat agter aan, en wrikt het met beiden zijne handen voort. Deeze wijze van vaaren gaat zeer langzaam en daarom zijn de kanos ſlegt geſchikt tot visſchen, vooral tot het harpoenen van ſchildpadden, dat, geloof ik, naauwlijks ooit met dezelve geſchieden kan. Hun visch-tuig, dat ik gezien heb, beſtaat uit ſchildpad-netten, naar ik geloof, van gevlogten vezelen van den plataan-boom gemaakt, en uit kleine hand-netten met zeer kleine maazen, van fijn draad gemaakt. Om te visſchen gaan zij, geloof ik, gemeenlijk op het rif in ondiep water leggen, en harpoenen den visch, die hun voorkoomt. *Zij* zullen egter misſchien nog andere wijzen van te visſchen hebben, die wij geene gelegenheid hadden te zien, alzoo 'er, terwijl wij hier lagen, geene boot uitging, terwijl al hun tijd en aandacht met ons wierd bezig gehouden. Hunne kanos zijn omtrent dertig voeten lang, en het verdek of plat omtrent vier en twintig voeten lang en tien breed. Wij hadden nog geen zulk zwaar hout in het land gezien als dat, waarvan hunne kanos gemaakt waren. Wij merkten op dat de gaten, die in de planken gemaakt waren, om dezelve aan malkanderen te naaien, 'er door gebrand waren, doch met welk werktuig zulks gedaan ware zijn wij nooit te weeten gekoomen. Het is allerwaarſchijnlijkst dat het van ſteen geweest is, dat misſchien de reden is waarom zij

zoo

zoo gezet waren op groote bouten, daar zij ten eerſten zagen dat zij hiertoe zouden kunnen dienen. Ik was overtuigd dat zij die niet alleen voor ſcherp gereedſchap begeerden, omdat zij eene groote begeerte hadden naar de ijzeren kavijn-nagels, die in de balie van het half dek waren, en meer prijs op dezelve ſcheenen te ſtellen dan op een grooten ſpijker, ſchoon de laatſte tweemaal zoo dik was. Deeze pennen, die rond zijn, hebben misſchien juist de gedaante van het gereedſchap, dat zij van de ſpijkers wilden maaken. Ik bevond niet dat eene bijl bij hen van zoo veel waardij was als een groote ſpijker, of bout. Kleine ſpijkers waren van weinig of geene waarde, en glazen koraalen, ſpiegeltjens enz. trokken hunne bewondering niet.

De vrouwen van dit land, gelijk ook die van *Tanna*, zijn, voor zoo veel ik 'er over kon oordeelen, veel kuiſcher dan die van de oostlijker eilanden. Ik heb niet vernoomen dat iemand van ons volk de minſte gunst van haar genoten hebbe. Men heeft mij verhaald dat de juffers alhier zig dikwijls vermaakten met een weinig in gezelſchap van onze heeren ter zijde te gaan, als of zij voorneemens waren hun gunst te bewijzen, en dan wegteloopen en hen uittelagchen. Of dit nu kuischheid of *coquetterie* ware zal ik niet beſliſſen, en het koomt 'er ook niet op aan, alzoo de uitwerkingen eenerlei waren.

TIENDE HOOFDSTUK.

Vaart langs de kust van Nieuw Caledonia. *Aardrijks- en Scheepvaartkundige Waarneemingen.*

(1) Alles nu gereed zijnde om in zee te loopen, ligteden wij, op zondag den dertienden September, met zonne-opgang, het anker, en ſtevenden met eene fraaie koelte uit het O. ten *Z.* naar buiten door hetzelfde kanaal, waardoor wij naar binnen gekoomen waren. Ten half agt uuren waren wij in het midden van hetzelve. Het *Waarneeming-Eiland* lag *Z.* 5° O. vier mijlen van ons, en het eiland *Balabea* W. N. W. Zoo dra wij vrij van het rif waren, loefden wij naar ſtuurboord met oogmerk om zuid-oostwaarts op te laveeren; doch alzoo de Heer GILBERT van gedagten was dat hij het eind of de noord-westlijke punt van het land gezien had, en dat het gemaklijker zoude vallen het door het N. W. omtezeilen, hield ik op met laveeren, en zeilden de buiten zijde van het rif langs, ſtuurende N. N. W., N. W. en N. W. ten W., gelijk het ſtrekte. Op den middag lag het eiland *Balabea Z.* ten W. dertien Engelſche mijlen van ons; en dat wij oordeelden het westlijk eind van het groot land

land te zijn, lag Z. W. ½ Z. en de ſtrekking van het rif was N. W. ten W.; de waargenoomen Breedte was 19° 53′ 20″; de Lengte van *Waarneeming-Eiland* 14′ W. Wij bleeven N. W. ten W. ſtuuren langs de buiten-zijde van het rif tot drie uuren, wanneer het eiland *Balabea* Z. ten O. ½ O. lag. In deeze ſtreek zagen wij eene opening in het rif, die wij gisten een kanaal te zijn, door den grooten ſtroom, die 'er uit kwam. Van deeze plaats draaide het rif noordwaarts, drie of vier mijlen verre, en dan N. W. Wij volgden deszelfs ſtrekking, en N. W. vorderende, kwam 'er meer land te voorſchijn, hetwelk aan dat, hetgeen wij te vooren gezien hadden, vast ſcheen te zijn, zoo dat de Heer GILBERT zig bedrogen, en het eind van de kust niet gezien had. Ten vijf uuren lag dit land W. ten N. ½ N., op twintig Engelſche mijlen afſtand; doch hetgeen wij van het rif zien konden ſtrekte in de rigting van N. W. ten N.

Naar ſtuurboord opgeloefd en den nacht met laveeren doorgebragt hebbende, lag het eiland *Balabea* den veertienden, bij zonne-opgang, Z. 6° O. en het land, dat wij des avonds te vooren gezien hadden, W.; maar het rif ſtrekte nog N. W. en wij ſtuurden langs hetzelve met een ligt koeltjen uit het O. Z. O. Op den middag deeden wij waarneemingen en bevonden ons op 19° 28′ Zuider Breedte en 27′ Wester Lengte van het *Waar-*

neeming-Eiland. Wij hadden nu *Balabea* niet in het gezigt, en het ander land, namelijk het noord westlijk gedeelte van hetzelve, lag W. ten Z. ½ Z., maar wij waren niet zeeker of dit eene doorgaande kust dan afzonderlijke eilanden waren. Want ſchoon 'er van afſtand tot afſtand enige plaatſen gezien wierden, daar zij was afgebrooken, die haar het voorkoomen van eilanden gaven, maakte eene menigte banken het zeer gevaarlijk, zoo niet ondoenlijk, nader te koomen. In den agtermiddag ſtevenden wij met een fraai koeltjen uit het O. Z. O. langs de buiten-zijde van deeze banken, die wij bevonden in de ſtrekking van N. W. ten W., N. W. ten N., en N. N. O. te loopen. Ten drie uuren voeren wij voorbij een laag zandig eiland, aan den uiterſten rand van het rif liggende, op 19° 25′ Breedte en in de ſtrekking van N. O. van het noord-westlijkst land, op den afſtand van zes of zeven mijlen. Zoo veel als wij van deeze ruimte konden zien, was het gezaaid met banken, naar het voorkoomen van elkanderen afgezonderd, en het kanaal, dat 'er tuſſchen in liep, ſcheen aan de zuid-oostzijde van het zandig eiland te zijn; daar was ten minſten eene ruimte, daar de zee niet brandde. Bij zonne-ondergang konden wij maar even het land zien, dat Z. W. ten Z. lag, op den afſtand van omtrent tien mijlen. Een heldere horizont deed geen land ontdekken ten Westen van deeze ſtreek;

ſtreek; het rif draaide ook W. ten N. ½ N. weg, en ſcheen te eindigen in eene punt, die boven uit de maſt gezien wierd. Dus liep alles te zaamen om ons te doen gelooven dat wij ras om deeze banken zouden koomen, en in deeze vleiende verwagting loefden wij op, met een' O. N. O. wind en bragten den nacht door met het doen van korte gangen.

Des anderendaags 's morgens, noch land noch branding ziende, ſtevenden wij N. W. ten W., en zagen twee uuren daarna het rif N. W. ſtrekken, verder dan het oog kon reiken; maar daar was geen land in het gezigt. Het was dan waarſchijnlijk dat wij deszelfs noord-west-punt voorbij waren, en alzoo wij van de bergen van *Balade* deszelfs uitgeſtrektheid naar het Z. W. gezien hadden, was het nodig te weeten hoe verre het zig naar het O. of Z. O. uitſtrekte, terwijl wij het nog in onze macht hadden de kust weder te naderen; want als wij de ſtrekking van de banken gevolgd waren, zouden wij zoo verre aan lij hebben kunnen gevoerd worden, dat het ons onmogelijk zoude geweest zijn terug te keeren, zonder een aanmerklijk tijd-verlies. Wij waren reeds verre uit het gezigt van het land, en wij konden niet weeten hoe veel verder wij nog konden gevoerd worden, eer wij een eind aan dezelve vonden. Deeze redenen, en het gevaar, dat wij zouden moeten loopen in het doorkruiſen van

eene zee, met banken bezaaid, en daar, buiten dezelve, geenen anker-grond te vinden is, noopten mij om het voorneemen van het land door het N. W. om te ſtevenen, te laaten vaaren, en naar het Z. O. op te laveeren, in welke ſtrekking ik wist dat 'er eene vrije zee was. Met dit inzigt wendden wij en hielden zuid-oostwaarts met eenen N. O. ten O. wind, labber koelte. Wij waren thans op 19° 7′ Zuider Breedte en op 163° 57′ Ooster Lengte.

Terwijl wij Z. O. ſtuurden, zeilden wij de punt van het rif, die wij den voorigen avond voorbij gezeild waren, maar even te boven. Om onzen toeſtand nog gevaarlijker te maaken, begon de wind ons te begeeven; en des agtermiddags ten drie uuren wierd het ſtil en wij waren overgelaaten aan eene zwaare golf, die regt op het rif aan liep, welk naauwlijks eene mijl van ons was. Wij peilden, maar vonden geen' grond met eene lijn van twee honderd vademen. Ik liet de pinas en kotter uitzetten, om het ſchip te boegſeeren, maar zij waren van weinig nut tegens eene zoo zwaare golf. Wij bevonden egter dat het ſchip niet zoo ſnel naar het rif gedreven wierd als men verwagt zoude hebben, en ten zeven uuren kwam 'er een klein zugtjen uit het N. N. O., dat het met den boeg naar zee hield; doch het bleef niet langer aanhouden dan tot middernacht, wanneer het door eene dood-ſtilte wierd opgevolgd.

Den

Den zestienden, met het aanbreeken van den dageraat, konden wij het rif niet zien, en ten elf uuren kwam 'er een koeltjen uit het Z. Z. W. op, waarop wij de sloepen inheisten en Z. O. stevenden. Op den middag deeden wij waarneemingen op 19° 35′ Zuider Breedte, dat veel zuidlijker was dan wij verwagt hadden, en toonde dat 'er den geheelen nacht een stroom of getij ten onzen voordeele had gegaan, hetwelk reden gaf waarom wij zoo onverwagt vrij van de banken geraakt waren. Ten twee uuren, na den middag, hadden wij weder kalmte, die tot negen uuren duurde, wanneer zij gevold wierd van een ligt koeltjen uit het O. N. O. en O., met welk wij langzaam vorderden.

Den zeventienden, op den middag, namen wij hoogte en vonden 19° 54′ Breedte, wanneer het eiland *Balabea* Z. 68° W. tien en eene halve mijl van ons lag. Wij bleeven laveeren met veranderlijke ligte koeltjens tusschen N. O. en Z. O., zonder iets aanmerklijks te ontmoeten, tot den twintigsten op den middag, wanneer *Kaap Colnet* N. 78° W. zes mijlen van ons lag. Van deeze kaap liep het land rond door het Z. tot O. Z. O. tot het in den horizont verdween, en het land vertoonde zig met veele bergen en dalen. Onze Breedte was, volgens onze waarneeming, 20° 41′, de Lengte, die wij van het *Waarneeming-Eiland* af waren, 1° 8′ O. Wij hielden naar den wal

wal met een ligt koeltjen uit het Oosten tot zonne-ondergang, wanneer wij tusschen twee en drie mijlen van land waren. De kust strekte van Z. 42½° O. tot N. 59° W. De kleine eilandjens lagen buiten deeze laatste strekking, vier of vijf Engelsche mijlen van ons; enige andere lagen tusschen ons en de kust en naar het Oosten, daar zij 'er met rifs aan vast scheenen te zijn, waarin van afstand tot afstand enige openingen scheenen te wezen. Het land was bergachtig en had veelal hetzelfde voorkoomen als omtrent *Balade*. Op een van de westlijke eilandjens was eene hoogte als een toren, en, over eene laage smalle strook lands, binnen in het eiland, zag men veele andere hoogten, naar de masten van eene vloot schepen gelijkende.

Den volgenden dag, met zonne-opgang, na den geheelen nacht met een ligt koeltjen uit het Z. O. van land af gehouden te hebben, bevonden wij ons omtrent zes mijlen van de kust, en hier wierden wij gehouden door eene kalmte tot des avonds ten tien uuren, wanneer wij een zwak land-windjen uit het Z. W. kreegen, met welk wij den gantschen nacht Z. O. stuurden.

Den twee en twintigsten, met zonne-opgang, was het land met wolken bedekt, maar het duurde niet lang of de wolken dreeven weg, en wij bevonden aan onze landmerken dat wij wel gevorderd waren. Ten tien uuren, den land-wind door

door eenen zee-wind uit het O. ten Z. gevolgd zijnde, ſtelde zulks ons in ſtaat het land te naderen, dat op den middag van N. 78° W. door het Z. tot Z. 31½° O. uitſtrekte. In deeze laatſte ſtreek ſcheen de kust meer naar het Zuiden en in een hoog voorgebergte uitteloopen, dat, naar den dag, waarop het gezien wierd, den naam van *Krooning-Kaap* verkreeg. Wij waren toen op 22° 2′ Zuider Breedte en op 167° 7½′ Ooster Lengte. Tuſſchen ons en de kust waren enige brandingen, die waarſchijnlijk aan die, welke wij te vooren gezien hadden, vast waren.

Wij waren gedurende den nacht omtrent twee mijlen naar het Z. O. gevorderd, en den drie en twintigſten, met het aanbreeken van den dag, kwam 'er eene hooge punt in het gezigt voorbij *Krooning-Kaap*, liggende Z. 23° O. Zij bleek het zuid-oost-eind van de kust te zijn en verkreeg den naam van *Koningin Charlottas Voorland;* zij lag op 22° 16′ Zuider Breedte en op 167° 14′ Ooster Lengte. Op den middag een koeltjen uit het N. O. gekregen hebbende, ſtuurden wij Z. Z. O. en, digt aan *Krooning-Kaap* koomende, zagen wij in eene valei, ten Zuiden van dezelve, een groot aantal van die verheven voorwerpen, van welke ik reeds geſprooken heb, en enig laag land onder het *Voorland* was 'er gantſchlijk van bedekt. Wij konden het niet eens worden wat het ware. Ik denk dat het eene bijzon-

de-

dere ſoort van boom zij, alzoo 'er te veele waren om naar iets anders te gelijken, en daar gong den geheelen dag van tusſchen die aan de kaap veel rook op. Sommige aan boord waren van gedagten dat dit de rook van inwendig en aanhoudend vuur was. Ik deed hen opmerken dat hier in den morgen geen rook gezien was, maar dit zou niet geholpen hebben, zoo dit altoosduurend vuur niet voor den avond uitgegaan was, en 'er daarna geen rook meer was te zien geweest. Zij verzeekerden nog ſtelliger dat de verhevenheden pijlaaren van baſalt waren, gelijk die, welke den *Reuzen-Dyk* in Ierland uitmaaken (2). Bij zonneondergang, den wind naar het Zuiden omloopende, wendden wij, en ſtuurden van land af, alzoo het niet veilig was den wal in de donkerheid te naderen. Bij het aanbreeken van den dag naderden wij het land weder, met eenen zwakken land-wind, tusſchen O. Z. O. en Z. Z. O. Wij namen hoogte op den middag op 21° 59′ 30″ Breedte, terwijl de *Krooning-Kaap* zuid-westlijk van ons lag op den afſtand van zeven mijlen, en het *Voorland* Z. 38° W. Naar maate wij Z. Z. W. vorderden, begon het land agter het *Voorland* in het gezigt te koomen, en, bij zonne-ondergang, ontdekten wij een laag eiland, liggende Z. Z. O. omtrent zeven Engelſche mijlen van het *Voorland*. Het was een van die, welke gemeenlijk met banken en brandingen omringd zijn. Te zelfden tijd zag men

eenen

eenen ronden berg in het Z. 24° O. op den afſtand van twaalf mijlen. Geduurende den nacht veranderlijke ligte koeltjens gehad hebbende, waren wij maar weinig gevorderd.

Den vijf en twintigſten, omtrent ten tien uuren voor den middag, een fraai koeltjen uit het O. Z. O. gekregen hebbende, ſtuurden wij Z. Z. W., in hoop van het *Voorland* om te zullen geraaken; maar, nader bij koomende, beſpeurden wij meer laage eilanden agter het reeds gemelde, dat eindelijk door branding aan hetzelve vast bleek te zijn, die zig naar het *Voorland* uitſtrekte en aan het land ſcheen vast te zijn. Wij ſtevenden voort tot half vier uuren, wanneer wij op de bovengenoemde bank, van het verdek, klippen even boven de oppervlakte van de zee zagen uitſteeken. Nu was het tijd om van koers te veranderen, alzoo de dag te verre verloopen was om naar een doorgang bij de kust te zien, en wij konden geen' grond vinden om geduurende den nacht te ankeren. Wij ſtuurden dan zuidwaarts, om naar eene doorvaart buiten de kleine eilandjens om te zoeken. Wij hadden eene fraaie koelte uit het O. Z. O.; maar zij duurde niet langer dan ten vijf uuren, wanneer het dood-ſtil wierd. Gepeild hebbende, vonden wij geen' grond met eene lijn van honderd en zeventig vademen, ſchoon wij niet verre van de banken waren, die, in plaats van de kust naar het Z. W. te volgen, eene Z. O. rig-

rigting namen naar den berg, dien wij den voorigen avond gezien hadden en ons ſcheenen aantewijzen dat het nodig was dat land om te vaaren. Te deezen tijd lag de verst uitſteekende punt van het groot land Z. 68° W. negen of tien Engelſche mijlen van ons. Omtrent zeven uuren kreegen wij een ligt koeltjen uit het Noorden, dat ons in ſtaat ſtelde O. Z. O. uit te ſtuuren, en den nacht met minder bekommering door te brengen. Op enige van de laage eilanden waren veele van die verhevenheden, van welke ik reeds geſprooken heb. Ieder was nu overtuigd dat het boomen waren, uitgezonderd onze natuurkundigen, die nog ſtaande hielden dat het baſalten waren.

Den zes en twintigſten, bij het aanbreeken van den dag, den wind Z. Z. W. geloopen zijnde, ſtuurden wij Z. O. naar den bovengenoemden berg. Hij behoorde tot een eiland, dat zig op den middag van Z. 16° O. tot Z. 7° W. uitſtrekte, op den afſtand van zes mijlen. Onze waargenoomen Breedte was 22° 16′ Z. In den agtermiddag verhefte de wind en denzelven Z. Z. O. loopende, ſtuurden wij Oost tot twee uuren na middernacht, wanneer wij wendden en Z. W. ſtuurden, in hoop van het eiland te boven te zeilen, maar wij kwamen omtrent twee Engelſche mijlen te kort, en moeſten wenden omtrent eene Engelſche mijl van de oostzijde van het eiland, zijnde de einden van N. W. ten N. tot Z. W., den berg West en

eni-

O. Z. O. en Z. O., bevonden wij ons den volgenden morgen, met het aanbreeken van den dag, verſcheiden mijlen te loefwaard van het *Pijnboomen-Eiland*, en ſtevenden ruimſchoots de Z. O. en Z. zijden om. De kust was van het Z. O. door

GEZIGT OP HET PYNBOOMEN-

BOOMEN-EILAND.

van het eiland te boven te zeilen, maar wij kwamen omtrent twee Engelſche mijlen te kort, en moeſten wenden omtrent eene Engelſche mijl van de oostzijde van het eiland, zijnde de einden van N. W. ten N. tot Z. W., den berg West en eni-

enige laage eilanden, omtrent de zuid-west-punt liggende, Z. ten W. Deeze ſcheenen door branding met het groot eiland verbonden te zijn. Wij peilden terwijl wij over ſtaag gingen, maar vonden geen' grond met eene lijn van tagtig vademen. De zoomen van dit eiland waren met de meer dan eens genoemde verhevenheden bedekt. Zij hadden veel van het voorkoomen van lange pijnboomen, hetwelk mij het eiland dien naam deed geeven. De ronde berg, die aan de zuid-west-zijde ligt, is zoo hoog, dat hij veertien of zestien mijlen verre kan gezien worden. Het eiland is omtrent eene Engelſche mijl in omtrek en ligt op 22° 38′ Zuider Breedte, en op 167° 40′ Ooster Lengte. Tweemaalen gepoogd hebbende het *Pijnboomen-Eiland* voor zonne-ondergang te boven te koomen, met geen beter uitſlag dan te vooren, deed zulks mij beſluiten om tot middernacht aftehouden. Deezen dag ſtond de thermometer, op den middag, op 68½ graad, hetwelk laager is dan hij zedert den zeven en twintigſten February geſtaan had.

Te middernacht gewend hebbende, en geholpen door de ſtroomen en eene friſſe koelte uit het O. Z. O. en Z. O., bevonden wij ons den volgenden morgen, met het aanbreeken van den dag, verſcheiden mijlen te loefwaard van het *Pijnboomen-Eiland*, en ſtevenden ruimſchoots de Z. O. en Z. zijden om. De kust was van het Z. O. door

het Z. naar het W., met zand-banken en brandingen en kleine laage eilanden bezaaid, de meeſte van welke met dezelfde hooge boomen bezet waren, die de zoomen van het groot eiland verſierden. Wij bleeven de buiten-zijde van deeze kleine eilanden en brandingen op drie vierden mijl langs ſtevenen, en, als wij het een voorbij zeilden, vertoonde zig weder een ander, zoo dat zij eene keten ſcheenen te vormen, die zig tot de eilanden, omtrent het *Voorland* liggende, uitſtrekte. Wij namen hoogte, op den middag, op 22° 44′ 36″ Zuider Breedte, terwijl het *Pijnboomen-Eiland* zig van N. ten O. ½ O. tot O. ten N. uitſtrekte, en *Krooning-Kaap* N. 32° 30′ W. zeventien mijlen van ons. In den agtermiddag, een fraai koeltjen uit het Oosten hebbende, ſtuurden wij N. W. ten W. langs de buiten-zijde van de banken, met oogmerk om weder bij het land, een weinig ten Z. W. van het *Voorland*, te koomen. Ten twee uuren, na den middag, zagen wij twee laage eilandjens in het W. ten Z. en, alzoo zij door branding aan elkaêr verbonden waren, welke zig aan die te ſtuurboord van ons ſcheen te voegen, maakte deeze ontdekking het nodig Z. W. op te loeven, om die alle te mijden. Ten drie uuren vertoonde zig nog meer branding, die zig van de laage eilanden naar het Z. O. uitſtrekte. Nu loefden wij digt aan den wind op, en waren in anderhalf uur bijna tegens de branding en genoodzaakt

te

te wenden. Uit de mast zag men dezelve tot O. Z. O. uitstrekken, en de effenheid van de zee maakte het waarschijnlijk dat zij tot ten Noorden van het Oosten liepen en dat wij 'er, om zoo te spreeken, door omringd waren. Op deezen tijd lag de berg op het *Pijnboomen-Eiland* N. 71½ O., het *Voorland* N. ¼ W. en de verst uitsteekende land-punt op de zuid-west-kust N. W. vijftien of zestien mijlen van ons. Deeze strekking van de zuid-west-kust, die wat binnen de parallel van het N. O. was, verzeekerde ons dat dit land zig niet verder naar het Z. W. uitstrekte. Eenen korten gang naar het N. N. O. gedaan hebbende, stuurden wij wedet zuidwaarts, in verwagting van voor zonne-ondergang een beter gezigt van de banken te zullen hebben. Wij wonnen hier niets bij dan dat wij eene zee zagen, bezaald met banken, van welke wij niet vrij konden koomen dan door denzelfden weg, dien wij gekoomen waren, terug te keeren. Wij wendden ten naasten bij op dezelfde plaats, daar wij te vooren gewend hadden, en, gepeild hebbende, vonden wij eenen grond van fijn zand; maar het ankeren met eenen sterken wind met eene keten van brandingen aan lij onze laatste toevlugt zijnde, verkoos ik liever den nacht doortebrengen met korte gangen te doen in die ruimte, die wij, geduurende dien dag, enigermaate hadden leeren kennen, gelijk wij deeden; maar in de vreeslijke

bekommernis van elken oogenblik in enige van de menigvuldige gevaaren, die ons omringden, te vervallen.

Het dag-licht toonde dat onze vrees niet ongegrond was, en dat wij in het grootst gevaar geweest waren, hebbende aanhoudend branding aan lij gehad en op eenen zeer kleinen afſtand. Wij waren ons behoud aan de beſtiering der Voorzienigheid, aan ons zeer vlijtig uitkijken, en aan de wel bezeildheid en het ſnel wenden van het ſchip verſchuldigd; want terwijl wij noordwaarts ſtuurden, zag het volk op de loop planken aan lij en op de bak branding onder den boeg aan lij, die wij ontkwamen door het ſchip eensklaps te doen wenden.

Ik was nu moede eene kust opteneemen, langs welke ik niet langer ſtevenen kon zonder gevaar van het ſchip te verliezen en de geheele reis te doen mislukken. Ik wilde haar evenwel niet verlaaten voor ik wist welke boomen het waren, die het onderwerp van onze giſſingen waren geweest, bijzonderlijk omdat zij van eene ſoort ſcheenen te zijn, nuttig voor ſchepen, en wij dezelve nergens gezien hadden dan in het zuidlijkst gedeelte van dit land. Met dit inzigt ſtuurden wij, na eenen gang zuidwaarts gedaan te hebben, om de banken aan lij te boven te zeilen, noordwaarts, in hoop van anker-grond te zullen vinden onder ſommige van de eilandjens, waarop deeze boomen groeiden.

den. Wij wierden ten agt uuren geſtuit door de banken, die tuſſchen het *Pijnboomen-Eiland* en *Koningin Charlottas Voorland* liggen, en vonden bij dezelve grond, op vijf en vijftig, veertig en zes en dertig vademen, fijn zand-grond. Hoe nader wij bij deeze banken kwamen, hoe meer wij 'er zagen, en wij waren niet in ſtaat om te zeggen of 'er eene doorvaart tuſſchen de twee landen ware.

Thans maar enige kleine mijlen te loefwaart van de laage eilanden zijnde, die bij het *Voorland* leggen, ſtuurde ik naar dat, hetwelk digst bij ons was. Toen wij nader bij hetzelve kwamen, beſpeurde ik dat het niet aan de nabuurige banken vast was, en dat het waarſchijnlijk was dat wij onder lij of aan de west-zijde van hetzelve zouden kunnen ankeren. Wij zeilden dan voort, geleid wordende door eenen officier, die boven in de mast zat, en, de punt van het rif, dat het eiland omringd, omgeloefd zijnde, tragteden wij op te laveeren, om nader bij land te koomen. Een ander rif in het Noorden bepaalde ons tot een eng kanaal, door welk een ſtroom tegens ons in kwam, die onze pooging vrugtloos maakte, zoo dat wij genoodzaakt waren in negen en dertig vademen water te ankeren, in eenen grond van fijn koraal-zand, liggende het eiland eene Engelſche mijl W. ten N. van ons. Zoo dra wij geankerd lagen, zetteden wij eene ſloep uit, in welke ik

naar land voer, van de kruidkundigen verzeld. Wij vonden de hooge boomen eene ſoort van pijnboomen te zijn, zeer goed voor ſparren, die wij juist nodig hadden. Dit ontdekt hebbende, haaſtede ik mij naar boord, om na het middagmaal meer tijd te hebben, wanneer ik wederom landde met twee ſloepen, van verſcheiden officieren en andere verzeld, den timmerman en enige van zijn volk bij ons hebbende, om de boomen, die wij nodig hadden, te vellen. Terwijl men hier mede bezig was, bepaalde ik de ligging van verſcheiden landen in de rondte. De berg op het *Pijnboomen-Eiland* lag Z. 59° 30′ O.; de laage punt van *Koningin Charlottas Voorland* N. 14° 30′ W.; het hoog land over hetzelve, over de laage eilanden gezien, N. 20° W. en de verst uitſteekende land-punt in het Westen lag W. ¼ Z. op den afſtand van zes of zeven mijlen. Wij hadden, naar verſcheiden waarneemingen, de waare ſtrekking der kust van het *Voorland* tot deeze punt bepaald, welke ik zal onderſcheiden door den naam van *Prins van Wales Voorland*. Zij ligt op 22° 29′ Zuider Breedte en op 166° 57′ Ooster Lengte, is van eene aanmerklijke hoogte, en als zij zig eerst boven den horizont vertoont, ziet zij 'er uit als een eiland. Van deeze kaap liep de kust ten naaſten bij N. W. Deeze was eene wat te noordlijke ſtrekking om zig aan die te voegen, welke wij van de bergen van *Balade* gezien hadden;

den; maar alzoo het zeer hoog land was, dat zig op de hoogte van de kaap in die ſtrekking ontdekte, is het zeer waarſchijnlijk dat 'er een laager land, dat wij niet zien konden, tuſſchen beiden lag, of anders neemt de kust meer naar het N. W. eene westlijker ſtrekking, op dezelfde wijze als de noord-oost-kust. Dit zij zoo het wil, wij weeten de uitgeſtrektheid van het land zeer wel, doordien wij het binnen zekere grenzen bepaald hadden gezien. Ik had evenwel nog hoop van 'er meer van te zullen zien, maar die mislukte mij.

Het eilandjen, op hetwelk wij landden, is niet meer dan eene zand-bank, niet grooter dan drie vierde van eene Engelſche mijl in omtrek, en op hetzelve groeiden, behalven deeze pijnboomen, de Etos-boom van *Otahiti* en eene verſcheidenheid van andere boomen, heeſters en planten. Deeze gaven onzen kruidkundigen genoegzaame bezigheid geduurende allen den tijd, dien wij 'er op bleeven, waarom ik het *Botanie-Eiland* noemde (3). Daar waren verſcheiden water-ſlangen op, gelijk ook enige duiven en tortel-duiven, naar het ſcheen verſchillende van alle andere, die wij gezien hadden. Een van de officieren ſchoot een havik, die van dezelfde ſoort was als onze Engelſche visch-havik. Verſcheiden plaatſen daar vuur gebrand had, takken en bladeren, die weinig verſlenst waren, overblijfzelen van ſchildpadden enz., toonden dat hier, kortling geleden,

volk op het eiland geweest was. De romp van eene kano, van dezelfde gedaante als die, welke wij te *Balade* gezien hadden, lag op het droog in het zand. Wij wisten nu van welke boomen zij hunne kanos maaken, alzoo zij geene andere konden zijn dan deeze pijnboomen. Op dit eilandjen waren enige, die twintig duimen middellijn hadden, tusschen zestig en zeventig voeten lang, en die zeer wel zouden hebben kunnen dienen tot eene fokke-mast voor de *Resolutie*, als zij eene nodig gehad hadde. Naardien 'er op zoo klein een stukjen land boomen van deeze grootte te vinden zijn, kan men met reden verwagten dat 'er nog grooter op het groot land en op de grooter eilanden staan zullen, en, zoo de schijn ons niet bedriegt, kunnen wij zulks verzeekeren.

Nieuw-Zeeland uitgezonderd, kende ik op deezen tijd geen eiland in den Zuider Stille Zee, daar een schip zig van eene mast of raa konde voorzien, hoe zeer het in verlegenheid zoude mogen zijn om eene te hebben. Dus verre is deeze ontdekking gewigtig, of kan het ten minsten zijn. Mijn timmerman, die een masten-maaker zoo wel als een schips-timmerman was, welke ambagten hij op de werf te Deptford geleerd had, was van gedagten dat deeze boomen zeer goede masten zouden opleveren. Het hout is wit, digt, taai en ligt. Uit de meeste was terebintijn gezweet, en de zon had het verdikt tot eene harst, die

die men aan de ſtammen vond kleeven en aan de wortelen vond leggen. Deeze boomen ſchieten hunne takken uit gelijk alle andere pijnboomen, met dit onderſcheid, dat de takken van deeze veel korter en dunner zijn, zoo dat de kwasten niets worden, als de boom bewerkt wordt. Ik merkte op dat de grootſte de kleinſte en kortſte takken hadden, en aan de kruin, als het ware, door eenen uitſpreidenden tak, als eene ſtruik, gekroond waren. Dit was hetgeen enige aan boord tot het buitenſpoorig denkbeeld bragt dat het baſalten waren en indedaad, niemand zou hebben kunnen denken zulke boomen hier te zullen vinden. De zaaden zitten in kegelvormige vrugten; maar wij konden geene vinden, die zaaden in hadden, of die in eenen behoorlijken ſtaat waren om te groeijen of om kruidkundig onderzogt te worden. Behalven deeze was 'er nog een andere boom of heeſter van de ſoort van den harstboom, maar hij was zeer klein. Wij vonden ook op dit eiland eene ſoort van lepelblad en eene plant, bij ons *Lamsquartieren* (*Tetragonia*) genaamd, die, gekookt zijnde, de ſmaak heeft van ſpinage.

Tien of twaalf ſparren, om boomen voor de lijzeilen en masten voor de ſloepen te maaken, bekoomen hebbende, en den nacht aannaderende, keerden wij met dezelve naar boord terug.

Mijn oogmerk, waarom ik onder dit eiland geankerd was, nu vervuld zijnde, moest ik nu

zien wat verder te doen. Wij hadden uit den top van de mast de zee rondom ons bezigtigd, en gezien dat zij, naar het Westen, geheel bezaaid was met kleine eilandjens, zand-banken en brandingen, zoo verre de gezigt-einder ſtrekte. Zij ſcheenen egter niet alle aan malkanderen vast te zijn en door ſlingerende kanaalen van elkaêr te zijn geſcheiden. Doch als ik in aanmerking nam dat de uitgeſtrektheid van deeze zuid-west-kust vrij wel bepaald was, het groot gevaar dat eene naauwkeuriger opneeming van dezelve verzellen zoude, en den tijd, welke die vereiſchen zoude, ter oorzaake van de menigvuldige gevaaren, die wij zouden ondergaan, beſloot ik het ſchip niet aan lij te waagen, daar wij zoo bezet zouden kunnen geraaken, dat het moeijelijk zoude zijn terug te keeren, en wij daardoor het bekwaam jaargetijde zouden verliezen om zuidwaarts te ſtevenen. Ik wenschte nu wel dat ik het klein vaartuig hadde laaten in malkanderen zetten, van welk wij de ſtukken aan boord hadden. Ik had enige gedagten gehad dit te doen, toen wij laatst op *Otahiti* waren, maar ik bevond dat het niet geſchieden konde zonder het kalefaaten en het ander werk aan het ſchip, dat noodzaaklijk was, te verzuimen, of langer aldaar te blijven dan de koers, die ik voorneemens was te zeilen, wilde toelaaten. Het was nu te laat om te beginnen hetzelve optezetten en het dan te gebruiken om deeze kust

op-

opteneemen, en op onze reis naar het Zuiden kon het niet van dienst zijn. Deeze redenen deeden mij besluiten te tragten buiten de banken te koomen, dat is ten Zuiden van dezelve (4).

Den volgenden morgen, met het aanbreeken van den dag, gongen wij onder zeil met een ligt koeltjen uit het O. ten N. Wij moesten enige gangen doen om de banken aan lij van *Botanie-Eiland* te boven te zeilen; maar toen dit gedaan was, begon het koeltjen te verslappen, en des namiddags ten drie uuren wierd het stil. De golf, van den stroom geholpen, dreef ons sterk zuidwestwaarts naar de branding, die in die streek nog in het gezigt was. Dus bleeven wij stuuren tot tien uuren, wanneer 'er een koeltjen uit het N. N. W. kwam, en wij O. Z. O. stuurden, de tegenovergestelde koers dan die wij in gekoomen waren, terwijl wij niet verder zuidwaarts durfden stuuren tot den dageraat (5).

Des anderendaags, 's morgens ten drie uuren, liep de wind Z. W., woei sterk en met rukwinden, van regen verzeld, dat het noodzaaklijk maakte met onze onder-zeilen bij, en de top-zeilen opgegijd voortteschevenen tot den dageraat, wanneer de berg op het *Pijnboomen-Eiland* in het Noorden van ons lag, en onze afstand van land, in die rigting, omtrent vier mijlen was. Wij hadden nu eenen zeer sterken wind uit het Z. Z. W., verzeld van eene hooge zee, zoo dat wij

wij reden hadden om blijde te zijn dat wij vrij waren van de banken, voor ons deeze wind had overvallen. Schoon alles te zaamen liep om mij te doen denken dat dit de west-mousſon was, kan dezelve bezwaarlijk met dien naam benoemd worden om verſcheiden redenen: vooreerst, omdat het bijna eene maand te vroeg was voor deeze winden; ten tweeden, omdat wij niet weeten of zij deeze plaats wel in het geheel bereiken, en ten laatſten, omdat het zeer gemeen is voor Westen winden binnen de keerkringen te waaien. Ik heb dezelve egter nooit zoo ſterk of zoo verre zuidlijk zien waaien. Doch dit zij zoo het wil, wij hadden nu geene andere keuze dan *Z.* O. te ſtevenen, dat wij dan ook deeden met de ſtuurboords-halzen aan boord, en op den middag was het land uit ons gezigt.

De wind hield met weinig verandering aan tot des anderendaags op den middag, wanneer wij de Breedte van 23° 18′ waarnamen, terwijl de Lengte, die wij van het *Pijnboomen-Eiland* gezeild waren, 1° 54′ Oost was. In den agtermiddag hadden wij weinig wind uit het Zuiden en eene hooge zee uit die ſtreek, terwijl 'er veele gekken, keerkring- en fregat-vogelen gezien wierden. Ten elf uuren kwam 'er eene friſſe koelte op uit het W. ten *Z.*, met welke wij zuidwaarts ſtevenden. Wij waren op deezen tijd op 23° 18′ Zuider Breedte, en op 169° 49′ Ooster Lengte en omtrent

trent twee en veertig mijlen ten Zuiden van de *Hebriden*.

Den derden, ten agt uuren 's morgens, liep de wind Z. W., en woei eene ſterke koelte met rukwinden, van regen verzeld. Ik lier nu alle gedagten vaaren van weder naar het land te keeren, dat wij verlaaten hadden. En waarlijk, als ik in aanmerking nam welken grooten Oceaan wij naar het Zuiden te doorkruiſen hadden, gelijk mede den ſtaat van het ſchip, dat reeds gebrek aan enige benodigdheden had, dat de zomer ſterk naderde, en dat het een of ander aanmerklijk voorval ons nog een jaar in deeze zee zoude kunnen ophouden, dagt het mij niet raadzaam te tragten het land weder te naderen.

Dus was ik, als het ware, voor het eerst, door de noodzaaklijkheid gedrongen eene kust, die ik ontdekt had, te verlaaten, zonder die volkoomen opgenoomen te hebben. Ik noemde haar *Nieuw Caledonia*. Als men *Nieuw-Zeeland* uitzondert, is het mogelijk het grootst eiland in den Zuider Stillen Oceaan; want het ſtrekt zig uit van 19° 37′ tot 22° 30′ Zuider Breedte en van 163° 37′ tot 167° 14′ Ooster Lengte. Het ligt omtrent N. W. ¼ W. en Z. O. ¼ O. en is omtrent zeven en tagtig mijlen in die rigting lang; maar deszelfs breedte is niet groot, en gaat nergens tien mijlen te boven. Het is een land vol bergen en dalen,

van

van verſchillende hoogte en diepte. Als wij naar die gedeelten, waarop wij geweest zijn, van het geheel mogen oordeelen, ontſpruiten 'er uit deeze bergen veele kleine riviertjens, die zeer veel toebrengen om de vlakten vrugtbaar te maaken en alle de behoeften van de inwooneren te vervullen. De toppen van de meeſte bergen ſchijnen dor, ſchoon enige weinige met hout bedekt zijn, gelijk ook alle de vlakten en valeien zijn. Door deeze bergen vertoonden zig veele deelen van de kust, als men op eenen zekeren afſtand van dezelve was, als getand, of met groote inhammen tusſchen de bergen; maar, als wij digt bij het land kwamen, vonden wij deeze plaatſen altoos vervuld door laag land, en zagen ook laag land langs de kust leggen tusſchen het zee-ſtrand en den voet der bergen. Alzoo dit het geval was op alle zulke plaatſen, die wij genoeg naderden om dezelve te zien, kan men met reden onderſtellen dat de geheele kust zoo geſteld zij. Ik ben ook van gedagten dat de geheele of het grootst gedeelte van de kust door riſs en banken omringd is, die het naderen van dezelve zeer gevaarlijk maaken, maar tegelijk de kust tegens het geweld van wind en zee beſchutten, dezelve overvloed van viſch doen hebben, en de ſcheepvaart voor kanos gemaklijk en veilig maaken, en zeer waarſchijnlijk enige goede havenen voor ſchepen vormen. De kust is voor het grootst

grootst gedeelte, zoo niet geheel, bewoond, het *Pijnboomen-Eiland* niet uitgezonderd; want wij zagen rook bij dag, of vuur bij nacht, overal daar wij kwamen. In de uitgeſtrektheid, die ik aan dit eiland gegeeven heb, zijn ook de gebrooken of afgeſcheiden landen ten N. W. begrepen, gelijk zij op de kaart geteekend ſtaan. Dat zij aan malkanderen vast kunnen, wil ik niet ontkennen; maar wij waren van gedagten dat het eilanden waren en dat *Nieuw Caledonia* meer naar het Z. O. eindigde, ſchoon dit op zijn best ſlechts eene wel gegronde gisſing is.

Doch, hetzij deeze landen afzonderlijke eilanden, of met *Nieuw Caledonia* verbonden zijn, het is geenzints zeeker dat wij derzelver eind naar het Westen gezien hebben. Ik denk dat wij het niet gezien hebben; alzoo de banken niet eindigden met het land, dat wij zagen, maar hunne noordwester ſtrekking hielden verder dan BOUGAINVILLES koers op de Breedte van 15 of 15½ graad. Ja, het ſchijnt niet onwaarſchijnlijk dat zig eene keten van eilanden, zand-banken en rifs naar het Westen uitſtrekke tot de kust van *Nieuw-Zuid-Wales*. De oostlijke uitgeſtrektheid van de eilanden en banken omtrent die kust, tusſchen 15 en 23 graaden Breedte, waren niet bekend. De gelijkenis van de twee landen, het ontmoeten van de *Bank van Diana* door BOUGAINVILLE meer dan zestig mijlen van de kust, en de tekenen, die

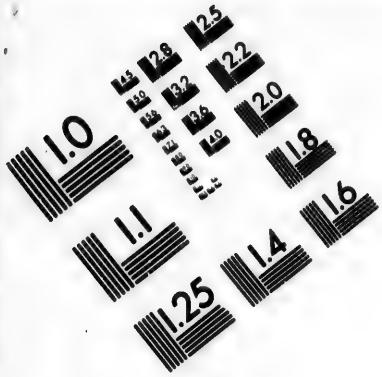

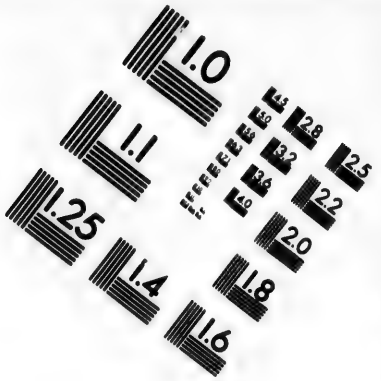

IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

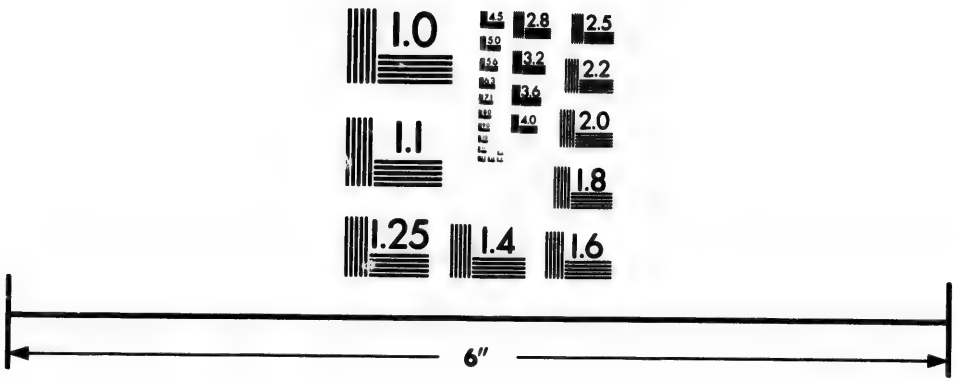

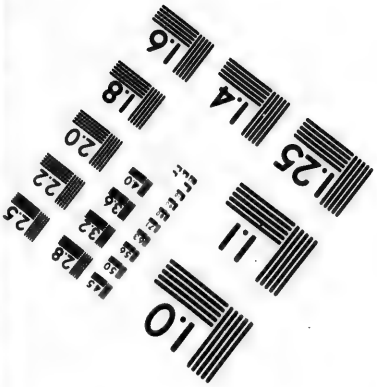

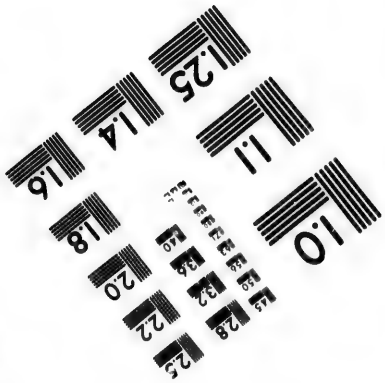

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

die hij van land naar het Z. O. had (*), alles ſtrekt om de waarſchijnlijkheid te vermeerderen. Ik moet bekennen dat men de waarſchijnlijkheid en de giſſing een weinig te verre trekt, als men zegt wat 'er liggen kan in de ruimte van twee honderd mijlen; maar het is enigermaate noodzaaklijk, al ware het ſlechts om den eenen of anderen toekomſtigen zee-vaarer op zijne hoede te doen wezen.

De Heer WALES bepaalde de Lengte van het gedeelte van *Nieuw Caledonia*, dat wij opnamen, door zes en negentig reekſen waarneemingen, die wij met elkanderen overeenbragten door onzen getrouwen gids het uurwerk. Ik bevond de afwijking van het kompas 10° 24′ Oost. Dit is de gemiddelde afwijking, die ons wierd opgegeeven door drie azimuth-kompaſſen, welke wij aan boord hadden, die anderhalve graad en ſomtijds meer van elkanderen verſchilden. Ik vond geen verſchil in de afwijking tuſſchen het noordwest en zuid-oost gedeelte van dit land, uitgezonderd toen wij voor *Balade* ten anker lagen, daar zij minder dan tien graaden was; maar dit telde ik niet, alzoo ik zoo veel eenvormigheid in volle zee vond, en daar is het dat de zee-vaarers de afwijking dienen te weeten. Terwijl wij op de noord-oostkust waren, meende ik dat de ſtroomen

(*) *Voyage autour du Monde, pag.* 255.

men naar het *Z. O.*, en aan de andere zijde W. of N. W. liepen; maar zij zijn geenzins aanmerklijk en kunnen even zoo waarſchijnlijk kanaalen van getijen als regelmaatige ſtroomen zijn. In de enge kanaalen, die de banken van malkanderen ſcheiden, en in die, welke met de zee gemeenſchap hebben, loopen de getijen ſterk; maar de rijzing en daaling van het water is niet aanmerklijk, en is niet grooter dan drie en eenen halven voeten. De tijd van hoog water, bij nieuwe en volle maan, is te *Balade* omtrent ten zes uuren, maar wij gisten dat hij aan *Botanie-Eiland* omtrent ten tien of elf uuren zoude wezen (6).

ELFDE HOOFDSTUK.

Vervolg van de vaart van Nieuw-Caledonia *naar* Nieuw-Zeeland. *Ontdekking van het Eiland* Norfolk. *Voorvallen terwijl het ſchip in* Koningin Charlotta Kanaal *lag.*

Den wind in het Z. W., W. Z. W. en W. blijvende en eene friſſe koelte blaazende, met nu en dan ruk-winden en regen-buien, ſtuurden wij Z. Z. O., zonder iets merkwaerdigs te ontmoeten, tot den zesden omtrent den middag, wanneer het ſtil wierd. Wij waren nu op 27° 50′ Zuider Breedte en op 171° 43′ Ooster Lengte. Deeze ſtilte bleef aanhouden tot den volgenden dag op den middag, gedurende welken tijd wij de afwijking 10° 33′ Oost waarnamen. Ik beval de timmerlieden het dek te kalfaaten. Naardien wij geen pik, teer of harst meer overig hadden om de naaden digt te maaken, wierd zulks gedaan met vernis van pijnboomen, dat daarna met koraal-zand bedekt wierd, hetwelk eene ſoort van ciment vormde, dat mijne verwagting verre te boven ging. In den agtermiddag zetteden wij eene ſloep uit, en ſchooten twee albatrosſen, die ganzen voor ons waren. Wij hadden daags te vooren eenen van deeze ſoort van vogelen gezien, die de eerſte was wel-

welke wij hadden vernoomen zedert wij binnen den keerkring geweest waren. Den zevenden, na den middag ten een uur, kwam 'er een koeltjen op uit het Zuiden; en kort daarop liep het Z. O. ten Z., bleef in die ſtreek ſtaan, en woei een labber koeltjen, verzeld van fraai weder.

Wij ſtuurden W. Z. W. en waren des anderendaags, op den middag, op 28° 25′ Zuider Breedte en op 170° 26′ Ooster Lengte. In den avond harpoende de Heer COOPER eenen bruinvisch; doch wij moeſten op den wind leggen en twee ſloepen uitzetten, voor wij hem konden dooden en aan boord krijgen. Hij was zes voeten lang, en een wijfjen van die ſoort, welke de Natuurkundigen den dolphijn der Ouden noemen, en die van de andere ſoort van bruinviſchen in den kop en de kaaken verſchilt, welke zij lang en puntig heeft. Deeze had agt en tagtig tanden in elke kaak. De ingewanden en het mager vleesch waren eene lekkernij voor ons; het laatſte ſmaakte wat leverachtig, maar had in het geheel geene vischachtige ſmaak. Het wierd gebraaden, op den rooſter gelegd en in de pan gebakken, na dat het eerst in warm water geweekt was. En waarlijk, daar was weinig kunst nodig om iets versch en ſmaaklijk te maaken voor menſchen, die zoo lang van pekel-vleesch geleefd hadden.

Wij bleeven W. Z. W. ſtuuren tot den tienden, wanneer wij met het aanbreeken van den dag land

in het Z. W. ontdekten, dat wij, toen wij nader kwamen, bevonden een eiland van eene goede hoogte te zijn, vijf mijlen in omtrek groot. Ik noemde het *Norfolk-Eiland* ter eere van het edel geslacht van HOWARD; het ligt op 29° 2′ 30″ Zuider Breedte en op 168° 16′ Ooster Lengte. De laatste wierd bepaald door waarneemingen van de maan, op deezen, den voorigen, en den volgenden dag gedaan, en de eerste door eene goede waarneeming op den middag, toen wij omtrent drie Engelsche mijlen van het eiland waren. Kort na dat wij het eiland ontdekt hadden, peilden wij twee en twintig vademen op eene bank van koraal-zand; daarop bleeven wij aanhoudend peilen en vonden niet minder dan twee en twintig, of meer dan vier en twintig vademen (uitgezonderd digt bij land) en denzelfden grond, met gebrooken schulpen vermengd. Na den middag voeren enige van ons met twee sloepen naar het eiland en landden zonder moeite agter enige groote klippen, die een gedeelte van de kust aan de noordoostzijde bezoomden.

Wij vonden het eiland onbewoond en waren ongetwijfeld de eerste, die 'er ooit voet aan land zetteden (1). Wij vonden 'er veele boomen en planten, die in *Nieuw-Zeeland* gemeen zijn, en, in het bijzonder, de vlas-plant, die hier nog weelderiger groeit dan ergens in dat land; maar het voornaamst voortbrengzel is eene soort van harst-

N°. XXII.*

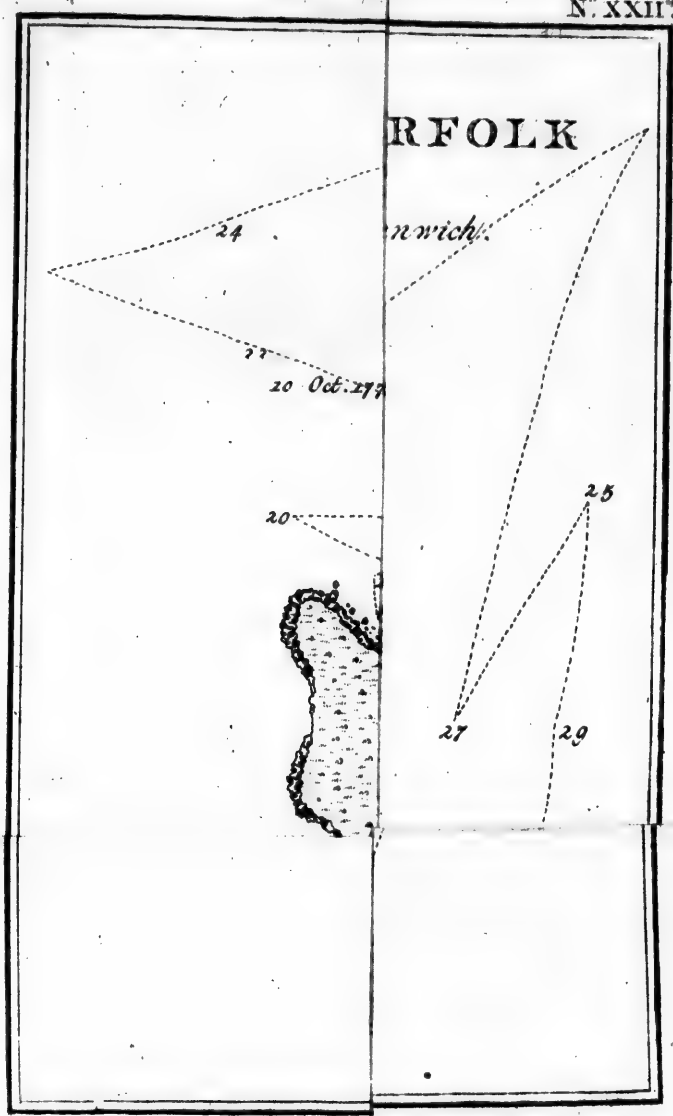

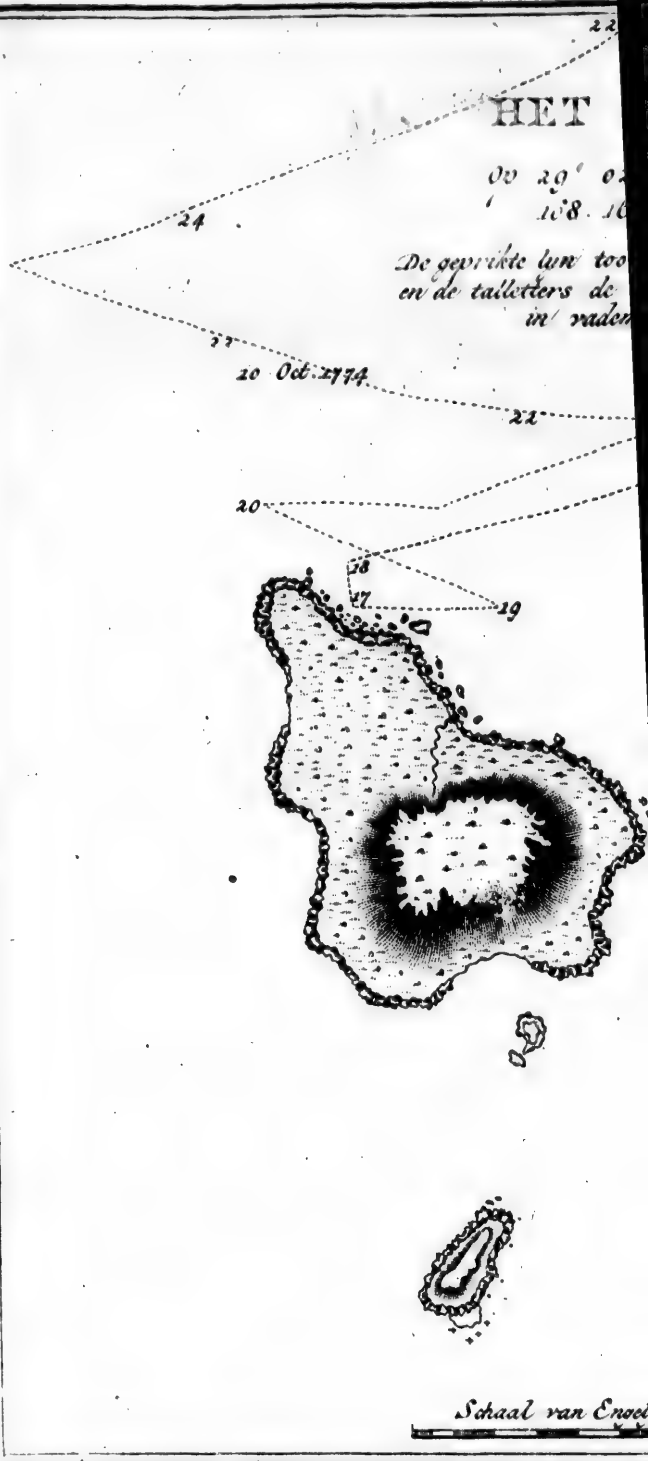
HET
Op 29° 0
108. 16
De geprikte lyn too
en de talletters de
in vaden
22
24
22
20 Oct. 1774
22
20
18
17
19
Schaal van Engel

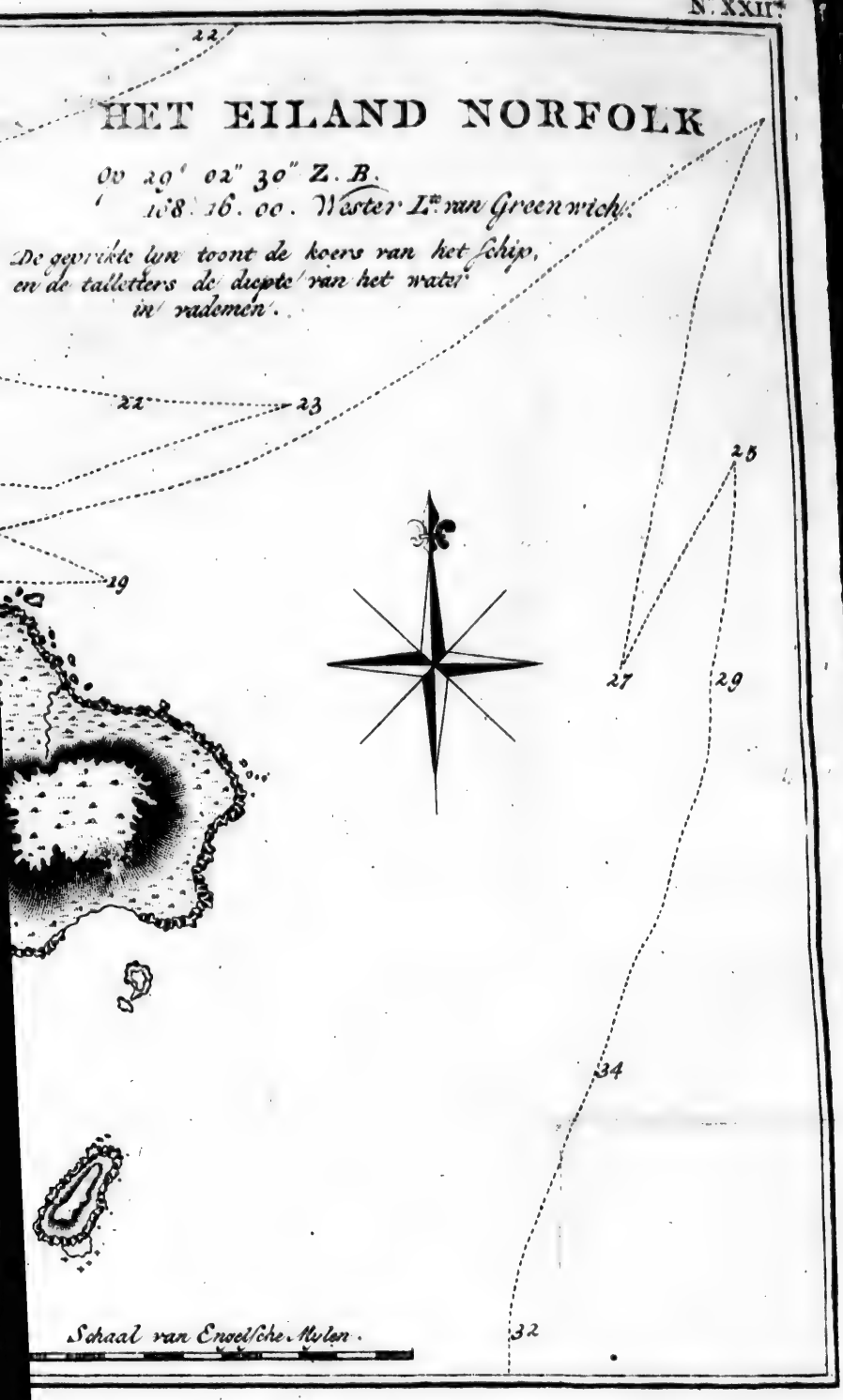
HET EILAND NORFOLK
Op 29' 02" 30" Z. B.
168. 16. 00. Wester L^te. van Greenwich.
De geprikte lyn toont de koers van het schip,
en de talletters de diepte van het water
in vademen.
22
22
23
25
19
27
29
34
32
Schaal van Engelsche Mylen.

harst-pijnboom, die 'er in grooten overvloed wast en zeer groot wordt, naardien veele, ter hoogte van de borst, zoo dik waren als twee mannen konden omvademen en zeer lang en regt. Deeze pijnboom is van eene soort tusschen die, welke in *Nieuw-Zeeland* wast, en die in *Nieuw-Caledonia*, terwijl het loof enigsints van beiden verschilt, en het hout is niet zoo zwaar als dat van den eersten, en niet zoo ligt en digt als dat van den laatsten. Hij gelijkt veel naar den pijnboom van *Quebec*. Tot omtrent vijftig roeden van den zee-kant is de grond zoo dik met planten en heesters bedekt, dat men naauwlijks verder binnen 's lands kan doordringen. De bosschen waren volkoomen ruim en vrij van kreupelhout, en de grond scheen rijk en diep te wezen.

Wij vonden 'er dezelfde soorten van duiven, parkieten en papegaaien als in *Nieuw-Zeeland*, zalen en enig klein gevogelte. De zee vogelen zijn witte gekken, meeuwen en zee-zwaluwen, die ongestoord op de stranden en in de klooven der klippen broeden.

Daar is zoet water op het eiland; en naardien 'er kool-palmen, wilde zuuring, haazen-latuw en zee-venkel op sommige plaatsen op het strand in overvloed stonden, bragten wij van elk deezer gewassen zoo veel aan boord als de tijd, dien wij hadden om dezelve te plukken, ons toeliet. Deeze kool-palmen waren niet dikker dan eens mans

been, en van tien tot twintig voeten hoog. Zij zijn van hetzelfde geslacht als de kokosnooten-boom; zij hebben, even gelijk die boom, groote gevinde bladeren en zij zijn dezelfde als de tweede soort, die in de noordlijke deelen van *Nieuw-Zuid-Wales* gevonden is (*). De kool is, eigenlijk gesprooken, de bot van den boom; elke boom brengt maar eene enkele kool voort, die op de kruin groeit, daar de bladeren uitspruiten, en zij is in den stam ingesloten. Het afsnijden van de kool doodt den boom, zoo dat 'er niet meer dan een van denzelfden stam te krijgen is. De kokosnooten-boom en enige andere van het geslacht der palmboomen brengen zoo wel koolen voort als deeze. Dit gewas is niet alleen gezond, maar zeer smaaklijk, en was voor ons de aangenaamste schotel, dien wij voor enigen tijd gehad hadden.

Op de kust ontbreekt geen visch. Terwijl wij aan wal waren, vong het volk in de sloepen enige visschen, die uitmuntende waren. Ik giste dat het bij nieuwe en volle maan omtrent ten een uur hoog water was, en dat het water omtrent vier of vijf voeten lijnregt op en neder gaat.

De aannadering van den nacht deed ons alle weder naar boord gaan; wij heisten de sloepen binnen en stuurden O. N. O. met eenen Z. O. wind

(*) COOK's *Reizen*, III Deel bladz. 222.

wind tot middernacht, wanneer wij wendden en het overige van den nacht doorbragten met het doen van korte gangen.

Den volgenden morgen, bij zonne-opgang, maakten wij weder zeil, ſtuurden Z. Z. W. en zeilden het eiland te boven, aan welks zuid-zijde twee eilanden liggen, die tot roest- en broedplaatſen voor de vogelen dienen. Aan deeze, gelijk ook aan de zuid-oost-zijde, is een zandig ſtrand, daar anders de meeſte van de andere ſtranden van rotsachtige klippen bezoomd zijn, waarbij twintig en agttien vademen water ſtaat; dus vonden wij het ten minſten aan de noord-oostzijde en met goeden anker-grond. Een' bank van koraal-zand, met ſchulpen vermengd, waarop wij van negentien tot vijf en dertig of veertig vademen water vonden, omringt het eiland en ſtrekt zig, bijzonderlijk naar het Zuiden, zeven mijlen verre uit. Op den morgen, toen wij het eiland ontdekten, vonden wij de afwijking van het kompas 13° 9′ Oost; maar ik geloof dat deeze waarneeming dezelve te groot opgaf, naardien andere, welke wij voor en na deeden, twee graaden minder gaven.

Na dat wij het eiland *Norfolk* verlaaten hadden, ſtuurden wij naar *Nieuw-Zeeland*, met oogmerk om *Koningin Charlotta Kanaal* aantedoen, ten einde het volk te ververſchen en het ſchip in

ſtaat te ſtellen om de zuidlijke breedten te kunnen wederſtaan.

Den zeventienden, met het aanbreeken van den dag, zagen wij den berg *Egmont*, die met altoosduurende ſneeuw bedekt was, in het Z. O. ½ O. Wij waren omtrent agt mijlen van den wal, en vonden, toen wij peilden, zeventig vademen water, met eenen modderachtigen grond. De wind gong weldra in de westlijke ſtreek ſtaan, en woei eene friſſe koelte, met welke wij Z. Z. O. ſtuurden naar *Koningin Charlotta Kanaal*, met oogmerk om *Stephens-Kaap* in het oog te krijgen. Op den middag lag *Kaap Egmont* drie of vier mijlen O. N. O. van ons, en ſchoon de berg in de wolken verborgen was, oordeelden wij dat hij in dezelfde ſtreek lag als de kaap; de Breedte, die wij waarnamen, was 39° 24′. De wind nam zoo ſterk toe, dat hij ons noodzaakte alle de reeven in onze top-zeilen te leggen, en de bramraas te ſtrijken; eindelijk konden wij geen zeil meer voeren dan onze twee onderzeilen en twee topzeilen met alle reeven 'er in, en met deeze ſtuurden wij naar *Stephens-Kaap*, die wij ten elf uuren 's avonds omzeilden.

Te middernacht wendden wij en deeden eenen gang noordwaarts tot drie uuren in den morgenſtond, wanneer wij op het kanaal aan hielden. Ten negen uuren loefden wij om *Jackſons-punt* met

met eene zee, die een verſchriklijk aanzien had, veroorzaakt door een ſnel getij en eenen hoogen wind; doch alzoo wij de kust kenden, maakte zulks ons niet verlegen. Ten elf uuren ankerden wij voor *Schips-inham;* de ſterke vlaagen, die van land kwamen, lieten ons niet toe 'er in te loopen.

In den agtermiddag, het ſchip niet kunnende verplaatſen, begaf ik mij in de bogt met den zegen om te zien of ik enige visch konde vangen. Het eerst dat ik deed, toen ik aan land kwam, was naar de flesch te zien, die ik hier gelaaten had toen ik 'er laatst was, en in welke het bericht was. Zij was weggenoomen, maar door wien bleek niet. Twee trekken met den zegen ons ſlechts vier kleine visſchen verſchaft hebbende, vergoedden wij deeze mislukking enigermaate door het ſchieten van verſcheiden vogelen, welke door de bloemen in den tuin derwaarts gelokt waren, gelijk ook van enige oude kormorans, en door enige nesten van de jongen te berooven.

Naardien 'er den volgenden morgen weinig wind was, ligteden wij het anker en wonden het ſchip in de bogt, daar wij het met de twee boeg-ankers vertuiden. Wij maakten de zeilen los om dezelve te lappen, van welke ſommige geſcheurd en op andere wijzen gehavend waren in den laatſten ſtorm. De onder-zeilen, die reeds ten uiterſten afgeſleten waren, wierden als niet meer deugende af-

gekeurd. Ik liet de ſtengen ſtrijken en derzelver wand los maaken, om 'er beweeglijke knieën aan te zetten, bij gebrek van welke de doove jutten geduurig braken; ik liet de ſmitſe opzetten, om bouten te maaken en ons ijzer-werk te herſtellen; en ik liet tenten aan wal opſlaan voor eene wagt, voor kuipers, zeilen-maakers enz. Ik gaf ook bevel dat men dagelijks groenten zoude kooken (die 'er in overvloed waren) met haver-gort en ſoep-koekjens voor het ontbijt, en met erweten en ſoep-koekjens voor het middagmaal elken dag voor al het volk, boven en behalven hunne gewoone portie van pekel-vleesch.

In den agtermiddag, toen de Heer WALES bezig was zijne werktuigen optezetten, ontdekte hij dat verſcheiden boomen, die, toen wij laatst van hier zeilden, nog overeind ſtonden (2), met zaagen en bijlen geveld waren, en weinige dagen daarna vond men ook eene plaats, daar werktuigen tot waarneeming, eene klok enz. waren opgezet geweest, op een ander ſtuk grond dan daar de Heer WALES de zijne geplaatst had gehad. Daar was dan nu geen twijfel meer of de *Avontuur* was in deeze bogt geweest na dat wij dezelve verlaaten hadden.

Den volgenden dag was de wind zuidlijk met eene dampige betrokken lucht. Ieder gong aan zijn werk, en het ſchip wierd aan de zijden gekalefaat, dat zeer nodig was. De naaden wierden

digt

digt gemaakt met een mengzel van vet uit de kombuis en krijt; gevallig had de konſtapel eene hoeveelheid van het laatſte aan boord.

Den een en twintigſten was de wind zuidlijk met aanhoudenden regen, maar den volgenden dag, in den agtermiddag, wierd het mooi weder, wanneer ik, van onze kruidkundigen verzeld, onze tuinen op *Motuara* gong bezoeken, die wij bijna in eenen wilden ſtaat vonden, zijnde door de inwooneren geheel verwaarloosd. Verſcheiden gewaſſen waren desniettegenſtaande in eenen bloeienden ſtaat, en toonden hoe wel zij tierden in den grond, in welken zij geplant waren. Naardien zig nog geen inboorling vertoond had, maakten wij een vuur op de punt van het eiland, in hoop dat zij, den rook ziende, zouden aangelokt worden om tot ons te koomen.

Daar gebeurde niets aanmerkenswaerdigs tot den vier en twintigſten, wanneer wij, in den morgen, twee kanos het kanaal zagen af koomen, maar zoo dra zij het ſchip gewaar wierden, ſchoolen zij agter eene punt aan de west-zijde. Na het ontbijt gong ik in de ſloep, om naar hen te zoeken, en, terwijl wij langs den kant voeren, ſchooten wij verſcheiden vogelen. De ſlag van onze ſnaphaanen kondigde onze aannadering aan, waarop de inboorlingen zigzelve ontdekten in de *Kormorans-bogt*, door ons toe te roepen; maar toen wij hunne wooningen naderden, vlugteden zij alle

le weg in de bosschen, uitgezonderd twee of drie mannen, die op eenen hoogen grond digt bij den water-kant stonden met hunne wapenen in de handen. Zoo dra wij landden, kenden zij ons. Toen nam blijdschap de plaats van vrees in, en de overige inboorlingen kwamen uit de bosschen loopen en omhelsden ons een- en andermaal, springende en huppelende in de rondte als gekken; maar ik merkte dat zij enige vrouwen, die wij op eenen afstand zagen, niet bij ons wilden laaten koomen. Na dat wij hun bijltjens, messen en al wat wij bij ons hadden geschonken hadden, gaven zij ons daarentegens eene groote hoeveelheid visch, die zij zoo even gevangen hadden. Daar waren maar enige weinige onder hen, welker tronieën wij herkenden, en, toen wij vroegen waarom zij bevreesd voor ons waren, en naar enige van onze oude kennissen bij naamen vroegen, praateden zij veel van dood slaan, dat door ons zoo verschillend verstaan wierd, dat wij er niets van maaken konden, zoo dat wij, na een kort verblijf, afscheid namen en naar boord keerden.

Den volgenden morgen kwamen onze vrienden ons, volgens eene belofte, die zij ons den voorigen avond gedaan hadden, bezoeken, en bragten ons eene menigte goeden visch mede, die zij voor Otahitisch doek en andere dingen verruilden, waarna zij naar hunne wooningen vertrokken.

Den

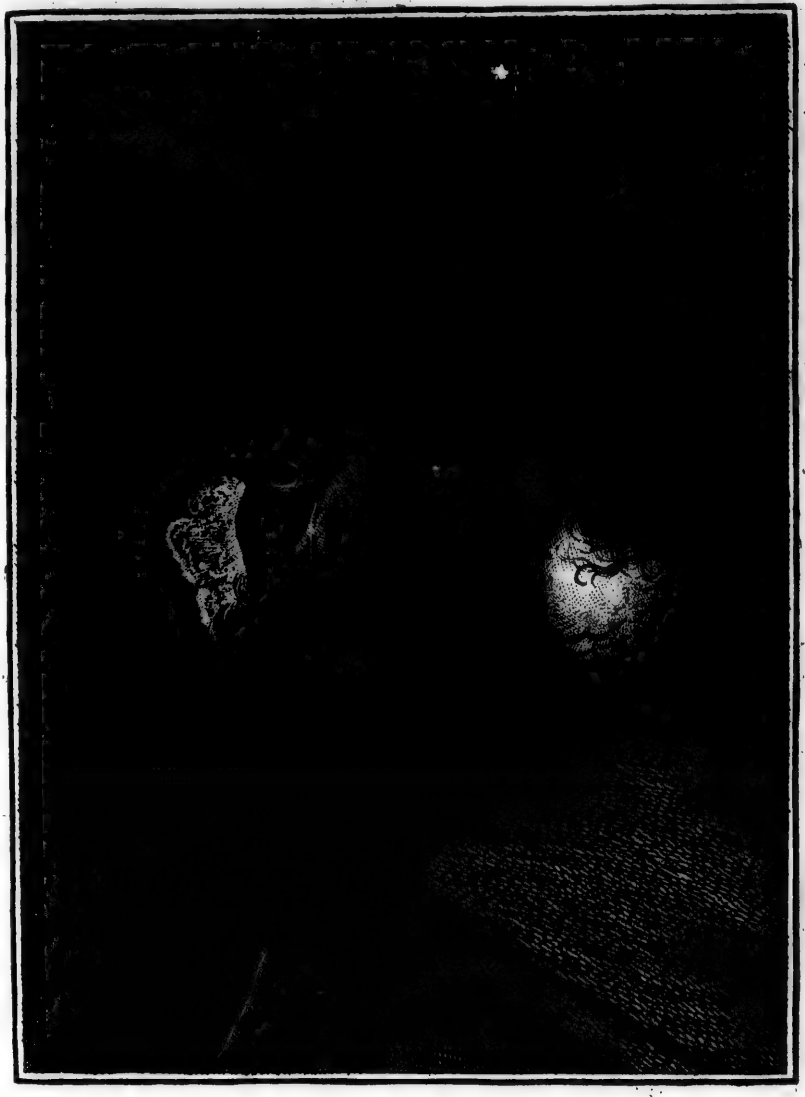

MAN VAN NIEUW-ZEELAND.

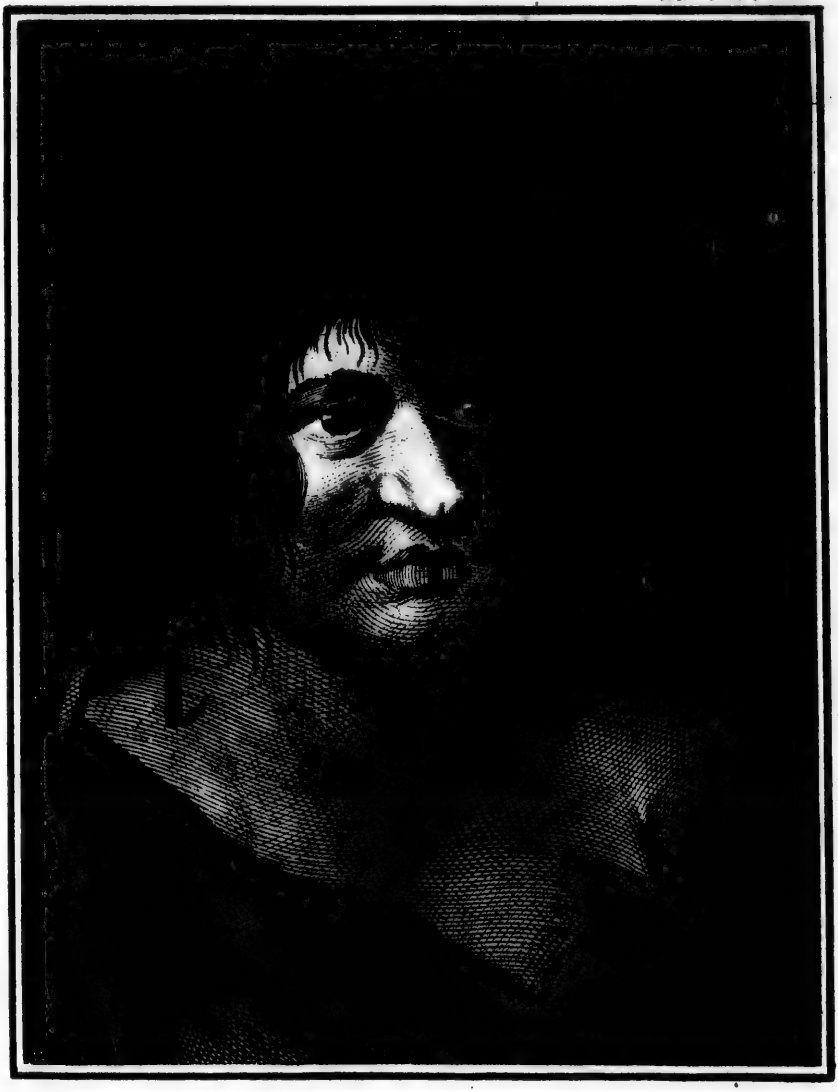

VROUW VAN NIEUW-ZEELAND.

Den zes en twintigſten bragten wij in het agter-hol vier ſloep-laadingen met ballast, en ſtreeken 'er zes ſtukken geſchut in, ſlechts zes ſtukken op het verdek houdende. Onze goede vrienden, de inboorlingen, ons eenen overvloedigen voorraad van visch gebragt hebbende, gongen daarop aan wal naar de tenten, en vertelden ons volk aldaar dat 'er onlangs een ſchip, als het onze, in de Straat vergaan was, dat enige van het volk aan wal gekoomen waren, en dat de inboorlingen hunne kleederen en andere dingen geſtoolen hadden, waar over verſcheiden waren dood geſchoten, dat naderhand, toen zij niet meer ſchieten konden, de inboorlingen, de overhand gekregen hebbende, hen met hunne *patoo-patoos* hadden dood geſlaagen en opgegeeten; maar dat zij zelve 'er de hand niet in gehad hadden, en zij zeiden dat het te *Vanna Aroa*, bij *Teerawhitte*, aan de andere zijde van de Straat gebeurd was. Een hunner zeide dat het twee maanden geleden was; maar een ander ſprak hem tegens en telde op zijne vingeren omtrent twintig of dertig dagen. Zij beſchreven met tekenen hoe het ſchip in ſtukken geſlaagen was, door tegens de klippen op en neder te gaan, tot het eindelijk in ſtukken wegdreef (3).

Des anderendaags vertelden enige andere dezelfde hiſtorie, of dat ten naaſten bij daar op uit kwam, en weezen naar de *Oost-baai*, die aan de oost-zijde van het kanaal ligt, als de plaats, daar het

het gebeurd was. Deeze vertellingen maakten mij zeer ongerust over de *Avontuur*, waarom ik den Heer WALES en degeene, die aan land waren, verzogt het mij te laaten weeten, zoo iemand van de inboorlingen 'er weder van ſprak, of hen aan mij te zenden, want ik zelf had van hun niets daar omtrent gehoord. Toen de Heer WALES aan boord kwam om te eeten, vond hij het volk, dat hem het verhaal aan land gedaan had, en wees hen mij. Ik deed onderzoek naar de zaak, en tragtte op allerhanden wijzen, die ik konde bedenken, agter de waarheid te koomen. Alles dat ik uit hun kon krijgen was *caurey* (neen) en zij ontkenden niet alleen alles wat zij aan wal verteld hadden, maar ſcheenen geheel onkundig van de zaak te zijn, zoo dat ik begon te denken dat ons volk hen verkeerd begrepen had, en dat de hiſtorie enige van hun eigen volk en ſloepen betrof.

Den agt en twintigſten hadden wij friſſe weſtlijke winden en fraai weder. Wij zetteden de ſtengen op en tuigden die toe. Uit ſchieten gegaan zijnde naar de *West-baai*, gongen wij naar de plaats, daar wij de varkens en hoenderen gelaaten hadden; maar wij zagen geene ſpooren van dezelve, noch tekenen dat zedert hier iemand geweest was. Bij onze terugkomst de inboorlingen bezogt hebbende, bekwamen wij enige visch in ruiling voor beuzelingen, die wij hun gaven. Terwijl

wijl wij op onze terugkomst waren, dagt de Heer FORSTER dat hij het ſchreeuwen van eene bigge in de bosſchen hoorde digt bij hunne wooningen; misſchien hebben zij die, welke ik bij hen gelaaten had, toen ik laatst hier was. In den avond kwamen wij aan boord met omtrent anderhalf dozijn wild gevogelte, kormorans en zee-aakſters. De jagers, die digt bij het ſchip in de bosſchen uit geweest waren, hadden beter jagt gehad van klein gevogelte.

Den een en dertigſten, eenen aangenaamen fraaien dag zijnde, voeren onze kruidkundigen over naar *Lang-Eiland*, daar een van het gezelſchap een groot zwart varken zag, zijnde een beer; zoo als men mij het beſchreef, kwam het mij voor dat het een van die ware, welke kapitein FURNEAUX agter gelaaten had, en dat het naar dit eiland zoude gevoerd zijn door degeene, die het hielden. Vermits zij deeze varkens niet gedood hebben, toen zij die eerst gekregen hadden, kunnen wij niet onderſtellen dat zij zulks nu zullen doen, zoo dat 'er weinig te twijfelen is of dit land zal door den tijd van deeze dieren voorzien zijn, zoo in eenen wilden als tammen ſtaat.

Den volgenden dag kreegen wij bezoek van een aantal vreemdelingen, die van boven uit het kanaal kwamen en maar weinig visch mede bragten. Hunne voornaamſte waar was groene ſteen of talk, eene waar, die altijd wel verkogt wierd, en daar

daar wierden deezen dag enige van de grootſte ſtukken gekogt, die ik ooit gezien had.

Den tweeden November voer ik over naar de west-zijde van het kanaal, en keerde des avonds weder naar boord, zonder iets aanmerklijks ontmoet te hebben, wanneer ik vernam dat hetzelfde volk, dat ons daags te vooren bezogt had, het grootſte gedeelte van deezen dag aan boord geweest was met hunne gewoone waaren (4).

Den derden ontmoetede de Heer PICKERSGILL enige van de inboorlingen, die hem de hiſtorie van het vergaan van het ſchip en het dood ſlaan van het volk verhaalden, maar 'er met grooten ernst bij voegden dat zij het niet gedaan hadden.

Den vierden was het fraai, aangenaam weder. De meeſte inboorlingen begaven zig nu het kanaal op. Ook had ik door alle zagte middelen getragt hen weg te krijgen, want zedert deeze nieuw aankoomelingen bij ons geweest waren, waren onze oude vrienden verdwenen, en wij waren zonder visch geweest. Naar het *Lang Eiland* overgevaaren zijnde, om naar het varken te zien, dat men aldaar beſpeurd had, bevond ik dat het eene van de zeugen was, door kapitein FURNEAUX aldaar gelaaten, dezelfde, die in bezit van de inboorlingen was, toen wij ons laarst alhier bevonden. Denkende dat het een beer was, had ik eene zog mede gebragt, om die bij hem te laaten;

maar

maar ziende dat ik zulks mis had, bragt ik haar terug, alzoo het niet konde baaten naar elkaar aan land te laaten. (5)

Den vijfden, vroeg in den morgen, kreegen wij een bezoek van onze oude vrienden, die voorraad van visch medebragten, dat ons wel ter spade kwam. Te gelijken tijd gong ik in de pinas met de Heeren FORSTER en SPARRMAN, om het kanaal op te vaaren. Ik was begeerig om het eind te zien, of liever om te beproeven of ik een' doorvaart naar zee konde vinden door het Z. O., gelijk ik vermoedde uit enige ontdekkingen, die ik gedaan had, toen ik eerst hier was. Op onzen weg naar boven ontmoeteden wij enige vischers, bij welke wij het nodig onderzoek deeden, en alle stemden zij daarin overeen, dat er geene doorvaart naar zee was door het bovenste van het kanaal. Terwijl wij voortvoeren, ontmoeteden wij, enigen tijd daarna, eene kano, door vier mannen geroeid worden de, die het kanaal af kwam. Deeze bevestigden hetgeen de andere gezegd hadden dat 'er geene doorvaart naar zee was, den weg, dien wij voeren; maar gaven ons te verstaan dat 'er eene naar het Oosten was, op dezelfde plaats, daar wij verwageden eene te vinden. Ik liet nu mijn voorneemen vaaren van naar het bovenste van het kanaal te gaan en voer naar deezen arm, die aan de zuid-oost-zijde is, omtrent vier of vijf mijlen boven het eiland *Motuara*.

Een weinig binnen den mond aan de zuid-oostzijde, op eene plaats, *Ketieghenoes* genaamd, vonden wij een groot gehugt van inboorlingen. Het opperhoofd, welks naam YRINGO-BODHEE was, en zijn volk, dat wij bevonden uit enige van die te bestaan, welke kort geleden aan boord geweest waren, ontvongen ons met groote beleefdheid. Zij scheenen vrij talrijk te zijn en hier en in de nabuurschap. Wij bleeven korten tijd bij hen, alzoo het bericht, dat zij ons gaven, ons aanmoedigde om ons ontwerp, dat wij in het oog hadden, te vervolgen. Wij voeren dan den arm O. N. O. en O. ten N. of, verscheiden fraaie bogten ter wederzijde voorbij vaarende, en vonden eindelijk dat hij in de Straat uitkwam door een kanaal, omtrent eene Engelsche mijl wijd, waarin een sterk getij naar buiten liep, terwijl wij nog een getij hadden waargenomen, dat deezen arm inliep, zoo lang wij 'er in geweest waren. Het was nu omtrent vier uuren in den agtermiddag, en in minder dan een uur stilde dit getij en wierd gevolgd van den vloed, die met even zoo veel kragt inviel.

De uitgang ligt Z. O. ten O. en N. W. ten W. en ten naasten bij in de streek van O. Z. O. en W. N. W. van kaap *Terra-Whitte*. Wij vonden, een weinig binnen den mond, dertien vademen water, met eenen zuiveren grond. Het scheen mij toe dat 'er een ruime wind vereischt wierd om

dee-

deeze doorvaart in en uit te vaaren, ter oorzaake van de snelheid der getijen. Ik had egter weinig tijd om waarneemingen van dien aart te doen, alzoo de nacht op handen was en ik besloten had naar boord te keeren. Daarom gong ik ook eene groote *Hippa* of sterkte, op eene hoogte aan de noord-zijde, en omtrent eene Engelsche mijl of twee hinpen den mond gelegen, niet bezoeken. De bewoners van dezelve nodigden ons door tekenen om bij hen te koomen, doch wij sloegen geen acht op haar verzoek, en begaven ons regtstreeks naar het schip, dat wij ten tien uuren bereikten, enigen visch met ons medebrengende, dien wij van de inboorlingen gekogt hadden, en enige vogelen, die wij geschoten hadden. Onder de laatste waren enige van die soort van eenden, welke wij in de *Donkere Baai* gevonden hadden, en wij hebben reden om te denken dat zij alle hier te vinden zijn; want de inboorlingen hadden die alle op de tekeningen en hadden voor elke eenen bijzonderen naam.

Den zesden was de wind N. O. met betrokken lucht en regen. Onze oude vrienden hadden hun verblijf digt bij ons genoomen, en een hunner, wiens naam PEDERO was en die een man van enig aanzien scheen, deed mij een geschenk van eene eere-staf, gelijk de bevelhebbers gewoonlijk draagen. Tot erkentenis kleedde ik hem in een stel oude klederen, waarop hij niet weinig trotsch

was. Hij was fraai van perſoon, had een goed voorkoomen, en was niet dan in kleur van eenen Europeaan onderſcheiden. Hem en eenen anderen aan het praaten geholpen hebbende, begonnen wij van hun te verneemen of de *Avontuur*, gedurende mijne afweezigheid, aldaar geweest ware, en zij gaven ons op eene wijze, die geene twijfeling toeliet, te verſtaan dat dat ſchip kort na ons vertrek was aangekoomen, dat het daar tuſſchen tien en twintig dagen gelegen had en dat het zedert tien maanden was vertrokken. Zij verzeekerden ook dat noch dat, noch enig ander ſchip op de kust geſtrand was, gelijk men verteld had. Deeze verzeekering en de wijze, waarop zij het koomen en het gaan van de *Avontuur* vertelden, ſtelde mij omtrent dat ſchip gerust; maar deed egter ons vermoeden niet geheel verdwijnen dat anderen vreemdelingen enig ongeluk moest bejegend zijn. Behalven hetgeen ik reeds verhaald heb, had men ons ook nog gezegd dat hier onlangs een ſchip geweest was, en dat het naar eene plaats geſtevend was, *Ternate* genaamd, die aan de noord-zijde van de Straat ligt. Of die verhaal tot het voorig betrekking hadde dan niet, kan ik niet zeggen. Zoo dikwijls ik 'er de inboorlingen over ondervroeg, ontkenden zij 'er iets van te weeten en zij hadden zedert enigen tijd vermijd 'er van te ſpreeken. Slechts weinige dagen te vooren had een hunner eenen ſlag om de ooren van eenen an-

de-

deren ontvangen, omdat hij het aan enigen van ons volk melding van gemaakt had.

Na het ontbijt bragt ik enig volk naar het *Lang-Eiland*, om de zog optevangen, haar bij den beer te brengen, en haar op eene andere plaats weder aan land te zetten; maar wij keerden terug zonder haar gezien te hebben. Daar waren niet lang voor ons enige inboorlingen geweest, alzoo hunne vuuren nog brandden, en zij hadden haar ongetwijfeld medegenoomen. PEDERO ſpijsde bij ons, at van alles wat op de tafel ſtond, en dronk meer wijn dan iemand onzer, zonder 'er in het minst door aangedaan te wezen (6).

Den zevenden woei het fris uit het N. O. met aanhoudenden regen. Den volgenden dag regende het 's morgens, en 's namiddags was het mooi weder. Wij zetteden twee biggen, mannetjen en wijfjen, aan land in de eerſte bogt boven *Menſchen-eeters-Bogt*, zoo dat het naauwlijks mogelijk is dat de middelen, die ik in het werk geſteld heb om dit land van deeze dieren te voorzien, alle zouden mislukt zijn. Wij hadden ook reden om te gelooven dat 'er nog enige van de haanen en hennen, die ik hier gelaaten had, in het leven waren, ſchoon wij geene gezien hadden; want enige dagen te vooren had men in het bosch een hoender-ei gevonden, dat bijna versch gelegd was.

Den negenden was de wind westlijk of N. W.

met nik-winden en regen. In den morgen maakten wij de touwen los en gongen verder uit de bogt liggen, om den volgenden morgen gereeder in zee te kunnen loopen; want thans hadden de kalefateraars aan de zijden van het schip nog niet afgedaan, en, zoo lang dit niet gedaan was, konden wij niet onder zeil gaan. Onze vrienden ons thans een zeer grooten en wel te pas koomenden voorraad van visch gebragt hebbende, deed ik PEDERO een geschenk van eene ledige olie-kruik, dat hem zoo gelukkig als een Vorst maakte. Kort daarop verliet hij en zijne bende de bogt, en begaven zig naar hunne eigen woonplaats, met alle de schatten, die zij van ons ontvangen hadden. Ik geloof dat zij verscheiden van de dingen, die zij op onderscheiden tijden van ons gekregen hadden, aan hunne vrienden en nabuuren weggaven, of dat zij die overgaven om den vrede van hunne magtiger vijanden te koopen; want wij zagen onze geschenken, na dat zij die eens hadden, nooit weder, en zoo dikwijls wij hen bezogten, hadden zij, naar allen schijn, even zeer gebrek aan bijlen, spijkers en andere dingen, als of zij nooit iets van dien aart gehad hadden.

Ik ben overtuigd dat het volk in dit kanaal, dat, over het geheel, vrij talrijk is, onder geene regelmaatige regeering leeft, of niet zoo vereenigd is dat het een staatkundig lighaam uitmaakt.

Het

Het hoofd van elken ſtam of gezin ſchijnt geëerbiedigd te worden, en deeze eerbied kan, bij ſommige gelegenheden, gehoorzaamheid bevelen; maar ik twijfel of een van dezelve wel het recht of de macht hebbe om daartoe te dwingen. Den dag toen wij bij TRINGO-BOONEE waren, kwam het volk van alle kanten om ons te zien, dat hij tragte voorttekomen. Doch, ſchoon hij zoo verre gong van naar ſommige ſteenen te ſmijten, merkte ik op dat zeer weinige op zijne woorden of daaden acht ſloegen, en egter ſprak men van deezen man als van een oppershoofd van enig aanzien. Ik heb reeds enige aanmerkingen gemaakt over de ongelegenheden, waarin dit volk is, door gebrek aan vereeniging onder elkanderen, en hoe meer ik het leerde kennen, hoe meer ik bevond dat dit waar was. Schoon zij menſchen-eeters zijn, zijn zij egter goed van aart en hebben niet weinig menſchlievendheid.

In den agtermiddag gongen enige van ons een wal in eenen van de inhammen, daar twee geſlachten van de inboorlingen op verſchillende wijzen bezig waren; ſommige ſliepen, ſommige vlogten matten, andere braadden viſch en wortelen van dennenboomen, en ik zag een meisjen, dat ſteenen heet maakte. Nieuwsgierig om te weeten waartoe deeze moeſten dienen, bleef ik bij haar. Zoo dra de ſteenen heet waren, nam zij dezelve uit het

vuur en gaf die aan eene oude vrouw, die in de hut zat. Deeze ſtapelde die op een' hoop, legde 'er eene handvol groene celerij op, en daar over eene grove mat, en toen gong zij boven dezelve op haare hurken zitten, dus eene ſoort van Hollandſche ſtoof maakende, waarop zij zoo vast zat als een haas in zijn leger. Ik zou geene melding van deeze bijzonderheid gemaakt hebben, zoo ik gedagt hadde dat de oude vrouw geen ander oogmerk hadde dan zig te warmen; maar ik geloof eerder dat haar doel was enig ongemak te geneezen, dat zij aan zig had, en waar voor de ſtoom van de groene celerij een goed geneesmiddel ware. Ik kwam op die gedagte, omdat 'er naauwlijks enige celerij op die plaats was, naardien wij die lang te vooren hadden geplukt, en gras, dat 'er in grooten overvloed was, even zoo wel zoude belet hebben dat de ſteenen de mat brandden, zoo dit het eenigſt doel geweest ware. Ook kwam mij de vrouw voor zieklijk en in eenen ſlegten ſtaat van gezondheid te zijn.

De Heer WALES deelde mij van tijd tot tijd de waarneemingen mede, die hij in dit kanaal gedaan had om de Lengte te bepaalen, welker middelbaare uitkomſten 174° 25' 7½" Oost opleveren voor den bodem van *Schips-Inham*, daar de waarneemingen gedaan wierden, en deszelfs Breedte is 41° 5' 56½" Zuid. Op mijne kaart, in mijne eer-

eerſte reize ingelascht, is deeze plaats op 184° 54′ 30″ West aangetekend, dat met 175° 5′ 30″ Oost overeenkoomt. De misſtelling op de kaart is dan van 0° 40′ 0″ en omtrent gelijk met die in de *Donkere Baai* gevonden wierd, waaruit blijkt dat geheel *Tavai-Poenammoo* op die kaart veertig minuuten te verre oostwaarts geplaatst is, zoo wel als in het dagverhaal van de reis. Maar de misſtelling in *Eahei-no-mauwe* is niet meer dan eene halve graad of dertig minuuten, omdat de afſtand tuſschen *Koningin Charlotta Kanaal* en *Kaap Palliſer* tien minuuten Lengte grooter bevonden is dan zij op de kaart is aangetekend. Ik maak gewag van deeze gebreken, niet omdat ik vrees dat zij invloed zullen hebben op de zeevaart of aardrijkskunde, maar omdat ik aan derzelver beſtaan niet twijfel, want door de menigte van waarneemingen, die de Heer WALES gedaan heeft, is de ligging van weinige plaatſen op de waereld beter beſtemd dan die van *Koningin Charlotta Kanaal*. Trouwens, ik zou met evenveel recht hetzelfde kunnen zeggen van alle de andere plaatſen, daar wij ons enigen tijd ophielden, want de Heer WALES, wiens bekwaamheden zoo groot zijn als zijn aanhoudende naarſtigheid, liet geen eene waarneeming verloren gaan, die met enige mogelijkheid konde verkregen worden. Ja zelfs de ligging van de eilanden, die wij voorbij voeren

zonder dezelve aan te doen, is, door middel van KENDALS uurwerk, met bijna even groote nauwkeurigheid bepaald. De miswijzing van het uurwerk, van *Otahiti* tot deeze plaats, was flechts 43′ 39½″ in Lengte, naar deszelfs gang aan dat eiland en aan *Tanna* gerekend, maar gerekend naar den gang toen wij laatst in *Koningin Charlotte Kanaal* waren, en van den tijd toen wij hetzelve verlieten tot wij weder aldaar aankwamen, dat bijna een jaar was, was de miswijzing 19′ 31″, 25 in tijd, of 4° 52′ 48¾″ in Lengte. Deeze miswijzing kan niet groot voorkoomen, als men in aanmerking neemt de lengte van tijd, en dat wij eenen weg bezeild hadden, die langer was dan drie vierden van den omtrek van den aardbol aan de evenmachtslijn en door alle de klimaaten en breedten van negen tot een en zeventig graaden. De Heer WALES vond dat het hier zoo veel te fnel liep, dat het elken dag 12″, 576 op den middelbaaren tijd won.

De middelbaare uitkomst van alle de waarneemingen, die hij deed om de afwijking van het kompas en de duiking van de zuid-punt van de naald, de twee reizen die wij hier waren, te beftemmen, gaf 14° 9½′ Oost voor de eerfte, en 64° 36½′ voor de laatfte. Hij bevond ook uit zeer naauwkeurige waarneemingen dat de tijd van hoog water den doorgang van de maan door den meridiaan

diaan, bij nieuwe en volle maan, drie uuren voorging, en dat de grootste rijzing en daaling van het water vijf voeten, tien duimen en eenen halven was; maar daar waren baarblijkelijke tekenen op het strand, dat het nog twee voeten hooger was gerezen dan het ooit in den loop zijner waarneemingen gedaan heeft.

REI-

REIZE
NAAR DE
ZUID-POOL
EN RONDOM DE
WAERELD.

VIERDE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Togt van Nieuw-Zeeland *tot het* Vuurland. *Koers langs de kust van* Kaap Deſeada *tot* Kersmis-Kanaal. *Beſchrijving van dat gedeelte van de kust.*

Den tienden November, met het aanbreeken van den dag, ligteden wij, met een fraai koeltjen uit het W. N. W., het anker, en zeilden het kanaal uit; de *Twee Gebroeders* te boven zijnde, ſtuurden wij naar *Kaap Campbell*, die aan den zuid-westmond van de Straat ligt, met alle zeilen bij en een

een fraai koeltjen uit het Noorden. Ten vier uuren in den agtermiddag zeilden wij de kaap voorbij, op den afstand van vier of vijf mijlen, en stuurden toen Z. Z. O. ½ O. met een N. W. wind, labber koelte en betrokken lucht.

Den volgenden morgen liep de wind om door het Westen naar het Zuiden, en dreef ons meer om de Oost dan mijn voorneemen geweest was. Den avond ten zeven uuren lagen de sneeuwbergen W. ten Z. en *Kaap Pallifer* N. ½ W. sestien of zeventien mijlen; van welke kaap ik voor de derde reis mijn punt van vertrek nam. Na enige uuren kalmte kwam 'er een koeltjen uit het Noorden op, met welke wij Z. ten O. stuurden, met alle zeilen bij, met oogmerk, om in de Breedte van vier en vijftig of vijf en vijftig graaden te koomen; alzoo mijn voorneemen was deezen groten Oceaan, omtrent in deeze parallelen, overtesteeken, om dus doende door die zee-streeken te zeilen, welke wij den voorgaanden zomer niet doorzogt hadden.

In den morgen van den twaalfden verhief de wind tot eene fraaie koelte; wij namen, op den middag, hoogte en vonden 43° 15′ 30″ Zuider Breedte; onze Lengte was 176° 41′ Oost. Wij zagen eenen buitengemeenen visch van het Walvisschen-geslacht, dien sommige een zee-monster noemden. (1) Ik zelf zag het niet. In den ag-

ter-

namiddag begonnen onze oude medgezellen, de pinnades-ouweêrsvogelen, zig te vertoonen.

Den dertienden, in den morgen, liep de wind W. Z. W. Ten zeven uuren ſchijn van land ziende in het Z. W., loefden wij derwaarts; maar vonden weldra dat het eene mist-bank was; hierop ſtuurden wij Z. O. ten O. en kort daarna zagen wij een zee-kalf. Op den middag was onze Breedte, naar onze rekening, 44° 25', en onze Lengte 177° 31' Oost, met mistig weder, dat den geheelen agternamiddag aanhield. Ten zes uuren 's avonds liep de wind N. O. ten N. en verhief zig tot eene friſſe koelte, vergezeld van dik dampig weder; wij ſtuurden Z. O. ¼ Z.

Den veertienden, voor den middag, zagen wij wederom een zee-kalf. Op den middag bevonden wij ons op 45° 54' Zuider Breedte en op 179° 29' Ooster Lengte. (n) Den volgenden dag, des voormiddags, liep de wind naar het Westen, de mist klaarde op, maar de lucht bleef betrokken. Op den middag waren wij op 47° 30' Zuider Breedte en op 178° 19' Wester Lengte, want den meridiaan van honderd tagtig graaden Oost door zijnde, rekene ik nu mijne Lengte West van den eerſten meridiaan, namelijk van *Greenwich*. In den avond hoorden wij pinguins en des anderendaags 's morgens zagen wij enig zee- of rots-wier. Op den middag hadden wij eene friſſe koelte uit het

West-

Westen en frai weder. Wij bevonden de Breedte, bij waarneeming, 49° 33′ en de Lengte 175° 31′ West.

Den volgenden morgen hadden wij frisse koelten en dampig weder; wij zagen een zee-kalf en verscheiden stukken wier. Op den middag bevonden wij ons op 51° 12′ Zuider Breedte en op 173° 17′ Wester Lengte. De wind liep N. en N. O. ten N., wost eene sterke koelte bij vlagen, dat een oud bram-zeil scheurde en ons noodzaakte dubbele reeven in de top-zeilen te leggen; maar in den avond bedaarde de wind en liep W. N. W., wanneer wij uit elk top-zeil eene reef toe maakten, en de afwijking van het kompas wierd 9° 52′ Oost bevonden, zijnde toen op 51° 47′ Zuider Breedte en op 172° 21′ Wester Lengte, en den volgenden morgen, den agttienden, op 52° 25′ Zuider Breedte en op 170° 45′ Wester Lengte, was de afwijking 10° 26′ Oost. Omtrent den middag hadden wij bedaard weder met betrokken lucht en eene zwaare zee uit het Westen; wij zagen enige pinguins en verscheiden stukken zeewier.

Den negentienden stuurden wij O. Z. O. met eene zeer frisse koelte uit het Noorden en dampig veil weder. Op den middag waren wij op 53° 43′ Zuider Breedte en op 166° 15′ Wester Lengte.

Den twintigsten stuurden wij O. ten Z. met eene matige koelte uit het Noorden, verzeld van dik

dam-

dampig weder. Op den middag waren wij op 54° 8' Zuider Breedte en op 162° 18' Wester Lengte.

Den een en twintigsten hadden wij meest N. O. winden, en eene frisse koelte, vergezeld van dik, dampig, vuil weder. Onze koers was Z. O. ten Z. Onze Breedte was, op den middag, 55° 31' en onze Lengte 160° 29'. Wij zagen veele blauwe onweersvogelen en enige pinguins.

Wij hadden frisse koelten uit het N. W. ten N. en N. ten W., en dampig weder tot omtrent den middag van den twee en twintigsten, wanneer het weder opklaarde, en wij namen waar dat wij op 55° 48' Zuider Breedte en op 156° 56' Wester Lengte waren. In den agtermiddag hadden wij enige uuren kalmte, waarna de wind Z. Z. O. en Z. O. ten Z. liep, en een ligt koeltjen blies, met welk wij Oost ten Noordlijk stuurden. In den nacht zagen wij het Zuider Licht, maar zeer zwak en niet aanmerklijk.

Den drie en twintigsten, op 55° 46' Zuider Breedte en op 156° 13' Wester Lengte, was de afwijking van het kompas 9° 42' Oost. Wij hadden kalmte van des morgens ten tien tot des avonds ten zes uuren, wanneer er een koeltjen uit het Westen opkwam; in het eerst woei het eene labber koelte, maar naderhand begon het frisser te waaien. Onze koers was nu O. ¼ N.

Den vier en twintigsten hadden wij eene frisse koelte uit het N. W. ten W. en N. ten W. Op

den

den middag waren wij op 55° 38′ Zuider Breedte en op 153° 37′ Wester Lengte; in den nacht was het mistig, maar den volgenden dag hadden wij eene fraaie koelte uit het N. W. van helder aangenaam weder verzeld; onze koers was O. ten N. In den avond, wanneer wij op 55° 8′ Zuider Breedte en op 148° 10′ Wester Lengte waren, was de afwijking van de kompas-naald, volgens gemiddelde waarneeming van twee kompassen, 6° 35′ Oost.

Den zes- en zeven en twintigsten, eene gestadige frisse koelte uit het N. N. W. hebbende, stuurden wij Oost, en wij waren op den laatsten dag, op den middag, op 55° 6′ Zuider Breedte en op 138° 56′ Wester Lengte (3).

Nu gaf ik alle hoop op van meer land in deezen Oceaan te zullen vinden, en nam het besluit van, regt toe regt aan, naar den westlijken mond van de *Straat van Magelhaens* te stevenen, met oogmerk om de buiten- of zuid-zijde van *Tierra del Fuego* of het *Vuurland* langs te zeilen, om *Kaap Hoorn* naar de *Straat van le Maire*. Alzoo men slechts eene onvolkoomen kennis van deeze kust heeft, dagt ik dat het opneemen van die kusten voordeeliger zoude zijn voor de scheepvaart- en aardrijkskunde, dan al wat ik konde verwagten in eene hooger breedte te zullen vinden. In den agtermiddag van deezen dag hadden wij ruk-winden, een van welke onze groote bram-steng van boven neder smeet.

Eene zeer ſterke noordlijke wind, met dampig regenachtig weder, noodzaakte ons, op den agt en twintigſten, om in het voor- en groot top-zeil eene dubbele reef te leggen, het bezaan top-zeil digt te maaken, en de voor-bram-raa te ſtrijken. In den morgen brak het lijk van het groot bramzeil, waardoor het zeil ſcheurde. Ik heb opgemerkt dat de touwen van alle onze zeilen, vooral de vierkante, niet dik en ſterk genoeg zijn om het tegens het doek uittehouden. Op den middag waren wij op 55° 20′ Zuider Breedte en op 134° 16′ Wester Lengte; wij hadden eene zwaare zee uit het N. W. en zagen verſcheiden albatrosſen en blaauwe onweêrsvogelen.

Den volgenden dag, omtrent den middag, ſtilde de wind, waarom wij alle de reeven uit de top-zeilen los maakten, eenen anderen bramſteng opzetteden en de raas ophaalden. Na den middag was 'er weinig wind en dampig weder; te middernacht hadden wij ſtilte, die den volgenden dag tot op den middag aanhield, wanneer 'er een koeltjen uit het Oosten opkwam, met welk wij noordwaarts ſtuurden. Wij waren thans op 55° 32′ Zuider Breedte en op 128° 45′ Wester Lengte; wij zagen enige albatrosſen en onweêrsvogelen. Ten agt uuren, na den middag, liep de wind N. O., wanneer wij wendden en O. Z. O. ſtuurden.

Den eerſten December was het dik dampig weder

der met ſtofregen en een maatig koeltjen; dat 's namiddags ten drie uuren tot ſtilte verminderde; thans waren wij op 55° 41′ Zuider Breedte en op 127° 5′ Wester Lengte. Na vier uuren kalmte helderde de mist op, en wij kreegen eenen wind uit het Z. O., met welken wij N. O. ſtuurden.

Den volgenden dag hadden wij eene friſſe koelte uit het Z. O. en dampig mistig weder, uitgezonderd enige uuren in den morgen, wanneer wij de afwijking 1° 28′ Oost vonden. Wij waren op 55° 17′ Zuider Breedte en op 125° 41′ Wester Lengte. Hier na gisten wij dat de afwijking vermeerderde, want den vierden, in den morgen, toen wij op 53° 21′ Zuider Breedte, en op 121° 31′ Wester Lengte waren, was zij 3° 16′ Oost; in den avond, op 53° 13′ Zuider Breedte, en op 119° 46′ Wester Lengte, was zij 3° 28′ Oost, en op den vijfden, ten zes uuren 'savonds, op 53° 8′ Zuider Breedte, en op 115° 58′ Wester Lengte, was zij 4° 1′ Oost.

Meer dan vier en twintig uuren agtereen eene fraaie koelte uit het Zuiden gehad hebbende, ſtelde zulks ons in ſtaat om Oost te ſtuuren, en zeer weinig naar het Noorden aftewijken; den wind nu Z. W. loopenden en eene geſtadige friſſe koelte waaiende, bleeven wij Oost ſtuuren een weinig zuidlijk.

Den zesden hadden wij enige ſneeuw-buien

In den avond, toen wij op 53° 13′ Zuider Breedte en op 111° 12′ Wester Lengte waren, was de afwijking 4° 58′ Oost, en den volgenden morgen, op 58° 16′ Zuider Breedte en op 109° 33′ Wester Lengte, was zij 5° 1′ Oost.

De wind was nu West en woei eene fraaie aangenaame koelte met nu en dan regen-buien. Daar gebeurde niets aanmerklijks tot den negenden, op den middag, wanneer wij, op 53° 37′ Zuider Breedte en op 103° 44′ Wester Lengte zijnde, de wind N. O. liep, en naderhand door het O. en Z. O. ongevoelig naar het Zuiden draaide, verzeld van betrokken dampig weder en enige regenbuien.

Den tienden, een weinig voor den middag, op 54° Zuider Breedte, en op 102° 7′ Wester Lengte zijnde, voeren wij voorbij een klein bed van zee-wier. In den agtermiddag liep de wind Z. W., en woei eene frisse koelte, verzeld van eene donkere betrokken lucht. Wij stuurden Oost, eene halve streek Noord, en den volgenden dag, des avonds ten zes uuren, op 53° 35′ Zuider Breedte en op 95° 52′ Wester Lengte zijnde, was de afwijking 9° 58′ Oost. Daar waren veele en verschillende soorten van albatrossen rondom het schip.

Den twaalfden liep de wind W., N. W. en in den avond N. en wierd eindelijk stil. Deeze stilte duurde tot middernacht, wanneer wij een koel-

koeltjen uit het Zuiden kreegen, dat kort daarop West liep en zig in die ſtreek zettede, waarmede wij Oost ſtuurden, en den veertienden, in den morgen, vonden wij, op 53° 25′ Zuider Breedte en op 87° 53′ Wester Lengte, de afwijking 13° 25′ Oost, en in den agtermiddag, op dezelfde Breedte en op 86° 2′ Wester Lengte, was zij 15° 3′ Oost, en nam zoodanig toe, dat zij, op den vijftienden, op 53° 30′ Zuider Breedte en op 82° 23′ Wester Lengte, 17° Oost was, en des anderendaags 's avonds, op 53° 25′ Zuider Breedte en op 78° 40′ Wester Lengte, was zij 17° 38′ Oost. Op deezen tijd zagen wij een pinguin en een ſtuk wier, en den volgenden morgen een zee-kalf en enige duikende onweêrsvogelen. De wind was deeze laatſte drie dagen West geweest, met eene geſtadige friſſe koelte, nu en dan van regen- of hagel-buien verzeld.

Den zeventienden, ten zes uuren 's morgens, omtrent op dezelfde Breedte zijnde, en op 77° 10′ Wester Lengte, was de afwijking 18° 33′ Oost, en in den agtermiddag was zij 21° 38′, zijnde wij op dien tijd op 53° 16′ Zuider Breedte en op 75° 9′ Wester Lengte. Ik deed in den morgen en in den namiddag enige waarneemingen om de Lengte door het uurwerk te bepaalen, en de uitkomst, op den middag overgebragt, gaf 76° 18′ 30″ West. Op denzelfden tijd was de Lengte, naar mijne rekening, 76° 17′ West. Maar ik heb reden om te

denken dat wij een halve graad westlijker waren dan de eene of de andere opgaaf; onze Breedte was toen 53° 21′ Zuid.

Wij ſtuurden deezen geheelen dag O. ten N. en O. ½ N. onder alle zeilen, die wij voeren konden, met eene fraaie friſſe koelte uit het N. W. ten W., in verwagting van voor den avond land te zullen zien, maar hetzelve voor tien uuren niet in het gezigt krijgende, haalden wij de lij-zeilen en de bram-zeilen in, legden eene reef in elk topzeil, en ſtuurden O. N. O. om zeeker te zijn van bij *Kaap Deſeada* te koomen.

Twee uuren daarna kreegen wij het land in het gezigt, dat zig van N. O. ten N. tot O. ten Z. uitſtrekte, op den afſtand van omtrent zes mijlen. Op deeze ontdekking wendden wij voor den wind om, en legden bij met den boeg naar het Zuiden, en, peilende, vonden wij vijf en zeventig vademen water, met een' grond van ſteen en ſchulpen. Het land dat wij in het gezigt hadden kon geen ander zijn dan de west-kust van *Terra del Fuego* en nabij den Wester mond van de *Straat van Magelhaens*.

Naardien dit de eerſte reis was dat een ſchip dwarsch door deezen Oceaan gevaaren was in eene hooge Zuider Breedte, (*) heb ik alle de omſtandig-

(*) Ik kon toen niet weeten dat de *Aventuur* voor mij deeze koers gezeild was.

MAN VAN KERSMIS KANAAL OP HET VUUR-
LAND.

digheden, die maar van het minst gewigt mogten ſchijnen, naauwkeurig aangetekend; en ik moet, over het algemeen, aanmerken dat ik nergens ooit eene vaart van zulk eene lengte gedaan heb, of zelfs veel korter, waarin zoo weinige belangrijke omſtandigheden zig voordeeden; want, behalven de afwijking van het kompas, weet ik niets meldenswaerdigs. Het weder was noch buitengemeen ſtormachtig, noch zeer koud geweest. Voor wij op de Breedte van vijftig graaden kwamen, daalde de kwik in den thermometer langzaamerhand van zestig tot vijftig graaden, en na wij op de Breedte van vijf en vijftig graaden gekoomen waren, ſtond zij gemeenlijk tusſchen zeven en veertig en vijf en veertig graaden; eens of twee maalen viel zij tot drie en veertig graaden. Deeze waarneemingen wierden op den middag gedaan.

Thans ſcheide ik van de Stille Zuid-Zee, en ik durf mij vleien dat niemand zal denken dat ik dezelve niet doorzogt heb, of dat 'er meer zoude hebben kunnen gedaan worden in eene enkele reis om dat doel te bevorderen, dan in deeze reis geſchied is.

Kort na dat wij *Nieuw-Zeeland* verlaaten hadden, bedagt en maakte de Heer WALES een werktuig, dat zeer naauwkeurig den hoek van het ſlingeren van het ſchip opgaf, als het ruimſchoots en in eene holle zee zeilde, en dien van deszelfs overhelling, als het bij den wind zeilde. De

grootſte hoek, dien hij van het ſlingeren waarnam, was agt en dertig graaden, en dit was op den zesden December, wanneer de zee niet buitengemeen hol ſtond, zoo dat het niet kan gerekend worden de grootſte ſlingering te zijn, die het gedaan had. De grootſte overhelling, die hij, onder het bij den wind zeilen, waarnam, was agttien graaden, en dit was onder dubbel gereefde top- en onder-zeilen.

Den agttienden, des morgens ten drie uuren, peilden wij wederr, en vonden honderd en tien vademen, met denzelfden grond als te vooren. Nu maakten wij zeil met eene friſſe koelte uit het N. W. en ſtuurden Z. O. ten O. langs de kust. Zij ſtrekte zig uit van *Kaap Deſeada*, die N. 7° O. lag, tot O. Z. O.; een vrij hoog afgebrooken eiland, dat omtrent eene mijl van het groot land en zes mijlen Z. 18° O. van *Kaap Deſeada* ligt, lag N. 49° O., vier mijlen van ons en kreeg den naam van *Landing-plaats* (*Land fall*). Ten vier uuren waren wij N. en Z. van het hoog land van *Kaap Deſeada*, op den afſtand van omtrent negen mijlen, zoo dat wij geene van de laage klippen zagen, welke men zegt dat op de hoogte van hetzelve liggen. De Breedte van deeze kaap is omtrent 53° Zuid, de Lengte 74° 40′ West.

De kust blijvende langs zeilen op omtrent twee mijlen afſtands, voeren wij ten elf uuren voorbij eene uitſpringende punt, die ik *Kaap Gloucester* noem-

noemde. Zij vertoont eene ronde oppervlakte van eene aanmerklijke hoogte, en heeft veel van het voorkoomen eens eilands. Zij ligt Z. Z. O. ½ O. zeventien mijlen van het *Landing-Eiland*. De kust vormt tusſchen beiden twee baaien, met rotsachtige eilanden, rotſen en branding bezaaid. De kust ſcheen zeer afgebrooken met veele inhammen, of liever zij ſcheen uit veele eilanden te beſtaan. Het land is zeer bergachtig, rotsachtig en dor, hier en daar met boschjens boomen en vakken ſneeuw bezet. Op den middag lag *Kaap Glouçester* Noord agt mijlen van ons en de verst uitſteekende punt land in het Z. O., die wij voor *Kaap Noir* aanzagen, lag Z. O. ten Z. zeven of agt mijlen van ons. De Breedte, die wij waarnamen, was 54° 13′ Zuid, en de Lengte van *Kaap Deſeada* gerekend 54′ Oost. Van *Kaap Glouceſter*, waarbij een klein rotsachtig eiland ligt, is de ſtrekking van de kust ten naaſten bij Z. O.; maar tot *Kaap Noir*, naar welke wij ſtuurden, is de koers Z. Z. O. omtrent tien mijlen verre.

Ten drie uuren voeren wij voorbij *Kaap Noir*, die eene ſteile rots van aanzienlijke hoogte is, en voorbij de zuid-west-punt van een groot eiland, dat eene of anderhalve mijl van het groot land af ſchijnt te liggen. Het land van de kaap ſcheen, op eenen afſtand, een eiland te zijn, dat van het ander was afgezonderd; doch nader bij koomende, vonden wij het aan hetzelve verbonden door

eene ſmalle land-tong. Aan de punt van de kaap zijn twee klippen; de eene puntig als een ſuikerbrood, de andere minder hoog en eene ronder oppervlakte vertoonende, en Z. ten O. twee mijlen van de kaap liggen twee andere rotsachtige eilanden. Deeze kaap ligt op 54° 30′ Zuider Breedte en op 73° 33′ Wester Lengte.

Na dat wij de twee eilandjens voorbij waren, ſtuurden wij O. Z. O. de groote *Baai van St. Barbara* dwarsch over. Wij zagen maar even het land in den bodem van die baai, dat niet minder dan zeven of agt mijlen van ons kon zijn. Daar was eene ruimte in het O. N. O. van *Kaap Noir* liggende, daar geen land te zien was; dit zal misſchien het *Kanaal van St. Barbara* zijn, dat in de *Straat van Magelhaens* uitkoomt, volgens de opgave van FREZIER. Wij vonden de kaap vrij overeenkomſtig met zijne beſchrijving, hetwelk toont dat hij het kanaal naar goede narichten heeft getekend. Ten tien uuren, digt bij de zuid-oost-punt van de baai koomende, die ten naaſten bij in de ſtreek van Z. 60° O. van *Kaap Noir* op agttien mijlen afſtands ligt, minderden wij zeil, en bragten den nacht door met af en aan te houden.

Den negentienden, des morgens ten twee uuren, alle zeilen weder bij gehaald hebbende, ſtuurden wij Z. O. ten O. langs de kust, en voeren weldra voorbij de zuid-oost-punt van de

Baai

Baai van St. Barbara, die ik *Akelige Kaap* noemde, omdat bij dezelve het woest en dorst land begint, dat ik immer gezien heb. Zij ligt op 54° 55′ Zuider Breedte en op 72° 12′ Wester Lengte. Omtrent vier mijlen ten Oosten van deeze kaap is een diep inloopend kanaal, aan welks mond een vrij groot eiland ligt en enige andere van minder aanzien. Hier omtrent plaatsen sommige kaarten een kanaal, dat tot in de *Straat van Magelhaens* loopt, onder den naam van de *Straat van Jelouzel*. Ten tien uuren, omtrent anderhalve mijl van land zijnde, peilden wij, en vonden zestig vademen water, met eenen grond van steentjens en schulpen.

De wind, die fris uit het N. ten W. gewaaid had, begon te verflaauwen, en op den middag wierd het stil, wanneer wij hoogte namen op 55° 20′ Zuider Breedte; de Lengte, die wij van *Kaap Deseada* gezeild waren, was 3° 24′ Oost. Wij waren nu omtrent drie mijlen van het naaste land, dat een eiland was. Ik noemde het *Gilberts-Eiland* naar mijnen stuurman. Het is omtrent van dezelfde hoogte als het overige van de kust, en vertoont eene oppervlakte, bestaande uit verscheiden hooge puntige rotsen, die ongelijk van hoogte zijn. Een weinig ten Z. O. van hetzelve zijn enige kleiner eilanden en buiten dezelve branding.

Ik heb reeds aangemerkt dat deeze kust de woestste is, die ik ooit zag; zij schijnt geheel te be-

beſtaan uit rotsachtige bergen, zonder den minſten ſchijn van groeijing. Deeze bergen eindigen in ijslijke afgronden, welker ſteile toppen tot eene groote hoogte uitſteeken, zoo dat naauwlijks iets in de natuur een dorrer en woeſter voorkoomen kan hebben dan dit land over het geheel. De bergen binnen 's lands waren met ſneeuw bedekt, maar die aan de zee-kust niet. Wij gisten dat de eerſte tot het groot land van *Terra del Fuego* behoorden, en dat de laatſte eilanden waren, zoo liggende, dat zij in ſchijn eene kust vormden.

Na drie uuren kalmte kreegen wij een koeltjen uit het Z. O. ten O. en eenen korten gang naar het Zuiden gedaan hebbende, hielden wij op het land aan, welks verst uitſteekende punt in het gezigt tien mijlen Oost van ons lag. Dit is een hoog voorgebergte, liggende O. Z. O., negentien mijlen van *Gilberts-Eiland* en op 55° 26′ Zuider Breedte en 70° 25′ Wester Lengte van de plaats, daar wij nu waren, gezien, eindigde het in twee hooge torens, en voor dezelve lag een berg als een ſuiker-brood. Deeze wilde rots kreeg dan ook den naam van den *Dom van Yorck*. Twee mijlen ten Westen van deeze kaap vertoonde zig een wijd inloopend kanaal, aan welks westlijken hoek wij ten negen uuren kwamen, wanneer wij in een en veertig vademen water wendden eene halve mijl van land; ten Westen van dat ka-

kanaal was een ander, met verſcheiden eilanden, in den mond liggende.

In den nacht tuſſchen den negentienden en twintigſten hadden wij weinig oostlijken wind, die in den morgen naar het N. O. en N. N. O. liep, maar hij was te zwak om ons van dienst te zijn, en ten tien uuren hadden wij eene ſtilte, wanneer wij merkten dat het ſchip van de kust naar zee dreef. Wij hadden daags te vooren hetzelfde beſpeurd. Dit moet door een' ſtroom veroorzaakt zijn; en als het ſmelten van de ſneeuw toeneemt, zal het water van binnen 's lands uit de meeſte van deeze kanaalen eenen ſtroom doen loopen. Op den middag namen wij hoogte op 55° 39′ 30″ Zuider Breedte, wanneer de *Dom van Yorck* N. 15° O. vijf mijlen van ons lag, en de *Ronde Berg* even boven den gezigt-einder kwam uitkijken, die wij gisten dat tot de eilanden van *St. Ildefonſo* behoorde, tien of elf mijlen O. 25° Z. van ons. Ten tien uuren kwam 'er een koeltjen op uit het O. ten Z., welke gelegenheid ik waarnam om het land te naderen, begeerig zijnde eene van de veele havenen aantedoen, die open ſcheenen om ons te ontvangen, ten einde het land te bezigtigen en hout en water intenee-men.

Naar eene opening ſtuurende, die zig aan de oost-zijde van den *Dom van Yorck* vertoonde, hadden wij veertig, zeven en dertig, vijftig en zes-

zestig vademen water, met een grond van steentjens en schulpen. Toen wij de laatste diepte peilden, waren wij omtrent in het midden tusschen de twee punten, welke den mond van het kanaal vormen, dat wij bemerkten zig in twee takken te verdeelen, welke beiden omtrent noordwaarts inliepen, en die door eene hooge rotsachtige punt van elkanderen waren gescheiden. Wij stuurden naar den oostlijken arm, omdat die zonder eilanden was, en, na een zwart rotsachtig eiland voorbij gestevend te zijn, die buiten de zoo evengemelde punt lag, peilden wij en vonden geenen grond met eene lijn van honderd en zeventig vademen. Dit was gantsch onverwagt en eene omstandigheid, welke wij ons niet zouden bekreund hebben, zoo het koeltjen had aangehouden; maar het wierd stil, zoo dat het ons niet mogelijk was ons uit deeze onaangenaame omstandigheid te redden. Wij zetteden twee sloepen uit om ons te boegseeren; maar dit zou weinig geholpen hebben, ware 'er niet ten agt uuren een koeltjen uit het Z. W. opgekoomen, dat mij meester maakte om of naar zee te zeilen, of het kanaal op te vaaren. De voorzigtigheid scheen het eerste te raaden; doch mijn verlangen om eene goede haven te vinden, en om iets van het land te leeren kennen boven alle andere redenen de overhand krijgende, besloot ik 'er in te zeilen, en, alzoo de nacht aankwam, hong onze veiligheid af van het ankeren. Met

dit

dit oogmerk bleeven wij peilen, maar wij vonden altoos eene onpeilbaare diepte.

Onder de oost-zijde van het land, dat de twee armen van een ſcheidde, oploevende, en eene kleine bogt vooruit ziende, zond ik eene ſloep af om te peilen, en wij hielden zoo na aan land als de vlaagen, die van hetzelve woeien, wilden toelaaten, om in ſtaat te zijn die plaats te bereiken, zoo 'er ankergrond mogt wezen. De ſloep kwam weldra terug, en berichtede ons dat 'er dertig en vijf en twintig vademen water was, eene volle kabelslengte van wal. Hier ankerden wij in dertig vademen water, met een' grond van zand en gebrooken ſchulpen, en bragten een werp-anker met eene paerden-lijn uit, om het ſchip voor den nacht vast te leggen.

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen in Kersmis-Kanaal. *Beſchrijving van het land en deszelfs inwooneren.*

De morgen van den een en twintigſten was ſtil en aangenaam. Na het ontbijt vertrok ik met twee ſloepen om eene veiliger leg-plaats te gaan zoeken. Naauwlijks kwamen wij om, of boven de punt, onder welke het ſchip lag, of wij vonden eenen inham, in welken anker-grond was op dertig, twintig en vijftien vademen water, in eenen grond van ſteenen en zand. In het diepst van de bogt was een ſteenachtig ſtrand, eene valei met bosch bedekt en eene beek van zoet water, zoo dat 'er alles was wat wij op zulk eene plaats konden verwagten te vinden, ja zelfs meer, want wij ſchooten drie ganzen van vier, die wij zagen, en vongen enige jongen, die wij daarna weder lieten vliegen (1).

Deeze bogt ontdekt en gepeild hebbende, zond ik den luitenant CLERKE, die de andere ſloep voerde, naar boord, met last om het ſchip herwaarts te brengen, terwijl ik de bogt verder in voer. Thans zag ik dat het land, onder hetwelk wij lagen, dat, gelijk reeds gezegd is, de twee armen van een ſcheidde, een eiland was, aan welks

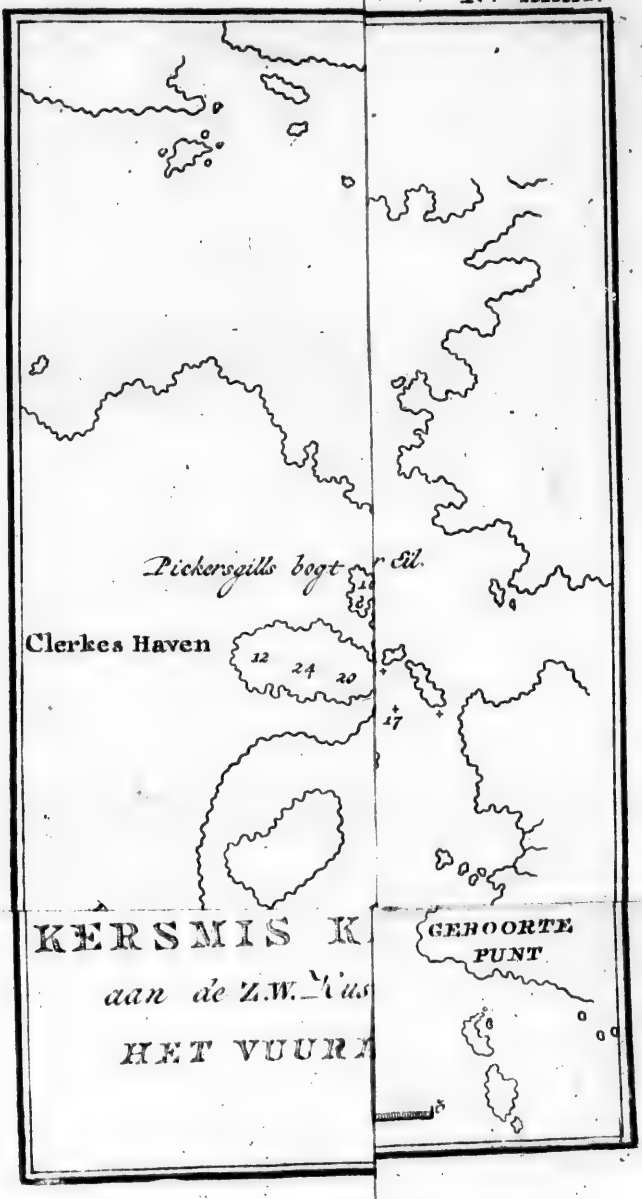
Pickersgills bogt
Clerkes Haven
12 24 20
17
KERSMIS K
aan de Z.W.
HET VUUR
GEBOORTE PUNT

KERSMIS KANAAL,

aan de Z.W. Kust van

HET VUURLAND.

N°. XXIII.*

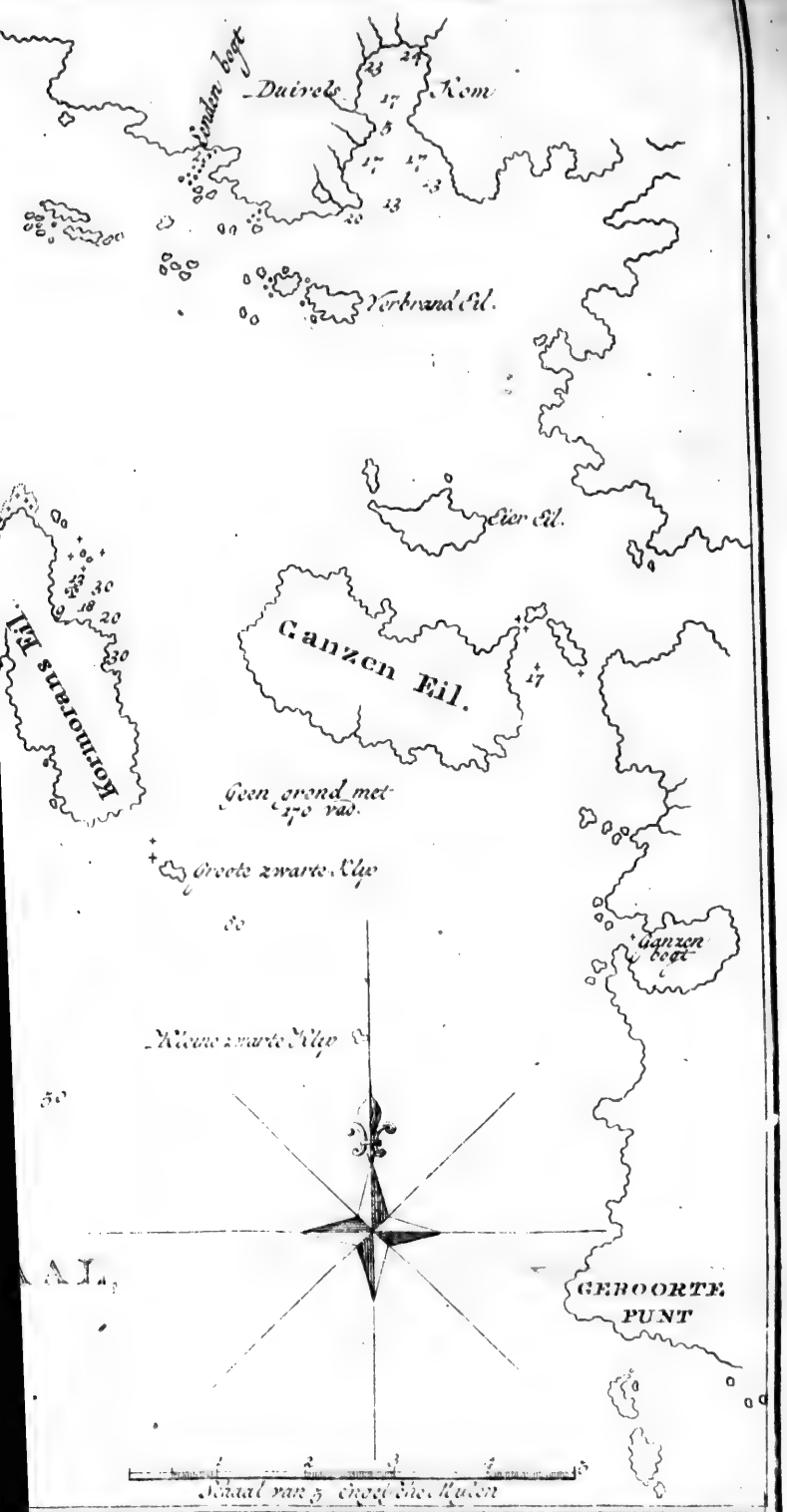

Lenden bogt
Duivels Kom
Verbrand Eil.
Eier Eil.
Ganzen Eil.
Kormorans Eil.
Geen grond met 170 vad.
Groote zwarte Klip
Kleine zwarte Klip
Ganzen bogt
GEBOORTE PUNT
Schaal van 5 engelsche Mylen

welks noordlijk eind de twee kanalen zig weder vereenig,en. Ik ſpoedde mij dan naar boord, en vond alles gereed om het anker te ligten, dat dan ook geſchiedde, en alle de ſloepen wierden vooruit gezonden om het ſchip om de punt te boegſeeren. Maar op dat tijdſtip kwam 'er een ligt koeltjen uit zee, te zwak om onze zeilen te vullen, zoo dat wij genoodzaakt waren, uit vrees van op de punt te vervallen, het anker wederom te laaten vallen, en een werp-anker te loefwaart uittebrengen. Dit ter uitvoer gebragt zijnde, ligteden wij het anker, wonden naar het werpanker en ligteden het; en, onder onze ſtag-zeilen de punt omvaarende, ankerden wij daar met ons groot boeg-anker in twintig vademen en vertuiden met het vertui-anker, dat noordwaarts lag, in dertien vademen. In deeze ligging waren wij van de zee afgeſloten door de bovengemelde punt, die in een liep met het eind van de bogt naar het Ooſten. Enige eilandjens bij de naaſte punt boven ons dekten ons van het N. W., uit welke ſtreek de wind meest kwam, terwijl wij omtrent een derde van eene Engelſche mijl van land af lagen.

Dus liggende, gongen wij aan het werk om eene plaats opteruimen, om onze water-vaten te vullen, hout te kappen, en eene tent optezetten voor eene wagt, dat ik nodig rekende, alzoo wij reeds ontdekt hadden dat, hoe dor dit land ook

zij, het egter niet zonder volk was, ſchoon wij nog geenen mensch gezien hadden. De Heer WALES bragt ook alle zijne werktuigen en verderen toeſtel aan land; maar het was niet dan met de grootſte moeite dat hij eene plaats konde vinden ſtevig genoeg, en vrij van de bergen, die ons van alle kanten omringden, om dezelve optezetten; hij was ten laatſten genoodzaakt zig te vergenoegen met den top van eene rots, die niet meer dan negen voeten over 't kruis groot was.

Den volgenden dag zond ik de luitenants CLERKE en PICKERSGILL met enige andere officieren, om het kanaal aan de andere zijde van het eiland opteneemen en 'er eene ſchets van te tekenen, en ik zelf gong in eene andere ſloep, van onze kruidkundigen verzeld, om de noordlijke deelen van het kanaal opteneemen. Onder weg landde ik op de punt van een laag eiland, met gras bedekt, dat voor een gedeelte zedert korten tijd verbrand was; wij zagen ook eene hut, tekenen genoeg dat 'er enig volk in de nabuurſchap was (2). Na dat ik de ligging zoo veel nodig was had opgenoomen, voeren wij om het oostlijk eind van *Gebrand-Eiland*, en over naar hetgeen wij voor het groot land van *Terra del Fuego* aanzagen, daar wij eene zeer fraaie haven vonden, met ſteile rotſen van eene groote hoogte omringd, van welke veele heldere water-ſtroomen afliepen, en aan welker voeten enige boschjens boo-

boomen waren, die nergens goed toe waren dan tot brand-hout.

Deeze haven, die ik zal onderſcheiden bij den naam van de *Duivels-Kom*, is, als het ware, in twee verdeeld, eene binnenſte en eene buitenſte, die gemeenſchap hebben door een eng kanaal, dat vijf vademen diep is. In de buitenſte kom vond ik dertien en zeventien vademen water, en in de binnenſte zeventien en drie en twintig. Deeze laatſte is zoo veilig als eene plaats wezen kan, maar niets kán ook akeliger zijn. De groote hoogte van de wilde rotſen, die haar omringen, beroofde een groot gedeelte van dezelve, zelfs op deezen dag, van de middag-zon. De buitenſte haven is niet geheel vrij van dit ongemak, maar veel meer dan de andere, zij is ook wat gemaklijker en even veilig. Zij ligt in de ſtreek van Noord, anderhalve Engelſche mijl van het oosteinde van *Gebrand-Eiland*. Ik vond ook eene goede anker-plaats een weinig ten Westen van deeze haven, voor eenen ſtroom water, die uit een meir of groote kom koomt, die aanhoudend gevuld wordt door eenen waterval, die 'er in neder ſtort.

Deeze plaats verlaatende voeren wij langs het land westwaarts, en vonden nog andere havenen, maar ik had geen tijd om 'er in te vaaren. In alle is zoet water en brand-hout, maar, buiten deeze kleine boschjens kreupelhout, is het geheele land

niet anders dan eene dorre rots, door de natuur tot eene eeuwige onvrugtbaarheid gedoemd. De laage eilanden, en zelfs sommige van de hoogere, die boven en beneden in het kanaal verspreid liggen, zijn egter meest met struiken en gras bedekt; de grond is eene zwarte verrotte turf, baarblijklijk door langheid van tijd van verrotte gewassen geboren.

Ik had gelegenheid om te onderzoeken hetgeen wij reeds uit zee gezien hadden, dat de zee-kust uit een aantal groote en kleine eilanden bestaat, en dat de talrijke inloopende kanaalen gevormd worden door de vereeniging van verscheiden kanaalen; ten minsten zoo is het hier (3). Op een van deeze laage eilanden vonden wij verscheiden hutten, die zedert kort bewoond geweest waren, en bij dezelve was een goed gedeelte celerij, met welke wij onze sloepen laadden, en zoo keerden wij des avonds ten zeven uuren naar boord terug. Op deezen togt ontmoeteden wij weinig wild; een eendvogel, drie of vier kormorans en omtrent even zoo veel rallen of zee-aaksters, waren alles wat wij opdeeden. De andere sloep kwam enige uuren voor ons aan boord, hebbende twee havenen aan de west-zijde van het ander kanaal gevonden, de eene groot en de andere klein, maar beiden veilig en gemaklijk, schoon in de schets, die de Heer PICKERSGILL 'er van genoomen had, de toegang tot beiden wat ongemaklijk scheen.

Toen

Toen ik aan boord kwam, vernam ik dat eenen van onze zee-ſoldaaten een droevig ongeluk was overgekoomen. Men had hem niet gezien zedert den voorigen avond ten elf of twaalf uuren. Men onderſtelde dat hij uit het galjoen, daar men hem laatst gezien had, over boord gevallen en verdronken was.

Den drie en twintigſten, fraai aangenaam weder hebbende, zond ik den luitenant PICKERSGILL met den kotter af, om de oost-zijde van het kanaal opteneemen, en gong zelf in de pinas naar de west-zijde, voorneemens zijnde het eiland, onder welk wij ten anker lagen, en dat ik het *Kormorans-Eiland* zal noemen, omtevaaren, om het kanaal te bezien, dat naar de haven liep, welke de Heer PICKERSGILL daags te vooren ontdekt had, en op welke ik de volgende waarneemingen deed. Als gij uit zee koomt, zoo laat alle de klippen en eilanden, die omtrent en voor den *Dom van Yorck* liggen, aan bakboord, en de zwarte klip, die op de hoogte van het zuid-eind van *Kormorans-Eiland* ligt, aan ſtuurboord, en als gij voor het zuid-eind van dat eiland zijt, zoo zet over naar den wester-wal, zorg draagende de wier-bedden, die gij voor u zult hebben, te vermijden, alzoo zij altijd op klippen groeijen, van welke ik ſommige twaalf vademen onder water gevonden heb, maar het is altijd best dezelve te mijden. De ingang van de groote haven, of

Clerke-Haven, is regt ten Noorden van enige laage klippen, over eene punt, op *Kormorans-Eiland*, liggende. Deeze haven ligt W. ten *Z.* anderhalve Engelſche mijl naar binnen, en 'er is van twaalf tot vier en twintig vademen diepte in; zij heeft hout en zoet water. Omtrent eene Engelſche mijl naar buiten of ten Zuiden van *Clerke-Haven* is, naar het ſchijnt, eene andere, die ik niet bezag. Zij wordt gevormd door een groot eiland, dat haar voor de Z. en O. winden dekt. Buiten dat eiland, dat is tusſchen hetzelve en den *Dom van Yorck*, ſcheen de zee met eilandjens, klippen en brandingen als bezaaid. Om het zuideind van *Kormorans-Eiland* vaarende, zagen wij dat de kormorans in groote menigten in de klooven der klippen broedden. Wij ſchooten enige van de oude, maar konden de jonge niet bekoomen, die verre de beste om te eeten zijn. Aan de oost-zijde van het eiland zagen wij enige ganzen, en, met moeite geland zijnde, doodden wij 'er drie van, die, op dit tijdſtip, voor ons een goede buit waren (4).

Omtrent zeven uuren in den avond kwamen wij aan boord, daar de Heer PICKERSGILL ſlechts even te vooren was aangekoomen. Hij berichtte mij dat het land, regt over de plaats daar wij lagen, een eiland was, dat hij omgevaaren had, dat hij op een ander, meer naar het Noorden, veele zee-zwaluwen-eieren gevonden had, en dat bui-

buiten het groot eiland, tusschen hetzelve en de oostlijke kaap, een inham was, waarin veele ganzen waren, van welke hij slechts eene had bekoomen, behalven enige jonge gansjens.

Dit bericht van den Heer PICKERSGILL gaf mij aanleiding om twee schiet-partijen tegens den volgenden dag aanteleggen, gaande den Heer PICKERSGILL en zijn gezelschap in den kotter en ik met de kruidkundigen in de pinas. De Heer PICKERSGILL voer langs de noord-oost-zijde van het groot eiland, van hetwelk boven gesprooken is, dat den naam van het *Ganzen-Eiland* kreeg, en ik langs de zuid-west-zijde. Zoo dra wij onder het eiland kwamen, vonden wij overvloed van kormorans in de klooven; doch zonder ons oprehouden, en onzen tijd te verspillen met op deeze te schieten, voeren wij voort en vonden weldra wild genoeg; want aan de zuid-zijde van het eiland was overvloed van ganzen; het was juist in den rui-tijd, en de meeste waren om die reden aan land en konden niet vliegen. Daar stond eene zwaare branding op het strand, zoo dat wij groote moeite hadden om te landen en om over de rotsen te klauteren, toen wij eens geland waren, zoo dat honderden van de ganzen ons ontsnapten, sommige in de zee, en andere naar binnen in het eiland; wij kreegen egter op deeze en geene wijze twee en zestig stuks, met welke wij naar boord keerden, alle vermoeid en afgemat;

maar onze vangst maakte alles goed en wij zetteden ons met eene goede eetlust aan het avondmaal, dat wij deeden met een gedeelte van den buit van dien dag. De Heer PICKERSGILL en zijn gezelschap waren enigen tijd voor ons aan boord gekoomen met veertien ganzen, zoo dat ik onder al het volk eene uitdeeling kon doen, dat des te aangenaamer was om het aanmaderend feest; want zoo de Voorzienigheid niet zoo zonderling voor ons gezorgd hadd', zouden wij ons kersfeest met pekel-vleesch en spek hebben moeten houden.

Ik vernam dat een aantal van de inwooneren in negen kanos aan het schip, en sommige aan boord geweest waren. Daar was weinig behendigheid nodig geweest om hen tot het een en ander over te haalen, want zij scheenen genoeg met Europeanen bekend te zijn en hadden onder zig enige Europeaansche messen.

Des anderendaags 's morgens kwamen zij ons andermaal bezoeken; ik bevond dat zij van dezelfde natie waren, die ik voorheen in *Good-Success-Baai* gezien had, en dezelfde, welke de Heer DE BOUGAINVILLE onderscheidt bij den naam van *Pecherais*, een woord, dat deeze bij alle gelegenheden in den mond hadden. Zij zijn een klein, lelijk, uitgehongerd, baardloos ras van menschen. (5) Ik zag geen eenen onder hen, die lang van gestalte was. Zij waren bijna naakt;

naakt; hunne kleeding beſtond uit een zeekalvenvel; ſommige hadden twee of drie van die vellen aan malkaêr genaaid, zoo dat zij een' mantel vormden, die tot aan de knieën reikte; maar de meeſte hadden ſlechts een enkel vel aan, naauwlijks groot genoeg om hunne ſchouderen te bedekken, en alle hunne onderſte deelen waren geheel naakt. De vrouwen bedekken, naar men mij zeide, haare naaktheid met een' lap van een zeekalven-vel, maar zijn voor het overige gekleed gelijk de mannen. Zij en de kinderen bleeven in de kanos. Ik zag twee jonge kinderen aan de borst, gantsch naakt; dus worden zij van kinds-gebeente tegens de koude en ongemakken gehard. Zij hadden boogen en pijlen, en werpſpietſen, of liever harpoenen, van been gemaakt, en aan eenen ſtok vast gehecht, bij zig (6). Ik denk dat zij die gebruikten om zee-kalveren en visſchen te dooden; misſchien dooden zij 'er ook walvisſchen mede, gelijk de Esquimaux doen. Ik weet niet of zij dezelven gelijken in hunne ſmaak in traan, maar zij, en alles dat zij hadden, ſtonken 'er onverdraaglijk naar. Ik liet hun enig biscuit geeven, maar kon niet zien dat zij 'er zoo graag naar waren als men mij gezegd had. Zij waren veel beter in hunnen ſchik toen ik hun enige penningen, meſſen en andere ſnuiſterijen ſchonk.

De vrouwen en kinderen bleeven, gelijk ik reeds heb aangemerkt, in hunne kanos; deeze

kanos waren van basten van boomen gemaakt, en in elke was een vuur, over welk die arme ſchepzelen zig warmden. Ik kan niet denken dat zij daartoe alleen een vuur in hunne vaartuigen hebben; maar ik geloof eerder dat zij altijd vuur gereed willen hebben daar zij landen; want hunne wijze van vuur te maaken zij zoo zij wil, zij kunnen egter niet altijd verzeekerd zijn droog brand-hout te zullen vinden, dat door eene vonk zal ontſteeken. Zij hebben in hunne kanos ook groote zeekalveren-vellen, die, naar ik giste, dienen moeſten om onder te ſchuilen, als zij in zee waren, en om hunne hutten te dekken, als zij aan land waren, en bij gelegenheid ook voor zeilen (7).

Zij vertrokken alle voor het middagmaal, en wagtten niet om in ons kersmis-feest te deelen. Ik geloof ook niet dat iemand hen nodigde en om goede redenen; want de morsſigheid van hun ligheam en de ſtank, dien zij van zig gaven, waren genoeg om eenen Europeaan alle eetlust te beneemen, en dit zou waarlijk jammer geweest zijn, alzoo het lang geleden was dat wij zulke goede kost voor ons gehad hadden. Gebraaden en gekookte ganzen, ganzen-pastij enz. was een onthaal, dat ons vrij onbekend was, en wij hadden nog enigen *Madera* wijn overig, die het eenigst artijkel van onzen voorraad was, dat door het bewaaren beter was geworden, zoo dat onze vrien-

den

den in Engeland misschien niet vrolijker dan wij het kers-feest vierden.

Den zes en twintigsten was 'er weinig wind, en bijna stilte en fraai weder, uitgezonderd in den morgen, wanneer wij enige regen-buien hadden. In den avond, wanneer het koud was, kwamen de inboorlingen ons weder bezoeken, en alzoo ik hen niet naakt en bibberende op het dek kon zien staan, kon ik niet minder doen dan hun wat baai en oud zeil-doek te geeven, om zig te dekken.

Den zeven en twintigsten, reeds al ons water in hebbende genoomen, beval ik dat men het hout, de tenten en de werktuigen aan boord zoude brengen, en alzoo dit een werk was voor deezen geheelen dag, gongen verscheiden van ons met eene sloep uit om ganzen te schieten, zijnde het mooi aangenaam weder. Wij voeren de zuidzijde van *Ganzen-Eiland* om, en schooten in het geheel een en dertig stuks. Aan de oost-zijde van het eiland, ten Noorden van de oost-punt, is goede anker-grond, in zeventien vademen water, daar men geheel door het land is ingesloten. Dit is eene goede plaats om te leggen voor schepen, die naar het Westen bestemd zijn. Aan de noord-zijde van dit eiland zag ik drie fraaie bogten, waarin hout en water te bekoomen was; maar alzoo de avond viel, had ik geen' tijd om die te peilen, schoon ik niet twijfel of daar zal

ge-

gelegenheid zijn om te ankeren. De weg, om 'er in te koomen, is langs het westlijk eind van het eiland.

Toen ik weder aan het ſchip kwam, vond ik alles van land aan boord gebragt en de groote ſloep binnen, zoo dat wij nu alleenlijk naar eenen goeden wind wagteden om zee te kiezen. Het feest, dat wij op deeze plaats vierden, gaf mij aanleiding om haar het *Kersmis-Kanaal* te noemen. De mond, die drie mijlen wijd is, ligt op 55° 27′ Zuider Breedte en op 70° 16′ Wester Lengte, en in de ſtrekking van N. 37° W., van de eilanden *St. Ildefonſo*, die 'er tien mijlen van af liggen. Deeze eilanden zijn het beste land-merk om het kanaal te vinden. De *Dom van Torck*, die het eenigst aanmerklijk land daar omtrent is, zal naauwlijks door eenen vreemdeling te herkennen zijn naar enige beſchrijving, die 'er van gegeeven kan worden, omdat hij zig anders vertoont naar de verſchillende plaatſen, van waar hij gezien wordt. Behalven de zwarte rots, die omtrent het eind van *Kormorans-Eiland* ligt, is 'er eene andere, omtrent ter halver weg tuſſchen deeze en den ooster-wal. Het is niet nodig eene omſtandige beſchrijving van dit kanaal te geeven, alzoo weinige daar nut uit zouden kunnen trekken. De ſchets, in deeze reisbeſchrijving ingelascht, zal eene genoegzaame gids zijn voor de ſchepen, welke het geval herwaarts zal brengen.

Men

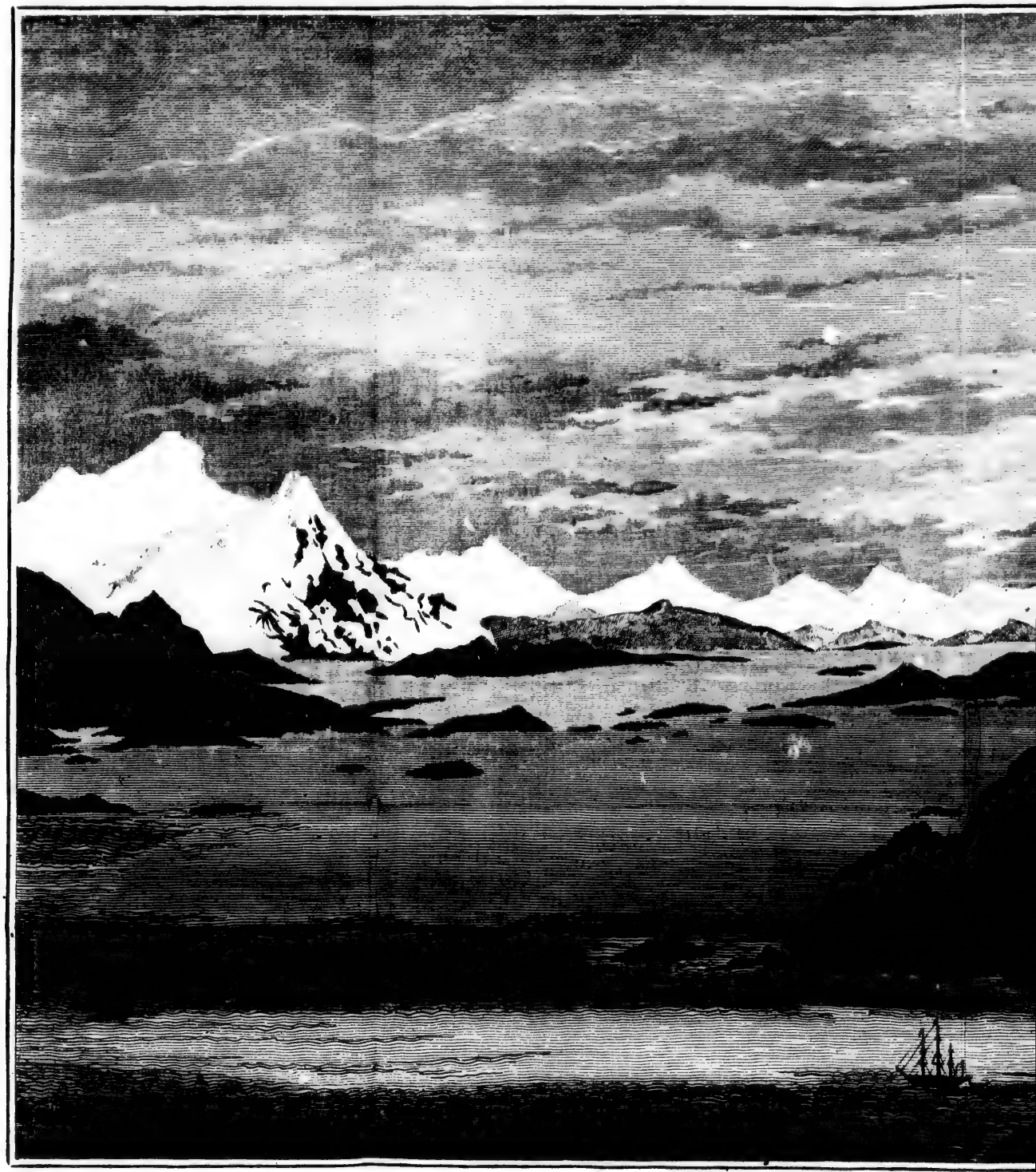

GEZIGT VAN KERSMIS-KANA

SMIS-KANAAL OP HET VUUR-LAND.

Men zal in alle de bogten en havenen ankergrond, kreupelbosch en zoet water vinden. Ik zou niemand raaden zeer digt bij land te ankeren om eene maatige diepte te hebben, omdat ik gemeenlijk aldaar eenen steenachtigen grond gevonden heb.

De verversching, die hier te bekoomen zijn, zijn wisselvallig, naardien zij voornamelijk uit wild gevogelte bestaan en waarschijnlijk nooit in zulk eenen overvloed zullen gevonden worden, dat men 'er al het volk van een schip mede zal kunnen spijzen, en visch is 'er, zoo verre wij konden oordeelen, schaarsch; het is waar, de overvloed van wild gevogelte maakte dat wij ons minder op de visch-vangst toelegden. Daar zijn hier egter veele mosselen, niet zeer groot, maar goed van smaak, en op verscheiden van de laage eilandjens, en daar de inboorlingen hunne woningen hebben, vindt men zeer goede celerij. Het wild gevogelte bestaat uit ganzen, eenden, zeeaaksters, kormorans en die soort van meeuw, van welke in deeze reis zoo dikwijls gesprooken is onder den naam van *Egmont-haven-hen*. Hier is eene soort van eend, die ons volk ren-paerden (*race-horses*) noemde, ter oorzaake van de groote snelheid, waarmede zij over het water liepen, want zij kunnen niet vliegen, alzoo hunne vlerken te kort zijn om hun lighaam in de lucht optehouden (8). Deeze vogel wordt ook aan

de

de *Falklands-Eilanden* gevonden, gelijk uit het reis-verhaal van PERNETTY blijkt (*). De ganzen zijn 'er ook en ſchijnen wel beſchreven te zijn onder den naam van trap-ganzen. Zij zijn veel kleiner dan onze Engelſche tamme ganzen, maar ſmaaken zoo goed als de beste, die ik ooit gegeeten heb. Zij hebben korte zwarte ſnavels en geele pooten; het mannetjen is geheel wit; het wijfjen is zwart en wit gevlakt of graauw met eene groote witte vlak op elken vleugel. Behalven den hier boven genoemden vogel, vindt men hier nog verſcheiden andere water-vogelen en enige land-vogelen, maar niet veel van de laatſte.

Uit de kennis, die de inwooners van de Europeaanen ſchijnen te hebben, kan men onderſtellen dat zij zig niet altijd hier ophouden, maar geduurende den winter naar het Noorden trekken. Ik heb mij dikwijls verwonderd dat dit volk zig niet beter kleedt, naardien de natuur hun voorzeeker daartoe de middelen verſchaft. Zij zouden hunne mantels van zeekalveren-vellen met de vellen en vederen van water-vogelen kunnen voederen; zij zouden hunne mantels grooter kunnen maaken en dezelfde vellen voor andere ſtukken kleeding kunnen gebruiken, want ik kan niet denken dat zij ſchaarsch bij hen zijn. Zij waren ge-

(*) Zie PERNETTY's *Reize*, bladz. 213 en 244. Eng. Uitg.

gereed genoeg om de hunne aan ons volk afteſtaan, dat zij bezwaarlijk zouden gedaan hebben, zoo zij niet geweeten hadden waar andere te bekoomen. In kort, van alle de natieën die ik gezien heb zijn de *Pecherais* de ellendigſte. Zij zijn veroordeeld om in eene van de ongunſtigſte luchtſtreeken van de waereld te leeven, zonder ſchranderheid genoeg te bezitten om zig van zulke gerieflijkheden te voorzien, die het leven enigermate aangenaamer zouden kunnen maaken.

Hoe dor dit land is, bezit het egter eene verſcheidenheid van onbekende planten en verſchafte den Heer FORSTER en zijn gezelſchap genoegzaame bezigheid. De boom, die de winters-bast voortbrengt, wordt hier in de boſchen gevonden, gelijk ook de hol-bladerige berberis, en enige andere ſoorten, die ik niet kenne, maar die ik geloof dat in de *Straat van Magelhaens* gemeen zijn. Wij vonden overvloed van eene ſoort van roode bezie (*arbutus*). Zij groeit op eene bladerrijke plant, heeft eene bittere ſmaak, die wat laf is; maar zij kan raauw of in taarten gegeeten worden en dient den inboorlingen tot voedzel.

DER-

DERDE HOOFDSTUK.

Vaart van Kersmis-Kanaal, *om* Kaap Hoorn, *door de* Straat van le Maire *en om* Staaten-Land. *Ontdekking van eene haven aan dat eiland. Beschrijving dier kusten.*

Den agt en twintigsten December, des morgens ten vier uuren, begonnen wij de touwen los te maaken, en ten agt uuren ligteden wij het anker, en liepen in zee met een ligt koeltjen uit het N. W., dat daarna opwakkerde en van regen vergezeld was. Op den middag lag de oostlijke punt van het kanaal (*Gebeurte-Kaap*) N. ¼ W. anderhalve mijl van ons, en de eilanden van *St. Ildefonso* Z. O. ¼ Z. zeven mijlen van ons. De kust scheen wegtewijken in de strekking van O. ten Z.; doch het weder zeer dampig zijnde, konden wij niets duidlijk onderscheiden.

Wij bleeven Z. O. ten O. en O. Z. O. stuuren met eene frisse koelte uit het W. N. W. tot des namiddags ten vier uuren, wanneer wij zuidlijk op loefden, om een nader gezigt van de eilanden van *St. Ildefonso* te hebben. Wij waren nu regt over een inloopend kanaal, dat omtrent zeven mijlen O. Z. O. van het kanaal ligt, maar men moet opmerken dat 'er enige eilanden buiten die strekking

king liggen. Aan de west-punt van het kanaal zijn twee hoog getopte bergen, en onder dezelve, naar het Oosten, twee ronde bergen of eilanden, die in de ſtreek van N. O. en Z. W. van elkanderen liggen. In den mond lag een eiland, of ten minſten land, dat zig als een eiland vertoonde, en ten Westen van dit kanaal was een ander, doch kleiner; de kust vertoonde zig uit en in loopende en afgebrooken als naar gewoonte.

Ten half zes uuren klaarde het weder op, en wij hadden een goed gezigt van de eilanden *St. Ildefonſo*. Het is eene groep eilanden en klippen boven water, omtrent zes mijlen van het groot land liggende, op 55° 53′ Zuider Breedte en op 69° 41′ Wester Lengte.

Thans hervatteden wij onze koers oostwaarts en, bij zonne-ondergang, lag het verſt uitſteekend land Z. O. ten O. ½ O. en eene punt, welke ik voor de west-punt van de *Nasſau Baai*, in het jaar 1624 door de Nederlandſche vloot, onder bevel van den Admiraal HERMITE ontdekt, hield, lag N. 80° O. zes mijlen van ons. Op ſommige kaarten wordt deeze punt *Valſche Kaap Hoorn* genoemd, als zijnde de zuidlijkſte punt van *Terra del Fuego*. Zij ligt op 55° 39′ Zuider Breedte. Van het bovengenoemd kanaal tot deeze valſche kaap loopt de ſtrekking der kust ten naaſten bij Oost, eene halve graad Zuid, veertien of vijftien mijlen.

Ten tien uuren, zeil geminderd hebbende, bragten wij den nacht door met korte gangen onder de top-zeilen, en den volgenden morgen, ten drie uuren, haalden wij de zeilen weder bij, en ſtuurden *Z.* O. ten *Z.* met eene friſſe koelte uit het W. *Z.* W. met wat dampig weder. Thans ſtrekte de wester mond van *Naſſau Baai* van N. ten O. tot N. O. ½ O. en de zuid-zijde van de *Hermites-Eilanden* O. ten *Z.* Ten vier uuren was *Kaap Hoorn*, naar dewelke wij nu ſtuurden, O. ten *Z.* Zij kan, op eenen afſtand, gekend worden aan eenen hoogen ronden berg, die 'er boven uit ſteekt. Eene punt in het W. N. W. vertoont eene oppervlakte aan deeze niet ongelijk; maar derzelver liggingen alleen zullen altoos de eene van de andere onderſcheiden.

Ten half agt uuren voeren wij deeze berugte kaap voorbij, en kwamen in den Zuider Atlantiſchen Oceaan. Het is dezelfde land-punt, die ik voor de kaap aanzag, toen ik haar in het jaar 1769 omvoer, en waaraan ik op dien tijd twijfelde. Het is het zuidlijkſt eind van eene groep eilanden van ongelijke grootte, die voor *Baai Naſſau* liggen, bekend bij den naam van *Hermites-Eilanden*, en het ligt op 55° 58′ Zuider Breedte en op 68° 13′ Wester Lengte, volgens de waarneemingen in het jaar 1769 gedaan. Doch de waarneemingen, die wij in *Kersmis-Kanaal* gedaan hadden, door het uurwerk op de kaap over-

ge-

gebragt, en andere, die wij naderhand deeden, en die wij door hetzelfde middel tot hetzelve terug bragten, plaatſen het op 67° 19′. Het is waarſchijnlijkst dat het gemiddelde tuſſchen deeze twee, namelijk 67° 46′, naast bij de waarheid zal zijn. Aan de noord-westzijde van de kaap zijn twee rotſen, zoo puntig als ſuiker-brooden. Zij liggen, naar het compas, N. W. ten N. en Z. O. ten Z. van malkanderen. Enige andere verſpreid liggende laage rotſen liggen ten Westen van de kaap en eene ten Zuiden van dezelve, maar alle liggen zij digt bij land. Van *Kersmis-Kanaal* tot *Kaap Hoorn* is de koers O. Z. O. ½ O. een en dertig mijlen afſtands. In de ſtreek van O. N. O., drie mijlen van *Kaap Hoorn*, is eene rotsachtige punt, die ik *Mis-Kaap* (*Mistaken Cape*) noemde, en zij is de zuidlijkſte punt van het oostlijkst der *Hermites-Eilanden*. Tuſſchen deeze twee kaapen ſcheen 'er eene opening te zijn regtſtreeks in *Naſſau Baai*; in het kanaal zagen wij enige eilandjens liggen, en de kust aan de west-zijde had het voorkoomen van goede baaien of haavens te vormen. In ſommige kaarten is *Kaap Hoorn* getekend als tot een klein eiland behoorende. Dit is door ons niet bevestigd gevonden en kan ook door ons niet tegengeſprooken worden; want op de kust vertoonden zig verſcheiden brandingen, ten Oosten en ten Westen van dezelve, en het dampig weder maakte alle voorwerpen onduidlijk. De top-

pen van enige der bergen waren rotsachtig, maar de zijden en de valeien ſcheenen met groen gras bedekt te zijn met hier en daar kreupelboschjens.

Van *Kaap Hoorn* ſtuurden wij O. ten N. ½ N., welke koers ons buiten de klippen bragt, die op de hoogte van *Mis-Kaap* liggen. Deeze klippen zijn wit van de mist der vogelen, en wij zagen groote vlugten rondom dezelve. Na dat wij die voorbij waren, ſtuurden wij N. O. ½ O. en N. O. naar de *Straat le Maire*, met inzigt om in *Succesſ-Baai* te gaan zien of 'er enige ſpooren te vinden waren dat de *Avontuur* daar geweest was. Des avonds ten agt uuren, de Straat naderende, minderden wij zeil en loefden op. Het ſuikerbrood op het *Vuurland* lag nu N. 33° W.; de punt van *Succesſ-Baai*, juist vrij van de kaap van denzelfden naam, N. 20° O., en *Staaten-Land* ſtrekte van N. 53° O. tot 67° O. (1). Kort daarop verſlaauwde de wind, en wij hadden bij beurten ligte koeltjens en kalmte, tot den volgenden dag omtrent den middag, geduurende welken tijd wij door den ſtroom naar het *Staaten-Land* overgedreven wierden.

De kalmte opgevolgd wordende door een ligt koeltjen uit het N. N. W., ſtaken wij over naar *Succesſ-Baai*, door de ſtroomen geholpen, die noordwaarts liepen. Wij hadden eerſt onze vlag opgeheist en twee ſtukken geſchut gelost, en kort daarop zagen wij rook uit de bosſchen opgaan boven

ven de zuid-punt van de baai, welke ik geloofde dat door de inboorlingen veroorzaakt wierd, alzoo het op dezelfde plaats was daar zij zig in het jaar 1769 ophielden. Zoo dra wij voor de baai gekoomen waren, zond ik den luitenant PICKERSGILL af, om te zien of 'er enige ſpooren overig waren dat 'er de *Avontuur* binnen kort geweest was, en ondertusſchen hielden wij af en aan met het ſchip (2). Ten twee uuren draaide de ſtroom en begon zuidwaarts te loopen, en de Heer PICKERSGILL berichtte mij, toen hij terug kwam, dat het water aan land aan het vallen was, dat ſtrijdig ſcheen te zijn met hetgeen ik waargenoomen had toen ik te vooren hier was, want toen dagt ik dat de vloed uit het Noorden kwam. De Heer PICKERSGILL zag geen het minſte teken dat hier in kort een ſchip geweest ware. Ik had den naam van ons ſchip op een bord geſchreven, dat hij aan eenen boom ſpijkerde ter plaatſe daar de *Endeavour* water innam. Dit geſchiedde met inzigt om den Heer FURNEAUX bericht van ons te geeven, in geval hij agter ons mogt zijn en deeze plaats mogt aandoen.

De Heer PICKERSGILL wierd bij zijne landing van verſcheiden der inboorlingen beleefd ontvangen, die in guanaco en zeehonden-vellen gekleed waren en arm-ringen van zilver-draad aan hadden, die omtrent als de greep van een degen gewerkt, en zonder twijfel het werk van Euro-

peaanen waren. Zij waren van hetzelfde ſlag van volk, dat wij in *Kersmis-Kanaal* gezien hadden, en zij herhaalden, even als dat, het woord *Pecherai* bij alle gelegenheden. Een hunner ſprak veel tot den Heer PICKERSGILL, eerst naar het ſchip en dan naar de baai wijzende, als of hij wilde dat het 'er in zoude koomen. De Heer PICKERSGILL zeide dat de baai vol walvisſchen en zeehonden was; hetzelfde hadden wij in de Straat gezien, voornamelijk aan de zijde van het *Vuurland*, daar de walvisſchen in het bijzonder zeer talrijk zijn.

Zoo dra de ſloep binnen boord was, dat niet voor omtrent zes uuren verrigt was, ſtevenden wij oostwaarts met een fraai koeltjen uit het Noorden; want naardien wij de zuid-kust van *Terra del Fuego* opgenoomen hadden, wilde ik hetzelfde omtrent *Staaten-Land* doen, dat ik geloofde even min bekend te zijn als het eerſte. Ten negen uuren wakkerde de wind op en liep N. W., waarop wij wendden en Z. W. ſtuurden, om den nacht doortebrengen, die juist niet van de beste was, zijnde ſtormachtig en dampig weder met regen verzeld.

Den volgenden morgen, ten drie uuren, ſtuurden wij naar het oostlijk eind van *Staaten-Land*, dat ten half vijf uuren Z. 60° O. van ons lag, het westlijk eind Z. 3° O. en het land van *Terra del Fuego* Z. 40° W. Kort na dat ik deeze ſtrekkingen

gen had waargenoomen, wierd het land wederom verduisterd door eenen dikken nevel, en wij waren genoodzaakt, als het ware, in het duister voort te stevenen, want wij hadden maar nu en dan de kust in het gezigt. Terwijl wij oostwaarts vorderden, bespeurden wij verscheiden eilanden van ongelijke grootte, die digt bij het land lagen. Daar scheen eene vrije opening te zijn tusschen het oostlijkst en het naast volgend, naar het Westen. Ik zou gaerne door dien doortogt gevaaren en onder een der eilanden geankerd hebben, om naar beter weder te wagten, want, peilende, vonden wij slechts negen en twintig vademen water; maar in aanmerking neemende dat ik, dus doende, in het donker op laager wal zou koomen, verkoos ik liever buiten de eilanden te blijven en loefde dierhalven af naar het Noorden. Ten agt uuren waren wij regt over het oostlijkst eiland, omtrent twee Engelsche mijlen van hetzelve af, en wij hadden dezelfde diepte als te vooren. Nu minderde ik mijne zeilen tot de drie topzeilen, om naar helder weder te wagten, want de mist was zoo dik, dat wij geen ander land konden zien dan dit eiland. Een uur gewagt hebbende, en het weder niet opklaarende, loefden wij om het oostlijk eind van het eiland, om effen water en anker-grond te vinden, zoo het nodig mogt zijn. In het omloeven vonden wij eenen zwaaren

ſtroom loopen, als of hij tegens gebrooken golven liep, maar wij hadden niet minder diepte dan negentien vademen. Wij zagen ook op het eiland veele zeehonden en vogelen. Dit was eene verzoeking, die te groot was voor volk in onzen toeſtand, om te wederſtaan, voor hetwelk verſche levensmiddelen, van welke ſoort ook, aangenaam waren; ik beſloot dan te ankeren, opdat wij mogten genieten hetgeen wij nu ſlechts op eenen afſtand zagen. Eindelijk, enige gangen gedaan hebbende, naar den besten grond, als het ware, visſchende, ankerden wij in een en twintig vademen water, met eenen ſteenachtigen grond, omtrent eene Engelſche mijl van het eiland, dat zig van N. 18° O. tot N. 55½° W. uitſtrekte, en kort daarop, het weder opklaarende, zagen wij *Kaap St. Jan* of het oostlijk eind van *Staaten-Land*, vier mijlen Z. 75° O. liggende. Wij wierden tegens den Zuiden wind gedekt door *Staaten-Land* en tegens den Noorden wind door het eiland; de andere eilanden lagen in het Westen en beveiligden ons tegens dien wind; doch, behalven dat wij blootgeſteld waren aan de N. O. en O. winden, lagen wij ook open voor de N. N. W. winden. Dit zou vermijd hebben kunnen worden door meer naar het Westen te ankeren; maar ik verkoos deeze ligging om twee redenen; voor eerst, om digt bij het eiland te zijn, op welk

welk wij meenden te landen, en ten tweeden, ten einde in ſtaat te zijn om met alle winden in zee te loopen.

Na het middagmaal zetteden wij drie ſloepen uit en landden met eene groote bende volks, enige om zeehonden te dooden, andere om vogelen, viſſchen of wat hun voor zoude koomen, te vangen of te dooden. Om de eerſte te vinden verſcheelde het niet waar wij landden, want het gantſche ſtrand was 'er mede bedekt, en aan het gedruis, dat zij maakten, zou men gemeend hebben dat het eiland vol koeien en kalveren ware. Toen wij aan land kwamen, bevonden wij dat zij geene zeehonden waren, maar in gedaante en beweeging volkoomen naar die dieren geleeken. Wij noemden hen zee-leeuwen, om de groote gelijkenis van het mannetjen naar een leeuw. Daar waren hier ook zee-honden van de ſoort gelijk wij in *Nieuw-Zeeland* gevonden hadden, die gemeenlijk bij den naam van zee-beeren bekend zijn; wij gaven hun ten minſten deezen naam. Zij waren, over het algemeen, zoo tam, of liever zoo dom, dat zij ons nabij genoeg lieten koomen om hen met ſtokken dood te ſlaan; maar de groote ſchooten wij dood, alzoo wij het niet veilig rekenden hen te naderen. (3) Wij vonden op het eiland ook overvloed van pinguins en kormorans; de laatſte hadden jongen, die bijna vliegen konden en die juist goed voor onze ſmaak waren. Daar

waren ook ganzen en eenden, maar niet veele, gelijk ook roofvogelen en enig klein gevogelte. In den avond keerden wij naar boord met onze ſloepen, met het een en ander wel belaaden.

Den volgenden dag, zijnde den eerſten Janüary 1775, ziende dat hier niets ontbrak dan eene goede haven om het eene vrij goede plaats te maaken om te ververſchen voor ſchepen, die door toeval of met opzet hier mogten koomen, zond ik den Heer GILBERT in den kotter naar *Staaten-Land*, om naar eene te zoeken; alles beloofde dat hij ſlaagen zoude op eene plaats regt over het ſchip. Ik zond ook twee andere ſloepen om de zee-leeuwen en beeren, die wij den voorigen dag gedood hadden, en kort daarop gong ik zelf en nam hoogte van de zon, op den middag, op het noord-oost-eind van het eiland, die mij voor de Breedte 54° 40′ 5″ Zuid opleverde. (4) Na enige ganzen en andere vogelen geſchoten, en ons overvloedig van jonge kormorans voorzien te hebben, keerden wij naar boord, met zee-leeuwen, zee-beeren enz. belaaden. De oude leeuwen en beeren doodden wij voornamelijk om hunne traan, want, behalven den omloop, die tamelijk goed om te eeten was, was het vleesch ook te traanig om met enige ſmaak gegeeten te worden; maar de jongen waren zeer ſmaaklijk, en zelfs het vleesch van enige oude leeuwinnen was vrij goed, maar dat van de oude leeuwen was zeer

ſlegt.

ſlegt. In den agtermiddag zond ik enig volk naar land om die, welke nog dood op het ſtrand lagen, te villen en het vet uittesnijden, want wij hadden 'er reeds meer aan boord dan wij nodig hadden, en ik gong zelf in eene andere ſloep om vogelen te ſchieten. Omtrent ten tien uuren kwam de Heer GILBERT [illegible] van *Staaten-Land*, daar hij eene goede [illegible] gevonden had, liggende drie mijlen ten Westen van *Kaap St. Jan*, en in de ſtrekking van Noord, een weinig oostlijk, van het noord-oost-eind van het oostlijk eiland. Zij kan gekend worden aan enige kleine eilandjens, die in den mond liggen. Het kanaal, dat aan de oost-zijde van deeze eilanden is, is eene halve Engelſche mijl breed. De koers naar binnen ligt Z. W. ten Z., langzaam naar het W. ten Z. en W. draaiende. De haven ligt ten naaſten bij in deeze laatſte ſtreek, is bijna twee Engelſche mijlen lang, op ſommige plaatſen omtrent eene Engelſche mijl breed, en heeft van tien tot vijftig vademen water, met een' grond van ſlijk en zand. De ſtranden zijn bedekt met hout, goed voor brandhout, en daar zijn verſcheiden beeken zoet water. Op de eilanden waren zee-leeuwen en eene zoo ontelbaare menigte meeuwen, dat zij, als zij opgejaagd wierden, de lucht verduiſterden en ons volk met hunne mist bijna deeden ſtikken; deeze ſcheenen zij uittewerpen als een middel van verdediging, en zij ſtonk

le-

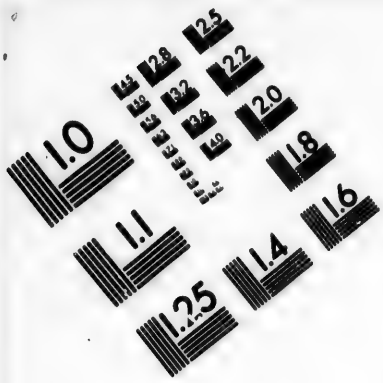

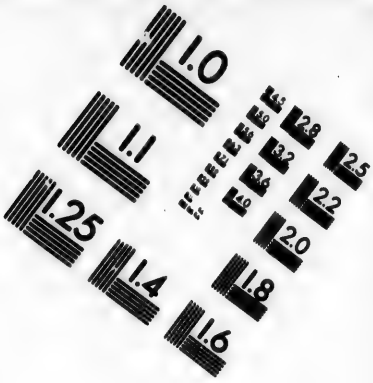

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

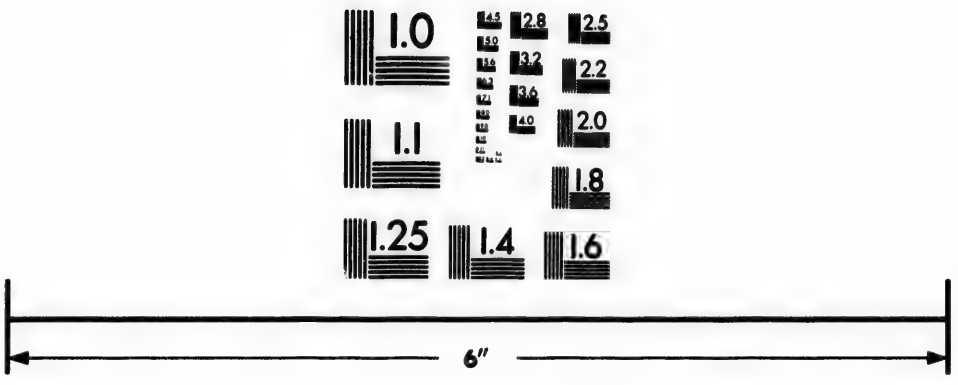

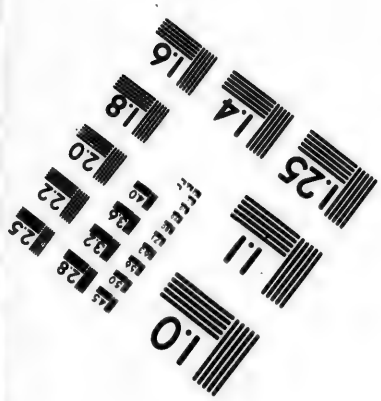

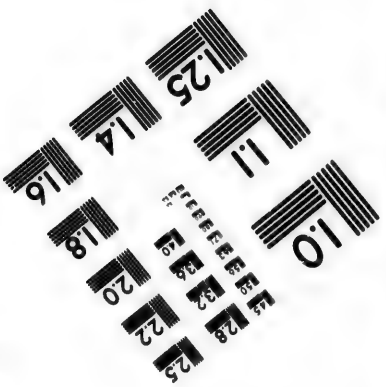

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

lelijker dan *asſa foetida* of duivels-drek. Ons volk zag ook verſcheiden ganzen, eenden en renpaerden, die ook ſoorten van eenden zijn. De dag, op welken deeze haven ontdekt wierd, deed mij haar *Nieuwjaars-Haven* noemen. Zij zou gemaklijker zijn voor. ſchepen, naar het Westen, of om *Kaap Hoorn* beſtemd, zoo derzelver ligging hun toeliet met eenen oostlijken en noordlijken wind in zee te loopen. Dit ongemak is egter van weinig belang, alzoo deeze winden, zoo veel men weet, nooit van langen duur zijn. De zuidlijke en westlijke zijn de heerſchende winden, zoo dat een ſchip nooit lang in deeze haven kan opgehouden worden.

Naardien wij, in den morgen van den tweeden, niet konden afzeilen, bij gebrek van wind, zond ik enig volk naar het eiland, om hetzelfde te verrigten als den voorigen dag. (5) Omtrent den middag kreegen wij een fris koeltjen uit het Westen; maar het kwam te laat, en ik beſloot te wagten tot den volgenden morgen, wanneer wij ten vier uuren het anker ligteden met eene friſſe koelte uit het N. W. ten W. en op *Kaap St. Jan* aan ſtuurden, die ten half zeven vier of vijf Engelſche mijlen N. ten O. van ons was. Naardien deeze kaap de oostlijke punt van *Staaten-Land* is, is het onnodig eene beſchrijving van dezelve te geeven. Het zal egter niet ongepast zijn te zeggen, dat het eene rots is van aanmerklijke hoog-

hooge, op 54° 46′ Zuider Breedte en op 64° 7′ Weſter Lengte liggende, met een kliſpachtig eilandjen, digt onder het noordlijk gedeelte. Omtrent vijf of zes Engelſche mijlen ten Weſten van de kaap is een inloopend kanaal, dat het land ſchijnt te verdeelen, dat is, naar het Zuiden met de zee gemeenſchap te hebben, en tuſſchen dit kanaal en de kaap is eene baai, maar hoe diep zij zij kan ik niet zeggen. De kaap om zeilende, ontmoeteden wij eenen zeer ſterken ſtroom uit het Zuiden; hij liep zoo ſterk dat hij 'er als branding uitzag, en het was zoo veel wij doen konden, dat wij 'er met eenen ſterken wind tegens beſtand waren.

Na dat wij de kaap omgeſtevend waren, loefde ik op langs de zuidkust, en, zoo dra wij zoo verre waren dat de wind van het land blies, overviel hij ons met zulke zwaare rukwinden, dat wij genoodzaakt waren eene dubbele reef in onze topzeilen te leggen; daarna verſlapte hij meer en meer, en eindigde, op den middag, in eene kalmte. Op deezen tijd lag *Kaap St. Jan* N. 20° O. drie en eene halve mijl van ons, *St. Bartholomeus-Kaap*, of de zuid-weſt-punt van *Staaten-Land*, Z. 83° W., twee hooge afzonderlijke rotſen N. 80° W. en de plaats, daar het land verdeeld ſcheen, die aan deeze zijde hetzelfde voorkoomen had, drie mijlen in het N. 15° W. De Breedte, die wij waarnamen, was 54° 56′. Op

dee-

deeze plaats peilden wij, maar vonden geen' grond met eene lijn van honderd en twintig vademen. De kalmte was van zeer korten duur, want daar kwam aanſtonds een koeltjen op uit het N. W.; maar het was te zwak om tegens den ſtroom op te zeilen en wij dreeven terug naar het N. N. O. Ten vier uuren liep de wind in eens om naar het Z. ten O. en woei met rukwinden, met regen verzeld. Twee uuren daarna bedaarde de wind en regen, en de wind, weder naar het Westen loopende, woei eene zagte koelte. Geduurende deezen geheelen tijd dreef de ſtroom ons naar het Noorden, zoo dat ten agt uuren *Kaap St. Jan* omtrent zeven mijlen in het W. N. W. lag. Nu ſtaakte ik het laveeren en ſtuurde Z. O. met voorneemen om het land te verlaaten, naardien ik oordeelde het genoeg onderzogt te hebben voor de algemeenſte bedoelingen van de ſcheepvaart- en aardrijkskunde.

VIER-

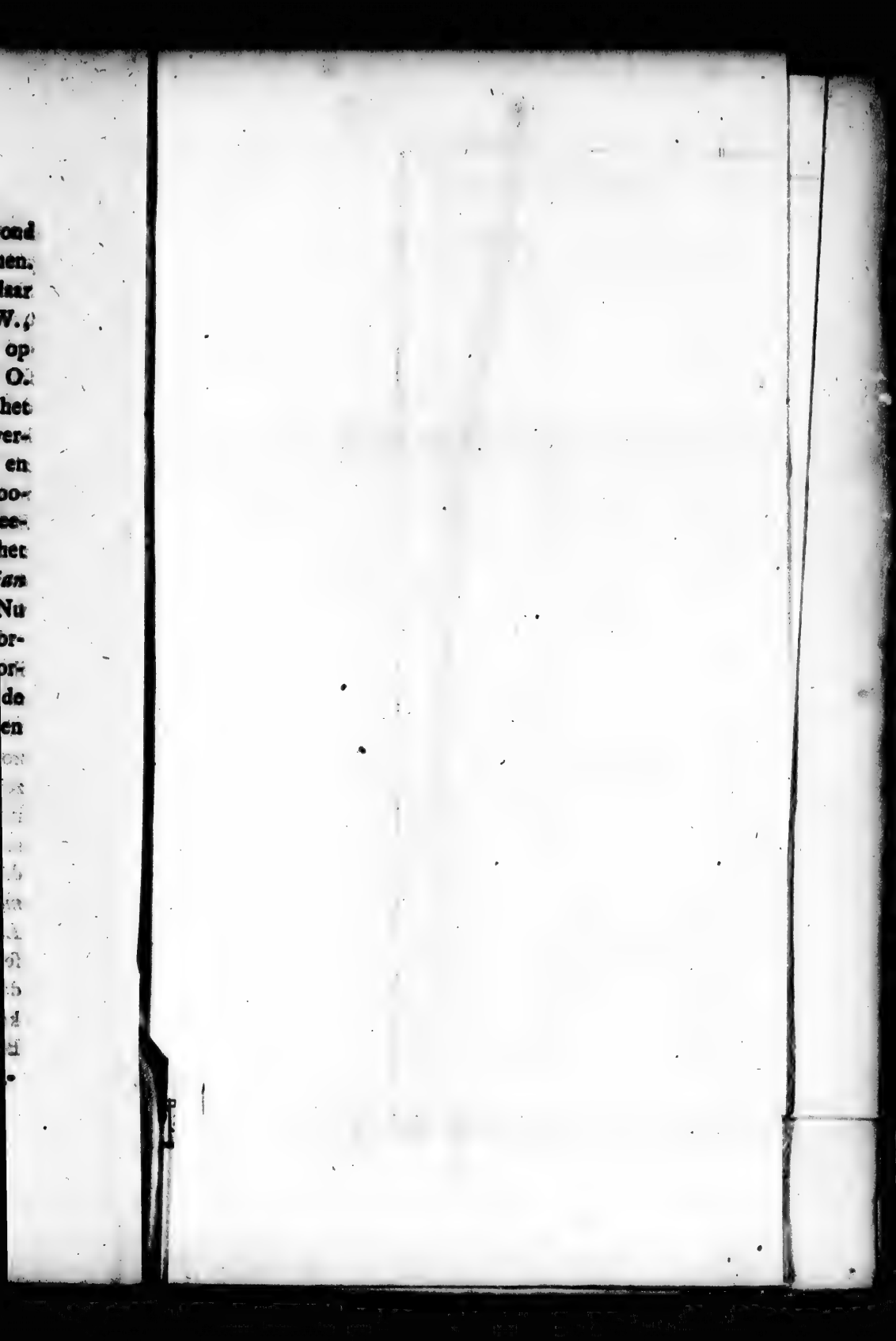

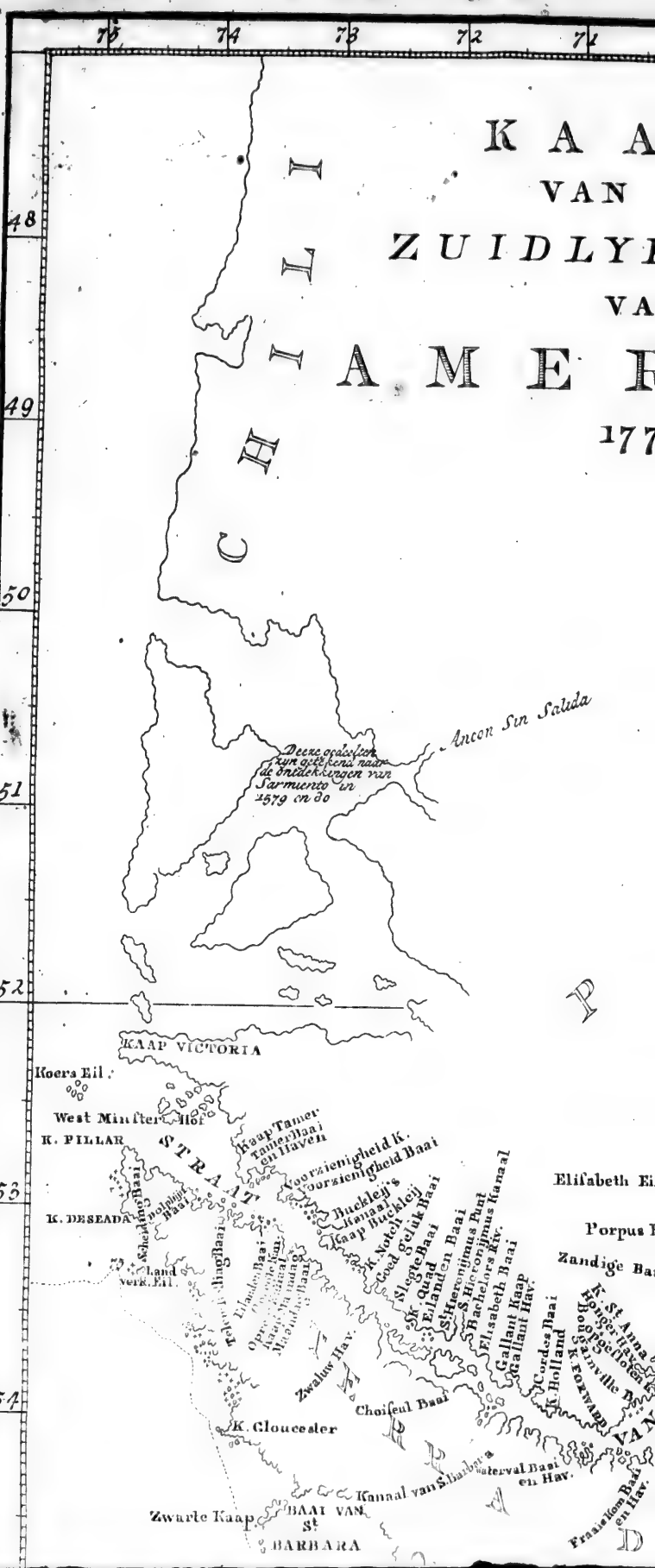

75
74
73
72
71
48
49
50
51
52
53
54
KAA
VAN
ZUIDLY
VA
AMER
177
CHILI
Ancon Sin Salida
Deeze gedeelten zyn getekend naar de ontdekkingen van Sarmiento in 1579 en do
KAAP VICTORIA
Koers Eil.
West Minster Hof
K. PILLAR
STRAAT
Kaap Tamer
Tamer Baai en Haven
Voorzienigheid K.
Voorzienigheid Baai
Buckleij's Kanaal
Kaap Buckleij
K. Notch
Goed geluk Baai
Slegte Baai
K. Quad
Eilanden Baai
St Hieronijmus Punt
S. Hieronijmus Kanaal
Bachelors Riv.
Elisabeth Baai
Gallant Kaap
Gallant Hav.
Cordes Baai
K. Holland
K. FORWARD
Elisabeth Ei
Porpus
Zandige Ba
K. St Anna
Honger Hav.
Bougainville Ba
Scheiding Baai
Dolphijn Baai
K. DESEADA
Land verk. Eil.
Zwaluw Hav.
Choiseul Baai
K. Gloucester
Kanaal van S. Barbara
Waterval Baai en Hav.
Zwarte Kaap
BAAI VAN St BARBARA
Fraaie Kom Baai en Hav.

KAART
VAN HET
UIDLYK EIND
VAN
MERIKA.
1775.

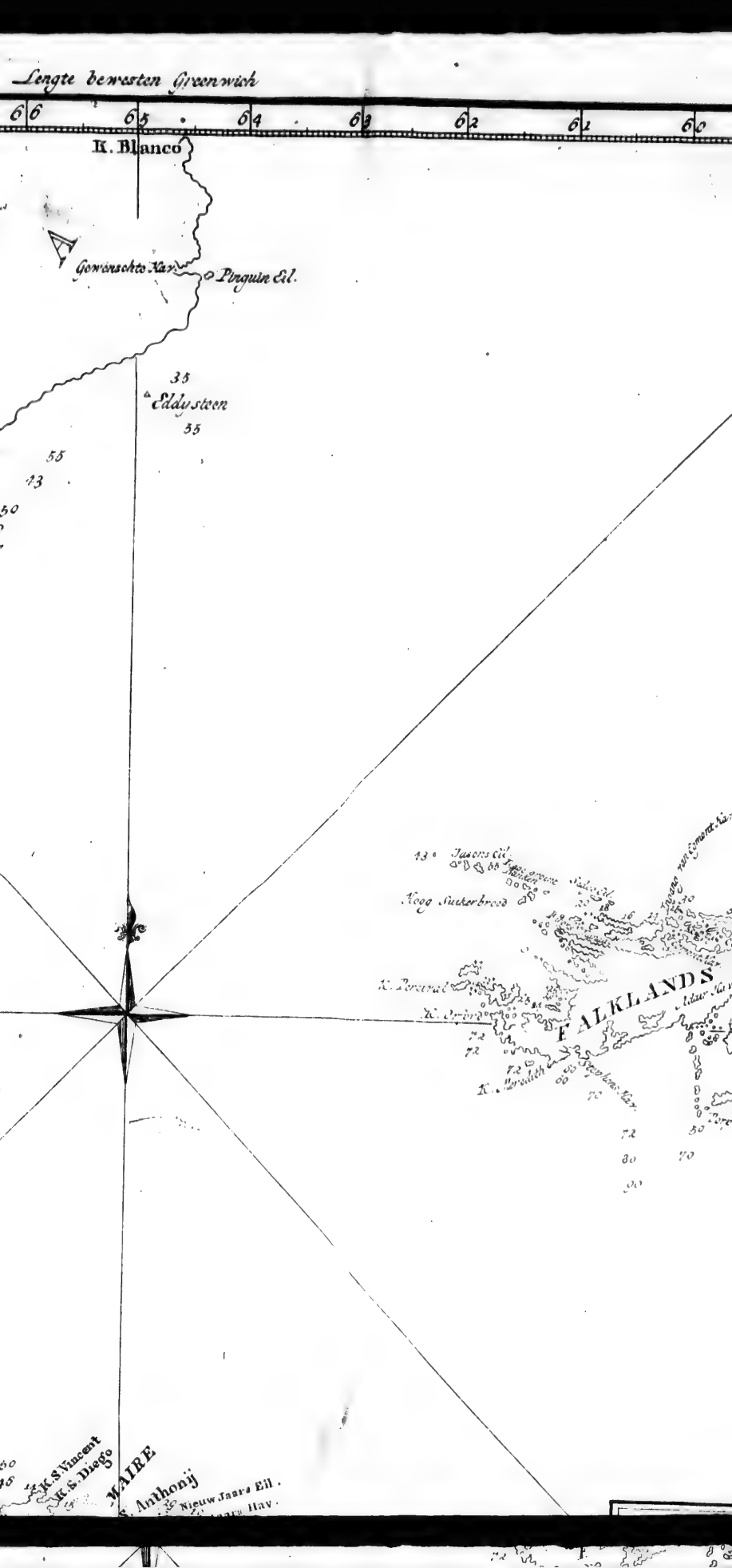
Lengte bewesten Greenwich
66
65
64
63
62
61
60
K. Blanco
Gewenschte Hav.
Pinguin Eil.
35
Eddystoen
55
55
43
50
Jasons Eil.
Hoog Suikerbrood
K. Percival
K. Orford
FALKLANDS
K. Meredith
K. S. Vincent
K. S. Diego
MAIRE
S. Anthonij
Nieuw Jaars Eil.

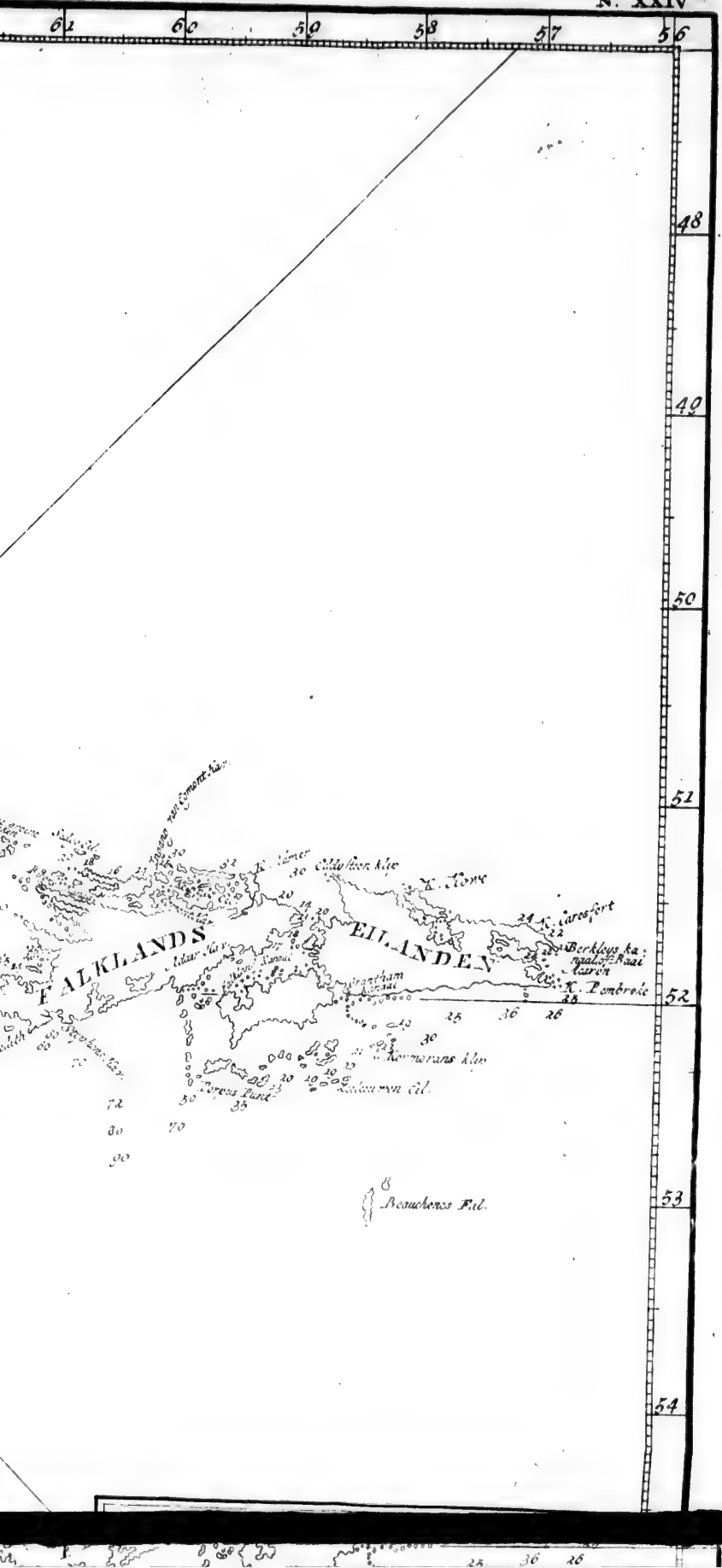
62
60
59
58
57
56
48
49
50
51
52
53
54
FALKLANDS
EILANDEN
Beauchenes Fd.

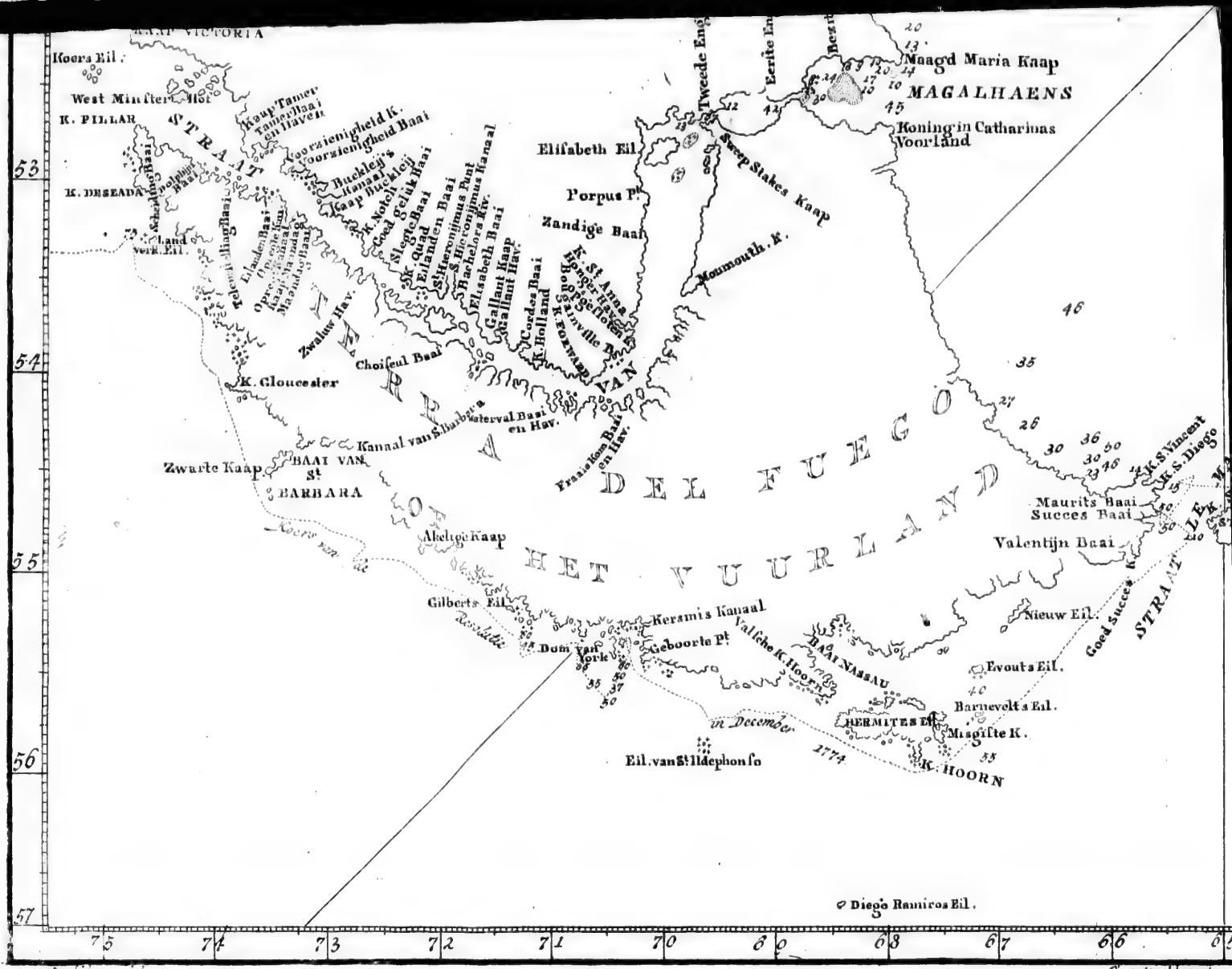
Koera Eil.
West Minister Hist
K. PILLAR
STRAAT
Kaap Tamer
Tamer Baai en Haven
Voorzienigheid K.
Voorzienigheid Baai
Buckleij's Hanaai
Kaap Buckleij
K. Noth
Goed Geluk Baai
Slegte Baai
K. Quad
Eilanden Baai
St. Hieronimus Punt
Bachelors Riv.
Elisabeth Baai
Gallant Haap
Gallant Hav.
Cordes Baai
K. Holland
Zwaluw Hav.
Choiseul Baai
K. Gloucester
Kanaal van Sharlotta
Waterval Baai en Hav.
Zwarte Kaap
BAAI VAN St BARBARA
Fraize Kom Baai en Hav.
Elisabeth Eil.
Porpus Pt.
Zandige Baai
Mounmouth. K.
Sweep Stakes Kaap
Tweede Engelsche Eil.
Eerste Eil.
Maagd Maria Kaap
MAGALHAENS
Koning in Catharinas Voorland
A DEL FUEGO
OF HET VUURLAND
Maurits Baai
Succes Baai
Valentijn Baai
K. S. Vincent
K. S. Diego
Akelige Kaap
Gilberts Eil.
Kersmis Kanaal
Valsche K. Hoorn
Gebooite Pt.
Dum York
BAAI NASSAU
Nieuw Eil.
Evouts Eil.
Barnevelts Eil.
HERMITES Eil.
Magistte K.
K. HOORN
Eil. van St Ildephonso
in December 1774
Diego Ramiros Eil.
Goed Succes STRAAT
53
54
55
56
57
75
74
73
72
71
70
69
68
67
66

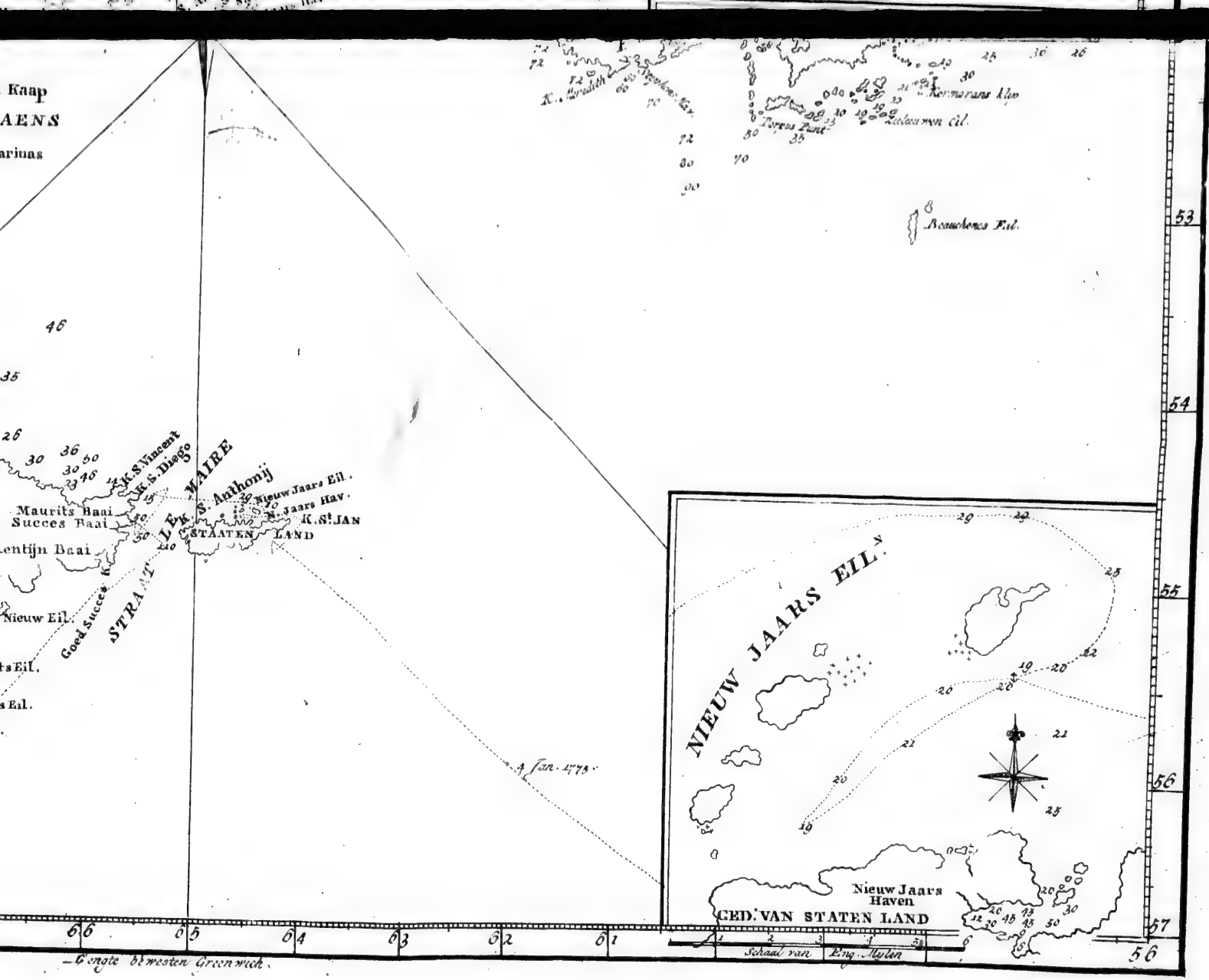

Kaap
AENS
arinas
K. Meredith
Kormorans klip
Zeeleeuwen Eil.
Beauchenes Eil.
K.S. Vincent
K.S. Diego
K.S. Anthonij
Nieuw Jaars Eil.
N. Jaars Hav.
K.St JAN
STAATEN LAND
Maurits Baai
Succes Baai
entijn Baai
Nieuw Eil.
Goed Succes K.
STRAAT LE MAIRE
4 Jan. 1775
NIEUW JAARS EIL.
Nieuw Jaars Haven
GED. VAN STATEN LAND
Schaal van Eng. Mylen
Gengte bewesten Greenwich

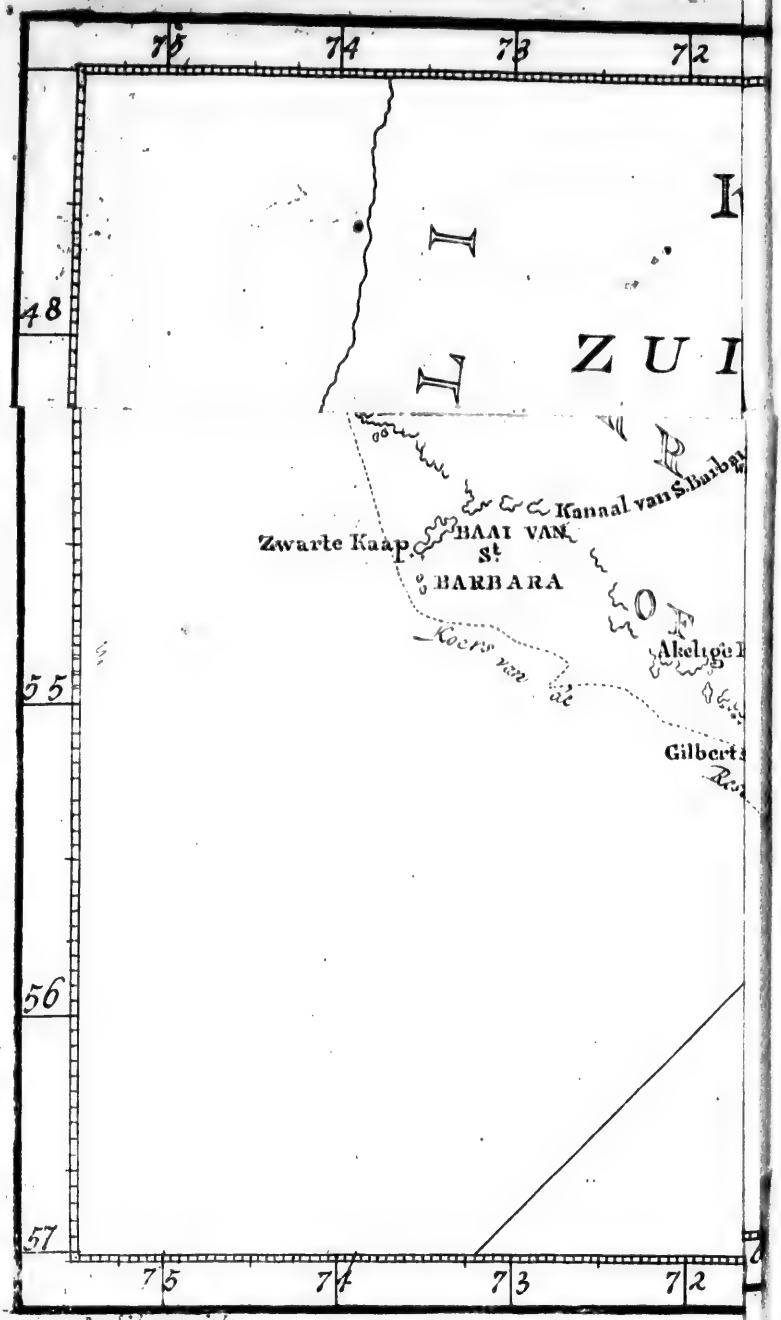

... en Baar del. omn. sculp.

VIERDE HOOFDSTUK.

Aardrijks- en Scheepvaartkundige Aanmerkingen. Verſlag omtrent de eilanden bij Staaten-Land, *en van de dieren, die 'er op gevonden worden.*

De hier bij gevoegde kaart zal zeer naauwkeurig de ſtrekking, de uitgeſtrektheid en de ligging van de kust, welke ik zoo op deeze als op mijne voorgaande reis langs gezeild ben, aantoonen, en men moet 'er niet meer van verwagten. De Breedten zijn bepaald door de middags-hoogte van de zon, die wij zoo gelukkig waren van elken dag te kunnen neemen, uitgezonderd den dag toen wij uit *Kersmis-Kanaal* zeilden, dat niet van belang was, alzoo derzelver Breedte reeds te vooren bekend was. De Lengten zijn bepaald naar waarneemingen op de maan, gelijk reeds gezegd is. Ik heb 67° 46′ voor de Lengte van *Kaap Hoorn* genoomen. Van deezen meridiaan zijn de Lengten van alle de andere plaatſen door het uurwerk afgeleid, door welk de uitgeſtrektheid van de gantſche kust tot enige weinige mijlen na moet bepaald zijn, en zoo 'er dwaalingen mogten zijn in de Lengte, moeten zij algemeen zijn. Doch het koomt mij hoogst waarſchijnlijk voor dat de Lengte

te tot minder dan een vierde van een' graad bepaald zij. Dus zal de uitgestrektheid van *Terra del Fuego* van het Oosten naar het Westen, en gevolglijk die van de *Straat van Magelhaens*, minder bevonden worden dan de meeste zee-vaarers die gemaakt hebben.

Om dit optehelderen en om de liggingen van de nabuurige landen te toonen, en door dat middel de bijgevoegde kaart van een algemeener gebruik te maaken, heb ik dezelve tot zeven en veertig graaden Breedte uitgestrekt; doch ik ben alleenlijk verantwoordlijk voor de onnauwkeurigheid van die deelen, welke ik zelf heb opgenoomen. In het opmaaken van het overige heb ik mijne toevlugt genoomen tot de volgende opgaven.

De Lengte van *Kaap Maagd Maria*, die het westenlijkst punt uitmaakt, alzoo zij de Lengte van de *Straat van Magelhaens* bepaalt, is ontleend van lord ANSON, die 2° 30′ verschil in Lengte stelde tusschen dezelve en de *Straat le Maire*. Vermits nu de laatste op 65° 0′ ligt, moet *Kaap Maagd Maria* op 67° 30 liggen, dat de Lengte is, die ik dezelve gegeeven heb, en die ik reden heb te denken dat niet verre van de waarheid kan zijn.

De *Straat van Magelhaens* en de oostkust van *Patagonie* zijn getekend naar de waarneemingen van de laatste Engelsche en Fransche zee-reizigers.

De

De ligging van de westkust van Amerika van *Kaap Victoria* noordwaarts heb ik genoomen naar de ontdekkingen van SARMIENTO, eenen Spaanschen zee-reiziger, mij door den Heer STUART medegedeeld.

De *Falklands-Eilanden* zijn overgenoomen uit eene schets van kapitein M'. BRIDE, die dezelve, enige jaaren geleden, om heeft gevaaren met het schip *de Jason*, en derzelver afstand van het vast land is getekend volgens de koers van de *Dolphyn*, onder bevel van den Kommandeur BYRON, van *Kaap Maagd Maria* tot *Egmont-Haven*, en van *Egmont-Haven* tot *Gewenschte Haven* (*Port Desire*), welke beiden reizen in weinige dagen volbragt zijn; daar konden dan geene gewigtige dwaalingen in wezen.

De zuid-westkust van *Terra del Fuego* kan, met opzigt tot derzelver inloopende kanaalen, eilanden enz., met de kust van Noorwegen vergeleken worden; want ik twijfel of 'er wel eene uitgestrektheid van drie mijlen zij, daar geen kanaal of haven is, waarin de grootste schepen kunnen geborgen worden. Het ergst is dat men, tot dat deeze kanaalen beter bekend zullen zijn, als het ware, naar anker-grond moet visschen. Daar zijn verscheiden blinde klippen op de kust, maar gelukkig liggen zij geene van alle verre van land, en men kan door het peilen merken of men hetzelve nadere, als het weder zoo donker is dat

men het niet zien kan. Want als ik over het geheel mag oordeelen naar de plaatſen, daar wij gepeild hebben, dan is het meer dan waarſchijnlijk dat 'er overal langs de kust grond te vinden zij, en zelfs enige mijlen verre in zee. De kust is, over het algemeen, zoo gevaarlijk niet als men dezelve heeft opgegeeven.

Staaten-Land ligt omtrent O. ten N. en W. ten Z., en is in die ſtrekking tien mijlen lang en nergens meer dan drie of vier mijlen breed. De kust is rotsachtig, zeer ingeſneden, en ſchijnt verſcheiden baaien of kreeken te vormen. Het vertoont eene oppervlakte met ſteile bergen bezet, die hunne ſpitſe kruinen tot eene groote hoogte opſteeken, bijzonderlijk aan het west-eind. Behalven de ſteile toppen der bergen was het grootſte gedeelte met boomen en heeſters, of het een of ander gras bedekt, en daar was weinig of geene ſneeuw op. De ſtroomen tusſchen *Kaap Deſeada* en *Kaap Hoorn* loopen van het Westen naar het Oosten, dat is in dezelfde ſtrekking als de kust; maar zij zijn geenzints ſterk. Ten Oosten van de kaap zijn zij veel ſterker en derzelver rigting is N. O. naar *Staaten-Land*. Zij zijn ſnel in de *Straat le Maire* en langs de zuid-kust van *Staaten-Land*, en loopen als een bruiſchende ſtroom om *Kaap St. Jan*, daar zij eene noordwester koers neemen, en zeer ſterk blijven loopen zoo binnen als buiten de *Nieuwejaars Ei-*

lan-

landen. Terwijl wij binnen dat eiland ten anker lagen, nam ik waar dat de ſtroom ſterkst was geduurende den vloed, en dat, bij de eb; deszelfs kragt zoo zeer verminderd was, dat het ſchip ſomtijds met den boeg in den wind reed, als hij W. en W. N. W. was. Dit is alleen te verſtaan van de plaats daar het ſchip ten anker lag; want op denzelfden tijd als wij eenen ſterken ſtroom hadden, die weſtwaarts liep, vond de Heer GILBERT eenen even ſterken digt bij de kust van *Staaten-Land*, die oostwaarts ſtroomde; ſchoon dit waarſchijnlijk een wah-tij was.

Zoo de getijen door de maan geregeld worden; is het, op deeze plaats, bij het land; bij nieuwe en volle maan; omtrent ten vier uuren hoog water. Het water rijst en daalt niet veel en niet meer dan op het hoogst vier voeten. In *Kersmis-Kanaal* is het, bij nieuwe en volle maan; ten half drie uuren hoog water, en de Heer WALES nam waar dat het drie voeten en zes duimen lijnregt rees en daalde, maar dit was bij doode getijen, bij gevolg moeten de ſpring-getijen hooger rijzen. Zulk een verſlag van de getijen en ſtroomen aan deeze kusten te geeven, als waarop zee-vaarers ſtaat zouden kunnen maaken, zou eene menigte waarneemingen vereiſchen op verſchillende plaatſen, dat een werk van langen duur zoude wezen. Ik beken dat ik onvoorzien ben van het nodige voor deeze taak, en geloof dat;

hoe minder ik daar van zegge, hoe minder misſlagen ik begaan zal. Maar ik geloof dat ik heb kunnen waarneemen dat in de *Straat le Maire* het zuidlijk getij of de ſtroom, of het vloed of eb zij, op de dagen van nieuwe en volle maan, omtrent vier uuren begint te werken, welke aanmerking van nut kan zijn voor ſchepen, die de Straat willen doorvaaren.

Zoo ik om *Kaap Hoorn* westwaarts moest ſtevenen, en geen hout of water, of iets anders, dat mij zoude noodzaaken eene haven aantedoen, nodig hadde, zou ik in het geheel niet bij het land koomen. Want als men het in volle zee houdt, vermijdt men de ſtroomen, die ik overtuigd ben dat hunne kragt verliezen tien of twaalf mijlen van land, en op grooter afſtand zijn 'er geene ſtroomen.

Geduurende den tijd dat wij op de kust waren hadden wij meer ſtilten dan ſtormen, en de winden zoo veranderlijk, dat ik twijfel of ik niet in even zoo korten tijd van het Oosten naar het Westen zoude hebben kunnen ſtevenen als van het Westen naar het Oosten; wij hadden ook geen koud weder. De kwik was, op den middag, in den thermometer nooit beneden zes en veertig graaden, en, terwijl wij in *Kersmis-Kanaal* lagen, ſtond hij gemeenlijk boven maatig. Op deeze plaats was de afwijking van de kompas-naald 23° 30′ Oost; enige mijlen ten Z. W. van *Straat*

le

le Maire was zij 24°, en toen wij binnen *Nieuwejaars-Eilanden* ten anker lagen, was zij 24° 20′ Oost.

Deeze eilanden zijn, over het algemeen, zoo verſchillende van *Staaten-Land*, bijzonderlijk dat, op hetwelk wij landden, dat het wel eene bijzondere beſchrijving verdient. Het vertoont eene oppervlakte van eene gelijke hoogte en omtrent dertig of veertig voeten boven de zee verheven, tegens welke het beſchut is door eene rotsachtige kust. Het binnenſte van het eiland is met eene ſoort van zwaard-gras bedekt, dat zeer groen, en van eene groote lengte is. Het groeit op kleine heuveltjens van twee of drie voeten middellijn en even zoo veel of meer in hoogte, in groote bosſen, die uit de door malkanderen gegroeide wortelen ſcheenen te beſtaan. Tusſchen deeze heuveltjens zijn zeer veele paden, door de zee-beeren en pinguins gemaakt, langs welke zij naar het binnenſte van het eiland loopen. Het is egter zeer ſlegt om 'er langs te gaan, want deeze paden zijn zoo vuil, dat men ſomtijds tot de knieën in de ſlijk zinkt. Behalven deeze plant zijn 'er nog enige weinige andere gras-ſoorten, eene ſoort van hei en een weinig celerij. De gantſche oppervlakte is vogtig en nat, en op de kust zijn verſcheiden kleine ſtroomtjens water. Het zwaard-gras, gelijk ik het noem, ſchijnt hetzelfde te zijn dat op de *Falklands-Eilanden*

groeit, dat bij DE BOUGAINVILLE als eene ſoort van *gladiolus*, of liever als eene ſoort van *gramen*, beſchreven is, en dat bij BERNETTY koorn-biezen genoemd wordt.

De dieren, die op dit klein plekjen gronds gevonden worden, zijn zee-leeuwen, zee-beeren, eene verſcheidenheid van zee-vogelen en enige land-vogelen. De zee-leeuw is door BERNETTY vrij wel beſchreven, ſchoon die, welke wij hier zagen, niet zulke voor-pooten of vinnen hebben als die, van welke hij eene afbeelding gegeeven heeft, maar zulke vinnen als die, welke hij den zee-wolf noemt. Wij zagen ook geene van de grootte, die hij opgeeft, alzoo de grootſte niet meer dan twaalf of veertien voeten lengte hadden, en misſchien agt of tien in omtrek. Zij zijn niet van de ſoort, die bij lord ANSON onder dien naam beſchreven is, maar deeze zouden, mijns bedunkens, eigenlijker deezen naam verdienen, naardien het lang hair, met welk het agterſte van den kop, de hals en de ſchouderen bedekt zijn, hun zeer veel van het voorkoomen van eenen leeuw geeft. Het lijf is verder bedekt met kort hair, weinig langer dan dat van eene koe of een paerd, en het is over het geheel donker bruin. Het wijfjen is niet half zoo groot als het mannetjen, en is bedekt met kort aschgraauw of ligt bruin hair. Zij leeven in troepen op de klippen, of digt bij het zee-ſtrand. Alzoo het thans zoo

wel

wel in den paar-tijd als in den teel-tijd was, zagen wij een mannetjen met twintig of dertig wijfjens bij zig, dat altoos zeer waakzaam was om haar voor zig alleen te houden, en alle, die onder zijne kudde wilden koomen, afbeet. Andere hadden een kleiner getal, ſommige niet meer dan een of twee, en hier en daar zagen wij eenen alleen op eene afgezonderde plaats liggen grommen, en niet dulden dat een ander, herzij mannetjen of wijfjen, hem naderde; wij gisten dat deeze oud en afgeleefd waren.

De zee-beeren zijn op verre na zoo groot niet als de zee-leeuwen, maar wat grooter dan een gemeene zee-hond. Zij hebben dat lang hair niet, dat den leeuw onderſcheidt. Hun hair is geheel van eenerleie lengte en fijner dan dat van den zeeleeuw, omtrent als dat van eenen otter, en het is, over het algemeen, ijzer-graauw. Deeze is de ſoort, welke de Franſchen zee-wolven en de Engelſchen *ſeals* (zee-honden of zee-kalveren) noemen; zij zijn egter verſchillende van de zee-honden, die wij in Europa en in Noord-Amerika hebben. De zee-leeuwen kunnen ook, niet oneigenlijk, groote zee-honden genoemd worden, want zij zijn alle van dezelfde ſoort (*). Het was in het

(*) Waarneemingen en vergelijkingen van andere Natuurkundigen hebben deeze dieren, die voorzeeker ver-

het geheel niet gevaarlijk onder hen te gaan, want zij vlugteden weg of bleeven ſtil liggen. Het eenigſte gevaar, dat men liep, was als men tuſſchen hen en de zee ging, want als zij dan voor iets bevreesd wierden, kwamen zij in zoo een groot getal af, dat men, als men niet uit den weg konde koomen, omverre wierd geloopen. Somtijds, wanneer wij hen eensklaps verraschten, of hen uit hunnen ſlaap opwekten (want het is een lui ſlaperig dier) ligteden zij hunnen kop op, ſnorkten en gromden, en keeken zoo gram als of zij ons meenden te verſlinden; maar als wij op hen af kwamen, liepen zij altoos weg, zoo dat zij regte ſnorkers zijn.

De pinguin is een tweeſlachtige vogel, bij de meeſte menſchen zoo bekend, dat ik alleenlijk zal zeggen dat zij hier in ontzagchelijke menigte zijn, zoo dat wij zoo veele met een ſtok konden dood ſlaan als wij wilden. Ik kan niet zeggen dat zij een lekker eeten zijn. Ik heb 'er wel verſcheiden goede maaltijden mede gedaan, maar het was uit gebrek van iets beters. Zij broeden hier niet, of dit was de tijd niet, want wij zagen noch eieren, noch jongen.

De kormorans broeden hier in groot aantal, en wij

ſchillende ſoorten zijn, behoorlijk van elkanderen onderſcheiden.

VERTAALER.

wij bragten 'er niet weinige aan boord, alzoo zij een goed eeten zijn. Zij neemen zekere ſtukjens grond in, en maaken hunne nesten bij de randen van de klippen op kleine heuveltjens, zijnde of die van het zwaard-gras, of hoopjens, door de kormorans zelve gemaakt, die 'er jaar op jaar hunne nesten op bouwen. Daar is nog eene andere ſoort, wat kleiner dan deeze, die op de klippen of rotſen broedt.

De ganzen zijn van dezelfde ſoort als die wij in *Kersmis-Kanaal* gevonden hadden; wij zagen maar weinige, en ſommige hadden jongen. De Heer FORSTER ſchoot eenen, die van deeze verſchilde, zijnde grooter, graauw van pluimaadjen en met zwarte pooten. De andere ſchreeuwen als de eenden. Daar waren hier ook eenden, maar niet in menigte, en verſcheiden van de ſoort, die wij ren-paerden genoemd hadden. Wij ſchooten enige, en vonden dat zij negen en twintig of dertig ponden woogen; zij, die 'er van aten, zegden dat zij zeer goed waren.

De zee-vogelen waren meeuwen, zee-zwaluwen, Egmont-haven-hennen (of bruine meeuwen) en een groote bruine vogel van de zwaarte van een albatros, welke door PERNETTY *Quebrantahuesſas* genoemd wordt. Wij noemden hem *Moeder-Carrys-Gans* en vonden hem vrij goed om te eeten. De land-vogelen waren adelaars of havikken, kaalkoppige gieren of die on-

ze matroozen Turkſche buizerts noemden, lijsters en enige weinige andere kleine vogelen.

Onze natuurkundigen vonden twee nieuwe ſoorten van vogelen. De eene is omtrent van de grootte van eene duif; haar pluimaadjen is melkwit. Zij aazen langs het ſtrand, waarſchijnlijk op ſchulp-visſchen en krengen, want zij hebben eene zeer onaangenaame reuk. Toen wij deezen vogel het eerst zagen, dagten wij dat hij de ſneeuw-onweêrs-vogel ware, maar zoo dra wij eenen vongen, ontdekten wij onzen misſlag, want zij gelijken niet naar denzelven dan in grootte en kleur. Deeze hebben geene vlies-pooten. De andere is eene ſoort van wulpen, omtrent zoo groot als een reiger. Zij heeft een veelkleurig pluimaadjen, van welk de voornaamſte kleuren ligt graauw zijn, en eenen langen krommen ſnavel.

Ik had bijna vergeeten te zeggen dat 'er ook ſchol-aakſters zijn, of die vogelen, welke wij, in *Nieuw-Zeeland* zijnde, wulpen noemden; maar wij zagen ſlechts hier en daar een paar vliegen. Het zal ook niet ongepast zijn aantemerken dat de kormorans dezelfde vogelen zijn, die door DE BOUGAINVILLE zaag-bekken genoemd worden; maar hij bedriegt zig, daar hij zegt dat de *Quebrantahuesſas* hunne vijanden zijn, want deeze vogel is van het onweêrs-vogelen geſlacht, aast alleen op visch, en wordt in alle de hooge zuidlijke Breedten gevonden.

Het

Het is verbaazende te zien hoe de verſchillende dieren, die dit plekjen gronds bewoonen, met elkanderen in vrede leeven. Zij ſchijnen een verbond gemaakt te hebben van elkanderens rust niet te zullen ſtooren. De zee-leeuwen bewoonen meest de zee-kust; de zee-beeren neemen hun verblijf binnen in het eiland; de kormorans bezetten de hoogſte klippen; de pinguins zetten zig neder daar de gemaklijkſte gemeenſchap is van en naar zee, en de andere vogelen kiezen meer afgezonderde plaatſen. Wij hebben alle deeze dieren zig onder elkanderen zien mengen, als tam vee en gevogelte op een werf, zonder dat het een het ander tragtte te moeijen. Ja, ik heb dikwerf de arenden en gieren onder de kormorans op de heuveltjens zien zitten, zonder dat de laatſte, jonge of oude, door hunne tegenswoordigheid ontrust wierden. Men zoude kunnen vraagen hoe deeze roofvogelen leeven. Ik denk van de krengen van zee-kalveren en vogelen, die uit verſchillende oorzaaken ſterven, en waarſchijnlijk niet in geringe menigte, alzoo zij zoo talrijk zijn.

Dit onvolkoomen bericht is geſchreven, meer met inzigt om mijn eigen geheugen te gemoet te koomen, dan om anderen onderrigting te geeven. Ik ben noch natuur- noch kruidkundige, en heb geene kundigheden genoeg om de voortbrengzelen der natuur, in den eenen of anderen dier takken, naar behooren te beſchrijven.

VIJF-

VIJFDE HOOFDSTUK.

Koers na het verlaaten van Staaten-Land. *Ontdekking van het eiland* Georgia. *Beſchrijving van hetzelve.*

In den avond, van den derden January, het land verlaaten hebbende, gelijk reeds gezegd is, zagen wij het des anderendaags 's morgens ten drie uuren weder in het Westen. De wind bleef eene geſtadige friſſe koelte waaien tot zes uuren na den middag, wanneer hij met eene hevige vlaag Z. W. liep; de vlaag overviel ons zoo plotsling, dat wij den tijd niet hadden om onze zeilen inteneemen, waardoor een bram-ſteng, een lij-zeil-boom en een voor-lij-zeil van boven neder kwamen. De vlaag eindigde in eene zwaare regen-bui, maar de wind bleef in het Z. W. Onze koers was Z. O., met oogmerk om die uitgeſtrekte kust te ontdekken, door den Heer DALRYMPLE in zijne kaart ter neder geſteld, waarin de *Golf van St. Sebastiaan* gevonden wordt. Ik meende de westlijke punt van die golf te bereiken, om alle de andere deelen van dezelve voor mij te hebben; ik had egter enigen twijfel aan het beſtaan van die kust, en deeze koers ſcheen mij de beste te zijn

om

PL. LXXI.

AI AAN HET

GEZIGT VAN BEZITNEEMING-BAAI AAN H

AAI AAN HET EILAND ZUID-GEORGIE.

BA

om de zaak optehelderen en om het zuidlijk gedeelte van deezen Oceaan opteneemen.

Den vijfden hadden wij friſe koelten en vogtig weder met betrokken lucht. Op den middag namen wij hoogte en vonden 57° 9′, onze Lengte van *Kaap St. Jan* was 5° 2′ Oost. Des namiddags ten zes uuren, op 57° 21′ Zuider Breedte en op 57° 45′ Wester Lengte zijnde, was de afwijking van de kompas-naald 21° 28′ Oost.

Den zesden, ten agt uuren 'savonds, op 58° 9′ Zuider Breedte en op 53° 14′ Wester Lengte zijnde, legden wij alle de reeven in onze top-zeilen en loefden noordlijk op, met eene zeer ſterke koelte uit het Westen, en eenen dikken nevel met regen en ſneeuw verzeld. Deeze plaats is omtrent die, daar de Heer DALRYMPLE de zuid-west-hoek van de *Golf van St. Sebastiaan* geplaatst heeft; dan alzoo wij noch land, noch tekenen van land zagen, twijfelde ik des te meer aan derzelver beſtaan, (1) en vreesde dat ik, zuidwaarts houdende, het land zoude misſen, dat men zegt door LA ROCHE, in het jaar 1675 en door het ſchip *de Leeuw* in 1756, ontdekt te zijn, hetwelk de Heer DALRYMPLE op 54° 30′ Breedte en op 45° Lengte plaatst; doch DANVILLES kaart overziende, vond ik het negen of tien graden westlijker geplaatst; dit verſchil van plaatſ[illegible] voor mij een teken van de onzeekerheid van beiden de berichten zijnde, deed mij beſluiten

zoo

zoo ſpoedig doenlijk in die parallel te koomen; en was de reden dat ik thans noordlijk oploefde.

Tegens den morgen van den zevenden verflaapte de wind, helderde het weder op, en liep W. Z. W., daar hij bleef ſtaan tot middernacht, waarna hij N. W. keerde. Op 56° 4′ Zuider Breedte en op 53° 36′ Wester Lengte zijnde, peilden wij, en vonden geenen grond met eene lijn van honderd en dertig vademen. Ik hield den wind nog aan bakboord, hebbende eene labber koelte en aangenaam weder. Den agtſten, op den middag, dreef 'er een bed van zee-wier voorbij het ſchip. In den agtermiddag, op 55° 4′ Zuider Breedte en op 51° 45′ Wester Lengte zijnde, was de afwijking van het kompas 20° 4′ Oost.

Den negenden was de wind N. O., vergezeld van dik dampig weder; wij zagen een zee-kalf en een ſtuk zee-wier. Op den middag waren wij op 55° 12′ Zuider Breedte en op 50° 15′ Wester Lengte, wind en weder bleeven dezelfde tot omtrent middernacht, wanneer het weder opheldérde, en de wind naar het Westen liep en eene labber koelte woei. Wij bleeven laveeren tot den anderendaags 's morgens ten twee uuren, wanneer wij oostwaarts ſtevenden, en des avonds O. N. O.; op den middag waren wij op 54° 35′ Zuider Breedte en op 47° 56′ Wester Lengte, en zagen eene groote menigte albatroſſen en blaauwe onweërs-

vo-

vogelen om het ſchip. Nu ſtuurde ik oostwaarts, en den volgenden morgen, op 54° 38′ Zuider Breedte en op 45° 10′ Wester Lengte zijnde, was de afwijking 19° 25′ Oost. In den agtermiddag zagen wij verſcheiden pinguins en enige ſtukken zee-wier.

Den twaalfden, den hacht met bijleggen doorgebragt hebbende, ſtevenden wij met den dageraat weder Oost wat Noordlijk, met eene fraaie friſſe koelte uit het W. Z. W.; op den middag namen wij hoogte, en vonden 54° 28′ Zuider Breedte en 42° 8′ Wester Lengte, dat is ten naaſten bij drie graaden ten Oosten van de plaats, daar de Heer DALRYMPLE den noord-oost hoek van de *Golf van St. Sebastiaan* plaatst; maar wij hadden geene andere tekenen van land dan het zien van een zee-kalf en enige pinguins; integendeel hadden wij eene hooge zee uit het O. Z. O., die 'er waarſchijnlijk niet geweest zoude zijn, zoo 'er enige groote kust in die ſtreek gelegen hadde. In den avond verſlapte de wind en het wierd ſtil.

De kalmte, van eene dikke mist verzeld, bleef aanhouden tot den volgenden morgen ten zes uuren, wanneer wij eenen Oosten wind kreegen, maar de mist bleef nog aanhouden. Wij ſtevenden Zuiden tot den middag, wanneer wij, op 55° 7′ Breedte zijnde, wendden, en noordwaarts ſtevenden met eene friſſe koelte uit het O. ten Z. en O. Z. O., met betrokken weder; wij zagen verſcheiden

den pinguins en eenen ſneeuw-onweêrsvogel; welke wij aanzagen voor tekenen van de nabijheid van ijs. De lucht was ook veel kouder dan wij haar gevoeld hadden, zedert wij *Nieuw-Zeeland* verlieten. In den agtermiddag liep de wind Z. O. en in den nacht Z. Z. O., en woei eene friſſe koelte, met welke wij N. O. ſtuurden.

Des anderendaags 's morgens, ten negen uuren, zagen wij een ijs-eiland, gelijk wij toen dagten; maar op den middag waren wij in twijfel of het ijs of land ware. Het lag O. ¼ Z., dertien mijlen van ons; onze Breedte was 53° 56½′, en onze Lengte 39° 24′ West; wij hadden verſcheiden pinguins, kleine duikers, eenen ſneeuw-onweêrsvogel en een groot aantal blaauwe onweêrsvogelen rondom het ſchip. Wij hadden den geheelen morgen weinig wind, en ten twee uuren, na den middag, wierd het ſtil. Het was nu niet langer twijfelachtig dat het land, en geen ijs was, dat wij in het gezigt hadden; het was egter, om zoo te ſpreeken, geheel met ſneeuw bedekt. Wij wierden verder in ons gevoelen verſterkt dat het land ware, doordien wij op honderd vijf en zeventig vademen grond peilden, zijnde moddergrond. (2) Het land lag nu omtrent twaalf mijlen O. ten Z. van ons. Ten zes uuren wierd de ſtilte opgevolgd door een koeltjen uit het N. O., met welk wij Z. O. ſtuurden. In het eerst woei het een zagt koeltjen, maar nam daarna zoo ſterk

toe,

toe, dat het ons onder onze dubbel gereefde top-zeilen bragt, terwijl het van ſneeuw en regen met ſneeuw verzeld was.

Wij bleeven Z. O. ſtevenen tot den vijftienden, ten zeven uuren 's morgens, wanneer de wind Z. O. liep, en wij wendden en noordwaarts ſtuurden. Een weinig voor wij wendden, zagen wij het land in het O. ten N. Op den middag ſtond de kwik in den thermometer op vijf en dertig en een vierde graad. De wind woei met rukwinden, van ſneeuw en ſneeuw met regen verzeld, en wij hadden tegens eene hooge zee optewerken. Toen het ſchip eens ſterk over zij gedreven wierd, nam de Heer WALES waar dat het twee en veertig graaden overhelde. Des namiddags, ten half vijf uuren, namen wij onze top-zeilen in, lieten de bram-raas neder, en het ſchip voor den wind wenden en ſtuurden Z. W. onder twee onderzeilen. Te middernacht ſtilde de ſtorm, zoo dat wij dubbel gereefde top-zeilen konden voeren.

Den zestienden, ten vier uuren in den morgenſtond, wendden wij voor den wind en ſtuurden O., met den wind in het Z. Z. O., eene maatige koelte en mooi weder; ten agt uuren zagen wij land, van O. ten N. tot N. O. ten N. ſtrekkende; wij maakten uit elk top-zeil eene reef los, heiſten de bram-raas op, en haalden de zeilen bij. Op den middag namen wij hoogte op 54° 25′ Zuider Breedte en op 38° 18′ Wester Lengte, wanneer

wij honderd en tien vademen water peilden, en het land zig van N. ½ W. tot O. uitſtrekte, agt mijlen van ons. Het noordlijk eind van het land was hetzelfde dat wij eerst ontdekt hadden, en het bleek een eiland te zijn, dat den naam van *Willis-Eiland* verkreeg, naar den perſoon, die het de eerſte ontwaarde.

Wij hadden nu eene zwaare zee uit het Zuiden, een teken dat 'er in die ſtreek geen land in de nabijheid was; de groote menigte ſneeuw op dat, hetwelk wij in het gezigt hadden, deed ons egter denken dat het een groot land was, en ik verkoos te beginnen met de Noorder kust opteneemen. Met dit inzigt loefden wij op naar *Willis-Eiland*, met alle zeilen bij, hebbende eene fraaie koelte uit het Z. Z. W. Toen wij noordwaarts vorderden, ontwaarden wij een ander eiland ten Oosten van *Willis-Eiland*, tuſſchen hetzelve en het groot land liggende. Ziende dat 'er een vrije doorgang tuſſchen de twee eilanden was, ſtuurden wij naar denzelven, en, ten vijf uuren in het midden zijnde, vonden wij deszelfs breedte twee Engelſche mijlen.

Willis-Eiland is eene hooge rots van geene groote uitgeſtrektheid, bij dewelke enige rotsachtige eilanden liggen. Het ligt op 54° Zuider Breedte en op 38° 23′ Wester Lengte. Het ander eiland, dat den naam van *Vogelen-Eiland* kreeg, om de groote menigte vogelen, die 'er op

wo-

OM

den, en
kte, agt
het land
den, en
aam van
oon, die

Zuiden,
in de na-
op dat,
ons egter
verkoos
eneemen.
Eiland,
ie koelte
s vorder-
ten Oos-
e en het
een vrije
, ſtuur-
en in het
dte twee

n geene
rotsach-
Zuider
Het an-
Eiland
e 'er op
wa-

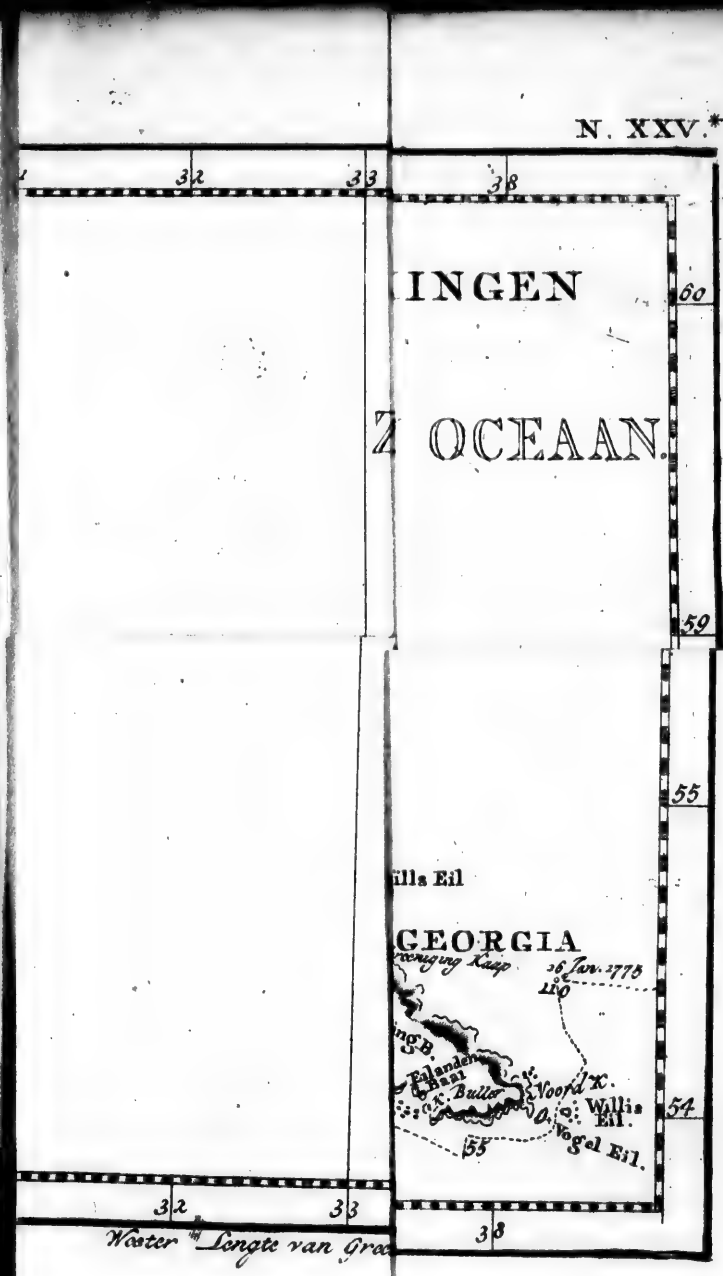

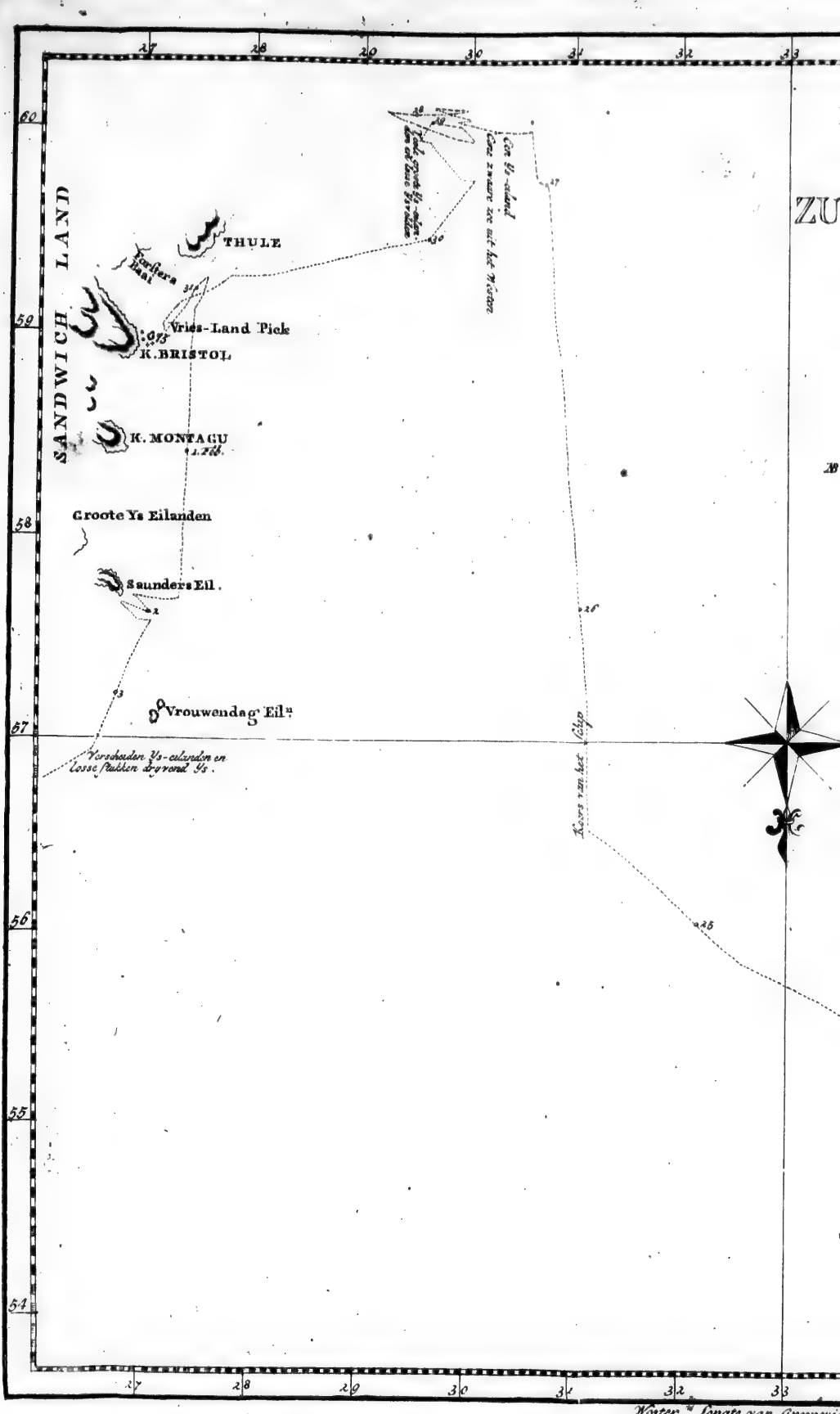

SANDWICH LAND
THULE
Forstera Baai
Vries-Land Pick
K. BRISTOL
K. MONTAGU
Groote Ys Eilanden
Saunders Eil.
Vrouwendag Eil.n
Verscheiden Ys-eilanden en losse stukken dryvend Ys.
Een Ys-eiland
Cone zwaare zee uit het Westen
Koers van het Schip
ZU
Wester Lengte van Greenwi

KAART VAN DE ONTDEKKINGEN

gedaan in den

ZUIDER ATLANTISCHEN OCEAAN.

met 's Konings Schip

DE RESOLUTIE

Onder bevel van KAPITEIN COOK.

in 1775.

NB: De groote tallettors op de lyn van de koers beteekenen de diepte van het water in vademen en de kleine de dagen van de maand.

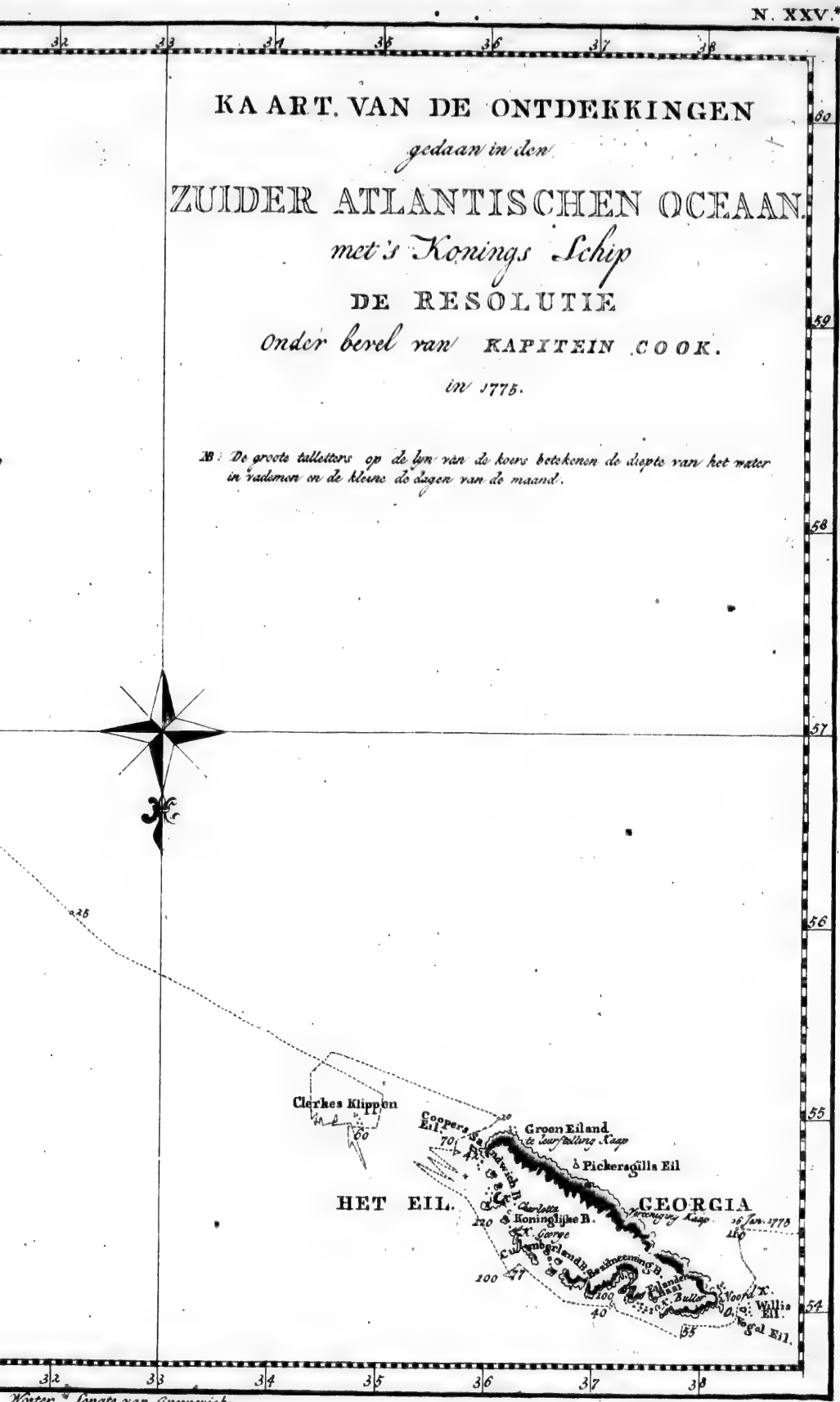

30
34

waren, is zoo lang niet, maar grooter, en is digt bij de noord-oost-punt van het groot land, dat ik *Kaap Noord* noemde.

De zuid-oost-kust van dit land ligt, zoo verre wij het zagen, in de ſtrekking van Z. 50° O. en N. 50° W. Zij ſcheen verſcheiden baaien of inloopende kanaalen te vormen, en wij zagen groote klompen ſneeuw of ijs in den bodem van dezelve, bijzonderlijk in eene, tien Engelſche mijlen ten Z. Z. O. van *Vogelen-Eiland* liggende.

Ná tusſchen beiden door gezeild te zijn, vonden wij dat de noordkust O. ten N. ſtrekte, omtrent negen Engelſche mijlen, en dan O. en Oost wat Zuidlijk tot *Kaap Buller*, die elf mijlen verder is. Wij zeilden langs de kust op eene mijl afſtands, tot omtrent tien uuren, wanneer wij bijlegden voor den nacht en, peilende, vijftig vademen water vonden met eenen modderachtigen grond.

Den zeventienden, ten twee uuren in den morgenſtond, zeilden wij naar het land met een fraai koeltjen uit het Z. W.; ten vier uuren lag *Willis-Eiland* twee en dertig Engelſche mijlen W. ten Z. van ons; *Kaap Buller*, ten Westen van welke enige rotsachtige eilandjens liggen, Z. W. ten W.; en de verst uitſteekende land-punt, in het Oosten, Z. 63° O. Nu ſtevenden wij langs de kust, op den afſtand van vier of vijf Engelſche mijlen, tot zeven uuren, wanneer wij, een inloopend ka-

naal meenende te beſpeuren, naar hetzelve oploefden. Zoo dra wij het land genaderd waren, liet ik eene ſloep uitzetten, en begaf mij in dezelve, verzeld van den Heer FORSTER en zijn gezelſchap, met oogmerk om de baai opteneemen, voor wij ons 'er met het ſchip in waagden. Toen wij van het ſchip afſtaken, dat omtrent vier Engelſche mijlen van land was, hadden wij veertig vademen water. Ik bleef peilen, terwijl ik verder in voer, maar vond geen' grond met eene lijn van vier en dertig vademen, de lengte van die, welke ik in de ſloep had, en die ook te kort was om de baai te peilen, zoo verre ik 'er in voer. Ik nam waar dat zij Z. W. ten Z. in liep, omtrent twee mijlen verre, dat zij omtrent twee Engelſche mijlen breed was, wel gedekt voor alle winden, en ik oordeelde dat 'er een goede ankergrond zoude zijn voor enige zandige ſtranden, te wederzijde, gelijk ook bij een laag plat eiland, in het diepſt van de baai. Alzoo ik tot het beſluit gekoomen was van het ſchip 'er niet in te brengen, kwam het mij voor der moeite niet waerdig te zijn om deeze plaatſen te gaan opneemen, want het kwam mij niet waarſchijnlijk voor, dat iemand uit die ontdekking voordeel zoude kunnen trekken. Ik landde op drie verſchillende plaatſen, heiſte mijne vlag op, en nam bezit van het land in naam van zijne Majeſteit, onder het losſen van een ſalvo uit de musketten.

Ik

Ik giste dat het getij omtrent vier of vijf voeten op en neder gaat, en dat het, bij nieuwe en volle maan, omtrent ten elf uuren hoog water is.

Het diepst van de baai, gelijk ook twee plaatſen ter weder zijde, was bepaald door loodregte ſteilten van ijs van eene aanmerklijke hoogte. Daar braken geduuriglijk ſtukken af en dreeven naar zee; en, terwijl wij in de baai waren, viel 'er een groot ſtuk af, dat een gedruis maakte als een kanonſchoot.

De binnen-deelen van het land waren niet minder woest en afgrijslijk. De wilde rotſen ſtaken haare hooge toppen op tot daar zij in de wolken verdweenen, en de valeien lagen met eeuwigduurende ſneeuw bedekt. Daar was geen boom te zien, geene ſtruik, dik genoeg om een tand-pennetjen te maaken. Het eenigst gewas dat wij vonden was een grof ſterk geſteeld gras, dat in bosſen waste, wilde pimpernel, en eene plant, naar mos gelijkende, die op de rotſen groeide (3).

Zee-kalveren of zee-beeren waren 'er in vrij groot aantal. Zij waren kleiner dan die aan *Staaten-Land;* misſchien waren de meeſte, die wij zagen, wijfjens; want de ſtranden krioelden van jongen. Wij zagen geene van de foort, die wij leeuwen noemen; maar daar waren enige van die, welke de ſchrijver van lord ANSONS Reize

onder dien naam beſchrijft; (4) zij kwamen ons ten minſten voor van dezelfde ſoort te zijn, en zij worden, mijns erachtens, zeer oneigenlijk leeuwen genoemd, want ik kon geene reden zien voor die vergelijking.

Daar waren hier verſcheiden troepen pinguins, de grootſte, die ik ooit gezien heb; ſommige van die, welke wij aan boord bragten, woogen van negen en twintig tot agt en dertig ponden. (5) Uit de beſchrijving van DE BOUGAINVILLE, van de dieren op de *Falklands-Eilanden*, blijkt dat deeze pinguin zig aldaar bevind, en het koomt mij voor dat zij zeer wel door hem beſchreven is onder den naam van de eerſte ſoort van pinguin. De zee-vogelen waren albatroſſen, gemeene meeuwen, en de ſoort die ik Egmont-haven-hennen genoemd heb, zee-zwaluwen, kormorans, duikers, de nieuwe witte vogel, en een kleine vogel, gelijk die van de *Kaap de Goede Hoop* geele vogel genoemd; wij ſchooten 'er twee van en vonden hen een allerlekkerſt eeten.

Alle de land-vogelen, die wij zagen, beſtonden in enige weinige kleine leeuwrikken; viervoetige dieren vonden wij niet. De Heer FORSTER vond egter enige mist, die hij oordeelde van eenen vos of diergelijk dier te zijn. De landen of liever rotſen, die de zee-kust bezoomden, waren niet met ſneeuw bedekt, gelijk de binnen-landen; maar het eenigst gewas, welk wij op de onbedek-

te

te plaatſen konden zien, was het bovengenoemd gras. De rotſen ſcheenen ijzer te bevatten. Deeze waarneemingen gedaan hebbende, keerden wij naar het ſchip, en kwamen een weinig na twaalf uuren aan boord met eene menigte zee-kalveren en pinguins, een geſchenk, dat bij het volk zeer welkoom was.

Men moet egter daaruit niet beſluiten dat wij gebrek aan levensmiddelen hadden; neen, wij hadden nog overvloed van alles, en zedert wij op deeze kust geweest waren, had ik, boven het gewoon rantſoen, alle morgen nog tarw voor het ontbijt laaten kooken; maar de meeſte, die aan boord waren, gaven de voorkeur aan alles wat maar verſch vleesch was boven gezouten vleesch. Wat mij belangt, ik was nu voor de eerſte reis allen gezouten vleesch moede, en, ſchoon het vleesch van de pinguins naauwlijks zoo goed was als oſſen-lever, was het genoeg dat het verſch was om het in te krijgen. De baai, waarin wij geweest waren, noemde ik *Bezitneeming-Baai* (*Poſſeſſion-Bay*). Zij ligt op 54° 5′ Zuider Breedte en op 37° 18′ Wester Lengte, elf mijlen ten Oosten van *Kaap Noord*. Enige weinige Engelſche mijlen ten Westen van *Bezitneeming-Baai*, tuſſchen dezelve en *Kaap Buller*, ligt de *Eilanden-Baai*, zoo genaamd ter oorzaake van verſcheiden eilandjens, die voor, en in dezelve liggen.

Zoo dra de ſloep binnen was, ſtevenden wij langs de kust oostwaarts met een fraai koeltjen uit het W. Z. W. De ſtrekking van de kust is van *Kaap Buller* Z. 72° 30′ O., de ruimte van elf of twaalf mijlen, tot eene uitſteekende punt, die den naam van *Saunders-Kaap* ontvong. Voorbij deeze kaap is eene vrij groote baai, die ik *Cumberland-Baai* noemde. In het diepst van dezelve lagen, op verſcheiden plaatſen, gelijk ook op ſommige andere van mindere uitgeſtrektheid, tusſchen *Kaap Saunders* en *Bezitneeming-Baai*, groote vakken van bevrozen ſneeuw of ijs, dat nog niet los gebrooken was. Ten agt uuren, *Cumberland-Baai* even voorbij zijnde, en weinig wind hebbende, loefden wij van de kust, van welke wij omtrent vier Engelſche mijlen af waren, en vonden honderd en tien vademen water.

Wij hadden veranderlijke ligte zugtjens en ſtilte tot den volgenden morgen ten zes uuren, wanneer de wind in het Noorden bleef ſtaan, en een zagt koeltjen waaide; maar het duurde niet langer dan tot tien uuren, wanneer het bijna ſtil wierd. Op den middag namen wij hoogte op 54° 30′ Zuider Breedte, zijnde toen omtrent twee of drie mijlen van de kust, die zig van N. 59° W. tot Z. 13° W. uitſtrekte. Het land in de laatſte ſtreek was een eiland, dat het eind van de kust naar het Oosten ſcheen te zijn. Het naaſte land, zijnde eene uitſteekende punt, die in eenen ronden heuvel ein-

eindigde, wierd, om den dag, *Kaap Charlotta* genaamd. Aan de west-zijde van *Kaap Charlotta* ligt eene baai, die den naam kreeg van *Koninglijke Baai*, en de west-punt van dezelve wierd *Kaap George* genaamd. Het is de oost-punt van *Cumberland-Baai*, en ligt zeven mijlen Z. O. ten O. van *Kaap Saunders*. *Kaap George* en *Kaap Charlotta* liggen zes mijlen Z. 37° O. en N. 37° W. van elkanderen. Het bovengenoemd eiland, dat, naar mijnen eerſten luitenant *Coopers-Eiland* genaamd wierd, ligt agt mijlen Z. ten O. van *Kaap Charlotta*. De kust vormt tuſſchen dezelve eene groote baai, welke ik den naam van *Sandwich-Baai* (6) gaf. Naardien de wind den geheelen agtermiddag veranderlijk was, vorderden wij weinig; in den avond bleef hij Z. en Z. Z. W. ſtaan, en woei eene labber koelte, van ſneeuw-buien verzeld.

De negéntienden wierd geheel met laveeren doorgebragt; de wind bleef Z. en Z. Z. W. met helder aangenaam weder, maar koud. Bij het opgaan van de zon zagen wij een nieuw land in het Z. O. ½ O. In het eerſt vertoonde het zig in eenen enkelen berg als een ſuiker-brood; kort daarna verſcheenen 'er andere afzonderlijke deelen bij den berg boven den horizont. Op den middag namen wij hoogte op 54° 42′ 30″ Zuider Breedte, wanneer *Kaap Charlotta* vier mijlen N. 38° W. van ons lag, en *Coopers-Eiland* Z. 31° W.

Hier zijnde, was eene blinde klip, die omtrent *Sandwich-Baai*, vijf Engelſche mijlen van land, lag, W. ¼ N. eene Engelſche mijl van ons, en bij deeze klip was veel branding. In den agtermiddag hadden wij het gezigt van eene keten bergen, agter *Sandwich-Baai*, welker hooge met ijs bedekte toppen verre boven de wolken uitſtaken. De wind bleef Z. Z. W. tot zes uuren, wanneer het ſtil wierd. Op deezen tijd lag *Kaap Charlotta* N. 31° W., en *Coopers-Eiland* W. Z. W. Hier vonden wij de afwijking door azimuths 11° 39′, en door de amplitudo 11° 12′ Oost. Ten tien uuren, een ligt koeltjen uit het Noorden opkoomende, ſtuurden wij Zuid tot twaalf uuren, en toen gongen wij voor den nacht bijleggen.

Ten twee uuren, in den morgen van den twintigſten, maakten wij zeil naar het Z. W. om *Coopers-Eiland*. Het is eene rots van aanmerklijke hoogte, omtrent vijf Engelſche mijlen in omtrek, en eene Engelſche mijl van het groot land. Aan dit eiland neemt de kust van het groot land eene zuid-wester ſtrekking, vier of vijf mijlen verre tot eene punt, die ik *Teleurſtelling-Kaap* (*Cape Disappointment*) noemde. Op de hoogte van dezelve liggen drie kleine eilanden, van welke het zuidlijkst groen, laag en plat is, en eene mijl van de kaap ligt.

Zuid-westwaarts vorderende, begon zig land

te

te vertoonen omtrent deeze kaap, in het N. 60° W. negen mijlen voorbij dezelve. Het bleek een eiland te zijn, geheel van het groot land afgezonderd, dat den naam van *Pickersgills-Eiland* kreeg naar mijnen derden officier. Kort daarop kwam 'er eene punt van het groot land, voorbij dit eiland, in het gezigt, in de ſtreek van N. 55° W., die de kust naauwkeurig deed ſluiten aan dezelfde punt, die wij den eerſten dag, dat wij het land ontwaarden, gezien hadden, en welker ſtrekking wij hadden opgenoomen, hetwelk onwederſpreeklijk bewees dat dit land, dat wij voor een gedeelte van een groot vast land gehouden hadden, niet meer was dan een eiland van zeventig mijlen omtreks.

Wie zoude gedagt hebben dat een eiland van geene grootere uitgeſtrektheid dan dit, tuſſchen 54° en 55° Breedte gelegen, in het hartjen van den zomer, om zoo te ſpreeken, veele vademen diep met bevrozen ſneeuw zoude bedekt zijn, maar bijzonderlijker de zuid-west-kust? De zijden zelve en de ſteile toppen der hooge bergen waren met ſneeuw en ijs omkorst, maar de menigte, die in de valeien lag, was ongelooflijk, en in het diepſt van de baaien was de kust bezoomd met eenen muur van ijs van eene groote hoogte. Men kan niet wel twijfelen of daar ontſtaat hier veel ijs in den winter, dat in de lente afbreekt en over de zee verſpreid wordt; maar dit eiland kan het tien dui-

duizendst gedeelte van hetgeen wij gezien hebben niet voortbrengen, zoo dat 'er meer land moet zijn of het ijs moet in volle zee gevormd worden. Deeze aanmerkingen deeden mij gelooven dat het land, hetwelk wij den voorigen dag gezien hadden, misschien tot een groot land zoude behooren, en ik had nog hoop van een vast land te zullen ontdekken. Ik moet bekennen dat de teleurstelling, die ik ondervond, mij niet zeer aandeed, want, als ik naar dit staaltjen over het geheel moest oordeelen, zou het niet waerdig geweest zijn ontdekt te worden.

Ik noemde dit land het eiland *Georgia*, ter eere van zijne Majesteit. Het ligt tusschen 53° 57′ en 54° 57′ Zuider Breedte en tusschen 38° 13′ en 35° 34′ Wester Lengte. Het strekt zig Z. O. ten O. en N. W. ten W. uit, en is in die strekking een en dertig mijlen lang, terwijl deszelfs grootste breedte omtrent tien mijlen is. Het schijnt veele baaien en havenen te hebben, voornamelijk de noord-oost-kust, maar de groote hoeveelheid ijs moet dezelve ontoeganglijk maaken, geduurende het grootste gedeelte van het jaar, of het moet ten minsten gevaarlijk zijn 'er in te liggen, ter oorzaake van het afbreeken van de ijs-bergen.

Het is aanmerklijk dat wij op de geheele kust geene rivier of stroom van zoet water zagen. Het koomt mij allerwaarschijnlijkst voor dat 'er geen aanhoudend loopende bronnen in het land zijn, en

en dat de binnen-deelen, als zeer hoog zijnde, nooit warmte genoeg ontvangen om de ſneeuw te doen ſmelten, om eene rivier of water-ſtroom voort te brengen. De kust alleen ontvangt genoeg warmte om de ſneeuw te ſmelten, en zulks alleen aan de noord-oost-zijde, want de andere is, behalven dat zij aan de koude Zuiden winden is blootgeſteld, voor een groot gedeelte van de zonne-ſtraalen beroofd door de ongemeene hoogte der bergen.

Het was uit overtuiging dat de zee-kust van een land, op vier en vijftig graaden Breedte gelegen, in het midden van den zomer niet geheel met ſneeuw konde bedekt zijn, dat ik onderſtelde dat BOUVETS ontdekking in groote ijs-eilanden beſtond. Doch na dat ik dit land gezien had, aarſelde ik niet langer omtrent het beſtaan van *Beſnijdenis-Kaap*, en ik twijfelde niet of ik zoude nog meer land vinden dan ik tijd zoude hebben om opteneemen. Met deeze denkbeelden verliet ik deeze kust en rigtede mijne koers O. Z. oostwaarts, naar het land, dat wij den voorigen dag gezien hadden.

De wind was zeer veranderlijk tot op den middag, wanneer hij in het N. N. O. bleef ſtaan en eene labber koelte woei, maar hij wies zoo ſterk aan, dat wij voor drie uuren alleen onze twee onder-zeilen konden voeren, en genoodzaakt waren onze bram-raas te ſtrijken. Wij waren zeer ge-

gelukkig vrij van het land te geraaken, voor deeze vlaag ons overviel, naardien het moeielijk te zeggen was wat het gevolg zoude geweest zijn, zoo zij opgekoomen ware terwijl wij ons op de noord-kust bevonden. De ſtorm was van korten duur; want ten agt uuren begon hij te verflappen, en te middernacht was 'er weinig wind. Wij namen toen de gelegenheid waar om te peilen, maar vonden geen grond met eene lijn van honderd en tagtig vademen.

Des anderendaags wierd de ſtorm gevolgd door eene dikke mist, met regen vermengd; de wind liep N. W. en ten vijf uuren 's morgens wierd het ſtil, dat tot agt uuren aanhield, en toen kreegen wij een koeltjen uit het Zuiden, met welk wij tot drie uuren in den agtermiddag Oost ſtuurden. Het weder toen wat helder wordende, maakten wij zeil en ſtuurden Noorden om het land optezoeken; maar ten half zeven waren wij weder in eene dikke mist, dat het nodig maakte op te loeven, en den nacht met korte gangen door te brengen.

Wij hadden veranderlijke zugtjens, en bijna ſtilte en dik mistig weder, tot des avonds van den twee en twintigſten, ten half agt uuren, wanneer wij een fraai koeltjen uit het Noorden kreegen, en het weder zoo helder was, dat wij twee of drie mijlen in de rondte zien konden. Wij namen de gelegenheid waar en ſtuurden westwaarts, denkende dat wij ten Oosten van het land waren. Na

dat

dat wij tien Engelſche mijlen westwaarts gevaaren waren, wierd het weder wederom mistig, en wij hoefden op en bragten den nacht onder top-zeilen door.

Den volgenden morgen, ten zes uuren, klaarde de mist op zoo dat wij drie of vier Engelſche mijlen verre zien konden; deeze gelegenheid nam wij waar om wederom West te ſtuuren, met den wind uit het Oosten en een fris koeltjen; maar twee uuren daarna noodzaakte ons eene dikke mist wederom zuidwaarts opteloeven. Ten elf uuren gaf ons eene korte tusſchenpoos van helder weder het gezigt van drie of vier rotsachtige eilandjens, zig van Z. O. tot O. N. O. uitſtrekkende, op twee of drie Engelſche mijlen afſtands; maar wij zagen den *Suikerbrood-Piek* niet, van welken ik hier boven geſprooken heb; ook was onze horizont niet uitgeſtrekter dan twee of drie Engelſche mijlen.

Wij waren wel verzeekerd dat dit hetzelfde land was, dat wij te vooren gezien hadden, en dat wij nu geheel rond gevaaren waren, en dus kon het niet meer zijn dan enige weinige afzonderlijke klippen, de verblijfplaatſen van vogelen, van welke wij nu een groot aantal zagen, bijzonderlijk kormorans, die ons de nabijheid van land aankondigden, voor wij het zagen. Deeze klippen liggen op 55° Zuider Breedte en twaalf mijlen *Z.* 75° O. van *Coopers-Eiland.*

De

De tusſchenpoozing van helder weder was van zeer korten duur, waarna wij eene zoo dikke mist kreegen als ooit, verzeld van regen, waarop wij wendden in zestig vademen water, en noordwaarts ſtuurden. Dus verſpilden wij onzen tijd in eene aanhoudende dikke mist, en, misſchien wel van gevaarlijke klippen omringd. De kormorans en het peilen waren onze beste lootſen; want na dat wij enige mijlen noordwaarts geſtuurd hadden, peilden wij geenen grond en zagen geene kormorans meer. De volgende dag en nacht wierden doorgebragt met korte gangen te doen, en den vier en twintigſten, 's morgens ten agt uuren, gisſende dat wij niet verre van de klippen waren, aan enige enkele kormorans, die om ons henen kwamen vliegen, peilden wij zestig vademen water, met eenen grond van ſteenen en gebrooken ſchulpen. Kort daarop zagen wij de klippen in het Z. Z. W. ½ W., op den afſtand van vier Engelſche mijlen, maar den Piek zagen wij nog niet. Hij was ongetwijfeld buiten onzen gezigteinder, die tot eenen kleinen afſtand bepaald was, en wij hadden ook maar een voorbijgaand gezigt van de andere klippen, voor dat zij weder in de mist verdweenen.

Met een klein zugtjen wind uit het N. en eene hooge zee uit het N. O., waren wij in ſtaat de klippen ten W. te boven te zeilen, en, des agtermiddags ten vier uuren, gisſende dat wij drie of vier

vier mijlen O. en W. van dezelve waren, ſtuurde ik Z., naardien ik het kruiſen onder dezelve in eene dikke mist geheel moede was; ook was het der moeite niet waerdig nog meer tijds te verſpillen met naar helder weder te wagten, enkel om een goed gezigt van enige hier en daar verſpreid liggende klippen te hebben. Ten zeven uuren hadden wij, bij tuſſchenpoozen, eene heldere lucht in het Westen, dat ons een gezigt gaf van de bergen van het eiland *Georgia*, in het W. N. W., op den afſtand van omtrent agt mijlen. Ten agt uuren ſtuurden wij Z. O. ten Z., en ten tien uuren Z. O. ten O., met eene friſſe koelte uit het Noorden, van eene zeer dikke mist verzeld; maar wij kenden nu enigermaate de zee, over welke wij ſtevenden. De bovengenoemde klippen verkreegen den naam van *Clerkes-Klippen* naar mijnen tweeden officier, alzoo hij de eerſte geweest was, die dezelve ontwaarde (7).

ZESDE HOOFDSTUK.

Vaart na het verlaaten van het eiland Georgia. *Ontdekking van* Sandwich-Land. *Enige redenen voor het beſtaan van land omtrent de* Zuid-Pool.

Den vijf en twintigſten January ſtuurden wij O. Z. O., met eene friſe koelte uit het N. N. O. van mistig weder verzeld, tot omtrent den avond, wanneer de lucht helder wierd, en wij de afwijking van de kompas-naald bevonden 9° 26′ Oost te zijn, zijnde wij op dien tijd op 56° 16′ Zuider Breedte en op 32° 9′ Wester Lengte.

O. Z. O. hebbende blijven ſtevenen met eene ſtaale koelte uit het N. N. W. tot des anderendaags met den dageraat, en geen land in het Oosten ziende, gaf ik bevel zuidwaarts te ſtuuren, zijnde nu op 56° 33′ Zuider Breedte en op 31° 10′ Wester Lengte. Het weder bleef helder en gaf ons gelegenheid om verſcheiden afſtanden van de zon en maan waartenemen, om onze Lengte te verbeteren, die, op den middag, 31° 4′ West was, terwijl de Breedte 57° 38′ Zuid wierd waargenoomen. Wij bleeven zuidwaarts ſtuuren tot den zeven en twintigſten, op den middag, wanneer wij op 59° 46′ Zuider Breedte waren, en

eene

eene zoo dikke mist hadden, dat wij geene ſchips lengte van ons af konden zien. Naardien het niet langer veilig was voor den wind af te zeilen, alzoo wij te verwagten hadden weldra het ijs te zullen ontmoeten, loefde ik noordwaarts op, hebbende een fraai koeltjen uit het N. N. O. Kort daarna de mist opklaarende, hervatteden wij onze koers zuidwaarts tot vier uuren, wanneer zij weder zoo dik als ooit opkwam, en het nodig maakte opteloeven.

Nu rekende ik dat wij op 60° Zuider Breedte waren, en verder was ik niet voorneemens te gaan, tenzij ik enige zeekere tekenen aantrof van weldra land te zullen vinden; want het zou niet voorzigtig geweest zijn mijnen tijd te verſpillen met zuidwaarts doortedringen, daar het ten minſten even waarſchijnlijk was dat 'er een groot land bij *Beſnijdenis-Kaap* konde gevonden worden. Ook was ik deeze hooge zuidlijke Breedten moede, daar niets te vinden was dan ijs en dikke mist. Wij hadden nu eene lange holle zee uit het Westen, een ſterk bewijs dat 'er geen land in deeze ſtreek lag, zoo dat ik denk te mogen beweeren dat de uitgeſtrekte kust, op de kaart van den Heer DALRYMPLE, van den Oceaan tuſſchen Afrika en Amerika getekend, en de *Golf van St. Sebastiaan* geen beſtaan hebben.

Des avonds ten zeven uuren klaarde de mist een weinig op, dat ons het gezigt gaf van een ijs-ei-

land, verſcheiden pinguins en enige ſneeuw-onweêrsvogelen; wij peilden en vonden geen' grond met eene lijn van honderd en veertig vademen. De mist weldra weder opkoomende, beſteedden wij den nacht met gangen te doen over die ruimte, welke wij geduurende den dag enigzints hadden leeren kennen.

Den agt en twintigſten, ten agt uuren 's morgens, ſtuurden wij oostwaarts met eene zagte koelte uit het Noorden; het weder begon op te helderen, en wij vonden de zee met groot en klein ijs beſtrooid; wij zagen verſcheiden pinguins, ſneeuw-onweêrsvogelen en andere vogelen, gelijk ook enige walvisſchen. Kort daarop hadden wij zonneſchijn, maar de lucht was koud; de kwik ſtond in den thermometer gemeenlijk op vijf en dertig, maar op den middag op zeven en dertig graaden; de Breedte was, volgens waarneeming, 60° 4′ Zuid, en de Lengte 29° 23′ West.

Wij bleeven oostwaarts ſtuuren tot des namiddags ten half drie uuren, wanneer wij eensklaps een groot getal zwaare ijs-eilanden ontmoeteden en eene zee met los ijs beſtrooid. Het weder was ook dik en dampig geworden, van ſtof-regen en natte ſneeuw verzeld, dat het nog gevaarlijker maakte in het ijs te zeilen. Om deeze reden wenden wij, en keerden terug westwaarts met den wind uit het Noorden. De ijs-eilanden, die ons thans omringden, waren alle ten naaſten bij van dezelf-

de

de hoogte, en toonden eene platte effen oppervlakte; maar zij waren van verſchillende breedte, en ſommige twee of drie Engelſche mijlen in omtrek. Het los ijs was hetgeen dat van deeze ijseilanden was afgebrooken.

Den volgenden morgen verflaauwde de wind en liep naar het Z. W., waarop wij N. O. ſtuurden; maar wij wierden weldra in deeze koers geſtuit door talrijke ijs-eilanden, en, maar zeer weinig wind hebbende, waren wij genoodzaakt zoo te ſtuuren dat wij 'er vrij van waren, zoo dat wij den geheelen dag naauwlijks vorderden den eenen weg of den anderen. Geduurende deezen tijd waren 'er veele walvisſchen en pinguins rondom ons ſchip, en het weder was fraai, maar donker en betrokken.

Te middernacht begon de wind op te ſteeken uit het N. N. O., waarmede wij N. W. ſtuurden tot den dertigſten, 's morgens ten zes uuren, wanneer, den wind N. N. W. loopende, wij wenden en N. O. ſtuurden; en kort daarop zeilden wij door veel los ijs en voorbij twee groote ijseilanden. Uitgezonderd eene korte tusſchenpoos van helder weder, omtrent negen uuren, was het aanhoudend mistig, met ſneeuw of regen met ſneeuw vermengd. Op den middag waren wij, volgens onze rekening, op 59° 30′ Zuider Breedte en op 29° 24′ Wester Lengte.

N. O. blijvende ſtuuren, met een fris koeltjen uit het N. N. W., voeren wij, ten twee uuren,

voorbij een van de grootſte ijs-eilanden, die wij op onze reis gezien hadden; en kort daarop voeren wij voorbij twee andere, die veel kleiner waren. Het weder was nog mistig met natte ſneeuw, en de wind bleef in het N. ten W., met welken wij N. O. ſtuurden over eene zee met ijs beſtrooid.

Den volgenden morgen ten half zeven uuren, terwijl wij N. N. O. zeilden met den wind West, en de mist zeer gelukkiglijk wat opklaarde, ontwaarden wij land vooruit, drie of vier Engelſche mijlen van ons. Hierop loefden wij noordwaarts op; maar bevindende dat wij het land over deezen boeg niet konden te boven zeilen, wendden wij kort daarna in honderd vijf en zeventig vademen water, drie Engelſche mijlen van land, en omtrent eene halve mijl van branding. Toen klaarde het weder wat meer op, en gaf ons een vrij goed gezigt van het land. Het land, dat wij ontmoet hadden, bleek uit drie rotsachtige eilanden van eene aanmerklijke hoogte, te beſtaan. Het buitenſte eindigde in eenen hoogen piek als een ſuikerbrood, en verkreeg den naam van *Friezelands-Piek* naar den man, die het de eerſte ontdekte. Wij waren op 59° Zuider Breedte en op 27° Weſter Lengte. Agter deezen piek, dat is ten Oosten van denzelven, vertoonde zig eene verheven kust, welker hooge met ſneeuw bedekte toppen boven de wolken uitſtaken. Zij ſtrekte zig uit

van

van N. ten O. tot O. Z. O., en ik noemde haar *Kaap Bristol*, ter eere van het edel geſlacht van HERVEY. Te zelfden tijd kwam 'er eene andere verheven kust in het gezigt, liggende Z. W. ten Z., en, op den middag, ſtrekte zij zig uit van Z. O. tot Z. Z. W. op vier tot agt mijlen afſtands; op deezen tijd was de waargenoomen Breedte 59° 13′ 30″ Zuid en de Lengte 27° 45′ West. Dit land noemde ik *Zuid-Thule*, omdat het het zuidlijkſt land is, dat ooit ontdekt is. Het vertoont eene oppervlakte van eene groote hoogte, en is overal met ſneeuw bedekt. Sommige dagten dat zij ook land zagen tuſſchen *Thule* en *Kaap Bristol*. Het is meer dan waarſchijnlijk dat deeze twee landen aan malkanderen vast zijn, en dat deeze ruimte eene diepe baai is, die ik *Forſters-Baai* noemde.

Ten een uur, bevindende dat wij *Thule* niet konden te boven zeilen, wendden wij en ſtuurden noordwaarts, en ten vier uuren lag *Friezeland-Piek* Oost, drie of vier mijlen van ons. Kort daarop verflaauwde de wind, en wij dreeven voor de genade van eene zwaare weſtlijke zee, die regt op het land aan liep. Wij peilden, maar vonden geen' grond met eene lijn van tweehonderd vademen. Ten agt uuren, het weder, dat zeer dampig geweest was, opklaarende, zagen wij *Kaap Bristol* in het O. Z. O., en eindigende in eene kaap naar het Noorden, buiten wel-

ke wij geen land konden zien. Deeze ontdekking onthefte ons van de vrees van door de golf op de afgrijslijkfte kust van de waereld geworpén te worden, en wij bleeven den gantfchen nacht noordwaarts ftevenen met een ligt koeltjen uit het Westen.

Den eerften February, des morgens ten vier uuren, kreegen wij eene nieuwe kust in het gezigt, die ten zes uuren N. 60° O. lag. Het bleek een hoog voorgebergte te zijn, dat ik *Kaap Montagu* noemde, en dat op 58° 27′ Zuider Breedte en op 26° 44′ Wester Lengte ligt, zeven of agt mijlen ten Noorden van *Kaap Bristol*. Wij zagen hier en daar land tusfchen beiden, waaruit ik befloot dat al het land aan malkander vast was. Het fpeet mij dat ik dit met geene grooter zeekerheid konde bepaalen, maar de voorzigtigheid liet mij niet toe mij digt bij eene kust te waagen, daar dikke misten heerschten, daar geen ankergrond was, daar alle havens met ijs opgevuld of geftopt waren, en daar het gantfche land, van de toppen der bergen tot den rand der kliften, die de kust bepaalen, veele vademen dik met eeuwigduurende fneeuw bedekt was. De kliften alleen waren al wat te zien was dat naar land geleek.

Daar lagen verfcheiden groote ijs-eilanden op de kust, een van welke mijne aandacht naar zig trok. Het had eene platte oppervlakte, was van aanmerklijke uitgeftrektheid, zoo in hoogte als in om-

omtrek, en was loodrecht aan de zijden, op welke de golven geenen indruk gemaakt hadden, waaruit ik oordeelde dat het nog niet lang van het land af was geweest, en dat het flechts onlangs uit de eene of andere baai aan de kust gekoomen was, daar het gevormd was geworden.

Op den middag waren wij Oost en West van het noordlijk gedeelte van *Kaap Montagu*, die omtrent vijf mijlen van ons was, en *Friezelands-Piek* lag twaalf mijlen *Z.* 16° O. van ons; de Breedte, die wij waarnamen, was 58° 25′ Zuid. In den morgen was de afwijking van het kompas 10° 11′ Oost. Ten twee uuren in den agtermiddag, terwijl wij noordwaarts ſtuurden, met een ligt koeltjen uit het *Z* W., zagen wij land in het N. 25′ O., veertien mijlen van ons. *Kaap Montagu* lag op deezen tijd *Z.* 66° O.; ten agt uuren lag zij *Z.* 40° O. *Kaap Bristol Z.* ten O.; het nieuw land ſtrekte zig van N. 40° tot 52° O. uit, en wij dagten dat wij nog meer naar het Oosten en agter hetzelve land zagen.

Den gantſchen nacht noordwaarts blijvende ſtuuren, zagen wij den volgenden morgen, ten zes uuren, een nieuw land in het N. 12° O., omtrent tien mijlen van ons. Het vertoonde zig als twee heuveltjens, die even boven den gezigt-einder uitkeeken, maar kort daarop verlooren wij die weder uit het gezigt, en een fris koeltjen uit het N. N. O. gekregen hebbende, ſtuurden wij

naar het noordlijkst land, dat wij daags te vooren gezien hadden, dat nu O. Z. O. van ons lag. Ten tien uuren waren wij het genaderd, maar konden het niet te boven zeilen, en waren dus genoodzaakt drie Engelſche mijlen van de kust te wenden; de kust ſtrekte van O. ten Z. tot Z. O., en had het voorkoomen van een eiland van omtrent agt of tien mijlen omtreks te zijn. Het vertoont eene oppervlakte van aanmerklijke hoogte, welker top in de wolken verborgen was, gelijk alle de nabuurige landen, met eene laag ſneeuw en ijs bedekt, uitgezonderd op eene uitſteekende punt aan de noord-zijde, en twee bergen, die over deeze punt gezien wierden, en die waarſchijnlijk twee eilanden waren. Deeze waren alleen zonder ſneeuw en ſcheenen met groen gras bedekt te zijn. Daar lagen enige groote ijs-eilanden in het N. O. en enige andere in het Zuiden.

Wij hielden af tot op den middag, en wendden toen weder naar het land, om te zien of het een eiland ware of niet. Het weder was nu zeer dampig geworden, en veranderde weldra in eene dikke mist, hetgeen ons belettede iets verder te ontdekken, en het niet veilig maakte naar het land te ſtevenen, zoo dat wij, na even zoo verre weder naar, als van land gezeild te hebben, wendden en N. W. ſtuurden naar het land, dat wij in den morgen gezien hadden, dat nog op eenen aanmerk-

merklijken afſtand was. Dus waren wij genoodzaakt het ander land te verlaaten, in onderſtelling dat het een eiland ware, dat ik *Saunders-Eiland* noemde naar mijnen achtingwaerdigen vriend den Heer KAREL SAUNDERS. Het ligt op 57° 49′ Zuider Breedte en op 26° 44′ Weſter Lengte, en dertien mijlen Noord van *Kaap Montagu*.

Ten zes uuren 's avonds liep de wind West, waarop wij wendden en noordwaarts ſtuurden, en de mist ten agt uuren opklaarende, hadden wij het gezigt van *Saunders-Eiland* van Z. O. ten Z. tot O. Z. O. uitſtrekkende. Wij waren nog in twijfel of het wel een eiland ware; want wij zagen nu ook land in het O. ten Z., dat 'er al of niet aan vast konde wezen; het konde ook hetzelfde zijn, dat wij den voorigen avond gezien hadden. Doch dit zij zoo het wil, het was nu nodig om het land naar het Noorden te bezigtigen, voor wij verder oostwaarts ſtevenden. Met dit inzigt ſtuurden wij noordwaarts, hebbende een ligt koeltjen uit het W. ten Z., dat den derden, des morgens ten twee uuren, door eene kalmte gevolgd wierd, welke tot agt uuren aanhield, wanneer wij den wind uit het O. ten Z. kreegen, verzeld van dampig weder. Wij beſpeurden nu het land, naar hetwelk wij uitzagen, en dat bleek uit twee eilanden te beſtaan. De dag, waarop zij ontdekt wierden, deed mij dezelve *Maria-Ligtmis-Eilanden* noemen; zij liggen op 57° 11′ Zuider Breed-

Breedte en op 27° 6′ Wester Lengte. Zij waren niet groot, maar van eene aanmerklijke hoogte, en met ſneeuw bedekt. Tuſſchen dezelve zag men eene kleine klip en misſchien zijn 'er nog meer; want het weder was zoo dampig, dat wij de eilanden dra uit het oog verlooren, en dezelve niet weder zagen voor op den middag, wanneer zij drie of vier mijlen in het Westen van ons lagen.

Alzoo de wind naar het Zuiden bleef loopen, waren wij genoodzaakt N. O. te ſtuuren, in welke koers wij verſcheiden groote ijs eilanden, los ijs, en veele pinguins ontmoeteden, en, op den middag, kwamen wij eensklaps in ongemeen wit water, dat den officier, die de wagt had, zoo zeer verontruſtte dat hij het ſchip onmiddelijk liet wenden. Sommige dagten dat het drijf-ijs, andere dat het ondiep water ware; doch alzoo het geen van beiden bleek te zijn, was het waarſchijnlijk eene ſchool van visſchen.

Wij ſtevenden zuidwaarts tot den volgenden morgen ten twee uuren, wanneer wij onze koers oostwaarts hervatteden met een zwak koeltjen uit het Z. Z. O., dat, ten zes uuren op eene kalmte uitgeloopen zijnde, mij de gelegenheid deed waarneemen van eene ſloep in het water te zetten, om te beproeven of 'er ook een ſtroom ginge, en de proef toonde dat 'er geen ſtroom was. Daar ſpeelden enige walvisſchen rondom het ſchip, gelijk ook veele pinguins; wij ſchooten enige van

de

de laatſte, en zij ſcheenen van dezelfde ſoort te zijn, die wij te vooren tusſchen het ijs gezien hadden, welke van die van *Staaten-Land* en van die van het eiland *Georgia* verſchilden. Het is aanmerklijk dat wij geenen zee-hond gezien hadden, zedert wij de kust hadden verlaaten. Op den middag waren wij op 56° 44′ Zuider Breedte en op 25° 33′ Wester Lengte. Wij kreegen nu een koeltjen uit het Oosten, met welk wij zuidlijk ſtuurden, met inzigt om de kust, die wij verlaaten hadden, weder te naderen; maar ten agt uuren liep de wind zuidlijk, en noodzaakte mij te wenden en oostwaarts te ſtevenen, in welke koers wij verſcheiden ijs-eilanden en enig los ijs ontmoeteden, terwijl het weder dampig bleef met ſneeuw en regen.

Den vijfden zagen wij geene pinguins, dat mij deed gisſen dat wij het land agter ons lieten, en dat wij deszelfs noordlijk eind reeds gezien hadden. Op den middag bevonden wij ons op 57° 8′ Zuider Breedte en op 23° 34′ Wester Lengte, dat 3° Lengte ten Oosten van *Saunders-Eiland* was. In den agtermiddag liep de wind naar het Westen; dit ſtelde ons in ſtaat om zuidwaarts te ſtevenen en in de breedte van het land te koomen, opdat wij, zoo het eene oostlijke ſtrekking nam, hetzelve weder zouden vinden.

Wij bleeven Z. en Z. O. ſtuuren, tot den volgenden dag op den middag, op welken tijd wij

op

op 58° 15′ Zuider Breedte en op 21° 34′ Weſtet Lengte waren, en, geen land of tekenen van land ziende, beſloot ik dat hetgeen wij gezien hadden, en dat ik *Sandwich-Land* genoemd had, of een groep eilanden, of anders eene punt van het vaſt land was; want ik geloof vaſtlijk dat 'er een land nabij de pool is, dat de bron is van het meeſte ijs, dat over deezen uitgeſtrekten zuidlijken Oceaan drijft (*). Het koomt mij ook waarſchijnlijk voor dat het zig verſt naar het Noorden uitſtrekt, regt over den Zuidlijken Atlantiſchen en Indiſchen Oceaan; omdat wij in die zeeën altijd ijs verder naar het Noorden vonden dan ergens elders, dat, geloof ik, niet zoude kunnen weezen zoo 'er geen land in het Zuiden lag, ik meen een land van eene aanmerklijke uitgeſtrektheid; want als wij onderſtellen dat 'er zulk een land niet beſtaat, en dat het ijs zonder het land kan geformeerd

(*) Dit bewijs van COOK voor het beſtaan van een Zuid-land wil de Heer FORSTER niet laten gelden, omdat men bevonden heeft dat het zee-water ook bevriest, en het ijs, dat op deeze wijze geformeerd wordt, geene zout-deelzens inhoudt, uitgezonderd hetgeen in deszelfs holligheden blijft hangen. — Mij dunkt dat dit misſchien reden zoude kunnen geeven van het formeeren van de ijsvelden, maar niet van die verbaazend hooge ijs-bergen of ijs-eilanden van allerlei gedaanten, die eenen vaster oorſprong moeten hebben, gelijk wij in het volgend Hoofdſtuk dit nader zullen betoogd zien.

VERTAALER.

meerd worden, zal 'er natuurlijk uit volgen dat de koude, rondom de Pool, overal omtrent even groot moet zijn tot 70° of 60° Breedte, of zoo verre als zij buiten den invloed van een van de bekende vaste landen blijft; bijgevolg moeten wij overal onder dezelfde parallel of omtrent dezelve ijs zien; en evenwel heeft men het tegendeel bevonden. Zeer weinige schepen hebben ijs ontmoet in het omzeilen van *Kaap Hoorn*, en wij zagen maar weinig ijs beneden de 60° Lengte in de Zuider Stille Zee; daar wij integendeel in deezen Oceaan, tusschen de middellijnen van 40° West en 50° of 60° Oost, zoo verre noordwaarts als een en vijftig graaden ijs vonden. BOUVET vond enig ijs op agt en veertig graaden, en andere hebben het in eene veel laager breedte gezien. Het is egter zeeker dat het grootste gedeelte van dit zuidlijk land (zoo het 'er zij) binnen den pool-cirkel moet liggen, daar de zee zoo met ijs belemmerd is, dat het land 'er ongenaakbaar door is. Het gevaar, dat men loopt met eene kust op te neemen in deeze onbekende en met ijs bedekte zeeën, is zoo groot, dat ik ronduit zegge dat niemand het ooit verder zal waagen dan ik gedaan heb, en dat de landen, die naar het Zuiden liggen, nooit zullen bezogt worden. Men heeft te worstelen met dikke mist, sneeuw-buien, sterke koude, en alles wat de scheepvaart gevaarlijk kan maaken, en deeze moeielijkheden worden nog groot-

grootlijks verzwaard door het onuitdruklijk afgrijselijk voorkoomen van het land, een land, door de natuur gedoemd om nimmer eenmaal de warmte der zonne-ſtraalen te gevoelen, maar om onder eeuwigduurende ſneeuw en ijs begraaven te liggen. De havens, die op de kust mogen zijn, zijn, om zoo te ſpreeken, geheel met bevrozen ſneeuw van eene groote hoogte opgevuld; doch zoo 'er al eene zoo verre open zoude zijn, dat een ſchip mogt genodigd worden om 'er in te zeilen, zou het gevaar loopen van 'er voor altoos in opgeſloten te worden, of van 'er in een ijs-eiland uittekoomen. De ijs-eilanden en ijs-velden op de kust, de zwaare ſtukken, die van de ijs-bergen in de havenen afvallen, of eene zwaare ſneeuwbui, verzeld van eene ſcherpe vorst, zouden even noodlottig voor hetzelve kunnen wezen.

Na deeze verklaaring moet de leezer niet verwagten mij veel verder naar het Zuiden te zullen vinden. Het haperde egter niet aan mijnen goeden wil, maar ik had andere redenen. Het zoude roekloosheid van mij geweest zijn alles, wat geduurende deeze reis verrigt was, te waagen, om het ontdekken en opneemen van eene kust, die, ontdekt en opgenoomen zijnde, geen nut ter waereld zoude gedaan hebben, of van geen het minſte gebruik zoude geweest zijn, hetzij voor de ſcheepvaart, hetzij voor de aardrijkskunde of voor enige andere weetenſchap. BOUVETS ontdekking hadden

den wij nog voor ons, welker beſtaan opgehelderd moest worden, en, behalven dit alles, waren wij thans niet in eenen toeſtand om groote dingen te onderneemen; ook was 'er geen tijd toe, al waren wij nog zoo wel voorzien geweest.

Deeze redenen deeden mij mijne koers naar het Oosten neemen, met eene zeer ſterke koelte uit het Noorden, verzeld van zeer zwaare ſneeuw. De hoeveelheid ſneeuw, die in onze zeilen bleef hangen, was zoo groot, dat wij dikwijls genoodzaakt waren in den wind optesteeken om 'er die af te ſchudden, anders zouden zij, noch het ſchip, het gewigt hebben kunnen draagen. In den avond hield het op te ſneeuwen; het weêr helderde op; de wind kromp in naar het Westen, en wij beſteedden den nacht met twee korte gangen te doen onder onze top-zeilen met alle de reeven, en voor-zeilen.

Den zevenden, met het aanbreeken van den dag, hervatteden wij onze koers naar het Oosten, met eene zeer friſe koelte uit het Z. W. ten W., verzeld van eene hooge zee uit dezelfde ſtreek. In den agtermiddag, wanneer wij op 58° 24′ Zuider Breedte en op 16° 29′ Wester Lengte waren, was de afwijking van het kompas 1° 52′ Oost. Wij zagen deezen dag maar drie ijs-eilanden. Ten agt uuren minderden wij zeil en loefden Z. O. op voor den nacht, in welken wij verſcheiden ſneeuwbuien en ſneeuw met regen hadden.

Den agtſten, met den dageraat, hervatteden wij onze koers oostwaarts, met een labber koeltjen en mooi weder. Na zonne-opgang, wanneer wij op 58° 30′ Zuider Breedte en op 15° 14′ Wester Lengte waren, vonden wij de afwijking, volgens de gemiddelde uitkomst van twee kompasſen, 2° 43′ Oost. Op deeze waarneemingen was meer ſtaat te maaken dan op die, welke wij den avond te vooren gedaan hadden, alzoo de zee nu veel ſtiller was. In den agtermiddag voeren wij voorbij drie ijs-eilanden. Deeze nacht wierd als de voorige doorgebragt.

Den volgenden morgen, ten zes uuren, op 58° 27′ Zuider Breedte en op 13° 4′ Wester Lengte zijnde, was de afwijking 26′ Oost, en in den agtermiddag, op dezelfde Breedte zijnde, en omtrent een vierde graad meer oostwaarts, was zij 2′ West. Deeze laatſte plaats moet dan op, of bij de lijn zijn, waarop de naald geene afwijking heeft. Wij hadden het grootst gedeelte van den dag ſtilte. Het weder was fraai en helder, uitgezonderd nu en dan eene ſneeuw-bui. De kwik rees in den thermometer, op den middag, tot veertig graaden, daar zij, enige dagen herwaarts, niet hooger dan zes en dertig of agt en dertig graaden geſtaan was. Wij hadden verſcheiden ijseilanden in het gezigt, maar niets dat ons konde doen denken dat 'er enig land in onze nabuurſchap ware. Des avonds, ten agt uuren, kwam 'er een koel-

koeltjen op uit het Z. O., met welk wij N. O. ſtuurden.

In den nacht wakkerde de wind aan en liep Zuiden, dat ons in ſtaat ſtelde om Oost te ſtuuren. De wind wierd verzeld van ſneeuw-buien, met regen 'er tusſchen, tot den dageraat, wanneer het weder fraai wierd, maar doordringend koud, zoo dat het water op het verdek bevrozen was, en, op den middag, rees de kwik in den thermometer niet hooger dan vier en dertig en een halve graad. Ten zes uuren 's morgens was de afwijking 23′ West, zijnde wij toen op 58° 15′ Zuider Breedte en op 11° 41′ Wester Lengte, en des avonds ten zes uuren, wanneer wij op dezelfde Breedte en op 9° 24′ Wester Lengte waren, was zij 1° 51′ West. In den avond verflaauwde de wind, en hij was, geduurende den nacht, veranderlijk tusſchen Z. en W. Wij hadden aanhoudend ijs-eilanden in het gezigt.

Den elfden was de wind westlijk, met ligte zugtjens, verzeld van zwaare ſneeuw-buien in den morgen; maar naar maate de dag vorderde, wierd het weder fraai, helder en ſtil. Nog Oost blijvende ſtuuren, namen wij, op den middag, hoogte op 58° 11′ Zuider Breedte en op 7° 55′ Wester Lengte. De thermometer ſtond op vier en dertig en twee derde graad. In den agtermiddag hadden wij twee uuren kalmte, waarna wij zwakke zugtjens tusſchen het N. O. en Z. O. hadden.

Den twaalfden, ten zes uuren 's morgens, op 58° 23′ Zuider Breedte en op 6° 54′ Wester Lengte zijnde, was de afwijking van het kompas 3° 23′ West. Wij hadden deezen geheelen dag veranderlijke zugtjens, bijna ſtilte, en het weder was fraai en helder tot tegens den avond, wanneer het betrokken wierd met ſneeuw-buien en eene zeer koude lucht. Wij hadden aanhoudend ijseilanden in het gezigt; de meeſte waren klein en braken in ſtukken.

Den dertienden, in den agtermiddag, nam de wind toe, de lucht wierd betrokken, en kort daarop kreegen wij eene zeer zwaare ſneeuw-bui, die tot agt of negen uuren 's avonds aanhield, wanneer de wind gong leggen en Z. O. liep, de lucht ophelderde en wij eenen fraaien nacht hadden, van zulk eene ſcherpe vorst verzeld, dat het water in alle onze tonnen op het dek, des anderendaags 's morgens, met ijs bedekt was. De kwik in den thermometer zonk tot op negen en twintig graaden, dat is drie graaden beneden het vriespunt of liever vier graaden; want wij bevonden gemeenlijk dat het water bevroos, wanneer de kwik op drie en dertig graaden ſtond.

Den veertienden, omtrent den middag, liep de wind Zuid, groeide tot eene zeer ſterke koelte aan, en woei met zwaare ruk-winden, van ſneeuw verzeld. Het weder was, tuſſchen de vlaagen, fraai en helder, maar uitermaate koud. Wij bleeven

ven oostwaarts ſtuuren, wat noordlijk, en in den agtermiddag voeren wij door den eerſten meridiaan, of die van *Greenwich*, op 57° 50′ Zuider Breedte. Ten agt uuren 'savonds legden wij alle de reeven in de top-zeilen, namen het groot zeil in, en ſtuurden Oost met eene zeer ſterke koelte uit het Z. Z. W. en eene hooge zee uit dezelfde ſtreek.

Den vijftienden haalden wij, met den dageraat, het groot zeil bij, maakten eene reef uit elk topzeil los en ſtuurden, met eene zeer ſterke koelte uit het Z. W. en mooi weder, O. N. O. tot den middag, wanneer wij op 56° 37′ Zuider Breedte en op 4° 11′ Ooster Lengte waren, en wanneer wij N. O. ſtuurden, om in de Breedte van *Beſnijdenis-Kaap* te koomen. Wij hadden enige groote ijs-eilanden in het gezigt, en de lucht was bijna zoo koud als den voorigen dag. Des avonds ten agt uuren minderden wij zeil, en ten elf uuren loefden wij N. W. op, alzoo wij niet in den nacht durfden voortſtevenen, die mistig was, met ſneeuw-buien en felle vorst.

Den zestienden, met den dageraat, lieten wij het weder N. O. afvallen, met een ligt koeltjen uit het Westen, dat, op den middag, gevolgd wierd door eene kalmte en mooi weder. Onze Breedte was nu 55° 26′ Zuid en onze Lengte 5° 52′ Oost, op welke plaats wij eene zwaare zee uit het Zuiden hadden, maar geen ijs in het gezigt. Ten

een uur, na den middag, kwam 'er een koeltjen op uit het O. N. O., waarmede wij Z. O. ſtuurden tot zes uuren, wanneer wij wendden en noordwaarts ſtevenden onder dubbel gereefde top- en onder-zeilen, hebbende nu eene friſſe koelte, verzeld van ſneeuw met regen, die aan de masten en het wand bleef hangen, en dezelve met eene korst van ijs bekleedde.

Den zeventienden liep de wind meer en meer zuidlijk tot middernacht, wanneer hij in het Z. W. ſtaan bleef. Thans op 54° 20′ Zuider Breedte en op 6° 33′ Ooster Lengte zijnde, ſtuurde ik Oost, hebbende eene vervaarlijke hooge zee uit het Zuiden, die ons toonde dat 'er in die ſtreek geen land lag.

In den morgen van den agttienden hield het op met ſneeuwen; het weder wierd fraai en helder, en wij vonden de afwijking 13° 44′ West. Op den middag waren wij op 54° 25′ Zuider Breedte en op 8° 46′ Ooster Lengte. Ik vond dit eene goede Breedte om in te blijven, om naar *Beſnijdenis-Kaap* uittezien, omdat, hoe weinig uitgeſtrektheid het land in de ſtrekking van Noord en Zuid ook mogt hebben, wij niet zouden kunnen miſſen het te zien, alzoo de noord-punt gezegd wordt op vier en vijftig graaden te liggen. Wij hadden nog eene zwaare zee uit het Zuiden, zoo dat ik nu wel verzeekerd was dat het ſlechts een eiland konde zijn, en het was van geen belang

aan

aan welke zijde wij hetzelve zouden naderen. In den avond deed de Heer WALES verſcheiden waarneemingen op de maan en de ſterren *Regulus* en *Spica*, waarvan de gemiddelde uitkomst ten vier uuren, wanneer de waarneemingen gedaan wierden, om den tijd door het uurwerk te vinden, 9° 15′ 20″ Ooster Lengte opleverde. Het uurwerk gaf te zelfden tijd 9° 36′ 45″ op. Kort daarna wierd de afwijking van het kompas 13° 10′ bevonden. Het is omtrent op deeze plaats dat de Heer BOUVET eene graad Ooster afwijking vond. Ik kan niet denken dat de afwijking zedert zoo veel veranderd zij; maar denk eer dat hij eenen misſlag in zijne waarneemingen begaan hebbe. Dat 'er geen misſlag in de onze konde plaats hebben, was zeeker uit de eenvormigheid zedert enigen tijd herwaarts. Wij vonden daarenboven 12° 8′ Wester afwijking, omtrent onder deeze middaglijn, in January 1773. In den nacht liep de wind om door het N. W. naar het N. N. O., en woei eene friſſe koelte.

Den negentienden, des morgens ten agt uuren, zagen wij ſchijn van land in het O. ten Z. of de ſtrekking van onze koers; maar het bleek ſlechts eene mist-bank te zijn, die kort daarop verdween. Wij bleeven O. ten Z. en Z. O. ſtuuren tot zeven uuren 'savonds, wanneer wij, op 54° 42′ Zuider Breedte en op 13° 3′ Ooster Lengte waren, en den wind N. O. geloopen zijnde, wendden, en N. W.

ſtuurden onder top-zeilen met alle reeven, en onder-zeilen, hebbende eene zeer ſterke koelte en ſneeuw-buien.

Den volgenden morgen ten vier uuren, op 54° 30′ Zuider Breedte en op 12° 33′ Ooster Lengte zijnde, wendden wij en ſtevenden N. O. met eene friſſe koelte uit het Z. W., van ſneeuw-buien en ſneeuw met regen verzeld. Op den middag, op 54° 8′ Zuider Breedte en op 12° 59′ Ooster Lengte zijnde, met eene friſſe koelte uit het W. ten N. en vrij helder weder, ſtuurden wij oostwaarts tot des avonds ten tien uuren, wanneer wij bijlegden, opdat wij niet in den nacht enig land voorbij zouden vaaren, waarvan wij egter geen het minſte teken hadden.

Met den dageraat de zeilen bijgehaald hebbende, ſtevenden wij oostwaarts en namen, op den middag, waar dat wij op 54° 16′ Zuider Breedte en op 16° 13′ Ooster Lengte waren, dat vijf graaden ten Oosten van de Lengte is, waarop *Boſnijdenis-Kaap* gezegd wordt te liggen, zoo dat wij begonnen te denken dat 'er zulk een land niet beſtond. Ik bleef egter oostwaarts ſtuuren, wat zuidlijk, tot den volgenden dag des namiddags ten vier uuren, wanneer wij ons op 54° 24′ Zuider Breedte en op 19° 18′ Ooster Lengte bevonden.

Wij waren nu dertien graaden Lengte voortgeſtevend in de breedte, die men aan BOUVETS

land

land geeft. Ik was dan ook wel verzeekerd dat hetgeen hij gezien had niets anders zijn konde dan een ijs-eiland, want, ware het land geweest, dan is het bijna niet mogelijk dat wij het konden gemist hebben, hoe klein het ook ware. Wij hadden daarenboven, zedert wij de zuidlijke landen verlaaten hadden, geen het minst teken van enig ander land ontmoet. Doch zelfs onderſteld dat wij die gevonden hadden, zou zulks geen bewijs geweest zijn van het beſtaan van *Beſnijdenis-Kaap*, want ik ben wel verzeekerd dat noch zeekalveren, noch pinguins, noch andere zee-vogelen ontwijfelbaare tekenen van de nabijheid van land zijn. Ik ſtaa toe dat zij op de kusten van alle deeze zuidlijke landen gevonden worden; maar worden zij ook niet overal in den Zuidlijken Oceaan gevonden? Daar zijn egter enige zee- of water-vogelen, die de nabijheid van land aanduiden, bijzonderlijk kormorans, die zelden uit het gezigt van het land gaan; de kropganzen, gekken en fregat-vogelen zullen zig, geloof ik, ook zelden zeer verre in zee begeeven.

Alzoo wij nu niet meer dan twee graaden Lengte verwijderd waren van onze koers naar het Zuiden, toen wij de *Kaap de Goede Hoop* verlieten, zou het onnodig geweest zijn verder oostwaarts te ſtevenen onder deeze parallel, terwijl wij wisten dat 'er geen land konde liggen. Doch alzoo zig nu gelegenheid opdeed om enige twijfeling, of wij ver-

der zuidwaarts land gezien hadden, opteheldéren, ſtuurde ik Z. O. om te koomen daar het onderſteld wierd te liggen.

Wij bleeven deeze koers houden tot des anderendaags 's morgens ten vier uuren, en toen ſtuurden wij Z. O. ten O. en O. Z. O. tot des avonds ten agt uuren, wanneer wij op 55° 25′ Zuider Breedte en op 23° 22′ Ooster Lengte waren, beiden uit waarneemingen opgemaakt, die denzelfden dag gedaan zijn, want in den morgen was de lucht bij tuſſchenpoozen helder, en verleende gelegenheid om verſcheiden afſtanden van de zon en maan waarteneemen, dat wij zedert enigen tijd niet in ſtaat waren geweest te doen, alzoo wij aanhoudend ſlegt weder gehad hadden.

Nu de plaats over geſtevend zijnde, daar het land onderſteld wierd te liggen, zonder het minſte teken van enig land te ontwaaren, was 'er niet langer aan te twijfelen of de ijs-eilanden hadden ons zoo wel als den Heer BOUVET misleid. Den wind nu naar het Noorden geloopen, en tot eenen volſlagen ſtorm aangegroeid zijnde, als gewoonlijk van ſneeuw en ſneeuw met regen verzeld, borgen wij de top-zeilen en loefden O. N. O. op onder de onder-zeilen. In den nacht verminderde de wind en liep N. W., dat ons in ſtaat ſtelde meer noordlijk te ſtuuren, naardien wij nu niets meer verder zuidwaarts te doen hadden.

ZE-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Herhaaling van het hoofdzaaklijke, dat op deezen togt verrigt is. Gisſingen omtrent den oorſprong der ijs-eilanden. Vervolg van onze koers tot onze aankomst aan de Kaap de Goede Hoop.

Nu was ik den Zuider Oceaan omgeſtevend op eene hooge breedte, en had dezelve op zulk eene wijze doorkruisd, dat 'er geene de minſte reden meer was om de mogelijkheid te onderſtellen dat 'er een vast land in liggen zoude, tenzij nabij de pool en buiten bereik der ſcheepvaart. Door twee maalen de zee onder de keerkringen te doorkruiſen, had ik niet alleen de ligging van enige oude ontdekkingen bepaald, maar ook aldaar veele nieuwe gedaan, en, naar mijn begrip, zelfs in dat gedeelte zeer weinig overgelaaten. Ik vleie mij dan dat aan het oogmerk der reize, in alle opzigten, volkoomen beantwoord, dat het zuider halfrond genoegzaam doorkruisd, en dat 'er nu een eind gemaakt zij aan het zoeken naar een zuidlijk vast land, dat zedert bijna twee eeuwen van tijd tot tijd de aandacht van enige Zee-Mogendheden heeft naar zig getrokken, en voor de aardrijkskundigen van alle tijden een geliefd voorwerp van beſpiegeling geweest is.

Dat

Dat 'er een vast of groot land bij de pool mag liggen zal ik niet ontkennen; integendeel, ik ben van gevoelen dat het 'er ligt, en het is waarſchijnlijk dat wij 'er een gedeelte van gezien hebben. De bovenmaatige koude, de veele eilanden en groote ijs-velden, alles loopt te zaamen om te bewijzen dat 'er land naar het Zuiden moet zijn, en, voor mijne gedagten, dat dit zuidlijk land verst naar het Noorden moet liggen, of zig het verst noordwaarts moet uitſtrekken over de Zuider Atlantiſchen en Indiſchen Oceaanen, heb ik reeds enige redenen opgegeeven, waarbij ik nog kan voegen den grooteren graad van koude, dan in de Zuider Stille Zee onder dezelfde paralellen van breedten, door ons in deeze zeeën ondervonden.

In deezen laatſten Oceaan zakte de kwik in den thermometer zelden beneden het vries-punt tot wij op zestig graaden en hooger waren, daar zij in de andere op de Breedte van vier en vijftig graaden daalde. Dit was zeekerlijk daar aan toeteſchrijven dat 'er eene grooter hoeveelheid ijs is, en dat het zig verder noordwaarts uitſtrekt in deeze twee zeeën dan in de Zuider Stille Zee, en, zoo het ijs eerst aan, of bij land gevormd wordt, waaraan ik niet twijfel, zal 'er uit volgen dat het land zig ook verder noordwaarts uitſtrekt.

De vorming of het bevriezen van ijs-eilanden is, mijns weetens, nooit tedeeg onderzogt. Sommi-

mige hebben onderſteld dat zij gevormd worden door het bevriezen van het water aan de monden van groote rivieren, of groote afvallende ſtroomen, daar het zig ophoopt tot het door zijn eigen zwaarte afbreekt. Mijne waarneemingen laaten mij niet toe in dit gevoelen te berusten, omdat wij nooit ijs, dat wij opvischten, met aarde of deszelfs voortbrengzelen bezwangerd gevonden hebben, gelijk ik denk dat moest geſchied zijn, zoo het in land-wateren gevrozen ware. Ik twijfel zelfs of 'er wel rivieren in deeze landen zijn. Het is zeeker dat wij geene rivier of waterſtroom gezien hebben op de geheele kust van *Georgia*, noch op enige van de zuidlijke landen. Wij hebben ook nooit een ſtroom waters van een van deeze ijs-eilanden zien afloopen. Hoe kunnen wij dan onderſtellen dat 'er groote rivieren zijn? De valeien zijn veele vademen diep met eeuwigduurende ſneeuw bedekt, en aan de zee eindigen zij in ijs-kliften van groote hoogte. Hier worden de ijs-eilanden gevormd, niet van waterſtroomen, maar van bevrozen ſneeuw, en ſneeuw met regen vermengd, dat bijna aanhoudend van de bergen neder valt of afdrijft, voornamelijk in den winter, als de vorst ſterk moet zijn. Geduurende dat jaargetijde moeten de ijs-kliften zoo ophoopen, dat zij alle de baaien opvullen, hoe breed zij zijn mogen. Dit is een feit, waaraan niet te twijfelen valt, alzoo wij het zoo in den

zo-

zomer gezien hebben. Deeze kliften hoopen dus op bij het aanhoudend vallen van ſneeuw en door hetgeen van de bergen drijft, tot dat zij hunne eigen zwaarte niet langer kunnen draagen, en dan breeken 'er groote ſtukken af, die wij ijs-eilanden noemen. Die, welke eene platte effen oppervlakte hebben, moeten koomen van het ijs, dat in de baaien gevrozen is, en voor vlakke valeien; de andere, die eene puntige oneffen oppervlakte hebben, moeten aan, of onder de zijde van eene kust, uit puntige rotſen en ſteilten, of diergelijke oneffen oppervlakte beſtaande, gevormd zijn; want wij kunnen niet onderſtellen dat ſneeuw alleen, zoo als zij valt, op eene vlakke oppervlakte, gelijk de zee, zulk eene verſcheidenheid van hooge bergen en pieken, als wij op veele van de ijs-eilanden zagen, kan vormen. Het is zeekerlijk redenlijker te gelooven dat zij gevormd worden aan eene kust, welker oppervlakte enigzints aan de hunne gelijk is. Ik heb opgemerkt dat alle de ijs-eilanden van enige uitgeſtrektheid, en voor zij aan ſtukken beginnen te breeken, eindigen in loodregte kliften van helder ijs of bevrozen ſneeuw, altijd aan eene of meer zijden, maar meest geheel in de rondte. Veele, en wel die de grootſte waren, die eene bergachtige en met ſpitſe bezette oppervlakte hadden, toonden eene loodregte klift of zijde, van den top van den hoogſten piek tot aan deszelfs grond-

ſtuk,

ſtuk. Dit was voor mij een overtuigend bewijs dat deeze, zoo wel als de platte eilanden, van zelfſtandigheden aan hun gelijk, dat is van enige groote ijs-klompen moeſten afgebrooken wezen.

Als ik de groote hoeveelheid ijs, die wij zagen, in aanmerking neem, en de nabijheid aan de pool van de plaatſen daar het gevormd wordt, en daar de graad[illegible] van lengte zeer klein zijn, ben ik daardoor ge[illegible]te gelooven dat deeze ijskliften op ſomm[illegible] plaatſen een goed eind in de zee uitſteeken, voornamelijk op die plaatſen, die tegens het geweld der winden beſchut zijn. Men kan zelfs twijfelen of de wind op zeer hooge breedten wel immer hevig waaie, En dat de zee over en over bevriezen kan, of de ſneeuw, die 'er in valt, dat op hetzelfde uitkoomt, hiervan hebben wij voorbeelden in het noorder halfrond. De Oost-zee, de Golf van St. Laurens, de Straat van Belle Isle en veele andere even wijde zeeën vriezen dikwijls in den winter over en over toe. Dit is ook geenzints te verwonderen; want wij vonden de koude aan de oppervlakte van de zee, zelfs in den zomer, twee graaden beneden het vries-punt; bij gevolg belettede niets de bevriezing dan de zouten, die zij bevat, en de roering van derzelver oppervlakte: zoo dikwijls deeze laatſte in den winter ophoudt, als de vorst begonnen is, en 'er ſneeuw valt, zal zij, naar maate zij valt, op de oppervlakte bevriezen, en

in

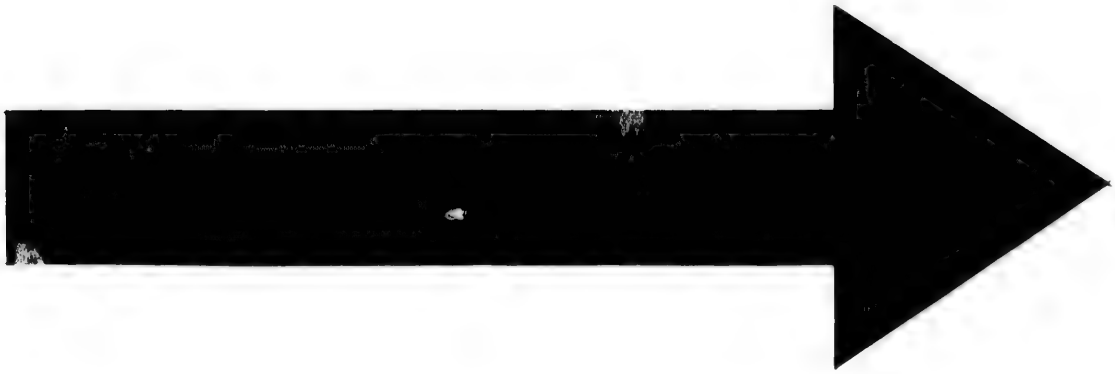

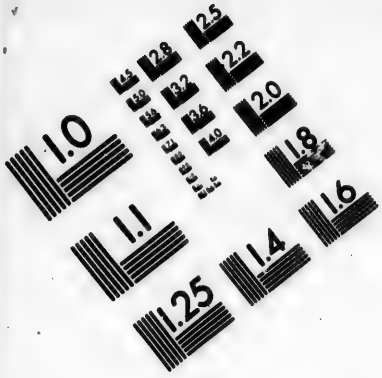
1.0
1.1
1.25
1.4
1.6
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
5.0
5.6
6.3
7.1
8.0
9.0
10.0
11.0
12.5
14.0
16.0
18.0
20.0
22.0
25.0
28.0
32.0
36.0
40.0
45.0
50.0
56.0
63.0
71.0
80.0
90.0
100.0
112.0
125.0
140.0
160.0
180.0
200.0
224.0
250.0
280.0
320.0
360.0
400.0
450.0
500.0
560.0
630.0
710.0
800.0
900.0
1000.0
1120.0
1250.0
1400.0
1600.0
1800.0
2000.0
2240.0
2500.0
2800.0
3200.0
3600.0
4000.0
4500.0
5000.0
5600.0
6300.0
7100.0
8000.0
9000.0
10000.0
11200.0
12500.0
14000.0
16000.0
18000.0
20000.0
22400.0
25000.0
28000.0
32000.0
36000.0
40000.0
45000.0
50000.0
56000.0
63000.0
71000.0
80000.0
90000.0
100000.0
112000.0
125000.0
140000.0
160000.0
180000.0
200000.0
224000.0
250000.0
280000.0
320000.0
360000.0
400000.0
450000.0
500000.0
560000.0
630000.0
710000.0
800000.0
900000.0
1000000.0
1120000.0
1250000.0
1400000.0
1600000.0
1800000.0
2000000.0
2240000.0
2500000.0
2800000.0
3200000.0
3600000.0
4000000.0
4500000.0
5000000.0
5600000.0
6300000.0
7100000.0
8000000.0
9000000.0
10000000.0
11200000.0
12500000.0
14000000.0
16000000.0
18000000.0
20000000.0
22400000.0
25000000.0
28000000.0
32000000.0
36000000.0
40000000.0
45000000.0
50000000.0
56000000.0
63000000.0
71000000.0
80000000.0
90000000.0
100000000.0
112000000.0
125000000.0
140000000.0
160000000.0
180000000.0
200000000.0
224000000.0
250000000.0
280000000.0
320000000.0
360000000.0
400000000.0
450000000.0
500000000.0
560000000.0
630000000.0
710000000.0
800000000.0
900000000.0
1000000000.0
1120000000.0
1250000000.0
1400000000.0
1600000000.0
1800000000.0
2000000000.0
2240000000.0
2500000000.0
2800000000.0
3200000000.0
3600000000.0
4000000000.0
4500000000.0
5000000000.0
5600000000.0
6300000000.0
7100000000.0
8000000000.0
9000000000.0
10000000000.0
11200000000.0
12500000000.0
14000000000.0
16000000000.0
18000000000.0
20000000000.0
22400000000.0
25000000000.0
28000000000.0
32000000000.0
36000000000.0
40000000000.0
45000000000.0
50000000000.0
56000000000.0
63000000000.0
71000000000.0
80000000000.0
90000000000.0
100000000000.0
112000000000.0
125000000000.0
140000000000.0
160000000000.0
180000000000.0
200000000000.0
224000000000.0
250000000000.0
280000000000.0
320000000000.0
360000000000.0
400000000000.0
450000000000.0
500000000000.0
560000000000.0
630000000000.0
710000000000.0
800000000000.0
900000000000.0
1000000000000.0
1120000000000.0
1250000000000.0
1400000000000.0
1600000000000.0
1800000000000.0
2000000000000.0
2240000000000.0
2500000000000.0
2800000000000.0
3200000000000.0
3600000000000.0
4000000000000.0
4500000000000.0
5000000000000.0
5600000000000.0
6300000000000.0
7100000000000.0
8000000000000.0
9000000000000.0
10000000000000.0
11200000000000.0
12500000000000.0
14000000000000.0
16000000000000.0
18000000000000.0
20000000000000.0
22400000000000.0
25000000000000.0
28000000000000.0
32000000000000.0
36000000000000.0
40000000000000.0
45000000000000.0
50000000000000.0
56000000000000.0
63000000000000.0
71000000000000.0
80000000000000.0
90000000000000.0
100000000000000.0
112000000000000.0
125000000000000.0
140000000000000.0
160000000000000.0
180000000000000.0
200000000000000.0
224000000000000.0
250000000000000.0
280000000000000.0
320000000000000.0
360000000000000.0
400000000000000.0
450000000000000.0
500000000000000.0
560000000000000.0
630000000000000.0
710000000000000.0
800000000000000.0
900000000000000.0
1000000000000000.0
1120000000000000.0
1250000000000000.0
1400000000000000.0
1600000000000000.0
1800000000000000.0
2000000000000000.0
2240000000000000.0
2500000000000000.0
2800000000000000.0
3200000000000000.0
3600000000000000.0
4000000000000000.0
4500000000000000.0
5000000000000000.0
5600000000000000.0
6300000000000000.0
7100000000000000.0
8000000000000000.0
9000000000000000.0
10000000000000000.0
11200000000000000.0
12500000000000000.0
14000000000000000.0
16000000000000000.0
18000000000000000.0
20000000000000000.0
22400000000000000.0
25000000000000000.0
28000000000000000.0
32000000000000000.0
36000000000000000.0
40000000000000000.0
45000000000000000.0
50000000000000000.0
56000000000000000.0
63000000000000000.0
71000000000000000.0
80000000000000000.0
90000000000000000.0
100000000000000000.0
112000000000000000.0
125000000000000000.0
140000000000000000.0
160000000000000000.0
180000000000000000.0
200000000000000000.0
224000000000000000.0
250000000000000000.0
280000000000000000.0
320000000000000000.0
360000000000000000.0
400000000000000000.0
450000000000000000.0
500000000000000000.0
560000000000000000.0
630000000000000000.0
710000000000000000.0
800000000000000000.0
900000000000000000.0
1000000000000000000.0
1120000000000000000.0
1250000000000000000.0
1400000000000000000.0
1600000000000000000.0
1800000000000000000.0
2000000000000000000.0
2240000000000000000.0
2500000000000000000.0
2800000000000000000.0
3200000000000000000.0
3600000000000000000.0
4000000000000000000.0
4500000000000000000.0
5000000000000000000.0
5600000000000000000.0
6300000000000000000.0
7100000000000000000.0
8000000000000000000.0
9000000000000000000.0
10000000000000000000.0
11200000000000000000.0
12500000000000000000.0
14000000000000000000.0
16000000000000000000.0
18000000000000000000.0
20000000000000000000.0
22400000000000000000.0
25000000000000000000.0
28000000000000000000.0
32000000000000000000.0
36000000000000000000.0
40000000000000000000.0
45000000000000000000.0
50000000000000000000.0
56000000000000000000.0
63000000000000000000.0
71000000000000000000.0
80000000000000000000.0
90000000000000000000.0
100000000000000000000.0
112000000000000000000.0
125000000000000000000.0
140000000000000000000.0
160000000000000000000.0
180000000000000000000.0
200000000000000000000.0
224000000000000000000.0
250000000000000000000.0
280000000000000000000.0
320000000000000000000.0
360000000000000000000.0
400000000000000000000.0
450000000000000000000.0
500000000000000000000.0
560000000000000000000.0
630000000000000000000.0
710000000000000000000.0
800000000000000000000.0
900000000000000000000.0
1000000000000000000000.0
1120000000000000000000.0
1250000000000000000000.0
1400000000000000000000.0
1600000000000000000000.0
1800000000000000000000.0
2000000000000000000000.0
2240000000000000000000.0
2500000000000000000000.0
2800000000000000000000.0
3200000000000000000000.0
3600000000000000000000.0
4000000000000000000000.0
4500000000000000000000.0
5000000000000000000000.0
5600000000000000000000.0
6300000000000000000000.0
7100000000000000000000.0
8000000000000000000000.0
9000000000000000000000.0
10000000000000000000000.0
11200000000000000000000.0
12500000000000000000000.0
14000000000000000000000.0
16000000000000000000000.0
18000000000000000000000.0
20000000000000000000000.0
22400000000000000000000.0
25000000000000000000000.0
28000000000000000000000.0
32000000000000000000000.0
36000000000000000000000.0
40000000000000000000000.0
45000000000000000000000.0
50000000000000000000000.0
56000000000000000000000.0
63000000000000000000000.0
71000000000000000000000.0
80000000000000000000000.0
90000000000000000000000.0
100000000000000000000000.0
112000000000000000000000.0
125000000000000000000000.0
140000000000000000000000.0
160000000000000000000000.0
180000000000000000000000.0
200000000000000000000000.0
224000000000000000000000.0
250000000000000000000000.0
280000000000000000000000.0
320000000000000000000000.0
360000000000000000000000.0
400000000000000000000000.0
450000000000000000000000.0
500000000000000000000000.0
560000000000000000000000.0
630000000000000000000000.0
710000000000000000000000.0
800000000000000000000000.0
900000000000000000000000.0
1000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000.0
1250000000000000000000000.0
1400000000000000000000000.0
1600000000000000000000000.0
1800000000000000000000000.0
2000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000.0
2500000000000000000000000.0
2800000000000000000000000.0
3200000000000000000000000.0
3600000000000000000000000.0
4000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000.0
5000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000.0
6300000000000000000000000.0
7100000000000000000000000.0
8000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000.0
12500000000000000000000000.0
14000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000.0
25000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1120000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2240000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
11200000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
22400000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
112000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
224000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.0
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000.

2.8
3.2
2.5
2.2
2.0
1.8
1.1
1.0

in enige weinige dagen, of misschien in eenen enkelen nacht eene laag ijs vormen, die niet gemaklijk zal opbreeken. Dus zal 'er een grondslag gelegd zijn, waarop het, door het vallen van sneeuw, tot alle dikten kan ophoopen, zonder dat het in het geheel noodzaaklijk zij dat het zee-water bevrieze. Het kan op deeze wijze zijn dat deeze groote laage ijs-velden, die wij in de lente vinden, gevormd worden, en die, opgebrooken zijnde, door de stroomen noordwaarts gevoerd worden; want, volgens alle waarneemingen, die ik in staat geweest ben te doen, loopen de stroomen overal op de hooge breedten, naar het Noorden of naar het N. O. of N. W.; maar wij hebben zeer zelden bevonden dat zij sterk waren.

Zoo dit onvolkoomen verslag van de formeering van deeze buitengemeene drijvende ijs-eilanden, dat geheel naar mijne eigen waarneemingen geschreven is, niet enige nuttige wenken aan eene bekwaamer pen geeft; zal het egter enig denkbeeld mededeelen van de landen, daar zij gevormd worden; landen, door de natuur tot eene eeuwige koude gedoemd, gedoemd om nimmer de warmte der zonne-straalen te gevoelen, en welker afgrijslijk en woest voorkoomen ik met geene woorden kan uitdrukken. Zoodanig zijn de landen, die wij ontdekt hebben; wat kunnen wij dan verwagten dat die zijn, die nog verder zuidwaarts liggen? Want wij mogen met reden onderstellen

dat

dat wij de beste gezien hebben, als meest noordwaarts liggende. Zoo iemand kloekmoedigheid en ſtandvastigheid genoeg heeft om deeze zaak op te helderen, door verder te gaan dan ik geweest ben, zal ik hem de eer van de ontdekking niet benijden; maar ik durf ronduit zeggen dat de waereld 'er geen voordeel uit zal trekken.

Ik had nu enige gedagten om nog eens de plaats te bezoeken daar de Franſche ontdekking gezegd wordt te liggen. Maar in aanmerking neemende dat, zoo zij indedaad deeze ontdekking gedaan hadden, 'er zoo volkoomen aan het doel beantwoord was als of ik die zelf gedaan hadde. Wij weeten dat het ſlechts een eiland kan zijn, en, als wij mogen oordeelen naar den graad van koude, die wij op die breedte ondervonden, kan het niet vrugtbaar zijn. Dit zou mij daarenboven twee maanden langer in zee gehouden hebben, en op eene ſtormachtige breedte, terwijl wij niet in ſtaat waren daar tegens te kampen. Onze zeilen en ons wand waren zoo afgeſleten, dat 'er elk uur iets brak, en wij hadden niets meer overig om het te herſtellen of te vervangen. Ons proviand was bedorven en gaf dus weinig voedzel, en wij waren langen tijd zonder enige ververſchingen geweest. Mijn volk was, wel is waar, nog gezond, en zou vrolijk en gewillig overal gegaan hebben daar ik goed vond het te brengen; maar ik vreesde dat de ſcheurbuik hen zoude aantasten,

op eenen tijd dat wij niets meer hadden om dien te verdrijven. Ik moet verder zeggen dat het wreed van mij geweest zoude zijn de vermoeienisſen en ongemakken, aan welke het volk onophoudlijk was blootgeſteld, langer te doen duuren dan volſtrekt noodzaaklijk was. Deszelfs gedrag, geduurende den gantſchen togt, verdiende alle toegeevendheid, die ik in mijne macht had hun te verleenen. Door het gedrag der officieren aangemoedigd, toonden zij zig in ſtaat om alle moeielijkheden en gevaaren, die hun ontmoeteden, te boven te koomen, en beſchouwden die nimmer als verzwaard door onze ſcheiding van onzen reisgezel *de Avontuur*.

Alle deeze overweegingen noopten mij mijn ontwerp, van naar de Franſche ontdekkingen te zoeken, ter zijde te zetten en naar de *Kaap de Goede Hoop* te ſtevenen, met voorneemen egter van naar de eilanden van *Denia* en *Marſeveen* te zien, die, op Doctor HALLEYS kaart van de afwijking, op 41½° Zuider Breedte en op omtrent 4° Wester Lengte ten Oosten van den meridiaan van de *Kaap de Goede Hoop* geplaatst worden. Met dit inzigt ſtuurde ik N. O. met eene ſterke [illegible]te uit het N. W. en dik weder, en den vijf [illegible]twintigſten, op den middag, zagen wij het laatst ijs-eiland, zijnde toen op 52° 52′ Zuider Breedte en op 26° 31′ Ooster Lengte.

Den eerſten Maart, den wind verſlappende en naar

naar het Zuiden draaiende, ſtuurden wij West, om verder van de koers van BOUVET te geraaken, die maar enige graaden ten Oosten van ons was, zijnde op deezen tijd op 48° 44′ Zuider Breedte en op 33° 26′ Ooster Lengte, daar wij de afwijking van het kompas 23° 26′ West bevonden. Het is enigzints aanmerklijk dat het weder, geduurende den tijd dat wij noordlijke winden hadden, die verſcheiden dagen regelmaatig aanhielden, altoos dik en betrokken was, doch zoo dra de wind ten Zuiden van het Westen kwam, helderde het op en was fraai en aangenaam. De barometer begon, verſcheiden dagen voor deeze verandering voorviel, te rijzen, doch of zulks daardoor verborzaakt wierde, dan wel doordien wij meer noordwaarts kwamen, kunnen wij niet bepaalen.

De wind bleef niet lang in het Zuiden voor hij door het N. O. naar het N. W. liep, fris en bij vlaagen waaiende, als te vooren van regen en dik mistig weder verzeld. Wij hadden, in den agtermiddag van den derden, enige tusſchenpoozen van helder weder, wanneer wij de afwijking 22° 26′ West bevonden, terwijl wij op deezen tijd op 45° 8′ Zuider Breedte en op 30° 50′ Ooster Lengte waren. De volgende nacht was zeer ſtormachtig; de wind woei uit het Z. W. en met zeer hevige rukwinden. Bij korte tusſchenpoozen tusſchen de vlaagen verzwakte de wind bijna tot eene kalmte, en dan verhefte hij weder met zulk eene

woede, dat noch onze zeilen, noch ons wand het konden wederſtaan, terwijl verſcheiden van onze zeilen ſcheurden en wij een midden ſtag-zeil geheel verlooren. Des anderendaags 's morgens gong de wind leggen, en wij herſtelden de ſchade, die wij gekregen hadden, zoo goed wij konden.

Den agtſten, op 41° 30′ Zuider Breedte en op 26° 51′ Ooster Lengte zijnde, rees de kwik in den thermometer tot een en zestig graaden, en wij vonden het nodig ligter klederen aantetrekken. Naardien de wind onveranderlijk tusſchen N. W. en W. bleef ſtaan, deeden wij ons uiterſte best om westwaarts te koomen, door te wenden zoo dra hij maar enigzints in ons voordeel draaide; doch alzoo wij eene hooge zee tegens hadden, waren onze gangen wat onvoordeelig. Wij zagen dagelijks albatrosſen, onweêrsvogelen en andere zee-vogelen; maar geen het minst teken van land.

Op den elfden, op 40° 40′ Zuider Breedte en op 23° 47′ Ooster Lengte, was de afwijking van het kompas 20° 48′ West. Omtrent den middag van denzelfden dag liep de wind eensklaps van N. W. tot Z. W., en deed de kwik in den thermometer even plotsling van twee en zestig tot twee en vijftig graaden vallen; zoodanig was de verſchillende ſtaat van de lucht tusſchen eenen noordlijken en zuidlijken wind. Den volgenden dag,

dag, verſcheiden uuren ſtilte hebbende, zetteden wij eene ſloep uit en ſchooten enige albatrosſen en onweêrsvogelen, die ons thans zeer aangenaam waren. Wij waren nu omtrent op de hoogte daar de eilanden, die wij zogten, gezegd worden te liggen; wij zagen egter niets dat ons de geringſte hoop konde geeven van dezelve te zullen vinden.

De ſtilte hield aan tot den volgenden morgen ten vijf uuren, wanneer zij gevolgd wierd van een koeltjen uit het W. ten Z., met welk wij N. N. W. ſtevenden, en, op den middag, namen wij hoogte op 38° 51′ Zuider Breedte. Dit was meer dan dertig Engelſche mijlen meer noordwaarts dan ons log ons opgaf, en het uurwerk toonde dat wij ook oostwaarts gedreven waren. Zoo deeze verſchillen niet voortkwamen van eenen ſterken ſtroom, weet ik 'er geene reden van te geeven. Men heeft zeer ſterke ſtroomen gevonden op de Afrikaanſche kust tusſchen *Madagaskar* en de *Kaap de Goede Hoop;* maar nooit heb ik gehoord dat zij zig zoo verre van land uitſtrekken; ook is het niet waarſchijnlijk. Ik onderſtel eerder dat deeze ſtroom niets gemeens heeft met die aan de kust, en dat wij in den eenen of anderen ſtroom gekoomen waren, die noch voortduurende, noch regelmaatig is. Doch deeze zijn omſtandigheden, die veel tijds tot onderzoek vereischen, en die dus aan de nijverheid van toe-

koomende zee-vaarers moeten worden overgelaaten.

Wij waren thans twee graaden ten Noorden van de parallel, in welke de eilanden van *Denia* en *Marſeveen* gezegd worden te liggen. Wij hadden niets gezien, dat ons konde aanmoedigen om naar dezelve te blijven zoeken, en het zoude nog enigen tijd vereischt hebben om die te vinden of te bewijzen dat zij niet beſtaan. Ieder was onverduldig om de haven te bereiken en om goede redenen; want wij hadden zedert langen tijd niets gehad dan oude zouten kost, voor welke alle, die aan boord waren, de ſmaak verloren hadden. Deeze redenen noopten mij den algemeenen wensch intevolgen en naar de *Kaap de Goede Hoop* te ſtuuren, terwijl wij nu op 38° 38′ Zuider Breedte en op 23° 37′ Ooster Lengte waren.

Den volgenden dag was de Breedte, die wij op den middag waarnamen, ſlechts zeventien Engelſche mijlen ten Noorden van die, welke door het logboek wierd aangewezen, zoo dat wij uit den ſterkſten ſtroom waren geraakt, of hij opgehouden was.

Den vijftienden, op den middag, toonden de waargenoomen Breedte en het uurwerk dat wij eenen ſterken ſtroom gehad hadden, zuid-weſtwaarts loopende, en dus in eene tegenſtrijdige ſtrekking als die, welken wij enige van de voorige dagen hadden waargenoomen, gelijk gezegd is.

Den

Den zestienden zagen wij, met het aanlichten van den dageraat, twee zeilen in het N. W., westwaarts koers houdende, en waarvan de eene de Hollandsche vlag liet waaien. Ten tien uuren wendden wij en stuurden ook West, zijnde toen op 35° 9′ Zuider Breedte en op 22° 38′ Ooster Lengte.

Nu eischte ik, volgens mijnen lastbrief, den officieren en onder-officieren de log-boeken en dag-verhaalen, die zij gehouden hadden, af, die mij dan ook overgeleverd, en verzegeld wierden, om door de Admiraliteit nagezien te worden. Ik belastte hun en al het volk ook niet bekend te maaken waar wij geweest waren, tot zij daartoe van de Admiraliteit verlof bekoomen hadden. In den agtermiddag liep de wind West en groeide aan tot eene sterke koelte, die egter van korten duur was; want daags daaraan gong hij liggen, en, op den middag, liep de wind Z. O. Nu waren wij op 34° 49′ Zuider Breedte en op 22° Ooster Lengte, en vonden, toen wij peilden, zes en vijftig vademen water. In den avond zagen wij het land in het O. N. O. omtrent zes mijlen van ons, en in den voornacht was 'er een groot vuur of licht op hetzelve.

Den agttienden, met het aanbreeken van den dag, zagen wij het land weder in het N. N. W., zes of zeven mijlen van ons, en onze diepte was agt en veertig vademen. Ten negen uuren, wei-

nig of geen' wind hebbende, zetteden wij eene sloep uit en zonden die aan boord van een van de twee bovengemelde schepen, die wel twee mijlen van ons af waren; maar wij waren te onverduldig om nieuws te weeten om op deezen afstand te zien. Kort daarop kwam 'er een koeltjen uit het Westen op, met welk wij zuidwaarts stevenden, en kort daarop kreegen wij nog drie zeilen te loefwaart in het gezigt, een van welke de Engelsche vlag liet waaien.

Ten een uur, na den middag, kwam de sloep terug van het schip *de Bovenkerker-Polder*, kapitein CORNELIS BOSCH, een Oost-Indisch schip, dat van Bengalen kwam. Kapitein BOSCH bood ons zeer beleefdlijk suiker, arak en alles wat hij konde missen, aan. Ons volk vernam van enige Engelsche matroozen, aan boord van dat schip, dat *de Avontuur*, twaalf maanden geleden, aan de *Kaap de Goede Hoop* was aangekoomen, en dat het volk van eene van haare sloepen door de Nieuw-Zeelanders vermoord en opgegeeten was, zoo dat het geval, waarvan wij in *Koningin Charlotta Kanaal* gehoord hadden, nu geen raadzel meer was.

Wij hadden ligte zugtjens of bijna stilte tot den volgenden morgen ten tien uuren, wanneer 'er een koeltjen uit het Westen oprees, en het Engelsch schip, dat te loefwaart van ons was, op ons afkwam. Het was de *Echte Brit*, kapitein BROAD-

LY,

LY, koomende uit China. Alzoo hij niet voorneemens was de kaap aantedoen, gaf ik hem eenen brief aan den Secretaris van de Admiraliteit mede.

Het naricht, dat wij omtrent *de Avontuur* gehoord hadden, wierd ons nu door dit ſchip beveſtigd. Wij kreegen ook van hetzelve een pak oude nieuws-papieren, die nieuw voor ons waren, en ons enige tijdkorting verſchaften; maar deeze waren nog de minſte gunſten, die wij van kapitein BROADLY ontvongen. Met eene edelmoedigheid, den bevelhebberen van de ſchepen der Oost-Indiſche Maatſchappij bijzonder eigen, zond hij ons verſche levensmiddelen, thee, en andere dingen, die ons zeer aangenaam waren, en van mij deeze openlijke dankbetuiging verdienen. In den agtermiddag ſcheidden wij van malkanderen. De *Echte Brit* koos de ruimte, en wij naderden het land, hebbende eene zeer friſſe koelte uit het Westen, die ons voor-top-zeil zoodanig ſcheurde, dat wij genoodzaakt waren een ander aanteſlaan. Ten zes uuren wendden wij op vier of vijf Engelſche mijlen van wal, en, naar onze giſſing, omtrent vijf of zes mijlen van *Kaap Aguilas*. Wij hielden af tot middernacht, wanneer de wind naar het Zuiden omliep en wij wendden, en langs de kust westwaarts ſtevenden. De wind draaide meer en meer in ons voordeel, en bleef eindelijk in het O. Z. O. ſtaan, waaiende, geduurende enige uuren, een volſlagen orkaan.

Zoo dra de ſtorm wat begon te verſlappen, maakten wij zeil, en loefden naar land. Den volgenden dag, op den middag, lag de *Tafelberg* over de *Kaap-Stad* negen of tien mijlen N. O. ten O. van ons. Door gebruik te maaken van deeze ſtrekking en afſtand, om de lengte, door het muurwerk aangewezen, op de *Kaap-Stad* over te brengen, bevonden wij dat het niet meer mis weest dan agttien minuuten lengte te verre oostwaarts. En indedaad, het verſchil, dat wij tuſſchen hetzelve en de waarneemingen op de maan gevonden hadden, zedert wij *Nieuw-Zeeland* verlaaten hadden, was zelden meer geweest dan eenen halven graad, en altoos naar denzelfden kant.

Den volgenden morgen, zijnde bij ons woensdag den twee en twintigſten, maar bij het volk alhier dingsdag den een en twintigſten, kwamen wij in de *Tafel-Baai* ten anker, daar wij verſcheiden Nederlandſche ſchepen, enige Franſche, en *de Ceres*, kapitein NEWTE, een Engelsch Oost-Indisch ſchip, koomende van China en regtſtreeks naar Engeland beſtemd, vonden liggen, met welk laatſte ik een afſchrift van mijn dag-register, enige kaarten en andere tekeningen aan de Admiraliteit afzond.

Voor wij nog tedeeg ten anker lagen, zond ik eenen officier aan den Gouverneur, om hem van onze aankomst te verwittigen en de nodige ſcheeps-behoeften en ververſchingen te verzoeken,

ken, die mij gereedlijk toegeſtaan wierden. Zoo dra de officier terug kwam, groeteden wij de bezetting met dertien ſchooten, die onmiddelijk met een gelijk getal beantwoord wierden.

Ik vernam nu dat *de Avontuur* op haare terugreis deeze plaats had aangedaan, en ik vond eenen brief van kapitein FURNEAUX, waarin hij mij het verlies van zijne ſloep en van tien van zijne beste manſchap in *Koningin Charlotta Kanaal* bekend maakte. De kapitein ſtelde mij naderhand, bij mijne aankomst in Engeland, een volledig verhaal van zijne reize en verrigtingen, zedert onze tweede en laatſte ſcheiding, ter hand, welk ik in het volgend Hoofdſtuk den leezer zal mededeelen.

AGT-

AGTSTE HOOFDSTUK.

Verhaal van Kapitein FURNEAUX *van zijne koers met* de Avontuur, *zedert zijne ſcheiding van* de Reſolutie *tot zijne aankomst in Engeland. Verſlag van den Luitenant* BURNEY, *van het vermoorden van het volk van de ſloep door de Nieuw-Zeelanders, in* Koningin Charlotta Kanaal.

Na eenen vaart van veertien dagen, van het eiland *Amſterdam*, kreegen wij de kust van *Nieuw-Zeeland* bij de *Tafel-Kaap* in het gezigt, en ſtevenden langs de kust, tot wij tot *Kaap Keerweêr* kwamen. De wind begon toen ſterk uit het Westen te waaien, met hevige rukwinden en regen, die veele van onze zeilen ſcheurden, en ons drie dagen van de kust joegen, in welken tijd wij van *de Reſolutie* ſcheidden, die wij zedert niet weder gezien hebben.

Den vierden November naderden wij wederom het land bij *Kaap Palliſer*, en wierden door een aantal inboorlingen in hunne kanos bezogt, welke eene groote hoeveelheid kreeften mede bragten, die wij voor Otahitisch doek en ſpijkers van hun kogten. Den volgenden dag woei het ſterk uit het W. N. W., dat ons weder van de kust dreef

dreef en ons noodzaakte twee dagen bij te leggen, geduurende welken tijd het eene aanhoudende vlaag woei, met zwaare ſneeuw met regen verzeld. Ons dek was zeer lek, onze bedden en beddengoed nat, en verſcheiden van ons volk klaagden van verkouwdheden, zoo dat wij begonnen te wanhoopen immer in *Koningin Charlotta Kanaal* te zullen geraaken, of *de Reſolutie* te zullen wedervinden.

Den zesden, ten Noorden van de kaap zijnde en den wind Z. W. hebbende, die ſterk woei, zeilden wij ruimſchoots, om in de eene of andere baai te koomen, om water en hout inteneemen, aan welke beiden artijkelen wij gebrek hadden, zijnde reeds enige dagen lang op een rantſoen van een vierde pint water geweest, terwijl wij met dat klein rantſoen niet verder dan zes of zeven dagen konden koomen. Wij ankerden den negenden in *Tolaga-Baai* op 38° 21′ Zuider Breedte en op 178° 37′ Ooster Lengte. Men ligt 'er goed als de wind westlijk is, en men peilt 'er eene regelmaatige diepte van elf tot vijf vademen, met dikken modder-grond dwarsch over de baai, omtrent twee Engelſche mijlen. Zij ligt open van N. N. O. tot O. Z. O.; ik moet aanmerken dat de oostlijke winden op deeze kust zelden ſterk waaien, maar als zij zulks doen, werpen zij 'er eene zwaare zee op, zoo dat, zoo 'er niet een groote inham ware en eene groote rivier, die zig

in

in den bodem van de baai ontlast, een ſchip het hier niet zoude kunnen houden. Hout en water kan men 'er met gemak krijgen, uitgezonderd als het ſterk uit het Oosten waait. De inboorlingen alhier zijn dezelfde als die in *Koningin Charlotta Kanaal*, maar talrijker en ſcheenen gezeten te zijn, hebbende regelmaatige velden van zoete aardappelen en andere zeer goede wortelen; zij hebben ook overvloed van visch en kreeften, die wij zeer goedkoop voor ſpijkers, glazen-koraalen en andere beuzelingen van hun kogten. In eene van hunne kanos zagen wij het hoofd eener vrouw in ſtatie liggen, met vederen en andere verſierzelen opgeſchikt. Het zag 'er uit als of het leefde, maar, bij nader onderzoek, bevonden wij dat het droog was, zijnde met deszelfs volkoomen trekken bewaard, en als eene gedagtenis van eene overledene nabeſtaande in wezen gehouden.

Omtrent tien vaten water en enig hout ingenoomen hebbende, zeilden wij den twaalfden naar *Koningin Charlotta Kanaal*. Naauwlijks waren wij de baai uit of het begon ſterk te waaien, regt op den wal aan, zoo dat wij noch over den eenen, noch over den anderen boeg van den wal konden zeilen; dit noodzaakte ons het weder voor den wind naar de baai te wenden, daar wij den volgenden morgen ten anker kwamen, en eene zeer harde wind-vlaag uit het O. ten Z. uitſtonden, die

die eene zwaare zee inwierp. Nu begonnen wij te vreezen dat wij *de Resolutie* nooit zouden wedervinden, naardien wij reden hadden om te denken dat zij in *Koningin Charlotta Kanaal* en gereed was om in zee te loopen. Wij bevonden weldra dat het zeer moeielijk was water in te neemen, omdat de golf zoo sterk in de baai sloeg; eindelijk waren wij egter in staat om aan land te koomen en hout en water in te neemen.

Terwijl wij hier waren, herstelden wij ons wand, dat zeer beschadigd was door den aanhoudenden harden wind, dien wij gehad hadden zedert wij op de kust gekoomen waren. Wij haalden de boomen in, en het schip zoo ligt als mogelijk gemaakt hebbende, gongen wij den zestienden weder onder zeil. Wij kreegen verscheiden wind-vlaagen aan den mond van de Straat, en wierden dan voorwaarts dan agterwaarts geslingerd tot den dertigsten, wanneer wij het geluk hadden eenen gunstigen wind te krijgen, met welken wij ons voordeel deeden, tot dat wij eindelijk behouden in de verlangde haven kwamen. Wij zagen niets van *de Resolutie* en begonnen aan haar behoud te twijfelen; maar aan wal gaande, vonden wij de plaats daar haare tenten gestaan hadden, en lazen op eenen ouden stomp van eenen boom in den tuin de woorden gesneden: *Zoek hier onder.* Wij gongen aldaar aan het graaven, en vonden eene flesch gekurkt en verzegeld, waar-

waarin een brief was van kapitein COOK, meldende zijne aankomst op den derden deezer en zijn vertrek op den vier en twintigſten, en dat hij voorneemens was enige dagen aan den mond van de Straat te beſteeden om naar ons te zoeken.

Wij begonnen aanſtonds het ſchip gereed te maaken om zoo ſpoedig mogelijk zee te kiezen; wij zetteden onze tenten op, zonden den kuiper aan land, om de water-vaten te kuipen en het hol te ontlaaden, om bij het biſcuit te koomen, dat in vaten was; doch dezelve openende, vonden wij eene groote hoeveelheid geheel bedorven, en het grootſte gedeelte zoo beſchadigd, dat wij genoodzaakt waren onzen koperen oven aan land optezetten, om het over te bakken, dat ons ongetwijfeld eenen aanmerklijken tijd ophield. Terwijl wij hier lagen, kwamen de inboorlingen bij ons aan boord gelijk te vooren, en voorzagen ons van viſch en dingen van hun eigen werk, die wij voor ſpijkers en andere beuzelingen van hun kogten, terwijl zij zeer vriendlijk ſcheenen, ſchoon zij twee maalen in het midden van den nacht aan de tenten kwamen om te ſteelen, doch zij wierden ontdekt voor zij iets konden magtig worden.

Den zeventienden December, alles op het ſchip herſteld, ons water en hout ingenoomen, en alles gereed gemaakt hebbende om in zee te loopen, zonden wij onzen grooten kotter met den Heer ROWE, eenen zee-kadet, en het volk van

de

de sloep, om voor het scheeps-volk wilde groenten te zoeken, met bevel om dienzelfden avond terug te koomen, alzoo ik voorneemens was des anderendaags 's morgens onder zeil te gaan. Doch de sloep dien avond niet terug koomende, noch den volgenden morgen, maakte zulks mij zeer ongerust over haar; ik zettede dan de groote sloep uit, en zond haar met den tweeden luitenant, den Heer BURNEY, en met het volk van de sloep en tien soldaaten bemand, uit om haar te gaan zoeken. Mijne bevelen aan den Heer BURNEY waren dat hij eerst tedeeg in de *Oost-Baai* zoude zien, en dan naar de *Gras-Bogt*, de plaats, werwaarts de Heer ROWE gezonden was, zoude vaaren, en, zoo hij daar niets van de sloep vernam, het kanaal verder op zoude vaaren, en weder langs den Wester-wal terug koomen. Alzoo de Heer ROWE een uur voor den afgesprooken tijd het schip verlaaten had, en in grooten haast, geloofde ik vast dat hij, uit nieuwsgierigheid, de *Oost-Baai* in zoude gevaaren zijn, alzoo niemand van ons schip daar ooit geweest was, of dat de sloep een ongeluk zoude bejegend zijn, hetzij door aftedrijven door nalaatigheid van den sloep-wagter, hetzij dat zij op de klippen ware geslagen. Dit was ook de gedagte van bijna ieder een, en in die onderstelling wierd de timmermans-maat in de groote sloep mede gezonden met enige bladen tin. Ik had geene de minste gedagten dat ons volk iets

kwaads van de inboorlingen bejegend ware, alzoo onze ſloepen dikwijls hooger op, en ſlegter voorzien geweest waren. Hoe zeer ik mij bedroog bleek maar al te ras; want de Heer BURNEY, denzelfden avond ten elf uuren terug gekoomen zijnde, bragt mij bericht van een ijslijk voorval, dat ik niet beter kan beſchrijven dan met zijne eigen woorden, die ik hier zal laaten volgen.

„ Den agttienden verlieten wij het ſchip en, „ een ligt koeltjen in ons voordeel hebbende, „ voeren wij weldra het *Lang-Eiland* om, en „ binnen de *Lange Punt*. Ik keek in alle bog- „ ten aan lij, terwijl wij voort voeren, overal „ wel rond ziende met eenen kijker, dien ik tot „ dat einde had mede genoomen. Ten half een „ uur hielden wij ſtil aan een ſtrand, aan de ſlin- „ ker-hand als men de *Oost-Baai* opvaart, om „ wat eeten te kooken, alzoo wij niet dan raauw „ vleesch mede genoomen hadden. Terwijl wij „ aan het kooken waren, zag ik eenen Indiaan „ aan de over-zijde langs het ſtrand loopende „ naar het diepſt van de baai. Ons vleesch ge- „ kookt hebbende, begaven wij ons in de ſloep, „ ſtaken af, en kwamen in korten tijd in het „ diepſt van de baai, daar wij een Indiaansch ge- „ hucht vonden.

„ Toen wij naderden, kwamen enige der In- „ diaanen naar beneden op de klippen, en weak-

„ ten

„ ten ons dat wij henen zouden gaan, maar zien-
„ de dat wij daar niet aan voldeeden, veranderden zij van taal. Wij vonden hier zes groote
„ kanos op ſtrand gehaald, de meeſte dubbele,
„ en veel volk, ſchoon niet zoo veel als men verwagt zoude hebben naar het getal der huizen
„ en de grootte van de kanos. Het ſloep-volk
„ bij de ſloep laatende om die te bewaaren, ſtapte ik aan land met de ſoldaaten, beſtaande uit
„ den korporaal en vijf mannen, en doorzogt verſcheiden hunner huizen, maar vond niets, dat
„ mij enigen agterdogt konde geeven. Daar liepen drie of vier betreeden voet-paden de bosſchen in, daar nog veele huizen ſtonden; dan,
„ alzoo het volk zig vriendlijk bleef gedraagen,
„ achtede ik het onnodig verder te zoeken. Weder op het ſtrand koomende, had een van de
„ Indiaanen eenen bundel van *hepatoos* of lange
„ ſpeeren gebragt, maar, toen hij zag dat ik hem
„ zeer ernſtig aankeek, legde hij die op den
„ grond, en wandelde heen en weder, als of hij
„ 't er verder geen acht op ſloeg. Naardien ſommige van het volk bevreesd ſcheenen, gaf ik
„ eenen een ſpiegeltjen en eenen anderen eenen
„ ſpijker. Van deeze plaats liep de baai, zoo
„ na ik gisſen kon, eene goede Engelſche mijl
„ N. N. W.; daar zij aan een lang zandig ſtrand
„ eindigde. Ik keek overal rond met den kijker,
„ maar zag noch ſloep, noch kano, noch teke-

„ nen van inboorlingen. Ik hield mij dan te vre-
„ den met enige ſnaphaan-ſchooten te laaten doen,
„ dat ik ook in alle de bogten, terwijl ik hier
„ naar toe was gevaaren, gedaan had.

„ Nu hield ik het digt langs den oost-kant he-
„ nen, en kwam aan een ander gehucht, daar de
„ Indiaanen ons aan land nodigden. Ik vroeg hen
„ naar de ſloep, maar zij gaven voor 'er niets van
„ te weeten. Zij ſcheenen zeer vriendlijk en ver-
„ kogten ons enigen visch. Wij verlieten binnen
„ het uur deeze plaats; in eene kleine bogt, digt
„ bij de *Gras-Bogt*, zagen wij eene zeer groote
„ dubbele kano, die zoo eerst op ſtrand was ge-
„ haald, met twee mannen en eenen hond. De
„ mannen, ons ziende, verlieten de kano en lie-
„ pen in de bosſchen. Dit gaf mij reden om te
„ vermoeden dat ik hier tijding van den kotter
„ zoude verneemen. Wij gongen aan land en
„ doorzogten de kano, waarin wij een van de
„ poorten van den kotter vonden, en enige ſchoe-
„ nen, een van welke herkend wierd voor de
„ ſchoen van den Heer WOODHOUSE, eenen
„ van onze zee-kadetten. Iemand van ons volk
„ bragt mij op dat zelfde tijdſtip een ſtuk vleesch,
„ dat hij voor een ſtuk van het zoute vleesch van
„ het volk van den kotter aanzag. Hetzelve be-
„ ziende en ruikende, bevond ik dat het verſch
„ was. De Heer FANNIN, de ſtuurman, die
„ bij mij was, dagt dat het honden-vleesch wa-

„ re,

„ re, en ik was van dezelfde gedagte, want ik
„ twijfelde nog dat zij menschen-eeters waren,
„ waarvan wij egter door de ijslijkſte en onwe-
„ derſpreeklijkſte bewijzen overtuigd wierden.

„ Daar lagen omtrent twintig manden op het
„ ſtrand, die toegebonden waren; wij ſneeden
„ dezelve open. Enige waren vol gebraaden
„ vleesch en andere vol varen-wortel, die hun
„ voor brood dient. Verder zoekende, vonden
„ wij nog meerdere ſchoenen, en eene hand, die
„ wij onmiddelijk herkenden voor de hand van
„ THOMAS HILL, een van ons volk van de bak,
„ naardien zij met T. H. getekend was door mid-
„ del van een Otahitisch priktuig. Ik gong met
„ enige van het volk een eindjen het bosch in,
„ maar zag niets meer. Weder naar het ſtrand koo-
„ mende, vonden wij eene ronde plek van omtrent
„ vier voeten middellijn, met verſche aarde be-
„ dekt, daar iets begraaven was. Geene ſpade bij
„ ons hebbende, begonnen wij met eenen harts-
„ vanger te graaven, en ondertusſchen ſtootede ik
„ de kano in het water, met voorneemen van die
„ te vernielen, maar over den naaſten berg eenen
„ zwaaren rook ziende opgaan, deed ik al het
„ volk in de ſloep koomen, en maakte allen haast
„ om 'er voor zonne-ondergang te wezen.

„ Voor de volgende baai, de *Gras-Bogt*,
„ koomende, zagen wij vier kanos, eene enkele
„ en drie dubbele, en zeer veel volk op het

„ ſtrand, dat, op onze nadering, naar een berg-
„ jen week, binnen een ſchips lengte van den
„ water-kant, daar het tegens ons ſtond te ſpree-
„ ken. Op den top van de hoogten, agter de
„ boſſchen, was een groot vuur, van waar den
„ geheelen weg langs, den berg af, een gedrang
„ was gelijk eene kermis. Toen wij de bogt in-
„ voeren, liet ik een musket afſchieten op eene
„ van de kanos, alzoo ik vermoeden had dat zij
„ vol volk ware, dat op den bodem van dezelve
„ neder lag, want zij waren alle driftig, maar
„ daar was niemand in. De Wilden op het heu-
„ veltjen bleeven ons nog toeroepen, en ons te-
„ kenen doen dat wij aan land zouden koomen.
„ Zoo dra wij egter digt bij gekoomen waren,
„ vuurden wij alle. De eerſte afvuuring ſcheen
„ hen niet veel aan te doen, maar, bij de twee-
„ de, begonnen zij zoo ſpoedig zij konden weg
„ te klauteren, ſommige huilende. Wij blee-
„ ven vuuren zoo lang wij maar eene ſcheme-
„ ring van eenen van hun door de ſtruiken za-
„ gen. Onder de Indiaanen waren twee zeer
„ kloeke mannen, die geen ſchijn deeden van te
„ wijken, voor zij zig door de hunne verlaaten
„ zagen, en toen ſtapten zij met veel bedaardheid
„ langzaam weg, terwijl hunne fierheid hen niet
„ toeliet te loopen. Een hunner egter viel ne-
„ der en bleef liggen, of kroop weg op handen
„ en voeten. De ander geraakte vrij zonder dat

„ hij

„ hij ſcheen geraakt te zijn. Toen landde ik met
„ de zee-ſoldaaten, en de Heer FANNIN bleef
„ bij de ſloep om die te bewaaren.

„ Op het ſtrand lagen twee boſſen celerij, die
„ geplukt was om den kotter te laaden. Daar
„ ſtond eene gebrooken roei-ſpaan regt op in
„ den grond geſtooken, aan welke de inboorlin-
„ gen hunne kanos hadden vast gemaakt, een be-
„ wijs dat de aanval hier geſchied was. Toen
„ zogt ik overal agter het ſtrand, om te zien of de
„ kotter ook daar ware. Wij vonden geene ſloep,
„ maar, in plaats van haar, zulk een ſchriklijk
„ toneel van moord en barbaarschheid, dat ik 'er
„ nooit dan met afgrijzen van kan ſpreeken, of
„ zelfs maar aan denken; want de hoofden, har-
„ ten en longen van verſcheiden van ons volk zag
„ men op het ſtrand verſpreid liggen, en een wei-
„ nig verder knaauwden de honden aan hunne in-
„ gewanden.

„ Terwijl wij als verſtomd op de plaats ſtaan
„ bleeven, riep de Heer FANNIN ons toe dat
„ hij de Wilden in het bosch hoorde bijeentrek-
„ ken, waarop ik weder naar de ſloep keerde,
„ en, die naast de kanoos haalende, vernielden
„ wij drie van dezelve. Terwijl dit geſchiedde,
„ verdween het vuur op de kruin van den berg,
„ en wij hoorden de Indiaanen in de boſſchen he-
„ vig kijven, twistende, naar ik gis, of zij ons
„ zouden aanvallen, en hunne kanos tragten te

„ redden dan niet. Het wierd nu donker, ik ſtap-
„ te dan aan land, en keek nog eens agter het
„ ſtrand om te zien of de kotter in de ſtruiken
„ ware opgehaald; maar niets van denzelven vin-
„ dende, keerde ik terug en ſtak van land. Alle
„ onze macht zou naauwlijks genoegzaam geweest
„ zijn om den berg optegaan, en dit met de helft
„ te waagen (want de helft zou agter hebben
„ moeten blijven om de ſloep te bewaaren) zou
„ de dwaasſte roekeloosheid geweest zijn.

„ Toen wij aan het opperst gedeelte van het
„ kanaal kwamen, zagen wij een zeer groot vuur
„ omtrent drie of vier Engelſche mijlen hooger
„ op, een volkoomen eirond vormende, hetwelk
„ van den top van eenen berg tot bijna aan den
„ water-kant afliep, zijnde het midden in de
„ rondte gantsch door het vuur als door eene heg
„ ingeſloten. Ik raadpleegde den Heer PAN-
„ NIN, en wij waren beiden van gedagten dat
„ wij 'er geen ander voordeel uit konden verwag-
„ ten dan de ellendige voldoening van nog eni-
„ ge Wilden te dooden. Toen wij de *Gras-*
„ *Bogt* verlieten, hadden wij eene algemeene
„ losbranding gedaan naar de plaats, daar wij de
„ Indiaanen hoorden praaten, doch met het uit-
„ en inklimmen van de ſloepen waren onze ge-
„ weeren nat geworden, en vier ſnaphaanen ket-
„ ſten. Dat nog ſlimmer was, het begon te re-
„ genen, ons kruid en lood was meer dan de helft

„ ver-

„ verbruikt, en wij lieten op eene plaats zes
„ groote kanos agter ons. Met zoo veele nadee-
„ len achtte ik het niet der moeite waerdig ver-
„ der te gaan, daar niets te hoopen was dan
„ wraak.

„ Tusschen twee ronde eilanden, ten Zuiden
„ van *Oost-Baai*, koomende, meenden wij ie-
„ mand te hooren roepen; wij bleeven op onze
„ riemen leggen en luisterden, maar hoorden 'er
„ niet meer van; wij riepen verscheiden maalen,
„ maar te vergeefsch; de arme zielen waren ver-
„ re genoeg buiten het bereik van onze stem,
„ en, in waarheid, het geeft enigen troost te
„ denken dat zij, naar alle waarschijnlijkheid, al-
„ le op de plaats zullen gebleven zijn."

Dus verre het bericht van den Heer BURNEY, en, om het verhaal van deeze droevige gebeurtenis volledig te maaken, zal het niet onnodig zijn 'er bij te voegen dat het volk in den kotter bestond uit de Heeren ROWE en WOODHOUSE, FRANS MURPHEY, kwartier-meester, WILLEM FACEY, THOMAS HILL, MICHIEL BELL en EDUARD JONES, mannen van de bak, JAN CAVENAUGH en THOMAS MILTON van de agter-wagt, en JAKOB SEVILLY, des kapiteins knegt, in alle tien mannen, de meeste van onze beste matroozen, de kloekste en gezondste manschappen van het geheele schip. Het volk van den Heer BURNEY bragt twee handen aan boord,

eene van den Heer ROWE, kenbaar aan een lidteken, de andere van THOMAS HILL, gelijk reeds gezegd is, en het hoofd van des kapiteins knegt. Deeze alle, met nog meer van hun overſchot, wierden in eene hangmat genaaid en over boord geworpen, met ballast om dezelve te doen zinken. Van hunne wapenen en klederen wierd niets weder gevonden, dan een gedeelte van een' langen broek, een rok en zes ſchoenen, waar onder geen een paar was.

Ik geloof niet dat dit een voorbedagt werk van deeze Wilden ware, want in den morgen, toen de Heer ROWE het ſchip verliet, ontmoetede hij twee kanos, die afkwamen, en den geheelen voormiddag in *Schips-Bogt* doorbragten. Misſchien is het ontſtaan uit enig geſchil, dat op de plaats beſlegt wierd, of misſchien heeft de ſchoone gelegenheid hen in verzoeking gebragt, terwijl ons volk zoo onvoorzigtig was en zig al te veilig waande. Eene andere omſtandigheid, welke de Nieuw-Zeelanders aanmoedigde, was dat zij wisten dat de ſnaphaanen niet onfeilbaar waren, dat zij ſomtijds misten, en dat zij, afgeſchoten zijnde, weder gelaaden moeſten worden, eer men die weder konde gebruiken, welken tusſchentijd zij tot hun voordeel zullen waargenoomen hebben. Na hunne overwinning was 'er, denk ik, eene algemeene zaamenkomst aan de oost-zijde van het kanaal. De Indiaanen van *Kormorans-*

Bogt

Bogt waren 'er ook; dit zagen wij aan eenen haan, die in eene van de kanos was, en aan eene lange enkele kano, welke ons volk vier dagen te vooren in *Kormorans-Bogt* gezien had, daar het met den Heer ROWE in den kotter geweest was.

Wij wierden tot vier dagen na dit droevig voorval door tegenwinden in het kanaal opgehouden, geduurende welken tijd wij geenen der inboorlingen te zien kwamen. Het was zeer aanmerklijk dat ik verſcheiden reizen met kapitein COOK dezelfde bogt opgevaaren was, en nooit het minſte teken van enigen inboorling gezien had, behalven enige verlaaten gehuchten, die in verſcheiden jaaren niet bewoond ſcheenen geweest te zijn, en egter oordeelde de Heer BURNEY, toen hij de bogt invoer, dat 'er niet minder dan vijftien honderd of twee duizend menſchen konden wezen. Ik twijfel niet of zij zouden, zoo zij van zijne komst waren verwittigd geweest, hem aangevallen hebben. Om deeze reden achtte ik het onvoorzigtig weder eene ſloep optezenden, alzoo wij overtuigd waren dat 'er geene de minſte waarſchijnlijkheid was dat nog iemand van ons volk in het leven ware.

Den drie en twintigſten ligteden wij het anker, gongen onder zeil, liepen het kanaal uit en ſtuurden oostwaarts om de Straat uit te koomen, dat ons denzelfden avond gelukte, maar wij wierden twee of drie dagen lang door tegenwinden opgehou-

houden voor wij van de kust konden geraaken. Toen ſtevenden wij Z. Z. O. tot wij op de Zuider Breedte van zes en vijftig graaden kwamen, zonder dat ons iets aanmerklijks bejegende, hebbende eene zwaare zee uit het Zuiden. De wind begon nu ſterk uit het Z. W. te waaien en het weder zeer koud te worden, en, alzoo het ſchip laag en diep gelaaden was, brak de zee 'er aanhoudend over, dat ons altoos nat hield, en, door het ſterk werken van het ſchip, waren weinige droog op hun bed of op het dek, geene beſchutting hebbende om de zee van zig af te houden.

De vogelen waren de eenigſte medgezellen, die wij in deezen wijden Oceaan hadden, uitgezonderd dat wij nu en dan eenen walvisch of bruinvisch zagen, en ſomtijds een of twee zee-honden en enige pinguins. Op 58° Zuider Breedte en 213° Ooster Lengte (of, volgens de rekening van COOK, 147° Wester Lengte) ontmoeteden wij enig ijs, en wij zagen dagelijks meer of minder, terwijl wij nu oostwaarts ſtuurden. Wij vonden eenen zeer ſterken ſtroom oostwaarts loopende, want toen wij over *Kaap Hoorn* waren, op de Zuider Breedte van een en zestig graaden, was het ſchip, volgens onze rekening, agt graaden vooruit. Wij beſteedden zeer weinig meer dan eene maand van *Kaap Palliſer* in *Nieuw-Zeeland* tot *Kaap Hoorn*, dat honderd een en twintig graaden lengte is, en hadden aanhoudende west-

westlijke winden van het Z. W. tot het N. W. met eene hooge zee, die 'er op volgde.

Enige vaten met erweten en meel, die op de koolen geſtouwd waren, openende, vonden wij dezelve zeer beſchadigd en oneetbaar, waarom wij het raadzaamst oordeelden naar de *Kaap de Goede Hoop* te ſtevenen, maar eerst in de Lengte en Breedte van *Beſnijdenis-Kaap* te koomen. Toen wij ten Oosten van *Kaap Hoorn* waren, vonden wij dat de winden niet zoo ſterk uit het Westen woeien als gewoonlijk, maar meer uit het Noorden kwamen, dat ons dik mistig weder bragt, zoo dat wij verſcheiden dagen agter elkanderen niet in ſtaat waren eene enkele waarneeming te doen, of iets van de zon te zien. Dit weder duurde meer dan eene maand, zijnde wij toen onder eene groote menigte ijs-eilanden, dat ons aanhoudend op den uitkijk hield, uit vrees van 'er op te zullen vervallen, en, naardien wij nu alleen waren, maakte ons dit nog te oplettender. Ons volk begon nu te klaagen over verkouwdheden en pijn in de leden, dat mij noodzaakte noordwaarts te loeven tot de Zuider Breedte van vier en vijftig graaden; maar wij bleeven nog hetzelfde weder houden, ſchoon wij meermaalen gelegenheid bekwamen om hoogte te neemen.

In de bovengemelde Breedte gekoomen zijnde, ſtuurde ik oostwaarts, om, ware het mogelijk, het land te vinden, door BOUVET aangetekend.

Naar

Naar maate wij oostwaarts vorderden, wierden de ijs-eilanden talrijker en gevaarlijker, alzoo zij veel kleiner waren dan gewoonlijk, en de nachten donker begonnen te worden.

Den derden Maart, op 54° 4′ Zuider Breedte en op 13° Ooster Lengte zijnde, de Breedte van BOUVETS ontdekt land, en eene halve graad ten Oosten van hetzelve, en geene de minste tekenen van land bespeurende, nu of zedert wij in deeze parallel geweest waren, gaf ik het zoeken naar hetzelve op, en stevende noordwaarts. Alzoo onze laatste koers zuidwaarts weinige graaden van BOUVETS ontdekt land, en in de Lengte, op welke men het plaatst, geweest was, en omtrent drie of vier graaden ten Zuiden van hetzelve, moet het, zoo 'er daar omtrent land ligt, slechts een zeer klein eiland zijn. Maar ik geloof dat het niet dan ijs geweest is, alzoo wij, bij ons eerste vertrek, ook verscheiden reizen gedagt hadden land te zien, maar het bleek naderhand dat het hooge ijs-eilanden, aan het eind van de groote ijs-velden, waren, en, alzoo het dik mistig weder was, toen de Heer BOUVET het ontmoetede, kan hij het gemaklijk voor ijs aangezien hebben.

Den zevenden, op 48° 30′ Zuider Breedte en op 14° 26′ Ooster Lengte zijnde, zagen wij twee groote ijs-eilanden.

Den zeventienden kreegen wij het land van de *Kaap*

Kaap de Goede Hoop in het gezigt, en den negentienden ankerden wij in de *Tafel-Baai*, daar wij den kommandeur EDUARD HUGHES vonden met de ſchepen *Salisbury* en het *Zeepaerd*. Ik groetede den kommandeur met dertien ſchooten, en kort daarop het kasteel met hetzelfde getal; de eerſte beantwoordde mij, als gewoonlijk, met twee ſchooten minder, en het laatſte met hetzelfde getal.

Den vier en twintigſten vertrok de kommandeur HUGHES met de *Salisbury* en het *Zeepaerd* naar de Oost-Indieën; maar ik bleef, om de ſchade aan mijn ſchip te herſtellen en mijn volk te ververſchen, tot den zestienden April, wanneer ik naar Engeland vertrok, daar ik den veertienden July daar aan volgenden te *Spithead* het anker liet vallen.

NE-

NEGENDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen aan de Kaap de Goede Hoop. *Ontdekkingen door de Franſchen gedaan. Vertrek van de* Kaap de Goede Hoop. *Aankomst te* St. Helena.

Thans zal ik mijn eigen dag-verhaal weder hervatten, dat het belangrijk verhaal van kapitein FURNEAUX mij heeft doen afbreeken.

Daags na mijne aankomst aan de *Kaap de Goede Hoop* voer ik naar land, en maakte mijne opwagting bij den Gouverneur den Baron VAN PLETTENBERG en andere voornaame officieren, die ons met de grootſte beleefdheid ontvongen en onthaalden, en alles, wat in hun vermogen was, aanwendden om ons verblijf aldaar aangenaam te maaken. Alzoo weinige volkeren beleefder jegens vreemdelingen zijn dan de Hollanders op deeze plaats in het algemeen, en 'er nergens in grooteren overvloed ververſchingen van allerleien aart te bekoomen zijn, genooten wij eene wezenlijke rust na de vermoeienisſen van zoo lang eenen togt.

De goede behandeling, welke de vreemdelingen aan de *Kaap de Goede Hoop* ontvangen, en de noodzaaklijkheid, van een weinig verſche lucht te

te ſcheppen hebben eene gewoonte ingevoerd, die nergens anders, zoo veel ik weet, zoo ſterk in gebruik is, namelijk, dat alle de officiers, die van het ſchip gemist kunnen worden, zig aan wal gaan onthouden. Wij volgden deeze gewoonte. Ik, de twee Heeren FORSTER en de Heer SPARRMAN namen onzen intrek bij den Heer BRANDT, die bij de Engelſchen wel bekend is door zijne verplichtende bereidvaerdigheid om hun dienst te doen. Mijne eerſte zorg, na onze aankomst, was versch gebakken brood, versch vleesch, groenten en wijn te koopen voor degeenen, die aan boord bleeven, en, dagelijks van deeze ververſchingen voorzien wordende, zoo lang wij hier lagen, wierden zij dra tot hunne voorige kragten herſteld. Wij hadden ſlechts drie mannen aan boord, die wij nodig vonden aan land te zenden tot herſtelling van hunne gezondheid; en deeze beſteedde ik voor dertig ſtuivers 's daags; waarvoor zij huisvesting, eeten en drinken hadden.

Nu gongen wij aan het werk om al het beſchadigde te herſtellen; tot dat einde plaatſten wij, na bekoomen verlof, eene tent aan den wal, naar welke wij onze water-vaten en zeilen zonden om gekuipt en verſteld te worden; wij ſtreeken ook de ſtengen en raas, om het wand te herſtellen, dat wij in zulk eenen ſlegten ſtaat bevonden, dat

bijna alles, uitgezonderd het ſtaande wand, vernieuwd moest worden, dat wij voor eenen zeer hoogen prijs moeſten koopen. In het ſtuk van ſcheeps-behoeften doen de Hollanders hier, zoo wel als te Batavia, op eene ſchandelijke wijze hun voordeel met de verlegenheid van vreemdelingen.

Dat ons wand en onze zeilen enz. afgeſleten waren behoeft niemand te verwonderen, als men weet dat wij, geduurende deeze reis rondom de waereld, dat is, zedert wij deeze plaats verlaaten hadden tot dat wij hier weder terug gekoomen waren, niet minder dan twintig duizend zee-mijlen afgezeild hadden, eene lengte, bijna zoo groot als drie maalen den omtrek van den aardbol aan de evennachtlijn, en die ik niet geloof dat ooit door een ſchip voor het ons in denzelfden tijd is afgelegd; en egter was ons, op deezen langen togt, door alle breedten, tuſſchen negen en een en zeventig graaden, noch maſt, noch ſteng, noch groote, noch bram-raa geſprongen, ja zelfs geen hoofd-touw gebrooken, dat, naast de groote zorgvuldigheid en bekwaamheid van mijne officieren, aan de goede hoedanigheden van mijn ſchip moet worden toegeſchreven.

Een van de Franſche ſchepen, die in de baai ten anker lagen, was het Oost-Indisch ſchip *de Ajax*, naar Pondichery beſtemd en gevoerd door ka-

kapitein CROZET. Hij was de tweede officier geweest bij kapitein MORION, die in de maand Maart van het jaar 1772 van hier gezeild was, gelijk reeds gezegd is. In plaats van van hier naar Amerika te ſtevenen, gelijk het voorgeeven was, zeilde hij naar *Nieuw-Zeeland*, daar hij en enige van zijn volk in de *Eilanden-Baai* van de inboorlingen vermoord wierden. Kapitein CROZET, die hem in het bevel opvolgde, keerde over de *Philippynſche Eilanden* met de twee ſchepen naar het eiland *Mauritius*. Hij ſcheen een man te zijn, met den waaren ontdekking-geest bezield, en bekwaamheden te bezitten. Hij deelde mij op eene zeer verplichtende wijze eene kaart mede, waarop niet alleen zijne eigen ontdekkingen, maar ook die van kapitein KERGUELEN afgetekend waren, en die ik daar op vond op dezelfde hoogte, daar wij 'er naar gezogt hadden, zoo dat ik niet kan begrijpen hoe wij en *de Avontuur* het beiden hebben kunnen misſen.

Behalven dit land, hetwelk kapitein CROZET ons zeide dat een lang, maar zeer ſmal eiland was, Oost en West liggende, ontdekte kapitein MORION op omtrent 48° Zuider Breedte en tusſchen 16° en 30° Wester Lengte ten Oosten van de *Kaap de Goede Hoop* zes eilanden, die hoog en dor waren. Deeze, en enige eilanden, tusſchen de linie en den Zuider-keerkring in de Stille Zee liggende, waren de voornaamſte ontdekkingen op

deezen togt, welks beſchrijving, naar men ons zeide, voor de pers gereed was (*).

Uit kapiteins CROZETS kaart bleek dat 'er door de Franſchen in het jaar 1769 een togt door de Zuid-Zee gedaan was, onder bevel van eenen zekeren kapitein SURVILLE, die, onder beding dat hij ontdekkingen zou le zoeken te doen, verlof bekoomen had om op de kust van *Peru* te mogen handelen. Hij rustte een ſchip uit, en nam eene laading in de eene of andere haven van de Oost-Indie, voer over de *Philippynſche Eilanden*, voorbij *Nieuw-Brittannie*, en ontdekte enig land op 10° Zuider Breedte en op 158° Ooster Lengte, aan hetwelk hij zijnen eigen naam gaf. Voorts ſtuurde hij zuidwaarts, ſtevende maar weinige graaden ten Westen *Nieuw-Caledonia* voorbij, kwam aan *Nieuw-Zeeland* aan het noordlijk eind en zeilde in de *Twijfelachtige Baai*, daar hij ſchijnt gelegen te hebben, terwijl ik 'er op mijnen voorigen togt met *de Endeavour* voorbij voer. Van *Nieuw-Zeeland* ſtuurde kapi-

(*) Hij is uitgegeeven onder den tijtel van: *Nouveau Voyage à la mer du Sud, commencé ſous les ordres de M. de* MARION, *Chevalier de l'Ordre Royal & militaire de St. Louis, capitaine de brûlot, & achevé, après la mort de cet officier, ſous ceux de M. le Chevalier* DUCLESMEUR, *Garde de la Marine &c., on a joint à ce voyage un Extrait de celui de M. de* SURVILLE, *dans les mêmes parages*, Paris 1783. in 8vo.

VERTAALER.

pitein SURVILLE oostwaarts tusschen 35° en 41° Zuider Breedte, tot hij aan de kust van Amerika kwam, daar hij in de haven van *Callao*, terwijl hij naar land wilde vaaren, verdronk.

Deeze reizen der Franschen, schoon door bijzondere persoonen ondernoomen, hebben iets toegebragt tot het doorzoeken van de Zuid-Zee. Die van kapitein SURVILLE heldert eenen misslag op, waarin ik gebragt ben, door te denken dat de banken omtrent het westlijk einde van *Nieuw-Caledonia* zig naar het Westen tot aan *Nieuw-Holland* uitstrekken; zij bewijst dat 'er in die ruimte eene open zee is, en dat wij het noordwestlijk eind van dat land gezien hebben.

Wij vernamen van denzelfden kapitein dat het schip, dat aan *Otahiti* geweest was voor onze eerste aankomst aldaar op deezen togt, uit *Nieuw-Spanje* was, en dat het, op deszelfs terugreis, op 32° Zuider Breedte en onder de middaglijn van 130° Wester Lengte enige eilanden ontdekt had. Op deeze kaart waren nog enige andere eilanden aangetekend, welke men zeide door de Spanjaarden ontdekt te zijn; maar kapitein CROZET scheen te denken dat zij 'er niet op geplaatst waren door iemand, op welken men konde staat maaken.

Men sprak ons ook van eene nog laatere reis, door de Franschen ondernoomen, onder bevel van kapitein KERGUELEN, die niet zeer tot eer van dien kapitein is afgeloopen.

Terwijl wij in de *Tafel-Baai* lagen, zeilden 'er verſcheiden vreemde ſchepen in en uit, van en naar Oost-Indien beſtemd, namelijk Engelſche, Franſche, Deenſche, Zweedſche en drie Spaanſche fregatten, waarvan twee naar Manilla gongen en een 'er van daan kwam. Het is nog maar zedert zeer korten tijd dat de Spaanſche ſchepen deeze plaats aandoen, en deeze waren de eerſte, aan welken dezelfde voorrechten als aan andere Europiſche natieën, met welke men in vriendſchap was, toegeſtaan wierden.

Ons roer naziende, vonden wij dat de hengzels los waren, zoo dat wij genoodzaakt waren het uittehangen en aan wal te brengen om gemaakt te worden. Wij wierden ook opgehouden door gebrek aan kalfateraars om het ſchip te kalfaaten, dat noodzaaklijk geſchieden moest voor wij in zee liepen. Eindelijk kreeg ik twee mannen van een van de Hollandſche ſchepen, en het Engelsch Oost-Indisch ſchip *de Dutton*, kapitein RICE, van Bengale koomende, zettede mij 'er nog twee bij, zoo dat dit werk den zes en twintigſten April af was, wanneer wij, alle noodwendigheden aan boord gehaald, en eenen verſchen voorraad van proviand en water ingenoomen hebbende, ons afſcheid van den Gouverneur en de voornaamſte officieren namen, en des anderendaags naar boord gongen. Kort daarop, den wind gunſtig wordende, ligteden wij het anker en liepen in zee, te ge-

gelijk met het Spaansch fregat *de Juno* van Manilla, een Deensch Oost-Indisch ſchip, en *de Dutton* (1).

Zoo dra wij onder zeil waren, groeteden wij de bezetting met dertien ſchooten, die onmiddelijk met een gelijk getal beantwoord wierden. Het Spaansch fregat en het Deensch Oost-Indisch ſchip groeteden ons beiden, toen wij dezelve voorbij zeilden, en ik beantwoordde elke groet met een even gelijk getal ſchooten. Toen wij de baai uit waren, ſtuurde het Deensch ſchip naar Oost-Indieën, het Spaansch fregat naar Europa, en wij en *de Dutton* naar *St. Helena*.

Op de naauwkeurigheid van KENDALS uurwerk vertrouwende, beſloot ik te beproeven in eene regte koers op het eiland aan te ſtuuren. De eerſte zes dagen, dat is tot wij op 27° Zuider Breedte en op 11½° Wester Lengte van de *Kaap de Goede Hoop* kwamen, waren de winden zuidlijk en Z. O. Hierop kreegen wij veranderlijke ligte zugtjens twee dagen lang, die opgevolgd wierden door eenen Z. O. wind, die ons tot aan het eiland bij bleef, uitgezonderd enige uuren op eenen dag, wanneer hij in het N. O. was. De wind woei over het algemeen zwak geduurende onzen geheelen overtogt, dat denzelven langduuriger dan gewoonlijk maakte.

Den vijftienden Mey, met het aanbreeken van den dag, zagen wij het eiland *St. Helena* veer-

tien mijlen van ons, en wij kwamen te middernacht op de reede voor de ſtad, aan de noordwest-zijde van het eiland, ten anker. Des anderendaags 's morgens, met het opgaan van de zon, groeteden ons het kasteel en *de Dutton* elk met dertien ſchooten; toen ik kort daar op aan land gong, wierd ik door het kasteel met hetzelfde getal ſchooten begroet, welke beiden groeten door het ſchip beantwoord wierden.

De Gouverneur SKETTOWE en de voornaamſte Heeren van het eiland ontvongen en behandelden mij, geduurende mijn verblijf, met de grootſte beleefdheid, en toonden mij alle gedienſtigheid, die in hun vermogen was (2).

Al die *St. Helena* in zijnen tegenswoordigen ſtaat ziet, en ſlechts kan begrijpen wat het oorſpronglijk moet geweest zijn, zal de inwooneren niet voorbaarig van gebrek aan nijverheid beſchuldigen (*), ſchoon zij dezelve misſchien tot meerder voordeel zouden kunnen aanleggen, zoo zij meerder land tot het teelen van koorn, groenten en wortelen gebruikten, in plaats van het tot wei-

(*) Ik vind in mijne beſchrijving van *St. Helena*, in mijne voorige reis-beſchrijving, enige misſlagen. De inwooners zijn zeer verre van hunne ſlaaven met eene baldaadige wreedheid te behandelen, en zij hebben reeds zedert verſcheiden jaaren karren en draag-ſeelen gehad. Vergelijk III Deel, bladz. 484.

wei-landen te maaken, gelijk thans bij hen de gewoonte is. Maar dit zal waarſchijnlijk niet geſchieden zoo lang het grootſte gedeelte van hetzelve in handen van de Maatſchappij en derzelver bedienden blijft. Zonder nijvere planters kan dit eiland nooit bloeijen, en in ſtaat zijn om de ſchepen met de noodzaaklijke ververſchingen te gerieven.

Binnen de laatſte drie jaaren was 'er eene nieuwe kerk gebouwd, en daar waren nog enige andere nieuwe gebouwen onder handen; daar was eene gemaklijke landing-plaats voor ſloepen gemaakt en verſcheiden andere verbeteringen, die de plaats ſterkte en fraaiheid bijzetten.

Geduurende ons verblijf alhier herſtelden wij nog verder het nodige aan het ſchip, dat wij geen tijd hadden gehad aan de *Kaap de Goede Hoop* geheel aftewerken. Ook vulden wij alle onze ledige water-vaten, en het volk kreeg versch oſſenvleesch, dat voor vijf ſtuivers het pond gekogt wierd. Hun oſſen-vleesch is zeer goed, en is ook de eenigſte noemenswaerdige ververſching die men 'er bekoomen kan.

Volgens eene reeks van waarneemingen aan de *Kaap-Stad* en op het *James-Fort* op *St. Helena* gedaan, in de eerſte door de Heeren MASON en DIXON, en op het laatſte door den Heer MASKELYNE, den tegenswoordigen Konings ſterrekundige, is het verſchil van Lengte tuſſchen

deeze twee plaatſen 24° 12′ 15″, ſlechts twee Engelſche mijlen meer dan KENDALS uurwerk aanwees. De waarneemingen op de maan, door den Heer WALES gedaan voor wij aan het eiland kwamen, en na dat wij het verlaaten hadden, en door het uurwerk op hetzelve overgebragt, gaven vijf graaden een en vijftig minuuten voor de lengte van *James-Fort*, dat ſlechts vijf Engelſche mijlen meer naar het Westen is dan het door den Heer MASKELYNE geplaatst wordt. Op dezelfde wijze wierd de lengte van de *Kaap-Stad* gevonden op vijf minuuten na van de waare lengte. Ik maak hier gewag van om te toonen hoe nabij de lengte der plaatſen kan gevonden worden door de waarneemingen op de maan, zelfs op zee, met hulp van een goed uurwerk.

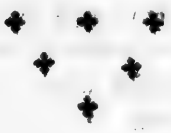

TIEN-

TIENDE HOOFDSTUK.

Vaart van St. Helena *naar de* Westerſche Eilanden. *Beſchrijving van de Eilanden* Aſcenſion *en* Fernando de Noronha.

Des avonds van den een en twintigſten May nam ik afſcheid van den Gouverneur en begaf mij naar mijn ſchip. Toen ik van land afſtak, wierd ik begroet met dertien ſchooten, en, toen ik onder zeil ging, in gezelſchap van *de Dutton*, wierd ik wederom met dertien ſchooten begroet, welke beiden groeten ik beantwoordde.

Na het verlaaten van *St. Helena* had *de Dutton* last om op het kompas N. W. ten W. of N. W. te ſtuuren, om het eiland *Aſcenſion* te vermijden, op welk eiland, naar men zeide, een ongeoorloofde handel gedreven wierd van de officieren der Oost-Indiſche ſchepen, en enige ſchepen van Noord-Amerika, die zedert enige jaaren op dit eiland gevaaren hadden, onder voorgeeven van walviſchen te vangen of ſchildpadden te haalen, terwijl hun waar oogmerk was de Oost-Indiſche ſchepen optewagten. Om de te huis vaarende Oost-Indiſche ſchepen te beletten deeze ſmokkelaars te ontmoeten, en om deezen ongeoorloofden handel te ſtuiten, had *de Dutton* last om de voor-

voorgemelde koers te ſtuuren tot ten Noorden van *Aſcenſion*. Ik bleef in gezelſchap van dit ſchip tot den vier en twintigſten, wanneer ik het een pak papieren voor de Admiraliteit overgaf, en wij van elkanderen ſcheidden, terwijl het zijne koers naar het N. W. vervolgde, en ik naar *Aſcenſion* ſtuurde.

Den agt en twintigſten, in den morgen, kreeg ik het eiland in het gezigt, en denzelfden avond ankerde ik in de *Kruis-Baai* aan de noord-weſt-zijde, in tien vademen water, met eenen grond van fijn zand, en eene halve Engelſche mijl van wal. De *Kruis-Berg*, zoo genaamd om een kruis of eene vlagge-ſtok, die 'er op ſtaat, lag op het kompas 38° Oost, en de twee uiterſte hoeken van de baai ſtrekten zig van N. O. tot Z. W. uit. Wij bleeven hier tot den avond van den een en dertigſten, en, ſchoon wij elken nacht verſcheiden benden afzonden, kreegen wij egter maar vier en twintig ſchildpadden, alzoo het wat te laat in het jaar was; naardien zij egter elke tusſchen vier en vijf honderd ponden woogen, meenden wij evenwel nog niet kwalijk geſlaagd te zijn. Wij zouden in het algemeen overvloed van visch hebben kunnen bekoomen, voornamelijk van de ſoort, die *Oude Wijven* genaamd wordt, van welke ik nergens zulk eenen overvloed gezien heb; daar waren ook conger-aalen en verſchillende andere ſoorten; maar wij legden ons op die vis-

ſche-

ſcherij niet toe, en tragtede ſlechts ſchildpadden te vangen. Daar zijn veele geiten en water-vogelen, als fregat-vogelen, keerkring-vogelen, gekken enz. (1).

Het eiland *Aſcenſion* is omtrent tien Engelſche mijlen lang in de ſtrekking van N. W. en Z. O., en omtrent vijf of zes mijlen breed. Deszelfs oppervlakte beſtaat uit dorre bergen en valeien, op de meeſte van welke verſcheiden mijlen verre plant noch heeſter te zien is, en daar wij niets vonden dan zand en ſteenen, of liever ſlakken en asch, een ontwijfelbaar teken dat het eiland, in ouden tijd, door eenen brandenden berg is verwoest, die groote hoopen ſteenen, en zelfs heuvelen, heeft opgeworpen. Tuſſchen deeze ſteenhoopen vonden wij eene gladde effen oppervlakte, uit asch en zand beſtaande, waar over men gemaklijk kon reizen; maar men zou even goed over gebrooken glazen flesſchen kunnen gaan als over de ſteenen; als uw voet ſlipt, kunt gij verzeekerd zijn van gekwetst of verlamd te worden, dat enigen van ons volk gebeurde. Een hooge berg aan het zuid-oost-eind van het eiland ſchijnt nog in zijnen oorſpronglijken ſtaat te wezen, en de algemeene vernieling ontkoomen te zijn. De grond is eene ſoort van witte mergel, die nog zijne groeibaare eigenſchappen behouden heeft, en eene ſoort van porcelein, ſpurrie en eene of twee gras-ſoorten voortbrengt; van deeze leeven de gei-

geiten, en het is ook op dit gedeelte van het eiland dat zij te vinden zijn, gelijk ook land-krabben, die gezegd worden zeer goed te zijn.

Men zeide mij dat op dit gedeelte van het eiland enig zeer goed land is, waarop veele voortbrengzelen van noodzaaklijkheid zouden kunnen geteeld worden, en ſommige hebben zig de moeite gegeeven van knollen en andere nuttige gewaſſen te teelen. Men zeide mij ook dat 'er eene fraaie bron in eene valei is, welke twee heuvelen op den top van den voorgemelden berg van elkanderen ſcheidt, behalven nog eene groote hoeveelheid van zoet water in de gaten der rotſen, hetwelk de perſoon, die mij dat bericht gaf, meende dat door den regen verzameld was. Maar deeze voorraad van water kan alleen van nut zijn voor de reizigers, of voor diegeene, die het ongeluk hebben van ſchipbreuk op het eiland te lijden, hetwelk, nog niet lang geleden, het lot van enige ſchijnt geweest te zijn, gelijk bleek uit het overſchot van een wrak, dat wij aan de noord-oostzijde vonden. Naar wij zien konden, ſcheen het een ſchip van omtrent honderd en vijftig tonnen geweest te zijn.

Terwijl wij op de reede lagen, kwam 'er eene ſloep van omtrent zeventig tonnen bij ons ten anker. Zij hoorde te *Nieuw-York* t' huis, welke plaats zij in February verlaaten had, en naar de kust van *Guinea* geweest zijnde met eene lading goe-

goederen, kwam zij hier om ſchildpadden in te neemen, om die naar de Barbados te voeren. Dit was hetgeen de ſchipper, die GREVES heette, ons geliefde te vertellen, en dat gedeeltelijk waar kan zijn. Maar ik geloof dat zijn voornaamst inzigt met hier te koomen was zijne verwagting van enige Indiſche ſchepen te zullen ontmoeten. Hij was omtrent eene week op het eiland geweest, en had twintig ſchildpadden aan boord gebragt. Eene ſloep, te *Bermuda* t' huis behoorende, was ſlechts weinige dagen te vooren afgezeild met honderd en vijf ſtuks aan boord, dat zoo veel was als zij laaden kon; maar nog verſcheidene meer op de zandige ſtranden omgekeerd hebbende, hadden zij derzelver buiken open geſneden, 'er de eieren uitgehaald en de ligchaamen laaten liggen rotten, eene daad zoo wreed als ſchadelijk voor hun, die na hen koomen. Een gedeelte van het naricht, dat ik van de binnenlanden van dit eiland gegeeven heb, ontvong ik van deezen kapitein GREVES, die een man van verſtand ſcheen te zijn, en het geheel eiland door geweest was. Hij vertrok in den morgen van denzelfden dag toen wij onder zeil gingen.

Schildpadden zijn 'er, naar men mij gezegd heeft, op dit eiland te vinden van January tot Juny. Om dezelve te vangen plaatst men volk op de zandige ſtranden, om optepaſſen of zij aan land koomen om haare eieren te leggen, dat altoos in

den

den nacht gebeurt; deeze keeren haar dan om op haare ruggen, tot 'er gelegenheid koomt om haar den volgenden dag weg te haalen. Men raadde mij een goed deel volks op elk ſtrand te zenden, daar zij ſtil moeſten blijven liggen tot de ſchildpadden aan land waren, en dan opſtaan en haar eensklaps omkeeren. Dit mag het beste zijn, als de ſchildpadden talrijk zijn, maar als 'er niet veel zijn, zijn drie of vier mannen genoeg voor het breedſte ſtrand, en als zij geduurende den nacht digt langs de zee heen de ronde doen, kunnen zij alle, die aan land koomen, genoeg zien, en zij maaken minder gerugt dan wanneer zij meer in getal zijn. Op deeze wijze vongen wij de meeſte, die wij kreegen, en het is op deeze wijze dat de Amerikaanen die vangen. Niets is zeekerer dan dat alle de ſchildpadden, die bij dit eiland gevonden worden, alleen hier koomen om haare eieren te leggen; want wij vonden niet dan wijfjens, en van alle die wij vongen had geene enig noemenswaerdig voedzel in de maag, een, naar mijne gedagten, zeeker teken, dat zij langen tijd zonder voedzel moeſten geweest zijn, en deeze zal misſchien de reden zijn waarom haar vleesch niet zoo goed is als van ſommige, die ik op de kust van *Nieuw-Zuid-Wales* gegeeten heb, die gevangen wierden op de plaats daar zij aasden.

Het uurwerk toonde 8° 45′ verſchil van Lengte tusſchen *St. Helena* en *Aſcenſion*, dat bij 5° 49′, de

de Lengte van *James-Fort* op *St. Helena*, gevoegd, 14′ 34″ voor de Lengte van de reede van *Aſcenſion* geeft, of 14° 30′ voor het midden van het eiland, welks Breedte 8° Zuid is. De waarneemingen op de maan, door den Heer WALES gedaan, en door het uurwerk tot hetzelfde punt van het eiland gebragt, gaven 14° 28′ 30″ Wester Lengte.

Den een en dertigſten verlieten wij *Aſcenſion* en ſtuurden noordwaarts met eene fraaie koelte uit het Z. O. ten O. Ik had groote begeerte om het eiland *St. Mattheus* aantedoen, om deszelfs ligging te bepaalen; dan alzoo ik bevond dat de winden mij niet toelieten het te bezeilen, ſtuurde ik naar het eiland van *Fernando de Noronha* op de kust van *Brazilie*, ten einde deszelfs Lengte te beſtemmen, alzoo ik niet vinden kon dat dit nog geſchied was. Misſchien zou ik de ſcheepvaart eenen aangenaamer dienst gedaan hebben, zoo ik naar het eiland *St. Paulus* hadde gaan zoeken, en naar die banken, welke men zegt dat bij de evennachtlijn en omtrent de middaglijn van 20° West liggen, alzoo noch hunne ligging, noch hun aanwezen zeeker is. De waarheid is dat ik niet gaerne de reis wilde verlengen met te zoeken naar iets, dat ik niet verzeekerd was te zullen vinden; daarentegens wilde ik niet gaerne iets nalaaten dat ſtrekken konde tot verbetering van de ſcheepvaart

of de aardrijkskunde, om eene week of veertien dagen vroeger t' huis te zijn. Het gebeurt zelden dat 'er zig gelegenheden van dien aart opdoen, en, als zij voorkoomen, worden zij maar al te dikwijls verwaarloosd.

In onzen overtogt naar *Fernando de Noronha* hadden wij geſtadige friſſe koelten tuſſchen het Z. O. en O. Z. O., verzeld van fraai helder weder, en alzoo wij het voordeel van de maan hadden, gong 'er geen dag of nacht voorbij zonder dat wij waarneemingen op de maan deeden om onze lengte te bepaalen. Op deeze vaart verminderde de afwijking van het kompas trapswijze van 11° West, zoo als zij aan het eiland *Aſcenſion* was, tot 1° West, gelijk wij dezelve op de hoogte van *Fernando de Noronha* vonden. Zoodanig was de gemiddelde uitkomst van twee kompaſſen, een van welke 1° 37′ opgaf, terwijl het ander 23′ West aanweeſ.

Den negenden Juny, op den middag, zagen wij het eiland van *Fernando de Noronha* zes of zeven mijlen in het Z. W. ten W. ½ W., gelijk wij naderhand door het log vonden. Het vertoonde zig in afzonderlijke en puntige bergen, van welke de grootſte een kerk-toren of ſpits geleek. Terwijl wij het zuid-oost gedeelte van het eiland naderden, beſpeurden wij verſcheiden onverbonden blinde klippen, omtrent eene mijl van wal lig-

liggende, op welke de zee met eene zwaare branding brak. Zeer digt aan deeze klippen gekoomen zijnde, heiften wij onze vlag op, en loefden toen om het noordlijk eind van het eiland, of liever om eene groep kleine eilandjens, want wij konden zien dat het land door enige kanaalen verdeeld was. Daar ligt een ſterk fort op het een digt aan het groot eiland, daar verſcheiden andere liggen, welke alle zoo voordeelig gelegen zijn als de natuur toelaat, en zoo geſchikt, dat zij alle de anker- en landing-plaatſen aan het eiland beſtrijken. Wij bleeven om de noordlijke punt ſtuuren tot de zandige ſtranden, voor welke de reede voor de ſchepen ligt, zig begonnen te vertoonen, en tot de ſterkten en de puntige bergen ten Westen van die punt waren. Nu wierd 'er een ſtuk geſchut van een van de forten gelost, en de Portugeeſche vlag opgeheist, welk voorbeeld door alle de andere forten gevolgd wierd. Alzoo nu aan het oogmerk, waarom ik aan het eiland gekoomen was, voldaan was, had ik geen voorneemen om te ankeren, en dus haalden wij, na een ſtuk aan lij gelost te hebben, de zeilen bij, en ſtevenden noordwaarts met eene fraaie friſſe koelte uit het O. Z. O. De puntige berg of kerktoren lag Z. 27° W., omtrent vier of vijf Engelſche mijlen van ons, en uit dit oogpunt hangt hij oostwaarts over. Deeze berg is ten naaſten bij in

het midden van het eiland, dat nergens breeder is dan twee mijlen, en eene heuvelachtige oneffen oppervlakte vertoont, meest met hout en planten bedekt.

ULLOA zegt: „ dit eiland heeft twee haven„ nen, waarin de grootste schepen kunnen lig„ gen; de eene is aan de noord-zijde en de an„ dere aan de noord-west-zijde. De eerste is „ in alle opzigten de beste, zoo omdat zij rui„ mer en veiliger, als omdat de grond beter is, „ maar beiden liggen zij voor de Noorden en „ Westen winden open, schoon deeze winden, „ bijzonderlijk de Noorden wind, op gezette tij„ den waaien, en niet lang aanhouden " (*). Hij zegt verder dat men in de noordlijke haven (die niet meer is dan hetgeen ik eene reede zoude noemen) op dertien vademen water, een derde van eene mijl van land kan ankeren, in eenen grond van fijn zand, wanneer de puntige berg, van welken ik gesprooken heb, Z. W. 3° Zuidlijk ligt.

Deeze reede schijnt wel beschut te zijn tegens de Zuiden en Oosten winden. Een van mijne matroozen was aan boord van een Hollandsch Oost-Indisch schip geweest, dat in het jaar 1770 op

(*) Zie D'ULLOA, *historische Reisbeschrijving van geheel Zuid-Amerika*, II *Deel*, III *Boek*, III *Hoofdstuk*, daar eene zeer omstandige beschrijving van het eiland gevonden wordt.

op deszelfs uit-reize dit eiland aandeed. Zij waren zeer zieklijk, en hadden gebrek aan ververschingen en water. De Portugeezen leverden hun enige buffels en hoenderen, en zij vulden hunne water-vaten agter een van de stranden in eene kleine poel, die naauwlijks diep genoeg was om 'er met een emmer uit te scheppen. Als wij de op den middag door ons waargenoomen breedte op den puntigen berg overbrengen, zal deszelfs Breedte 3° 53′ Zuid zijn, en deszelfs Lengte, volgens het uurwerk van *St. Helena* overgebragt, is 32° 34′ West, en volgens waarneemingen van de zon en maan, gedaan voor en na wij het eiland in het gezigt hadden, en door het uurwerk op hetzelve overgebragt, 32° 44′ 30″ West. Dit was de gemiddelde uitkomst van mijne waarneemingen. De uitkomst van die, welke de Heer WALES gedaan heeft, en die menigvuldiger waren, gaven 32° 23′. Het gemiddelde van de twee zal het uurwerk vrij nabij koomen, en waarschijnlijk het naast aan de waarheid zijn. De lengte van dit eiland weetende, zijn wij in staat om die van de naaste oost-kust van *Brazilie* te bepaalen, die, volgens de hedendaagsche kaarten, omtrent zestig of zeventig mijlen meer naar het Westen ligt. Wij zouden zeer veilig op deeze kaarten hebben kunnen vertrouwen, vooral op de afwijking-kaart voor 1744, en de kaart van den

Heer DALRYMPLE van den Zuider Atlantiſchen Oceaan (*).

Den elfden, des agtermiddags ten drie uuren, paſſeerden wij de linie op de Wester Lengte van 32° 14′. Wij hadden friſſe koelten uit het O. Z. O., met ruk-winden waaiende, van regen-buien verzeld, die met zekere tuſſchenpoozen aanhielden tot den volgenden dag op den middag, waarna wij vier en twintig uuren fraai weder hadden.

Den dertienden, op den middag, wanneer wij op 3° 49′ Noorder Breedte en op 31° 47′ Wester Lengte waren, wierd de wind veranderlijk, tuſſchen het N. O. en het Z., en wij hadden ligte zugtjens en ruk-winden bij beurten, van ſterke regen-buien verzeld, en voor het grootſt gedeelte donker betrokken weder, dat tot des avonds van den vijftienden aanhield, wanneer wij, op 5° 47′ Noorder Breedte en op 31° Wester Lengte, drie dagen kalmte hadden, in welken tijd wij niet boven tien of twaalf mijlen naar het Noorden vorderden. Wij hadden beurtelings fraai weder en regen; de lucht was meest verduiſterd, en ſomtijds

(*) D'ULLOA zegt dat de kaart dit eiland zestig mijlen van de kust van *Brasilie* plaatst, en dat de Portugeesche lootſen, welke deeze reis dikwijls doen, den afſtand op tagtig mijlen berekenen; doch, als men het midden tuſſchen deeze twee gevoelens neemt, zal de afſtand op zevenzig mijlen kunnen geſteld worden.

tijds door zwaare dikke wolken, die in uitermate sterke regen-buien uitbraken.

Den agttienden, des avonds ten zeven uuren, wierd de kalmte opgevolgd door een koeltjen uit het Oosten, dat den volgenden dag aanwies, naar het N. O. omliep, en in die streek staan bleef, waarom wij N. W. stuurden met onze halzen aan boord. Wij twijfelden niet of wij hadden thans den N. O. passaat, alzoo hij van mooi weder verzeld was, uitgezonderd nu en dan enige ligte regen-buien, en, naar maate wij noordwaarts vorderden, groeide de wind aan, en woei eene frisse bram-zeils koelte.

Den een en twintigsten liet ik de distilleer-ketel aan den grootsten ketel zetten, die omtrent vier en zestig *gallons* of omtrent zeven ankers hield. Het vuur wierd des morgens ten vier uuren aangestooken, en ten zes uuren begon het te distilleeren; het bleef aan den gang tot des avonds ten zes uuren, in welken tijd wij twee en dertig *gallons* of honderd vier en veertig fleschen zoet water kreegen, ten kosten van anderhalve maat koolen, dat omtrent drie vierde van eene maat meer is dan nodig was om het eeten van het volk alleen te kooken, maar op de kosten van brandstof kwam het bij mij niet aan. Het eeten wierd in den kleinen ketel gekookt, terwijl de andere alleen voor het distilleeren gebruikt wierd, en men deed alles wat mogelijk was om de grootst

mogelijke hoeveelheid zoet water te krijgen, alzoo dit mijne eenigſte beweegreden was met denzelven aan den gang te brengen. De kwik ſtond, op den middag, in den thermometer op vier en tagtig en een halve graad, en zelden ſtaat zij hooger op zee. Ware zij laager geweest, dan zou 'er zeekerlijk, met dezelfde omſtandigheden, meer water zijn gedistilleerd geweest; want hoe kouder de lucht is, hoe koeler men den distilleer-ketel kan houden, dat den ſtoom ſchielijker zal verdikken. Dit is, over het geheel genoomen, eene nuttige uitvinding; maar ik zou niemand raaden zig 'er geheel op te verlaaten; want, ſchoon men, mits men genoeg brand-ſtoffe en goede ketels hebbe, genoeg water kan bekoomen om het leven te houden, kan men egter, hoe zeer men zijn best doet, niet genoeg krijgen om de gezondheid te behouden, bijzonderlijk in heete luchtſtreeken, daar men het meest nodig heeft, want ik ben zeer overtuigd dat niets het ſcheepsvolk gezonder houdt dan overvloed van water te hebben.

De wind bleef nu onveranderlijk in het N. O. en O. N. O. ſtaan, en bloes fris, met ruk-winden, van regen-buien verzeld, en de lucht meeſtendeels betrokken. Den vijf en twintigſten, op 16° 12′ Noorder Breedte, en op 37° 20′ Wester Lengte zijnde, een ſchip te loefwaart ziende, dat op ons aanhield, minderden wij zeil om het te

praaien;

praaien; doch ziende aan de vlag dat het een Hollandsch ſchip was, haalden wij de zeilen weder bij en lieten het zijne koers vervolgen, die, naar wij onderſtelden, naar de eene of andere Hollandſche Volkplanting in de West-Indieën lag. Op 20° Noorder Breedte en op 39° 45′ Wester Lengte zijnde, begon de wind O. ten N. en O. te loopen; maar het weder bleef hetzelfde, dat is, wij bleeven beurtelings helder en betrokken weder houden, met ligte ruk-winden en regen-buien. Onze koers was tuſſchen N. W. ten N. en N. N. W. tot den agt en twintigſten, op den middag, waarna wij N. ten W. ſtuurden, zijnde toen op 21° 21′ Noorder Breedte en op 40° 6′ Wester Lengte. Daarna begon de wind wat ſtijver te waaien, en was verzeld van fraai helder weder. Den dertigſten, ten twee uuren in den morgenſtond, terwijl wij op 24° 20′ Noorder Breedte en op 40° 47′ Wester Lengte waren, voer een ſchip, dat westwaarts ſtuurde, ons binnen het bereik van het praaien voorbij. Wij zagen het voor een Engelsch ſchip aan, alzoo het ons in die taal antwoordde; maar wij konden niet verſtaan wat zij zeiden, en het was ſpoedig uit het gezigt.

Op de Breedte van 29° 30′ en op 41° 30′ Lengte zijnde, verſlapte de wind en liep meer naar het Z. O. Wij begonnen nu wat van die zee-plant te zien, die gemeenlijk *golf-wier* genaamd wordt, uit eene onderſtelling dat zij uit de golf van *Flo-*

rida koomt. Het kan waar zijn, want ik kan het niet tegenſpreeken, maar het ſchijnt niet nodig dit te gelooven, alzoo het voorzeeker eene plant is, die in zee groeit. Wij bleeven dit wier zien, maar altoos kleine ſtukken, tot wij op 36° Zuider Breedte en op 39° Wester Lengte kwamen, wanneer 'er zig naderhand niets meer van vertoonde.

Den vijfden July, op 22° 31′ 30″ Noorder Breedte en op 40° 29′ Wester Lengte zijnde, liep de wind naar het Oosten, en woei zeer zwak; den volgenden dag was het ſtil; de twee volgende dagen hadden wij beurtelings veranderlijke ligte zugtjens en ſtilte, en eindelijk, den negenden, groeide de wind, die zig in het Z. Z. W. had gezet, tot eene friſſe koelte aan, met welke wij eerst N. O. en toen O. N. O. ſtuurden, met oogmerk om het een of ander eiland van de *Azores* of *Weſterſche Eilanden* in het gezigt te krijgen. Den elfden, op 36° 45′ Noorder Breedte, en op 36° 45′ Wester Lengte zijnde, zagen wij een zeil, dat westwaarts ſtuurde, en den volgenden dag zagen wij 'er nog drie andere.

✦ ✦
✦

ELF-

ELFDE HOOFDSTUK.

Aankomst aan het eiland Fayal. *Beschrijving van die plaats. Terugkomst van* de Resolutie *in* Engeland.

Den dertienden July, des avonds ten vijf uuren, kreegen wij het eiland *Fayal*, een van de *Azores*, in het gezigt, en kort daarop het eiland *Pico*, onder hetwelk wij den nacht met korte gangen doorbragten. Den volgenden morgen, met het aanbreeken van den dag, lieten wij het naar de baai van *Fayal* of *de Horta* loopen, daar wij ten agt uuren ankerden in twintig vademen water, met eenen zuiveren zand-grond, en wat meer dan eene halve Engelsche mijl van land. Wij vertuidden ons hier N. O. en Z. W. op raad van den havenmeester, die bij ons aan boord kwam voor wij het anker lieten vallen. Toen wij vertuid waren, lag de zuid-west-punt van de baai Z. 16° W. en de noord-oost-punt N. 33° O.; de kerk aan het noord-oost-einde van de stad N. 38° W.; de west-punt van *St. Georges-Eiland* N. 42° O. agt mijlen van ons, en het eiland *Pico*, dat zig van N. 74° O. tot Z. 46° O. uitstrekte, op den afstand van vier of vijf Engelsche mijlen.

Wij

Wij vonden in de baai de *Pourvoyeur*, een groot Fransch fregat, eene Amerikaanſche ſloep en een brik, die aldaar t'huis behoorde. Zij was laatst van de rivier der *Amazoonen* gekoomen, daar zij eene lading eerwaaren voor de *Kaap Verdiſche Eilanden* ingenoomen had; doch die eilanden niet kunnende vinden, was zij herwaarts geſtevend, daar zij ſlechts een half uur voor ons ten anker kwam.

Alzoo mijn eenig oogmerk, met deeze plaats aantedoen, was den Heer WALES gelegenheid te geeven om den gang van het uurwerk nategaan, ten einde ons te beter in ſtaat te ſtellen om met enigen graad van zeekerheid, de lengte van deeze eilanden te bepaalen, zond ik, zoo dra wij geankerd waren, eenen officier naar den Engelſchen Conſul, die met een den Gouverneur kennis van onze aankomst moest geeven, en voor den Heer WALES verlof verzoeken, om waarneemingen aan land te doen tot het bovengenoemde einde. De Heer DENT, die, bij afwezigheid van den Heer GATHORNE, de zaaken van den Conſul waarnam, bezorgde ons niet alleen dat verlof, maar verleende den Heer WALES ook eene geſchikte plaats in zijnen tuin, om zijne werktuigen optezetten, zoo dat hij in ſtaat was nog denzelfden dag gelijke hoogten waarteneemen (1).

Zoo wij den Heer DENT veele verplichting hadden voor de zeer vriendlijke gedienſtigheid, wel-

welke hij betoonde om ons dit en alles wat wij nodig hadden te bezorgen, waren wij hem niet minder verplicht voor hen zeer edelmoedig en gastvrij onthaal, dat wij in zijn huis ontvingen, dat nacht en dag open ſtond om ons te gerieven. Ten ende ons verblijf aldaar kreeg het ſcheepsvolk verſch osſen-vleesch, en wij namen omtrent vijftien vaten water aan boord, die wij door booten van het land lieten aanvoeren voor omtrent drie Engelſche ſchellingen het vat. De ſchepen mogen met hunne eigen ſloepen water haalen, maar de veele ongemakken, waarmede dit verzeld gaat, weegen rijkelijk op tegens de kosten van daartoe booten te huuren, dat ook meestal de gewoonte is.

Men kan 'er verſche levensmiddelen tot onmiddelijk gebruik bekoomen, als osſen-vleesch, groenten en vrugten, en varkens, ſchaapen en hoenderen tot gebruik op zee, alles tot vrij redenlijke prijzen; maar ik weet niet dat 'er enig ſcheeps-proviand te bekoomen zij, behalven wijn. De osſen en varkens zijn zeer goed, maar de ſchaapen zijn klein en zeer mager.

De voornaamſte voortbrengzelen van *Fayal* zijn tarw en Indiaansch koren, van welke het *Pico* en enige der overige eilanden voorziet. De hoofdſtad is *Villa de Horta* genaamd; zij ligt in den bodem van de baai, aan den oever der zee, en wordt verdedigd door twee kasteelen, van welke

ke aan elk eind van de ſtad een ſtaat, en eenen ſteenen wal, die zig langs den zee-kant van het een kasteel tot het ander uitſtrekt. Maar men laat deeze werken vervallen, zoo dat zij meer tot vertooning dan tot ſterkte dienen. Zij verſraaien het gezigt van de ſtad, die eene fraaie vertooning van de reede maakt; maar, als men het Jeſuiten Collegie, de kloosters en kerken uitzondert, is 'er geen gebouw, dat van binnen of van buiten enige fraaiheid bezit. Daar is in de gantſche ſtad geen glazen venſter, behalven die in de kerken ſtaan en in een land-huis, dat laatst den Engelſchen Conſul toebehoorde, terwijl alle de andere met tralie-werk zijn, dat dezelve in de oogen van eenen Engelschman het voorkoomen van gevangenisſen geeft.

Deeze kleine ſtad is, gelijk alle andere Portugeeſche ſteden, opgepropt van geeſtlijke gebouwen; daar zijn niet minder dan drie mannen- en twee vrouwen-kloosters, en agt kerken, die van de kloosters en die in het Jeſuiten Collegie medegerekend. Dit Collegie is een fraai gebouw, en ſtaat op eene hoogte in het aangenaamſte van de ſtad. Zedert de vernietiging van die orde heeft men het laaten vervallen, en het zal waarſchijnlijk binnen weinige jaaren niet meer dan een puinhoop zijn.

Fayal, ſchoon het beroemdſte wegens zijne wijnen, teelt egter geen wijn genoeg voor zijn ei-

eigen gebruik. De wijn wordt geteeld op *Pico*, daar geene reede voor ſchepen is; doch alzoo die wijn naar *Villa de Horta* gebragt, en van daar naar buiten 's lands, en wel voornamelijk naar Amerika gezonden wordt, heeft hij den naam van *Fayal-wijn* gekregen.

De baai of reede van *Fayal* ligt aan de oostzijde van het eiland voor de *Villa de Horta*, over het westlijk eind van *Pico*: zij is twee Engelſche mijlen breed en drie vierde van zulk eene mijl diep, en heeft eene halfronde gedaante. De diepte is van twintig tot tien, ja zelfs zes vademen, met eenen zand-grond, behalven bij den wal, en voornamelijk bij de zuid-west-kaap, daar de grond rotsachtig is, gelijk ook buiten de lijn, van den eenen hoek van de baai tot den anderen getrokken, zoo dat het niet veilig is verre naar buiten te ankeren. Mijne opgaaf van de ſtrekkingen, genoomen terwijl het ſchip ten anker lag, zal ieder eenen de beste ankerplaats wijzen; het is geenzints eene ſlegte reede, maar de winden, waarvoor men meest te vreezen heeft, zijn die, welke van tuſſchen het Z. Z. W. en Z. O. waaien; de eerſte is niet zoo gevaarlijk als de laatſte, omdat men met denzelven altoos in zee kan looopen. Behalven deeze reede is 'er nog eene kleine bogt om de zuidwest-punt, *Porto-Piers* genaamd, waarin, naar men mij gezegd heeft, een ſchip of twee vrij veilig

lig kunnen liggen, en daar men somtijds kleine schepen kielhaalt.

Een Portugeesche kapitein heeft mij gezegd dat 'er, omtrent eene halve mijl van de reede, in eene zuid-ooster strekking, op eene lijn tusschen dezelve en de zuid-zijde van *Pico*, eene blinde klip ligt, op welke twee en twintig vademen water staat, en op welke de zee bij sterke Zuiden winden breekt. Hij verzeekerde mij ook dat, van alle de banken, die omtrent deeze eilanden in onze kaarten en loots-boeken getekend staan, geene enkele bestaat dan de eene tusschen de eilanden *St. Michiel* en *St. Maria*, *Hormingan* genaamd. Dit bericht kan men gelooven zonder 'er zig egter volkoomen op te verlaaten. Hij berichtede mij verder dat *Fayal* vijf en veertig mijlen van het eiland *Flores* ligt, en dat 'er een sterk getij tusschen *Fayal* en *Pico* gaat, loopende den vloed naar het N. O. en de eb naar het Z. W., maar dat in volle zee de strekking van dezelve Oost en West is. De Heer WALES, de tijden van hoog en laag water digt aan de kust waargenoomen hebbende, besloot dat het bij nieuwe en volle maan, omtrent ten twaalf uuren hoog water moest zijn, en dat het water omtrent vier of vijf voeten op en neder gaat.

De afstand tusschen *Fayal* en *Flores* wierd bevestigd door den Heer REBIERS, luitenant van het Fransch fregat, die mij zeide dat, na dat zij

bij

bij gisfing twee mijlen regt Zuid van *Flores* waren, zij vier en veertig mijlen in eene Z. O. ten O. koers op het kompas hadden afgelegd tot de punt van *St. Catharina* op *Fayal*.

Ik bevond de Breedte, waarop het fchip in de baai ten anker lag	38°	31′	55″ N.
Volgens het gemiddelde van zeventien reekfen van waarneemingen op de maan, voor onze aankomst gedaan, en door het uurwerk op de baai overgebragt, was de Lengte	28	24	30 W.
Volgens het gemiddelde van zes reekfen na ons vertrek, en door het uurwerk teruggebragt	28	53	22
Lengte bij waarneeming . .	28	38	56
Lengte volgens het uurwerk .	28	55	45
Miswijzing van het uurwerk bij onze aankomst te *Portsmouth*		16	26½
Waare Lengte volgens het uurwerk	28	39	18½

Ik vond door verſcheiden azimuths, op verſchillende kompaſſen aan boord van het ſchip genoomen, dat de afwijking van de kompas-naald zeer wel overeenkwam met dezelfde waarneemingen, door den Heer WALES aan wal gedaan, en egter is de afwijking, die men dus vind, vijf graaden grooter dan die wij op zee vonden, want de azimuths, aan boord genoomen den avond voor wij in de baai kwamen, gaven niet meer dan 16° 18′ Wester afwijking, en den avond na dat wij 'er uit gongen 17° 33′ West.

Thans zal ik enig verſlag doen van de afwijking, zoo als ik die heb waargenoomen op onze vaart van het eiland *Fernando de Noronha* tot *Fayal*. De minſte afwijking, die wij vonden, was van 37′ West, dat den dag na ons vertrek van *Fernando de Noronha* was, en op 33′ Zuider Breedte en op 32° 16′ Wester Lengte. Den volgenden dag, omtrent op dezelfde Lengte en op 1° 25′ Noorder Breedte, was zij 1° 23′ West, en wij vonden niet dat zij vermeerderde tot wij op 5° Noorder Breedte en op 31° Wester Lengte kwamen. Daarna gaven onze kompaſſen verſchillende afwijkingen op, namelijk van 3° 57′ tot 5° 11′ West, tot wij op 26° 44′ Noorder Breedte en op 41° Wester Lengte kwamen, wanneer wij dezelve 6° West bevonden. Toen nam zij trapswijze toe, zoo dat zij, op 35° Noorder Breedte en

op

op 40° Weſter Lengte, 10° 24′ Weſt was; op 38° 12′ Noorder Breedte en op 32½° Weſter Lengte was zij 14° 47′; en in het gezigt van *Fayal* 16° 18′, gelijk ik reeds gezegd heb.

Den negentienden, ten vier uuren in den morgen, de baai verlaaten hebbende, ſtuurde ik naar het weſt-eind van *St. Georges-Eiland*. Zoo dra wij het voorbij waren, ſtuurde ik O. ½ Z. naar het eiland *Tercera*, en dertien mijlen gezeild hebbende, waren wij niet meer dan eene mijl van het weſtlijk eind van hetzelve. Nu liet ik het afvallen naar de noord-zijde, met oogmerk om de kuſt langs te ſtevenen tot de oostlijke punt, ten einde de lengte van het eiland te bepalen, doch het weder zeer donker en nevelachtig wordende, en den avond vallende, zag ik daar van af, en wendde met allen ſpoed den ſteven naar Engeland.

Den negen en twintigſten kreegen wij het land bij *Plymouth* in het gezigt. Den volgenden morgen ankerden wij te *Spithead*, en denzelfden dag landde ik te *Portsmouth*, en vertrok naar Londen, in gezelſchap van de Heeren WALES, de FORSTERS en HODGES.

Naardien ik nu drie jaaren en agttien dagen uit Engeland was geweest, in welk tijds-verloop ik, onder alle veranderingen van luchtſtreek, ſlechts vier mannen verloor, en ſlechts eenen door ziek-

te, zal het niet ongepast zijn, aan het eind van dit dag-verhaal, de oorzaaken optegeeven, aan welke ik begrijp dat, nevens de Voorzienigheid, deeze ongemeene welſtand, dien mijn volk ondervond, mag worden toegeſchreven.

In de inleiding is melding gemaakt van de buitengemeene zorgvuldigheid, welke de Admiraliteit gebruikte in het verzorgen van die artijkelen, welke men uit ondervinding wist dat ſtrekken zouden om de gezondheid van het zee-volk te bewaaren, of welke als zoodanige waren opgegeeven. Ik zal den leezer niet ophouden met die alle optenoemen, maar mij bepaalen tot die, welke wij de nuttigſte gevonden hebben.

Wij waren voorzien van eene hoeveelheid mout, van welke zoete mout-drank gemaakt wierd. Deeze wierd gegeeven aan het volk, dat ſlechts de minſte tekenen van ſcheurbuik vertoonde, gelijk ook aan die, welke men dagt dat met deeze ziekte bedreigd wierden; hij wierd gegeeven ter hoeveelheid van eene tot twee of drie pinten daags aan elken man, of in die hoeveelheid als de Heelmeeſter nodig oordeelde, dat ſomtijds tot drie *quarten* bedroeg. Dit is, zonder enigen twijfel, een van de beste ſcheurbuik-weerende middelen, die tot nog toe zijn uitgevonden, dat, bij tijds gebruikt, en gevoegd bij de behoorlijke oplettendheid op andere zaaken, twijfel ik niet, den ſcheurbuik

buik eenen aanmerklijken tijd zal beletten groote vorderingen te maaken. Maar ik geloof juist niet dat hij denzelven op zee in den grond geneezen zal.

Zuur-kool, van welke wij eene groote hoeveelheid aan boord hadden, is niet alleen een gezond plantaartig voedzel, maar, naar mijne gedagten, zeer ſcheurbuik-weerend, en zij bederft niet in het bewaaren. Elk man kreeg, als wij op zee waren, tweemaal 's weeks of meermaalen, als wij het nodig oordeelden, een pond.

Sop- of vleeſchnat-koekjens waren ook een artijkel, van welk wij eenen goeden voorraad hadden. Drie dagen in de week wierd eene once voor elken man, of zoo veel als de omſtandigheden vereischten, in hunne erweten gekookt, en, als wij op plaatſen waren, daar groente te krijgen was, wierd het 'er bij gekookt, en met tarw- en haver-meel elken morgen voor het ontbijt, gelijk ook met erweten en groenten voor het middagmaal. Zij ſtelden ons in ſtaat om verſcheiden voedzaame en gezonde ſchotels te maaken, en deeden het volk meer groenten eeten dan het anders zoude gedaan hebben.

Conſerf van citroenen en oranjen-appelen is een ſcheurbuik-weerend middel, van welk wij ook niet ontbloot waren. De Heelmeeſter maak-

te 'er in veele gevallen gebruik van, en met veel voordeel.

Onder de proviand hadden wij ſuiker in plaats van olie, en tarwe in plaats van een gedeelte van ons haver-meel, waarbij wij voorzeeker wonnen. Suiker is, naar mijne gedagten, een zeer goed ſcheurbuik-weerend middel, daar olie (gelijk die welke men gewoonlijk op de oorlog-ſchepen mede geeft) naar mijne gedagten, eene tegens-overgeſtelde uitwerking heeft.

Maar de invoering van de heilzaamſte middelen, zoo wel voor levens-middelen als voor genees-middelen, zullen gemeenlijk niets uitwerken, als zij niet door zekere regelingen ondersteund worden. Volgens dit beginzel wierd ik door de ondervinding van veele jaaren, gelijk ook door enige wenken, mij door den Heer HUGH PALLISER, de kapiteinen CAMPBELL, WALLIS, en andere bekwaame officieren gegeeven, in ſtaat geſteld mij een plan te vormen, volgens welk alles beſtierd moest worden.

Het volk was in drie wagten verdeeld, uitgezonderd bij enige buitengewoone gelegenheden. Hierdoor waren zij niet zoo veel aan het weder blootgeſteld als wanneer zij om de andere reis de wagt hadden, en zij hadden gemeenlijk droge klederen om zig te verſchoonen, als zij nat geworden waren. Ik droeg ook zorg om hen

zoo,

zoo min mogelijk aan nat weder bloot te ſtellen.

Daar wierd gezorgd om hunne lighaamen, kooijen, bedden, klederen altoos zuiver en droog te houden. Daar wierd ook zorg gedraagen het ſchip tuſſchen deks zuiver en droog te houden. Eens of tweemaalen in de week wierd de lucht in het ſchip door vuuren gezuiverd, en, als dit niet geſchieden konde, wierd het berookt met buskruid, met azijn of water vermengd. Ik liet ook dikwerf een vuur in eenen ijzeren pot aanſteeken, onder in de put, dat grootlijks diende om de lucht onder in het ſchip te zuiveren. Hierop, en op de zindelijkheid, zoo in het ſchip als onder het volk, kan niet te veel gepast worden; de minſte verwaarloozing veroorzaakt eene rotte onaangenaame reuk beneden, die door niets dan door vuur kan weggenoomen worden.

Daar wierd behoorlijk gezorgd dat de ketels altijd ſchoon gehouden wierden.

Het vet, dat uit het gezouten vleesch en ſpek gekookt wierd, liet ik nooit aan het volk geeven, alzoo ik van gedagten ben dat het den ſcheurbuik bevordert.

Ik zorgde altoos water inteneemen daar het te krijgen was, zelfs al hadden wij het niet nodig; omdat ik geloof dat water, versch van land gehaald, gezonder is dan water, dat enigen tijd aan

boord geweest is. Van dit zeer nodig artijkel wierden wij nooit op rantsoen gesteld, maar hadden altoos overvloed voor alles, waartoe het nodig was. De zee-vaarers in het algemeen kunnen wel niet verwagten, en zullen ook niet wenschen in dit opzigt zulke voordeelige gelegenheden te ontmoeten als mij te beurte vielen. De aart van onze reis bragt ons in zeer hooge breedten; maar de moeielijkheden en gevaaren, van deeze omstandigheid onafscheidbaar, wierden enigermaate vergoed door het zonderling geluk, dat wij genooten van eene onuitputbaare bron van versch water te hebben in eenen Oceaan met ijs bedekt.

Wij zijn op weinige plaatsen gekoomen, daar niet 's menschen nijverheid, of de goedheid der natuur de eene of andere verversching, hetzij uit het dieren-rijk hetzij uit het planten-rijk verzorgd had. Mijne eerste zorg was dezulke, die 'er te vinden waren, door alle mogelijke middelen te bekoomen, en mijn volk te noodzaaken 'er gebruik van te maaken, zoo door mijn voorbeeld als door mijn gezag; doch de goede uitwerkingen van allerleie verversching wierden weldra zoo baarblijklijk, dat ik weinig nodig had mijn voorbeeld aanteprijzen, of van mijn gezag gebruik te maaken.

Het zou mij niet pasen te zeggen in hoe verre

de

de voornaamſte doel-einden van onze reis bereikt zijn geworden. Schoon zij geenen grooten overvloed van aanmerklijke gebeurtenisſen oplevert, noch afgewisſeld wordt door ſpoedige kans-verwisſelingen, ſchoon mijn verhaal meer onze koers ter zee dan onze verrigtingen aan land bevat, kan dit mogelijk dienen om den nieuwsgierigen leezer te doen begrijpen dat de oogmerken, om welke wij in het Zuider halfrond gezonden waren, naarſtiglijk en kragtdaadlijk wierden agtervolgd. Hadden wij 'er een land gevonden, wij zouden zeekerlijk beter in ſtaat zijn geweest de nieuwsgierigheid voedzel te verſchaffen; maar wij hoopen dat het niet vinden van hetzelve, na alle onze ſtandvastige naſpeuringen, in het toekoomende minder gelegenheid zal overlaaten voor beſpiegelingen omtrent onbekende waerelden, die nog te ontdekken zijn.

Doch, welke ook de gedagten van het algemeen mogen wezen omtrent andere zaaken, het is met een wezenlijk genoegen, en zonder enige andere aanſpraak op verdienstlijkheid deswegens dan die van het waarneemen van mijn' plicht, dat ik dit verhaal kan beſluiten met eene aanmerking, die de feiten mij in ſtaat ſtellen te maaken, dat, namelijk, onze ontdekking van de mogelijkheid van de gezondheid van een talrijk ſcheepsvolk, geduurende zulk eenen langen tijd, in zulke verſchillende luchtſtreeken, en onder zoo veele ongemak-

ken en vermoeienisſen, te bewaaren, deezen togt merkwaerdig zal maaken in de oogen van elken menſchen-vriend, wanneer de geſchillen over een zuidlijk land zullen opgehouden hebben den aandacht der Wijsgeeren bezig te houden, en hunne gedagten te verdoelen.

TAFELEN

VAN DE KOERS VAN

DE RESOLUTIE

EN VAN DIE VAN

DE AVONTUUR enz.

T

VAN

DE

NB. In
ſch
die
dag
keu
het
ver

M.
V. M.
N. M.
M. N.
m. w.
held.

Var

Tijd.	
1772.	
Nov.	
24	
25	
26	

TAFELEN

VAN DE KOERS VAN *DE RESOLUTIE*, EN VAN DIE VAN *DE AVONTUUR*, DE AFWIJKING VAN HET KOMPAS, EN WEERKUNDIGE WAARNEEMINGEN.

NB. In deeze Tafelen is, over het algemeen, de plaats van de ſchepen op den middag aangetekend, en de afwijking gelijk die 's morgens of 's avonds, of op beiden die tijden van den dag, is waargenoomen. De Tafelen wijzen dus niet naauwkeurig de plaats aan, daar de afwijking waargenoomen is, maar het verſchil is zoo klein, dat het geenen misſlag van belang kan veroorzaaken.

VERKORTINGEN.

M.	*betekent*	middag	wed.	*betekent*	weder
V. M.	———	voormiddag	friſe k.	———	friſe koelte
N. M.	———	namiddag	fris k.	———	fris koeltjen
M. N.	———	middernacht	betr.	———	betrokken
m. w.	———	mooi weder	reg.	———	regen
held.	———	helder	ſn.	———	ſneeuw.

EERSTE TAFEL.

Van de *Kaap de Goede Hoop* tot *Nieuw-Zeeland.*

Tijd.	Z. B.	O. L.	West. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1772.	° ′	° ′	° ′	°	d	
Nov.						
24	35 25	17 54		63½	29 10	W. Z. W. en Z. O. m. w. held.
25	37 15	16 35		64	30 0	Z. O. ten O. friſe k. en m. w.
26	39 4	16 23		69	29 80	N. N. O. harde k. en betr.

Tijd.	Z. B.	O. L.	West. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1772.	° ′	° ′	° ′	°	d	
Nov.						
27	40 4	16 52	18 30	52	30 0	Z. Z. W. labber k.
28	40 59	17 4		60	29 85	N. W. frisse k. en betr.
29	42 9	17 0		57	29 60	Westl. sterke k., hag. en reg. buien.
30	42 24	17 43		55	29 60	Westl. m. w.
Dec.						
1	43 21	17 40		51	29 20	N. W. sterke k. reg.
2	43 52	18 17		49	29 30	N. W. mistig.
3	44 28	18 15	18 16	49	29 20	Westl. frisse k., held.
4	45 46	18 4	17 51	44½	29 50	N. W. frisse k., m. w.
5	47 10	17 44	15 55½	48	29 70	Noordl. frisse k., nevel.
N. M. 6	48 41	18 24	18 11			Z. W. frisse k., m. w.
7	49 32	18 20		42	28 60	N. W. zeer harde k., reg.
8	49 36	19 19		40	28 90	N. W. nevel.
9	49 46	19 58	16 30	36	29 30	Westl. frisse k., m. w.
10	51 4	20 23	16 29	36½	29 40	Westl. natte sn., het eerst ijs-eil.
11	51 51	21 3	17 9	34	29 25	Westl.
12	52 56	20 33		34½	28 55	Noordl. fris k., reg.
13	54 0	20 52		32	28 70	Z. W. sn. buien.
14	54 55	21 44		33	29 15	Westl. labb. k., m. w. een zeer groot ijs-veld in het Z.
17	55 16	23 14	20 50	33½	29 30	Z. Z. W. frisse k., nevel.
19	54 17	25 19	21 26	31½	29 10	N. W. nevel en sn.
20	54 0	28 13		34	29 5	N. N. O. sterke k., nevel en sn.
V. M. 21	53 50	29 24	21 47			Westl. frisse k. en m. w.
M. 22	54 54	30 12		33	29 20	Z. W. labber k., aanhoudend ijs-eilanden in 't gezigt.
23	55 26	31 33	25 26	34	29 65	Westl. m. w. en betr.
24	56 31	31 19		35	29 40	N. O. labber k. en m. w.
25	57 50	29 32		32½	29 5	Zuidl. frisse k.
27	58 19	24 39		36	29 45	Ligte zugtjens, bijna stil.
28	58 44	21 55	19 30	35	29 5	Oostl. frisse k.
29	59 12	19 1		36	29 20	Dito, sn.
30	59 23	17 1		36½	29 5	Noordl. m. w.
N. M. 31	60 21	13 32				Z. O. sterke k., nevel en sn.
1773.						
Jan.						
M. 1	60 12	12 13		31½	28 95	Zuidl. sterke k. en sn.
2	59 12	9 45	12 8	34	29 55	Z. W. m. w. Geen ijs gezien.

Tijd.	Z. B.	O. L.	West afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1773.	° ′	° ′	° ′	°	d	
Jan						
4	58 2	14 43		34	22 50	N. W. frisse k. Ys gezien.
7	60 4	28 33		35	29 5	W. frisse k., sn.
9	61 36	35 3	27 42	35	29 20	W. N. labber k. Ys.
11	63 12	37 29	27 15	35½	29 35	N. dito, veele ijs-eil.
12	64 12	38 14	24 14	35	29 20	Zuidl. sn.
14	63 57	39 38	28 27	35½	29 15	Zuidl. ligte zugtjens en m. w.
N.M. 17	67 15	39 35	29 30			O. t. Z. frisse k. Veele ijs-eilanden in 't gezigt.
M. 19	64 29	40 12		35	29 10	Dito, labber k.
21	62 48	41 25	31 16	35½	28 55	Zuidl. fris k. en sn.
M. 23	60 4	46 45	33 28	36½	29 0	Zuidl. frisse k. en sn.
24	58 24	49 5	33 52	34½	29 20	Westl. frisse k. en m. w.
V.M. 25	58 10	51 25				Oostl. sterke k., natte sn.
M. 26	57 16	50 54		35	28 25	Stil, damp. vuil wed.
27	56 28	50 47	32 23	35	28 90	Frisse k. en betr.
28	54 [illegible]	51 46	30 0	36½	29 40	N. W. frisse k. en natte sn.
29	52 29	53 37		38	29 65	N. W. sterke k. en m. w.
30	51 34	55 55		39½	29 55	Noordl. frisse k. met reg.
31	50 50	56 48	30 49	38½	29 55	W. N. W. m. w.
Febr.						
N.M. 1	48 30	58 7	29 2			W. N. W. geen ijs.
M. 2	48 36	59 35	27 50	45	29 90	W. frisse k. en nevel.
3	48 59	60 11		46	29 80	Noordl. zeer sterke k. en reg.
4	49 16	58 54	28 50	45	29 65	N. W. frisse k. en m. w.
5	49 8	58 18	30 26	41	29 60	Westl. dito.
6	48 6	58 43	32 24	53½	29 45	N. W. dito.
7	48 51	61 48	31 28	44	29 70	N. Dito.
8	49 51	63 57		43½	29 25	N. mist. stof-reg.
10	50 7	64 53	29 4	41½	29 45	Westl. sterke k. en m. w.
12	52 48	70 35	32 5	38	29 55	Z. W. t. Z. labber k.
13	53 54	72 24	33 8	36	29 60	W. fris k. Pinguins.
14	55 23	74 48	34 18	35½	29 35	Z. W. t. W. sneeuw-buien.
15	56 52	78 48	38 19	36½	29 40	Z. W. m. w. twee zee-honden.
16	57 8	80 59		34	29 50	Noordl. ligte k. Een ijs-eil.
17	57 54	82 4		35	29	O. Z. O. donker betr. Ys ingenoomen.
18	57 57	83 44	38 21	33	29 10	Znidl. maatig k. en m. w.
19	58 30	87 43		35	29 20	Westl. frisse k. en sn.

Tijd.	Z. B.	O. L.	West. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	° ′	° ′	° ′	°	d	
1773. Febr.						
20	58 47	91 44	40 11½	35	29 30	Z. labber k. en m. w.
22	59 35	93 36	40 51	34½	28 80	Oostl. frisse k. en sh.
N.M. 23	61 52	95 2				Oostl. dik damp. wed en natte sh.
M. 25	60 49	95 15	43 6	36½	29 0	N. W. ligte k. en m. w.
N.M. 26	61 21	97 7				Oostl. frisse k. en m. w.
M. 27	60 28	100 19		34½	28 40	Zuidl. sterke k., natte sh.
28	9 58	104 44		36½	29 50	Westl. frisse k. en m. w.
Maart.						
1	60 35	107 42		35½	28 35	N. O. ligt k., stof-reg.
3	60 17	109 59	39 4	38	29 5	Z. W. tot N. W. labber k.
5	60 38	116 50		37½	28 85	Oostl.
6	60 4	118 0	31 30	37	28 95	Westl.
7	59 58	120 15		34½	28 55	Oostl. ligt k., sn. en reg.
8	59 44	121 7	28 35	40	28 90	Stilte. Geen ijs in 't gezigt.
9	58 55	123 1		37	28 60	Zuidl. sterke k. met sn. en reg.
10	58 5	127 41		35	29 0	Z. Z. W. frisse k. en m. w.
11	58 7	130 21	11 57	37	29 15	N. O. sn. met reg.
12	58 56	131 41	9 49	39½	28 90	W. labber k., zagt wed.
14	58 22	136 22		33	28 85	Z. Z. O. frisse k., buijig.
M. 15	59 4	139 50		34	28 85	Westl. sn. en hag. buien.
16	58 52	143 27	0 47½	35½	29 10	Zuidl. frisse k., meest m. w.
17	58 40	147 43		35½	29 15	Z. W. m. w.
			Oost.			
19	55 1	152 1	11 19	43	29 80	W. N. W. frisse k.
20	53 22	154 53	13 40	45	29 75	Westl.
21	51 14	157 11		46	29 95	N. N. W. sterke k.
22	49 55	159 28	13 59	47	29 85	Z. frisse k. en m. w.
23	47 46	161 47	13 7	49	30 15	Z. O.
24	46 33	164 18		52	29 95	Z. O. mistig.
25	46 16	166 11		54	29 85	Westl. m. w.
26	45 48	166 44		53½	30 15	Z. Z. W. de *Donkere Bast* ingezeild.

TWEE-

TWEEDE TAFEL.

Koers van *de Avontuur* van den dertienden February tot aan *van Diemens Land.*

Tijd.	Z. B.	O. L.	West. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1773.	° ′	° ′	° ′	°	d	
Febr.						
13	51 5	71 23	32 30	39		Westl. matig k., betr.
14	51 40	74 52	34 14	39½		Westl. frisse k. met sn. buien.
15	52 12	78 36	35 07	38		Westl. m. w.
17	52 54	84 53		37		Tusschen N. W. en N. O. frisse k. met reg. en sn.
18	52 52	88 57		40		N. W. frisse k., buijig.
20	52 22	97 08	30 46	35		Westl. sterke k. met sn. met reg. buien.
21	52 20	110 0	29 5	41		Z. O. ligt k. en m. w.
23	52 18	104 14	25 9	41½		Noordl. sterke k. reg. buien.
24	52 10	107 8		41		N. N. W. maatig k. en m. w.
26	51 22	115 32	21 30	44		N. N. O frisse k., eenige stukken rots-wier gezien.
28	50 20	121 49	15 47	44		N. W. ten W. sterke k., sterke buien met sn.
Maart.						
1	49 4	125 0	10 20	49½		N. W. frisse k.
3	46 22	130 21	6 35	53		N. N. W. sterke k. en dik dadelijg wed. met reg.
4	44 50	132 20	3 50	51		Z. W. frisse k.
5	44 1	135 15	1 30 Oost.	56		W. frisse k. en buijig.
6	43 56	138 42	0 55	52		W. Z. W. ditto.
7	43 47	141 5	1 13	55		Westl. frisse k. en m. w.
9	43 44	145 53		59		N. W. Land van N. t. W. tot O. Z. O.

DERDE TAFEL.

Koers van *de Reſolutie* en *Aventuur* van *Nieuw-Zeeland* tot *Otahiti*.

Tijd.	Z. B.	O. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	° ′	° ′	° ′	°	d	
1773.						
Juny.						
M. 10	43 55	179 8 West.		54	29 70	Z. W. tot N. W. labb. k. en m. w.
11	44 35	179 13		59	29 75	Noordl. friſe k. en reg.
12	45 26	176 41		51½	29 65	Westl. ligte k. en reg.
13	46 2	175 59		51½	30 0	Oostl. friſe k. en m. w.
15	46 46	174 0	11 24½	48½	29 78	N. O. ligte k.
V. M. 16	47 7	173 0				Z. O ſterke k. en reg.
M. 17	46 18	172 41		49½	29 75	Z. O. buijig, ongeſtadig w.
18	45 54	170 38		48	29 90	Z. O. friſe k. en m. w.
N. M. 20	44 30	165 48		48½	30 15	Z. O. t. Z. labber k.
M. 21	44 26	164 0		50½	30 25	Westl.
22	44 41	162 23	10 19	52½	30 25	Wesrl. ſterke k.
23	44 38	161 27	10 43	50½	30 25	Veranderlijke zugtjens.
24	43 36	161 38		51½	29 45	Oostl. zeer harde wind.
M. N. 25	42 53	163 20				N. O. t. N. friſe k.
M. 26	43 11	163 7		55½	29 25	O N O.
V. M. 28	42 32	161 15				W. Z. W. ligte zugtjens.
M. 29	42 46	160 56		52½	29 40	O. N. O. ligte k.
30	43 7	159 25	7 59	51½	29 65	Zuidl. friſe k. een Egmont-haven-hen gezien.
July.						
1	43 7	157 44	6 55	49	29 75	Z. Oostl. labber k.
2	43 3	156 17	8 32	47	29 80	Zuidl.
3	43 18	155 0	7 43½	50	29 60	Noordl. labb. k. en m. w.
4	43 58	154 18		48½	29 70	Oostl. friſe k.
5	43 10	152 15		48	29 85	Z. Z. O. buijig reg.
7	41 22	150 12		52½	29 45	Zuidl. labb. k.
10	43 46	144 13	3 0	51	29 80	Westl. reg. buien.
11	43 34	141 56	5 0	47	30 30	Zuidl. labb. k. en m. w.

Tijd.	Z. B.	W. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	o ′	o ′	o ′	o	d	
1773. July.						
12	43 16	140 9	5 18	49	30 25	Z. Z. W.
13	43 2	139 10	5 37	49½	30 25	N. W.
14	43 2	138 9		50	29 80	N. O. frisse k. donker beer.
15	42 39	137 58		52	29 45	N. O. dik mist, stor-reg.
17	39 44	133 32		44½	29 80	Z. W. sterke k. hag. en reg. buijig.
18	37 56	133 18	5 29	50	30 20	Z. labber k. en m. w.
19	36 34	133 7	5 33	54	30 30	Z. W. t. Z.
21	32 47	133 37				O. Z. O. frisse k.
22	31 6	134 12	5 21	60	29 60	Z. W. ten W. buijig.
23	29 22	134 12	5 34	63	29 85	N. W. t. N. damp. reg.
24	29 46	135 36		64½	29 85	N. N. W. frisse k. en m. w.
V. M. 25	29 51	136 28				N. N. W. zwaare reg. buijig.
M. 26	28 53	135 30	5 3	66½	29 90	N. W. labber k. en m. w.
27	27 53	135 17	5 0	67½	30 5	Z. W. ligte zugtjens.
V. M. 29	27 49	136 49				N. N. W. labber k.
M. 30	27 4	135 15		71	29 90	N. N. W.
31	26 19	134 49		68	29 90	N. W.
Aug.						
1	25 1	134 6		68½	29 75	N. W.
3	22 8	133 39	4 54	71	30 0	Westl. ligt k.
4	21 18	133 21	5 10	74	30 5	N. W. labber k.
	20 40	132 6		76½	30 5	N. W. sterke wind.
N. M. 6	19 36	131 32				N. W. weinig wind, buijig.
M. 7	18 51	133 26		75	30 10	Z. O. sterke wind en m. w.
8	18 5	135 57		75	30 20	Z. O.
10	17 23	139 56		78½	30 20	O. een lang eiland gepasseerd.
12	17 11	143 38		78½	30 5	O. harde wind, een eil. gepast.
13	17 16	144 54	6 48	79½	30 10	O.
14	17 15	146 41		79	30 10	O.
15	17 45	148 16	5 10	80	30 10	O. *Osnabrug* of *Matten*. O. Z. O.

VIERDE TAFEL.

Koers van *de Resolutie* en *de Avontuur* van *Ulieteа* tot de *Vrienden-Eilanden* en *Nieuw-Zeeland.*

Tijd.	Z. B.	W. L.	Oost. afw.	Th	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	° ′	° ′	° ′	°	d	
1773. Sept.						
M. 18	17 17	153 10		79	30 5	Oostl. labber k. en m. w.
19	17 41	154 21	7 50	81	30 0	Oostl.
20	18 4	155 39		82	29 95	Oostl.
21	18 24	156 22	7 26	81	30 0	Tusschen N. en W.
22	18 40	157 18	7 56	78	29 95	Oostl. frisse k. en reg. buien.
23	19 8	158 49		73	35 5	Z. O. labb. k. en m. w. Land in 't gezigt.
24	19 29	160 22		74	30 0	Z. O. harde k. vlieg. reg. buien.
25	19 52	162 26		74	30 0	Z. O. m. w.
26	20 23	164 15		73	30 5	Z. O.
27	20 40	166 12	11 42	71	30 5	O. Z. O.
28	21 3	168 29	9 44	72	30 5	O.
29	21 29	170 18	10 42	72	30 5	O. Z. O.
30	21 10	172 33		70	30 10	Z. O.
Octob.						
1	21 21	174 4		70	30 10	O. Z. O. In den agtermiddag 't eil. *Middelburg* in 't gezigt.
M. 9	22 28	174 56		73	30 30	Zuidl. frisse k. en m. w.
10	22 46	176 13		70	30 5	Z. O. *Pylstaert-eil.* N. N. O. 5 mijlen.
11	23 50	177 23		69½	30 25	O. Z. O.
12	25 36	178 12		71	30 20	O. Z. O.
13	27 13	179 6		70	30 20	Z. Z. O. labber k.
14	28 38	179 47 Oost.	11 11	67	20 25	O.
15	30 15	179 54	11 14	69	30 30	O.
16	31 41	179 32	11 2	68	30 25	O.
17	32 41	179 32	10 49	69	30 20	N. O. t. N. ligt k.
18	33 48	179 49	10 49	66	30 20	N. O. t. N. frisse k.

Tijd.	Z. B.	W. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1773.	° ′	° ′	° ′	°	d	
Oktob.						
19	35 58	179 49		67	30 0	N. O. t. N.
20	37 48	179 38		60½	29 70	Westl. veel reg., frisse k. en m. w.
21	39 6	178 38	5 12	62	29 70	Noordl. *Tafel Kaap* W. 8 of 9mijl.

VIJFDE TAFEL.

Koers van *de Resolutie* van *Nieuw-Zeeland* tot *Paasch-Eiland.*

Tijd.	Z. B.	O. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1773.	° ′	° ′	° ′	°	d	
Nov.						
M. 27	43 27	175 59	12 52	62	29 95	Noordl. frisse k. en m. w.
30	45 50	178 13		49	29 95	Z. W. frisse k. rots-wier, zee-honden en zee-vogelen gezien.
Dec.						
1	47 04	179 30 West.		49½	30 00	Z. W. frisse k. zwaare zee uit 't Z. W.
2	48 23	179 16		46½	29 90	Z. W. weinig wind, mist. Zee-honden, rots-wier en pinguins gez.
4	49 55	179 16 Oost.		47½	29 80	Noordl. weinig wind, mist en reg.
5	50 15	179 44	18 25	47	29 75	Ligte zuchtjens uit 't Z. O. zee-honden en pinguins, zwaare zee uit 't Z. W.
N. M. 6	51 32	180 00 West.			29 50	Noordl. frisse k., dik damp. wed.
M. 8	55 39	178 53		43	29 45	W. Noordl. sterke k., nevel, hooge zee uit het Z. W.
9	58 02	177 43		44½	28 70	N. W. sterke k., nevel, een stuk wier gezien.
10	59 12	175 52		36	29 45	Z. Z. W. sterke wind, reg. buien.

Tijd.	Z. B.	W. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1773.	o ′	o ′	o ′	o	d	
Dec. 11	60 42	173 04	17 18	40	29 05	Westl. frisse k., sn. buien in den nacht.
12	62 46	170 26	19 13	32½	29 05	Z. W. frisse k.
13	63 42	167 44		32	28 90	Noordl. frisse k., natte sn.
14	64 55	163 20	14 12	34½	29 05	Westl. frisse k., damp. wed., een ijs-eiland in 't gezigt.
15	65 52	159 20		31	28 85	Westl. frisse k., sn. buien, veel ijs, eenige pinguins en keerkring vogelen gezien.
16	64 16	158 00		33	29 40	O. N. O. labb. k., sn. buien. Ys,
17	64 41	155 41		33½	29 05	Noordl. labb. k. Ys gevischt.
18	64 41	152 06	10 18	33	29 00	N. O. maatige k., dik mist. wed., veele ijs-eilanden.
19	64 49	149 24	13 24	34	28 80	Noordl. maatige k. held. wed.
20	65 57	148 28		33	29 20	Noordl. maatige k., dik damp. wed., natte sn.
V. M. 21	67 5	145 49		33	28 70	N. O. sterke k. en mistig, veel met ijs gekweld.
22	67 31	142 54		33½	28 70	N. N. O. matige k., nevel.
M. M. 23	67 20	137 12		33	28 95	Noordl. labb. k. zeer koud; veel ijs.
M. 25	66 23	135 7	15 26	34	29 20	Fraaie k. uit het N. W. veele ijs-eilanden.
28	64 26	134 4		34	29 0	Frisse Oostl. k., sn. buien.
29	62 24	133 37	13 46	33½	28 65	Zuidl. natte sn.
31	59 40	136 11	13 9	34½	29 5	Westl. labber k., m. w.
1774.						
Jan. 2	57 58	137 12	11 12	38½	29 5	N. O. t. O. frisse k., natte sn. Geen ijs.
3	56 46	139 45		36	29 10	Z. W. frisse k. m. w. ros-wier.
4	54 55	139 4		46½	29 30	N. W. t. W. sterke k. m. w.
6	52 0	135 32	7 7	47	29 30	Westl. dito.
7	50 36	133 18	6 36	50	29 25	N. W. labber k.
8	49 7	131 2	6 26	49½	29 50	Westl. aangenaam wed.
9	48 17	127 10		51½	29 70	Westl. dito.
10	48 7	124 46		52½	29 55	Westl. ligte zugtjens, betr.
11	47 51	122 12	2 34	50	29 5	Westl. frisse k., held. wed.
12	49 32	119 52	4 0	50	29 75	N. N. W. dito, m. w.
M. M. 13	53 0	118 3				N. W. frisse k., dik wed.

Tijd.	Z. B.	W. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen
1774. Jan.	° ′	° ′	° ′	°	d	
M. 15	56 4	112 1		51	29 30	N. zeer sterke wind, dik wed.
16	56 19	119 24	9 26	47½	29 80	Westl. frisse k., m. w.
17	58 34	118 14		41½	29 0	Westl. frisse k., buijig.
M. 18	60 54	116 58		40	28 5	Westl. maatige wind, dampig.
20	62 34	116 24	10 24	40	28 55	Stil, m. w. Ys-eilanden.
22	62 9	112 54	10 59	37	28 70	Ligte Zugtjens, zuidl. natte sn.
23	62 22	110 22	11 55	38½	28 55	Z. frisse k., m. w.
24	63 40	108 17		39	28 60	Westl. frisse k.
25	65 24	109 31	19 27	42½	28 85	Noordl. frs k. en m. w.
26	66 36	109 31	18 20	40	29 5	N. O. weinig wind, nevel, reg.
27	67 22	118 15		37½	28 75	N. O. maatige, k. sn. buien.
28	69 35	108 15		36	28 85	O. N. O. weinig wind, mist. w. Los ijs.
29	70 0	107 27	23 35	36½	28 70	N. labber k., helder. w.
V. M. 30	71 10	106 54		32½	28 80	Oostl. labb. k. door ijs gestuit.
M. 31	69 13	105 39		34	28 90	Oostl. frisse k., mist.
Febr. 1	68 1	105 0		35	28 85	Oostl. labber k., m. w.
2	67 7	134 46		37	28 75	Z. O. t. O.
3	66 25	101 8	22 55	35	28 90	Z. O. t. O. ligte k., betr. Geen ijs.
4	65 42	99 44	25 42	34½	29 0	N. O. ligte k., helder aangen. w.
5	64 6	99 44		38½	28 75	Veraud. frisse k. natte sn.
7	61 6	98 13		40	28 65	Westl. frisse k. reg. buien.
8	58 5	97 24		41½	29 10	Z. dito
9	55 32	97 24		47	29 10	Westl. frisse k. en m. w.
10	53 37	97 24	15 17	47	29 40	Westl. dito.
11	51 36	95 46		51	29 20	N. W. sterke k., reg.
12	50 15	95 18	13 30	47½	29 90	Z. W. ligte zugtjens
13	50 13	96 1	14 30	52	30 0	N. W. frisse k. en betr.
14	49 32	95 11	12 42	53	30 15	Verand.
15	49 9	95 38	10 20	54	30 5	N. W. frisse k., mist. reg.
16	47 45	94 19		56	29 90	N. W. frisse k., m. w.
17	46 16	93 52		55	29 90	W. N. W frisse k.
18	44 11	93 59		50½	29 85	Z. t. W. frisse k. en m. w.
19	42 5	95 20		51½	30 35	Westl. labber k., aangen. k.
20	39 58	94 37		66	39 40	Westl.
21	37 54	94 5	8 0	67½	30 40	Westl.
22	36 10	94 56		69	30 45	Zuidl. labb. k.
23	36 40	97 2	9 51	69	30 45	N. O. labb. k.
24	37 25	98 44	8 10	71	30 25	N. frisse k. m. w.

Tijd.	Z. B.	W. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1774. Febr.	° ′	° ′	° ′	°	d	
N.M. 25	37 52	101 10	6 38	69	29 95	N. W. labb. k.
M. 26	36 37	101 57	5 53	65	30 0	Z. W. frisse k.
27	34 53	102 33	3 44	68	30 20	O. Z. O. labb. k.
28	33 7	102 23		71½	30 20	O. N. O.
Maart 1	32 28	102 47	3 45	71½	30 20	Westl. ligte zugtjens.
2	31 12	102 29	4 36	74	30 15	N. W.
4	29 56	100 59	4 50	74½	30 25	N. W.
6	29 23	101 3	4 47	74	30 30	Noordl. labb. k. Veele vogelen.
7	28 20	102 3	4 45	74½	30 30	O.
8	27 4	103 58	4 31	75	30 30	O.
11	27 11	109 9		75	30 30	O. ligte k. *Paasch-Eiland*, W. 12 mijlen.

ZESDE TAFEL.

Koers van *de Resolutie* van *Paasch-Eiland* tot de *Marquisen-Eilanden.*

Tijd.	Z. B.	W. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1774. Maart.	° ′	° ′	° ′	°	d	
M. 18	26 5	111 32	2 34	76½	30 30	N. O. ligte k.
20	23 0	113 1	3 5	77	30 20	O. gestadige k., m. w.
21	21 1	113 58	3 4	77	30 20	O. N. O.
22	19 20	114 49		76½	30 20	Oostl. reg. buien.
24	17 7	117 0	1 56	76	30 15	Oostl labb. k., m. w. held.
26	4 41	120 11	2 10	78½	30 10	Oostl.
29	10 10	123 58	1 57	81	29 95	O. Z. O.
30	9 24	126 1	1 27	80½	30 0	O.
April 1	9 30	128 55	4 3	81	29 90	O.
3	9 32	133 15	4 40	82	30 0	O.
5	9 33	136 38	4 27	82½	30 0	O.
N.M. 6	9 20	138 17				O. Z. O. *Hoods-Eiland*, W. t. Z. 9 mijlen.

ZEVENDE TAFEL.

Koers van *de Resolutie* van *Ulietea* tot *de Nieuwe Hebriden.*

Tijd.	Z. B.	W. L	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1774	° ′	° ′	° ′	°	d	
Juny.						
M. 6	16 50	145 13		82½	30 0	N. O. frisse k.
7	17 12	155 34		81½	29 85	N. W. buijig reg.
8	17 32	156 1	7 55	80½	29 95	N. O. ligte k., m. w.
9	17 48	156 43	8 10	81	29 85	Noordl.
11	17 46	158 9		77½	30 0	Z. Z. O. labb. k.
13	18 45	161 29		80		O.
14	18 35	162 45	9 15	75½	30 0	Zuidl. ligte k., bijna ſtil.
16	18 4	163 10	9 16			Zuidl. *Palmerſton-Eiland.*
19	18 25	167 11	10 22½	77	30 5	O. labb. k.
21	18 57	169 39		77½	30 10	O. N. O. *Wild-Eiland.* Z. 1 mijl.
24	20 24	173 39	11 40	79	30 5	O. N. O. ligt k.
26	20 23	174 6	12 6	75	30 10	Z. Z. O. in 't gezigt van de eilanden aan de O. zijde van *Anamocka.*
27	20 15	174 31	9 47			Ten anker op de reê van *Anamocka.*
July.						
M. 1	19 57	176 6		75	30 15	Z. O. t. O. labb. k.
3	19 47	178 2	12 28	74	30 15	Dito *Schildpad Eiland* Z. O. t. Z. 1½ mijl.
5	20 37	179 20 Oost.	12 30	75½	30 5	Oostl. labb. k., donker w.
6	20 56	179 30	12 44	76	30 15	O. labb. k., betr.
8	20 42	177 18	12 59	78	30 10	N. O. frisse k.
9	20 14	176 15	13 8	78	29 90	N. W. weinig wind en betr.
10	19 53	175 35	11 11	74½	29 90	Z O. frisse k.
11	18 26	175 0	10 22	74	29 90	Z. O.
13	16 25	173 31	10 46	76	30 0	Z. O. labb. k. en m. w.
14	15 39	172 35	10 14	78	30 0	Z. O. t. O.

Tijd.	Z. B.	O. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	° ′	° ′	° ′	°	d	
1774. July.						
15	15 9	171 16	11 3	79½	30 0	Z. O. fris k. en m. w.
16	15 8	169 18		79	30 0	Z. O. frisse k. buijig met reg. in den agtermiddag liet eiland *Aurora*, een van de *Hebriden* in 't gezigt.

AGTSTE TAFEL.

Koers van *de Resolutie* van *Nieuw-Caledonia* tot *Nieuw-Zeeland.*

Tijd.	Z. B.	O. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	° ′	° ′	° ′	°	d	
1774. Octob.						
M. 2	23 18	169 34	9 27	66½	29 90	Zuidl. labb. k. en betr.
3	24 4	170 11		68	29 80	Z. W. frisse k. en m. w.
4	25 26	171 3	10 0	70	29 90	Z. W. reg. buien.
			13 36			
6	27 52	171 43	9 59	65	30 20	Stil m. w.
8	28 25	170 26	13 49	65	30 30	Z. O. labb. k., heid. w.
9	28 54	169 21	13 9	64½	30 30	Zuidl.
10	28 57	168 0	11 9	64	30 25	Zuidl *Norfolk-Eiland* van Z. 37 O. tot Z. 20 W. 3 mijl. van ons.
12	31 1	167 47		66½	30 20	O. N. O labb. k. en m. w.
13	32 55	168 20	10 0	65½	30 30	N. O. ditto.
15	35 32	170 55	10 18	65½	30 0	N. N. O. frisse k., m. w.
16	37 32	172 41		63½	29 80	N. frisse k reg. buien.
17	39 24	173 46		59	29 55	Westl. sterke k. en betr. *Kaap Egmont* aan de W. kust van *Nieuw-Zeeland* N. O. 4 mijl.

NEGENDE TAFEL.

Koers van *de Resolutie* van *Nieuw-Zeeland*, tot *Terra del Fuego*.

Tijd.	Z. B.	W. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	°	° ′	° ′	°	d	
1774. Nov.						
M. 15	47 30	178 19		51	29 49	N.W. t. W. labb. k. enige reg. bui.
16	49 33	175 31		50	29 45	West. frisse k. en m. w.
17	51 18	173 17	9 52	50½	29 35	N.N. O. sterke wind, buijig, reg.
18	52 44	169 57	10 26	50½	29 45	N. labb. k., uevel.
19	53 43	166 15		49	29 59	N, frisse k.
20	54 8	162 13				N. labb. k., mist.
21	55 31	160 29		43½	28 85	N. O. dito.
22	55 48	157 4		44		N. N. W. ligte k., nevel.
23	55 46	156 4	9 24	44½	29 45	Stil held. wed.
24	55 38	153 37		46	29 89	N. W. frisse k., betr.
25	55 9	149 28	6 35	45½	29 85	N. W. t. W. frisse k. held. wed.
26	55 9	144 43				N. N. W. sterke k., nevel. Veele vogelen.
27	55 6	138 56		44½	29 80	N. N. W. dito, betr.
29	55 24	129 39		45½	29 75	N. W. weinig wind, nevel.
Dec.						
1	55 38	127 11		45½	29 55	N. O. dito, dito, stof-reg.
2	54 56	125 0	1 28	45	29 50	Z. O. frisse k., m. w.
3	54 1	123 47		45	29 25	O. Z. O. nevel en reg.
4	53 15	120 42	3 22			Z. frisse k. en held. wed.
7	53 19	108 48	5 1	46½	29 5	West. held. aangenaam wed.
10	54 0	102 7				Zuidl. sterke k.
11	53 40	96 52	9 58	44	29 75	Westl. frisse k. betr.
12	53 25	92 4		45	29 75	Westl. labb. k., m. w.
14	53 25	86 56	14 14	46½		Westl. frisse k.
16	53 26	79 37	17 38	46	29 15	Westl.
17	53 21	76 17	20 6	47	29 15	Westl. buijig. Te middernacht *Kaap Defeada* in 't gezigt, aan den W. mond van de *Straat van Magelhaens* in 't N.O. t. N.

TIENDE TAFEL,

Koers van *de Reſolutie* van *Staaten-Land* tot *de Kaap de Goede Hoop*.

Tijd.	Z. B.	W. L.	West. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	° ′	° ′	° ′	°	d	
1775. Jan.						
M. 4	55 33	62 13		51	0 60	W. t. Z. friſe k. en reg. buien.
5	57 9	58 46	21 28	47	29 60	Westl. friſe k., m. w.
N. M. 6	58 10	53 54				Z. W. ſterke k. buijig, natte ſn.
7	56 4	53 36				Westl. friſe k. en m. w.
M. 8	55 9	52 15	20 4	49	29 50	N. W. labb. k.
9						Noordl. friſe k., mist.
V. M. 10	54 23	49 23				W. Z. W. labb. k., betr.
11	54 35	45 10	19 25			Z. W. labb. k.
M. 12	54 28	42 8				Z. W. zeehond gezien.
13	55 7	40 32		39	29 15	
14	53 56½	39 24		37½	29 35	Z. O. ligt k. het eiland *Georgia* 11 mijl. O. ½ Z.
N. M. 24						Eiland *Georgia* W. N. W. 8 m.
V. M. 26	53 33	31 10	9 26			N. t. W. friſe k. en held. wed.
N. M. 27	60 0	30 40				Noordl. labb. k. en mist. Een ijs-eil. en pinguins gezien.
M. 28	60 4	29 23		37	29 10	Noordl. ſtof-reg. veel ijs.
30	59 30	29 33		36	29 25	Noordl. friſe k. mist. Ys, pinguins en walviſchen.
31	59 13½	27 26		37	29 15	W. N. W. labb. k. donk. w, *Thule* van Z. Z. O. tot Z. t. W.
Febr.						
1	58 25	27 18	10 11	39	29 15	Z. W. ligt k. *Kaap Montagu* O. 5 mijlen.
2	57 41	27 0				N. N. O. mist,
4	56 44	25 23				Stil. Verſcheiden pinguins en enige walviſchen,
5	57 8	23 34	5 18	38	28 80	Zuidl. maatige k. en nevel.
6	58 15	21 34		38½	29 69	Noordl. friſe k., ſn. buien.
7	58 24	17 46	1 58	47½	29 0	W. Z. W. ſterke k. en bew.

Tijd.	Z. B.	W.L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
1775.	° ′	° ′	° ′	°	d	
Febr.						
N. M. 9	58 27	12 49	0 2			Stil, ſn. buien.
M. 10	58 15	10 34	1 7	34½	29 30	Z W. friſſe k., reg. buien.
12	58 19	6 43	3 23	37½	29 15	Westl. ligte zuigjens, m. w. veele ijs-eilanden.
13	57 57	4 46	4 25	34		Z. t. O. friſſe k., veel ſn.
14	57 24	0 44		32½	28 90	Zuidl. zeer ſterke k., zwaare ſn.
		Oost.				
15	56 37	4 11		35½	[illegible] 5	Z. W. friſſe k., m. w.
16	55 26	5 52	12 15	36½	28 95	Stil.
N.M. 17	54 20	6 33				Zuidl. friſſe k., ſn.
M. 18	54 25	8 46	13 10	36	29 55	Westl friſſe k., m. w.
19	54 25	12 1		34½	29 45	N. O. friſſe k., natte ſn.
20	54 8	12 59		35½	29 80	Westl. friſſe k., m.w. in den agter-midd. geene tekenen van land.
22	54 26	18 42	18 41		29 20	Z. W. friſſe k. en betr.
23	55 10	22 1		36	29 40	Noordl. natte ſn. Walviſchen.
24	54 26	24 21		35½	28 95	N. W. friſſe k., m. w. Ys-eilanden.
25	52 52	26 31		35½	28 95	N. W. buijig, reg. buien.
26	50 34	28 37		41	29 75	Noordl. friſſe k.
Maart.						
N. M. 1	46 44	33 20	23 36			Zuidl. labb. k., m. w.
M. 2	46 30	31 46		47	29 65	Verand. friſſe k., reg. buien.
N.M. 3	45 8	30 50	22 26			Westl. friſſe k., zeer buijig.
4	43 20	29 50				N. W. friſſe k. betr.
V.M. 6	44 5	26 49		50		N. W. dito, dik betr. wed.
M. 7	42 24	26 51		59½	29 80	Westl. zeer friſſe k., m. w.
8	41 47	26 27		61⅔	29 95	N. W. labb. k.
10	42 6	24 40	21 33	64	29 55	Verand.
11	40 56	23 47	20 48	59½	29 80	Westl. labb. k., m. w.
13	38 51	23 37		62	0 10	Westl. ligte k.
14	37 19	22 9		72		Oostl. friſſe k. met buien.
16	35 16	22 50		72½	9 85	W. N. W. buijig ongeſtadig w.
16	34 49	21 41		69	33 20	Weinig wind Oostl. 56 vad. water. In den N. M. land ontwaard in 't N. N. O. den 2e op den M. in de *Tafel-Baai* geankerd.

ELF-

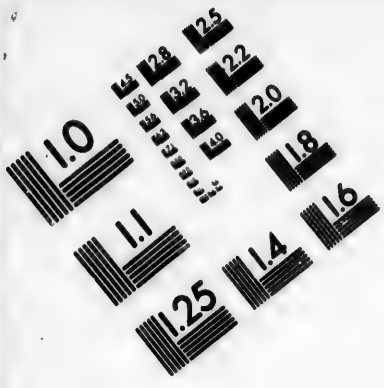

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

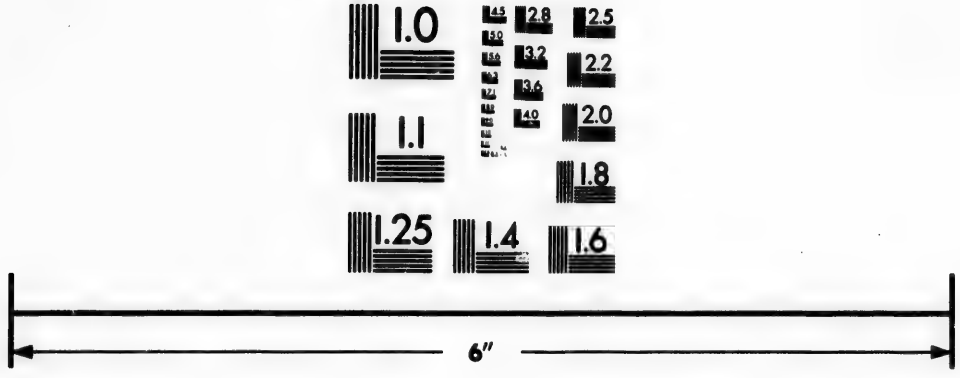

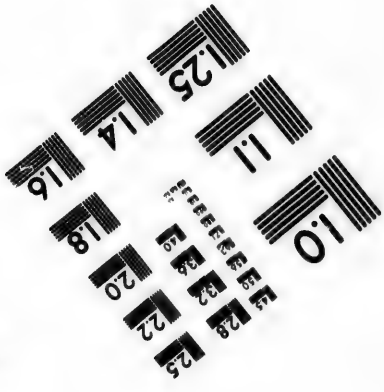

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

ELFDE TAFEL.

Koers van *de Avontuur* van *Nieuw-Zeeland* tot de *Kaap de Goede Hoop*.

Tijd.	Z. B.	O. L.	Oost: afw.	Th:	Bar:	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	° ′	° ′	° ′	°	d	
1773. Dec.						
23	42 26			65		Noordl. Kaap *Pattiſer* N. Oostl. 17 mijlen.
M. 25	44 38	175 41		60		N. O. t. N. labb. k. en nevel.
28	47 5	178 12		54		Verand.
30	49 37	179 22		56		Noordl. ligt k. en nevel. Veele zee-honden en pinguins; ook ſtukken hout en zee-wier.
31	50 47	179 29		48		O. Z. O. ſterke k., buijig reg.
1774. Jan.		West.				
2	51 37	177 11	15 30	48		Z. W. friſſe k., betr.
4	54 26	170 49		46		Westl. friſſe k., nevel, reg.
5	55 30	167 0		46		Z. W. t. W. friſſe k., m. w. Zwaare zee uit het W. Z. W.
6	56 27	163 43		40½		Z. Z. W. friſſe k., reg. buien. Zwaare zee uit het Z. W.
7	56 57	160 6	11 15	38		Z. Z. W. maatig k., betr.
9	57 29	153 54		38½		Z. Z. W. friſſe k. Vogelen en walvisſchen.
11	58 17	147 23	7 36	37		Westl. labb. k. m. buien. Verſcheiden ijs-eilanden.
12	58 36	144 40	9 20	38		Z. W. maatig k.
14	58 48	142 14	7 45	37		Westl. friſſe k.
16	58 50	134 26		40		Westl. veele ijs-eilanden.
19	59 24	119 13	8 25	41		N. W. t. W. friſſe k., reg. buien.
20	57 52	114 37		41½		Noordl. friſſe k. en betr.
21	60 9	113 12	11 6	41½		Verand.
22	59 30	111 26	11 15	41½		Zuidl. maatige k.

Tijd.	Z. B.	W. L.	Oost. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	° ′	° ′	° ′	°	d	
1774. Jan.						
24	59 35	105 16	18 12	38½		Westl.
25	60 14	101 0		43		Noordl. frisse k., nevel, stof-reg.
26	60 40	97 0		43		Noordl. frisse k., mist.
28	61 45	89 0	22 48	42		Westl. maatige k., held. wed.
29	61 49	84 1	24 30	41½		N. t. W. frisse k., nevel.
31	61 20	71 50	26 6	39		Noordl. maatige k., nevel, reg.
Febr.						
3	60 34	57 41	24 30	40½		Westl. frisse k.
4	60 20	53 20	9 30	39		N. N. W.
6	60 3	48 25		37½		N. O. t. O. ligte k. en dikke mist; 2 ijs-eil. en drijf-ijs.
7	59 16	47 18	19 20	41		Zuidl. ligt k.
8	58 32	45 28		37		N. W. fris k., nevel, reg.
9	57 20	42 44	5 36	37½		Z. W. ligt k. mist, matte sn.
10	56 55	41 0		42½		Westl. maatig k. Een pinguin en andere vogelen.
11	56 28	38 10		40		Noordl. verscheiden pinguins en sneeuw-onweersvogelen.
12	55 46	36 40	10 30	40		W. N. W. frisse k., reg.
13	54 56	34 20		41		W. N. W. nevel, een groot ijs-eiland.
14	54 21	32 0		40½		N. N. W. ligt k, dik, mist.
15	54 20	28 55		40½		N. W. fris k., mist.
16	54 4	24 14	6 32	39½		Z. Z. O. ligte zugtj., nevel.
18	54 16	23 14		40		Noordl. ligte k.
19	54 0	21 30		39½		Z. O. ligte k., mist.
20	53 15	19 7	2 0	37		Z. W. maatig k. en betr. Ys-eilanden.
			West.			
22	53 12	13 0	1 26	40		Zuidl. V. M. buijig. N. M. ligte k.
23	53 8	8 0		39		Westl. fris k. dik nevel. wed., drijf-ijs en ijs-eilanden.
24	52 48	4 51	5 0	40		Westl. sterke k. Ys-eilanden.
25	53 14	1 58	6 30	38		Westl. frisse k., sn. buien. Ys-eilanden.
		Oost.				
26	53 29	0 19	9 20	38		Z. O. t. O. maatig k.

Tijd.	Z. B.	W. L.	West. afw.	Th.	Bar.	Winden, Weder, Aanmerkingen.
	° ′	° ′	° ′	°	d	
1774. Febr.						
27	58 29	8 11	11 6	40		W. friſſe k., in den nacht Zuiderlicht.
28	53 54	6 35		39		W. tot N. N. O. labb. k. veele ijs-eilanden.
Maart.						
2	54 4	10 4		35		Westl. maatig k., ſn. buien.
3	52 17	11 53	16 45	36		W. Z. W. ſterke k. Ys-eilanden.
5	50 48	12 36		37		N. W. maatig k.
6	49 58	14 26		42		W. N. W. friſſe k.
7	48 30	14 26	16 32	41		Westl. natte ſn. 2 groote ijs-eilanden.
8	47 35	13 45		40½		N. W. friſſe k., m. w.
11	41 48	14 19	17 15	54		Z. O. ligt k.
17	34 13	18 5	21 0	69½		De *Tafel-Baai* 9 mijlen N. 52° O.

WOOR

WOORDEN-LIJST

VAN DE TAAL DER

SOCIETEIT-EILANDEN.

VOORLOOPIGE

AANMERKINGEN

OMTRENT HET GEBRUIK VAN DEEZE

WOORDEN-LIJST.

Alle natieën, die bekend zijn met de wijze van elkanderen hunne denkbeelden door tekenen medetedeelen (die het geluid verbeelden, dat het denkbeeld overbrengt) hebben eene bijzondere wijze van de geluiden, welke die tekenen verbeelden, uitteſpreeken; dit maakt een zeer wezenlijk gedeelte van de inrigting van de taal van elke bijzondere natie uit, en bijgevolg moet men die verſtaan, voor men enige vordering in die taal kan maaken, of in ſtaat kan geraaken om in dezelve te ſpreeken. Doch alzoo dit zeer verveelend en moeielijk is voor eenen beginner, ter oorzaake van de groote verſcheidenheid in de kragt, welke den tekenen of de letteren onder verſchillende omſtandigheden gegeeven zijn, zou het noodzaaklijk ſchijnen, ten minſten in taalen, die nooit te vooren in ſchrift verſchenen zijn, het getal dier verſcheidenheden te verminderen, door de verſchillende geluiden te vermin-

deren, en altijd dezelfde enkelvoudige geluiden door dezelfde tekenen uit te drukken, en dit is niet minder noodzaaklijk in de Engelſche taal dan in enige andere, alzoo deeze verſcheidenheid van kragt der letters in dezelve zeer menigvuldig is, en de volgende woorden-lijst, als men 'er niet op lettede, geheel onverſtaanbaar zoude maaken. Naardien de klinkers alle geluid regelen, behoeven ook deeze alleen in aanmerking genoomen te worden, en de kragten, die aan elke derzelve in de woorden-lijst gegeeven zijn, te worden opgegeeven.

A wordt in de Engelſche taal gebruikt om twee verſchillende enkelvoudige geluiden uittedrukken, als in het woord *Arabia*, daar de eerſte en de laatſte *a* anders klinken dan de tweede. In de woorden-lijst moet deeze letter altoos het geluid hebben of uitgeſprooken worden als de eerſte en laatſte *a* in het woord *Arabia*. Het ander geluid van de tweede *a* wordt altoos in de woorden-lijst door *ai* curſief uitgedrukt (*).

E

Aantekeningen van den Nederduitſchen Vertaaler.

(*) Alzoo ik in deeze woorden-lijst de vreemde woorden heb geſchreven geſijk in de Engelſche Uitgave, zoo als doorgaans in deeze Vertaaling de vreemde woorden gedrukt zijn, dat ik reeds eenmaal heb gewaarſchuuwd, zal het, om den leezer, die de Engelſche taal niet magtig is, deeze aanmerkingen verſtaanbaar te doen zijn, en dus de regte uitſpraak van deeze taal te doen vatten, nodig zijn dezelve door enige aantekeningen optehelderen.

De eerſte en tweede *a* in het woord *Arabia* worden als de *a* in de Nederduitſche taal uitgeſprooken, en de tweede

a

E heeft ook tweeërlei geluid; of zij wordt gebruikt om twee eenvoudige geluiden te betekenen, als in de woorden *eloquence*, *bred*, *led*, en men kan zeggen dat zij nog een derde heeft, als in de woorden *then*, *when*. In het eerſte geval wordt deeze letter alleen gebruikt in het begin van de woorden, en daar zij op eene andere plaats in de woorden-lijst gevonden wordt, wordt zij als in het tweede geval gebruikt, maar nooit als in het derde voorbeeld, want dit geluid is overal uitgedrukt door de *ai* curſief, gelijk reeds gezegd is (*).

I wordt gebruikt om verſchillende enkelvoudige geluiden uittedrukken, als in de woorden *indolence*, *iron*, *imitation*. In de woorden-lijst wordt zij nooit gebruikt, gelijk in het eerſte voorbeeld, dan in het midden van de woorden; nooit wordt zij gebruikt als in het tweede voorbeeld, want dat geluid wordt altoos met *y* geſchreven; ook wordt zij niet gebruikt als

a als *ae* of *æ* of liever het Franſche *ai* (*Araibia*): wanneer dus de *a* alleen voorkoomt, zal zij eenvoudig als onze *a* klinken, wanneer *ai* curſief voorkoomt, ſpreekt men die als *æ* of het Franſche *ai* uit, bij voorbeeld, *Atooa* ſpreekt men uit als *Atoeæ*. De *a* heeft in het Engelsch nog andere geluiden, die hier niet te pas koomen. *Ai* ſpreekt men uit als *æ* of het Franſche *ai*. Zoo de inboorlingen dit woord niet van de Engelſchen hebben overgenoomen, is het zonderling genoeg dat het even als in de Engelſche taal *ja* betekent. *Aoo'nai* wordt *Aöenæ* uitgeſprooken.

(*) *Eloquence* wordt *eloquæns* uitgeſprooken, en *then*, *when* als *tſæn*, *oeæn*; dus zal het woord *ere* (zwart) even als bij ons *ere* uitgeſprooken worden. De andere geluiden van *e* in het Engelsch koomen hier niet te pas.

als in het laatſte geval, alzoo dat altoos door twee *ee* curſief wordt uitgedrukt (*).

O verandert nooit in deeze woorden-lijst van geluid, en blijft altoos een enkelvoudig geluid, maar wordt dikwijls verdubbeld gebruikt, en klinkt dan als *good*, *ſtood* (†).

U wordt gebruikt om verſchillende enkelvoudige geluiden uittedrukken, als in *unity* en *umbrage*. Hier worden de letters *eu*, curlief gedrukt, gebruikt om derzelver geluid, als in het eerſte voorbeeld, uittedrukken, en zij behoudt altijd het tweede geluid overal daar zij gevonden wordt (*).

Y wordt gebruikt om verſchillende geluiden uittedrukken, als in *my*, *by* enz. en in *daily*, *fairly* enz. Daar zij in het midden of aan het eind van een woord ſtaat (dat is overal, behalven aan het begin) moet zij uitgeſprooken worden als in het eerſte voorbeeld; maar

(*) *Indolence* ſpreekt men uit als *indolins*; *iron* als *yron* en *imitation* als *imitaisjon*. Van de uitſpraak van de *i* in het midden van een woord en van *ee* heeft men een voorbeeld in tie'neea (*boven*) dat *tiënië* uitgeſprooken zal moeten worden.

(†) Een voorbeeld van het eerſte hebben wij in het woord *momoa* (de enkel), dat men ook als *momoa* uitſpreekt, en van het tweede in hooroo manoo (een veder) dat (volgens de voorbeelden in het Engelsch van *good*, *ſtood*, die als *goed*, *ſtoed* worden uitgeſprooken) *hoeroe manoe* zal moeten uitgeſprooken worden.

(*) *Unity* ſpreekt men in het Engelsch uit als *jouniti* en *umbrage* als *ombrasje*; volgens de opgegeeven regel zal dan het woord eeume (eene groene plat-visch) als *ejoume*, en het woord *taturra* (naakt) als *tatorra* uitgeſprooken moeten worden.

maar nooit wordt zij als in het tweede voorbeeld gevonden, want dat geluid wordt altijd geſchreven door eene curſive *e*. Zij heeft ook nog een derde geluid, gelijk in de woorden *yes*, *yell* enz., die overal in de woorden-lijst behouden is, ten minſten in het begin van de woorden, of als zij voor eene andere vocaal gaat, tenzij het aangeſtipt is dat zij afzonderlijk moet klinken door twee ſtippen 'er boven, als ÿa (*).

Deeze wijzen van uitſpreeken zijn, op enige weinige plaatſen na, in deeze woorden-lijst gebruikt; maar, om de uitſpraak nog minder vermindering of verwisſeling onderhevig te maaken, zijn 'er nog enige weinige tekenen bij gevoegd.

Het teken ¨ beduidt, gelijk in oï, dat deeze letters afzonderlijk moeten uitgeſprooken worden.

De curſive letters als *ee*, *oo* maaken maar een enkel geluid (†).

Als een gedeelte van een woord in de uitſpraak met bijzonderen nadruk moet gehoord worden, wordt 'er een teken geplaatst boven de letter, daar die nadruk begint, of liever tuſſchen dezelve en de voorgaande.

Dikwijls gebeurt het dat een woord, als het ware, uit twee woorden is te zaamengeſteld, of in ſommige gevallen wordt hetzelfde woord of dezelfde lettergreep herhaald. Als dan wordt 'er een *comma* onder geplaatst

(*) *My*, *by* wordt in het Engelsch uitgeſprooken als *mij* en *bij* in het Nederduitsch; de woorden *parry* (beſpatten) en *mydidde* (een kind) worden dan als *parrij* en *mijdidde* uitgeſprooken; *daily*, *fairley* ſpreekt men uit als *dæli*, *færli*; het woord Yorse (een rot) zal, volgens de opgegeeven regel, als *jorſ* uitgeſprooken moeten worden.

(†) Namelijk van *i* en *oe*.

plaatst bij deeze verdeeling, daar men rusten moet voor men het ander gedeelte uitſpreekt, maar men moet zig niet verbeelden dat men daarom volkoomen moet ophouden.

Voorbeelden van alle deeze gevallen.

Roê.	Groot, lang, afgelegen.
E'reema.	Vijf.
Ry'poem.	Mist.
E'hoera.	Omkeeren.
Paroe, roe.	Een beſchot, afſcheiding.

WOORDEN-LIJST

VAN DE TAAL DER

SOCIETEIT-EILANDEN.

Ete'ei.	Blijven, woonen.
Noho'ra.	eene Verblijf-plaats.
Neea, ſ. Tie'neea.	Boven.
Fe'fe.	eene Zweer.
Ta'eree,	Werking, *in tegenſtelling van rust.*
Oo'peero.	Aankleevend, *van eene aankleevende eigenſchap.*
E'peeiho.	Nabuurig, *naast.*
A'wai, ſ. A'wai to Peeree-ai.	Tuſſchenvoegzel van bewondering.
Teeho teeho, ſ. Teeho teeho ta'rar.	een Echtbreeker, *of een, die eene getrouwde vrouw plaagt.*
Eooa'wai.	Schudden *als water enz.*
Mäa.	Voedzel.
Waura.	Levendig, *niet dood.*
A'maoo.	Geheel.
Ota'hoi.	Alleenig.
Warradee, ſ. Reedee.	Toorn, *of toornig zijn.*

Momoa,	de Enkel.
A'*tooa*, ewy,	de Binnen-Enkel.
Oo m*aia*.	Antwoord.
Mad*oo*ho'why,	Goedkeuring, *bewilliging*,
E'var're,	*Geprikte* Boogen *op de heupen.*
R*ee*ma.	de Arm.
E'e.	de Oxel.
E'*oo*me,	eene Pijl.
O'wha.	Pijl, *de ſteel van eene pijl of riet.*
To'*ai*, ſ. O'möa.	de punt van eene Pijl.
Ama, ſ. He'ama,	Beſchaamd, *of verlegen zijn.*
Te Euta,	aan Wal.
Ho'my, ſ. Ha'py my,	Vraagen *om iets.*
Tarra, Tarra,	Ruuwheid.
Taata, töa.	een Moordenaar, *of liever een menſchen-dooder, ſoldaat, of krijgsman.*
E*teou'roo*a.	eene Vergadering, *of Bijeenkomst.*
A'n*aiheu*.	Atherina.
Pe'peere.	Gierig, karig, onedelmoedig.
Fata, ho*ito'hoito*.	Afkeerig, *onwillig om iets te doen.*
Par*ou*, m*ou*.	Echt, *waar.*
Arra arra', ſ. E'ra.	Wakker, *niet ſlaapende.*
Na'na.	Scheef, *of op eene zijde, als een ſcheeve nek.*
T*ee*.	eene Bijl, *of bijltjen.*
Ai.	Ja, *eene bevestiging.*
Mydidde.	een Kind, *of jongen.*

E'e-

E'evee (taata). een Ongetrouwde.
Tooa. de Rug.
Fy'roo, too'ty. den Rug *afveegen.*
Eé'no. Slegt, *het is niet goed.*
Era'eunoo. Lok-aas *voor de visschen.*
Etoonoo. Gebakken, *in den oven.*
Oopo'boota. Kaal-koppig.
Eenee'ou. Bamboes.
E'paa. eene Bank *in zee.*
Ta'turra. Naakt, *ongekleed.*
Ho'hore. Bast *van een' boom.*
Fe nooa Ma'aure. Dor *land.*
He'na. *eene groote ronde teenen* Mand.
Vai'hee. een Mandjen *van kokos-bladeren.*
Apo'aira. een lang Mandjen *van kokos-bladeren.*
Papa' Maieea. eene Mand *van plataanen.*
Er're'vy. een Mandjen *van een visscher.*
Mo'ene. eene ronde Mand *van kokos-bladeren.*
Ete'öe, f. Eäte. een Mandjen *van stroo.*
Fanna too'neea. een Bastaard.
Tapra'hai. Stok-slagen, *of iemand stok-slagen geeven.*
Ob'oo. zig Baaden.
E'motto. een Gevegt.
O'morre. eene Strijd-bijl.
Teimo'toro. Schreeuwen.
Pöe. eene Glazen-koraal.
Oome oome. de Baard.
Too'py *or* Too'baee. Kloppen *op iets.*

Eroo'-

Erɔo'koo.	Slaan *op een trommel.*
Ta'rappe.	Wenken *iemand met de hand.*
E'roee, ſ. Möi'a.	een Bed, *of eene bed-ſtede.*
Par'ry.	Bekladden, *of beſpatten.*
E'räo.	eene Bije.
Peere'teee.	eene Tor.
Te'möa.	Voor, *niet agter.*
Tapa'roo.	een Bedelaar, *of iemand, die lastig is door geduurig om iets te vraagen.*
Te'mooree.	Agter, *niet voor.*
Eroo'y.	Oprispen.
Tei'dirro, ſ. Teediraro.	Beneden, *omlaag.*
Oraro.	Beneden, *onder, verre beneden.*
Fa'fe'fe.	Buigen *iets, als een ſtok enz.*
Ho'röa.	Mildheid, *edelmoedigheid.*
Taata ho'roa öe.	Gij zijt een edelmoedig man.
Fero'poo.	Tuſschen beiden, *in het midden.*
E'tatee.	Beſchreien *iets.*
Ara'hay.	Groothëid, *dikheid.*
Manoo.	een Vogel.
Oore, e'ooha.	eene Teef.
A'ahoo.	Bijten, *als een hond.*
Ere, ere.	Zwart.
Töa'meeme.	Blaas.
Toona (taata).	Godslasteraar, *iemand, die oneerbiedig van hunne Goden ſpreekt.*
Matta-po.	Blind.

Mei'ee

Mei'ee.	Blaar, *door branden of op eene andere wijze veroorzaakt.*
Toto, ſ. Eho*o*'ei.	Bloed.
Fatte.	Snuiten *den neus.*
Ta'hora.	Blaazen *van een walvisch.*
Ma'nee*e*.	Bot, *als gereedſchap.*
E'ra.	de beſneden Planken *van eene Marai of graf-tombe.*
E'väa.	kleine Boot of Kano.
Fe'fe.	eene Buil.
Eäwo*u*.	Stoutheid.
E'eve*e*.	een Been.
Peera'ra.	Boniet, *een visch.*
Ehoo'*e*e, ſ. Eho*o*'o.	Booren, *een gat.*
E'fanna.	een Boog.
Aröa'hooa.	een' Boog-pees.
Etoo'o.	Knikken *met het hoofd.*
He'amane*e*.	Jongen, *eene gemeenzaame wijze van ſpreeken.*
A'boo*o*a.	Hersſenen *van enig dier.*
E'ama.	Tak *van een' boom of plant.*
Oo*o*roo.	Broodvrugt.
E'patëa.	Broodvrugt, *eene bijzondere ſoort van dezelve.*
Eh'öe.	een laf Deeg van broodvrugt.
Tappo'*oo*roo.	de Gom van den broodboom.
E'da'*oo*roo.	het Blad van den broodboom.
Po'*oo*roo.	het Merg van den broodboom.

O'wi

Owhatte, ſ. Owhanne, ſ. Fate.	Breeken *iets.*
O'ma.	de Borst.
Ta'oome.	eene Borst-plaat, *van rijs gemaakt, met vederen, honden-hair en paerl-ſchulpen verſierd.*
Watte weete weetë' aho.	Adem haalen.
Ho my.	Breng, *iemand vraagen iets te brengen.*
Tee'teere, of E'tirre.	Vlugheid, *ſnel, vlug, gaauw zijn.*
Ooaweera.	Gebraaden *als vleesch.*
'Motoo.	Gebrooken, *geſneden.*
E ry.	het Voorhoofd.
A'uraura.	Bruin.
Te, arre'haoo.	Botten *van een' boom of plant.*
E'ta.	Bos *van vrugten.*
Döodooe.	Branden *iets.*
Pepe.	een Kapelletjen.
Tooo'too'ooo.	Roepen *iemand, die op eenen afſtand is.*
Ma'neeno.	Kalmte.
Eou, I'he a.	Kalm, *of liever zoo geplaatst zijn, dat men buiten den wind is.*
'Toö, ſ. Etöo.	Suiker-riet.
Tau'matta.	eene Muts, *of hoofd-dekzel.*
E'a'mo.	Draagen *iets.*
Eva'ha.	Draagen *iemand op den rug.*
Popöee, ſ. Peeto.	Vangen *iets ſnel met de hand, als eene vlieg.*

Ama'-

Ama'wheea.	Vangen, *als een bal.*
E'hoote.	Vangen *visch met eene lijn, hengelen.*
E'tooa.	eene Rups.
Tee'teere, ſ. E'tirre.	Snelheid.
'Tera'poo.	het Middenpunt *van iets.*
Mamma'tëa.	Krijt.
Taata E'moo, ſ. E'moo.	een Babbelaar, *iemand, die luidrugtig is.*
Wara.	Vrolijkheid.
Pappa'reea.	de Wang.
'Peeha.	eene Kist, *of koffer.*
O'poo.	de Borst, *of het lighaam.*
E'y.	Kaauwen, *of eeten.*
Poore, poore.	in vierkante Vakken beſchilderd.
Möa pee'riaia.	een Kuiken.
Eäree.	een Opperhoofd, *of voornaamſte, een van den eerſten rang onder het volk.*
Too'ou.	een minder Opperhoofd, *iemand, die ſlechts onafhanglijk is, een edelman.*
Fanou, e'vaho.	Zwangerheid.
O'pueenoo, *en* Papa. E'wheiarre, *en* O'pa'tëa. E'tama. Te'tooa.	Kinderens Benaamingen. { Vader. Moeder. Broeder. Zuster.
E'taa.	de Kin, *of onder-kaak.*
Epoo'neina, ſ. Eroo'y.	Opgepropt, *als met eeten.*
Eheee, te, me, my ty.	Kiezen, *uitkippen.*

Eoore,

Eoore, te'hai.	Beſnijdenis, *of liever eene inſnijding in de voorhuid.*
Pur'haoo.	Klappers, *bij begravenisſen in gebruik.*
E'too.	Klappen, *de bogt van den arm ſterk met de hand ſlaan dat het klapt, eene Indiaanſche gewoonte.*
A'eeoo.	de Klaauw *van eenen vogel.*
Ewhou, arra.	Klei, *of klevige aarde.*
Ooa ma, ſ. Eoo'ee.	Schoon, *niet vuil.*
Tëa te.	Helder, *zuiver, als water.*
E mammatëa.	*witte kleiachtige* Kliften.
Eva'hee.	Digt, *geſloten.*
Ahoo.	Doek *van allerhande ſoort, of liever het dekzel of klederen van hetzelve gemaakt.*
Teeþoota.	Doek, *een ſtuk langwerpig doek, met eene ſpleet in het midden, door welke het hoofd geſtooken wordt, wanneer het voor en agter nederhangt.*
Oo'erai.	*Bruin dun* Doek.
Poo heere.	*Donker bruin* Doek.
A'heere, ſ. Ooa.	*als Nankings gekleurd* Doek.
Oo'air ara.	*Gegomd* Doek.
Heappa, heappa, ſ. A'ade, poo'ee ei, ſ. Oorapoo'ee ei.	*Geel* Doek.

Paroo'y.	*een ſtuk dun wit* Doek, *om den middel gewonden, of over de ſchouderen geworpen; met deezen naam benoemen zij ook een wit hemd.*
To'aa.	een Doek-klopper, *of een langwerpig vierkant gegroefd ſtuk hout, dat zij in het maaken van hun doek gebruiken.*
Eaoute.	de Doek-plant, *of moerbezie-boom.*
E'äo, ſ. E'aoo.	eene Wolk.
Möa.	een Hoen.
Möa, e'töa.	een Haan.
Te Moa Paee, paee.	de Haan *klapwiekt.*
Potte potte.	eene Haanen-kam.
A'ree.	eene Kokos-noot.
Pooroo'waha, ſ. Pooroo.	de vezelachtige ſchil van eene Kokos-noot.
E'rede, väe.	Kokos-nooten-olie.
E, ne'haoo.	Kokos-bladeren.
E'y.	Koppeling.
Ma'reede.	*het gevoel van* Koude.
Pa'horo, ſ. Pa'herre.	eene Kam.
Tee'yä.	Gezelſchap, *kennis.*
Madoo, ho'why.	Bewilliging *in een verzoek.*
Ta'tou.	Telling.
Waheine, Möebo, ſ. E-too'neea.	eene Bijzit.
E'vaheea.	Verwardheid, *ordeloosheid.*
Madoo, ho'why.	Goedkeuring, *toeſtemming.*

Wäheine, poo'ha.	een naam van Verachting, *die aan een vrijster gegeeven wordt.*
Paraou, maro, ſ. Para'paraou.	Geſprek.
O'hooe.	*eene ſoort van* Winde, *op die eilanden gemeen.*
Ee'oo, ſ. Eee, wera.	Gekookt, *niet raauw.*
Taharee.	Verkoelen *iemand met een waaier.*
Taura.	Touw-werk.
Böe.	het Klokhuis *van een' appel.*
Ora'hooe.	een Kurk, *of ſtopzel van eene flesch of kalebas.*
E'pecho.	een Hoek.
Peee'eya.	Dekzel *van de kieuwen van een visch.*
Ma're.	een Hoest.
Ta'raro.	Vrijen *eene vrouw.*
No'nöa.	Ingetogenheid *van eene vrouw.*
Pappa.	eene Krab.
E oowa.	eene groote Land-krab, *die de kokos-nootenboomen beklimt om de vrugten.*
Motoo.	eene Spleet.
Qoa, peea'pe, ſ. Ehotto.	Opgepropt.
Emo'too too.	de Kramp.
O'oora.	eene Kreeft.
Ene'ai.	Kruipen *op handen en voeten.*
Oora oora.	Karmoſijn *kleur.*

Tei'-

Tei'tei.	Kreupel.
Ooo'peeo.	Krom.
A'aooa.	Kraaien *als een haan.*
Too'pooe.	Kruin *van het hoofd.*
Taee.	Schreijen.
Ara'werewa.	Bruine Koekkoek *met zwarte ſtreepen en een langen ſtaert, menigvuldig op deeze eilanden.*
E'paroo.	Kinnebak-ſlagen *geeven.*
Torĕa.	eene kleine Wulp, *die bij de riviertjens gevonden wordt.*
Motoo.	Geſneden *aan ſtukken.*
O'tee.	Snijden *het hair met een ſchaar.*
Heeva.	een Dans.
Poee'ree, ſ. Pooo'ree.	Donkerheid.
O'ono.	Stop-naaien.
Ma'heine.	eene Dogter.
Mara'marama, ſ. A'ou, ſ. A'aou.	Dag, *dag-licht.*
Oota'taheita.	Dageraat.
Aoo'nai.	Vandaag.
Marte nŏa.	Natuurlijke Dood.
Ta'reea, tootee.	Doofheid.
Epoo'tooa.	Afgeleefd.
Mona'.	diep Water.
Ehoo'nŏa.	eene Weigering.
Eooee.	Verlangen *naar iets.*
E'tee.	een Duivel, *of kwaade geest.*
Ahe'aoo.	Daauw.
Hawa, hawa.	Loslijvigheid.

Fawee'wo.	Vleesch *in zout water dooppen.*
E'repo.	Vuiligheid.
Ehoonöa.	Afkeuring.
E'pee.	*eene ziekte, waarin het hoofd niet kan opgehouden worden, misschien* Beroerdheid.
Eaoo'wai.	Los maaken.
Eee'a.	Oneerlijkheid.
Taee'va.	Onvergenoegd.
Faoo'oue.	Onvergenoegdheid, *morring.*
Röa.	Verwijderd, *verre af.*
Faee'ta.	Wringen *de ledenmaaten, de lippen enz.*
Atoo'ha.	Verdeelen, *uitdeelen.*
Mateina.	een District.
Eö'hoo.	een Greb.
Eho'poo.	Duiken *onder water.*
Ooree.	een Hond.
Adoo'a.	eene Pop *van stukjens kokos-noot gemaakt.*
A'ouna.	een Dolphijn.
A'teera.	Gedaan, *schei uit, of': is genoeg, of daar is niet meer.*
Oo'boota.	een Deur.
Tau'rooa.	Dubbel, *als een dubbele kano.*
E'waou.	Dons, *of zagt hair.*
Etëa.	Spannen *een boog.*
Era'ko.	Trekken, *sleepen.*
Mattou.	Vrees.

Pa-

Parae'e.	Hoofd-hulzel, *bij begravenisſen in gebruik.*
Eu, hau hoo'o t'Ahoo.	Aankleeden.
Aee'noo.	Drinken.
Oo, ata'hai.	Droppel.
Eto'tooroo, ſ. E'tooroa.	Druppelen, *lekken.*
To'potta.	Druppelen, *als regendruppelen.*
Parre'mo.	Verdronken.
Paihoo.	een Trommel.
Oo'maro.	Droog.
Mora.	een Eend.
E'oo.	een Tepel.
E'faö.	Doofheid.
Ta'ree'a.	het Oor.
Ta'tooree.	het binnenſte van het Oor.
Poe note tare'a.	een Oor-ring.
E'y, ſ. Mäa.	Eeten, *kaauwen.*
Heawy.	een Zee-appel.
Tooo.	een Echo.
Ehooero te Manoo.	Ei *van een vogel.*
Pee'ry.	*een witte* Eier-vogel.
Too'ree.	de Elboog.
Ooata'aö, ſ. Tata'ooa.	Ledig.
Taata'e.	een Vijand.
Eta, Eta.	Geheel, *niet gebrooken.*
Oohy'tei.	Gelijk.
Etoo.	Regtop.
Te'tooee.	Euphorbium, *of wolfsmelk met witte bloemen.*
Oohoi'hoi.	de Avond.
Too'ty.	Uitwerpzels *van menſchen.*
Ho'hora.	Uitſpreiden.

Matta.	het Oog.
Tooa, matta.	het Oog-lid.
E'motaa.	het Aangezigt.
Faree'wai.	zig het Aangezigt verbergen, *als beschaamd.*
Faatta atta.	Grappig, *vrolijk.*
Möe, mo'my.	Bezwijmen.
Topa.	Nedervallen.
Ha'warre.	Valsch, *omwaarachtig.*
Taha'ree.	een Waaier, *of het aangezigt met een waaier verkoelen.*
Ehoo.	een Wind, *of een wind laaten.*
Peea, Oo'peea.	Vet, *dik en vet.*
Maee.	het Vet *van vleesch.*
Medooa tanne.	een Vader.
Tanne, te höa.	een Stief-vader.
E'heieu, *f.* Faea.	Moede, *vermoeid.*
Hooroo, hooroo manoo.	een Veder.
Ora, hooroo te manoo.	Roode Vederen.
Fara'ra, *f.* Tooro'ree.	Zwakheid.
Fa'fa.	het Gevoel.
Tear'ro.	Gevoelen.
Te'my de pa'aree.	*een jonge wakkere behendige* Knaap, *of jongen.*
E'ooha.	het Wijfjen *van een dier.*
Ma'mooo.	Vaaren-kruid.
Fenooa, maa.	Vrugtbaar *land.*
Atee.	Haalen, *haal het.*
Eote.	Weinige.
E neotto.	Vegten.
Epatta.	een Knip *met de vingeren.*
Tirra.	de Vin *van een' visch.*

Eiote

Eiote.	Eindigen.
E reema.	een Vinger.
Ea'hai.	Vuur.
Mara'ra.	een vliegende Visch.
Eeume.	een groene Plat-visch.
Oo'morehe.	een geele Plat-visch.
Pai'ou.	een groene en roode Plat-visch.
Etata.	de Kockkoek-visch.
Eya.	een Visch.
Epa.	Visch-wal, *om den zegen bij de eerste trek op te haalen.*
E'wha.	een Visch-pot.
Ma'keera.	een lange Hengel *van bamboes, om bonieten te vangen.*
Ma'hora.	Vuist, *den vuist openen.*
A'moto.	Vuist, *met den vuist slaan onder het dansen.*
Dahee'ere e'reupa.	een Vliegen-klapper.
Papa.	Platheid *van neus*, of *een* plat *breed bord*, of *een boom* plat *van boven.*
Eee'da.	*een rood teken op het* Vleesch.
Pa'noo.	Drijven *op 't water.*
Pooa.	een Bloem.
Teearre'oo wa.	open Bloemen.
Teearre tarreea.	witte riekende Bloemen, *die tot sieraad in de ooren gestooken worden.*
Ma'houta.	Weggevloeid.
Weewo.	eene Fluit.

O'mamäo, een zwarte Vliegen-vanger.

Poore'hooa, eene Vlieg.

E raire, Vliegen.

Ry'poeea, Mist.

He fetoo. Opvouwen *als een kleed.*

Ta'ouna, een Zot, *ſchurk, of ander ſcheldwoord.*

Tapooy, de Voet, *of voet-zool.*

Oo'aro. Vergeeten.

Taina. Sproeten.

Eanna, anna, Ongezouten, *versch.*

E'oo ee. Wrijving.

Ehöa, Vriend, *een vreemdeling aanſpreekende.*

E'apatte, een bijzonder Vriend, *of groet aan hem.*

E hanne. Stoeijen.

No, reira, f. No, roida. Vandaar.

No, waho'oo. Van buiten.

No, moea. Van vooren.

Hoo'ero. Vrugt, *fruit.*

Hoöero te manoo, welriekende Vrugt *van Tethuroa, een klein eiland.*

A'veo, eene geele Vrugt, *als een groote pruim, met een ruuw klokhuis.*

Pya, f. Oo'pya, f. Paya. Vol, *verzadigd.*

Apoo, eene Wrat.

A voutoo, f. A routoo E'fha, apai, een Bloem-ſlinger.

Eho'oo. een Fret, *of hand-boor.*

Ta'tooa. een Gordel.

Too'neea, een Meisjen, *of jonge vrouw.*

Ta-

Tatoo'y,	Seelen *maaken.*
Höa'too.	Geeven.
Heeo'eeota.	een Spiegeltjen.
Taata A'ee, ſ. Era'pöanooe,	een Gulzigaart, *of groote eeter.*
Harre,	Gaan, *wandelen.*
Era'wa,	Heengaan.
Haro.	Gaa heen, *maak haast.*
My'ty, ſ. Myty, tye, ſ. Maytay,	Goed, *'t is goed, zeer wel.*
Mama'hou, ſ. Ma'roo.	Goedaartig.
Too'boona.	een Grootvader.
Tooboona tahe'too,	een Over-grootvader.
Ouroo,	een Oud-over-grootvader.
Mo'boona,	een Klein-zoon.
Hara'wai,	Grijpen *met de hand.*
Tomo,	Grijpen *des mede-dansers dijen.*
Ano'noho,	Gras, *waarmede de vloeren in de huizen belegd worden.*
E'annatehea'ree.	Schrappen *kokos-pit.*
Poore, poore,	Groene *kleur.*
Eroo, whe,	Kermen.
Ta'pa.	de Liesch.
We'ooa.	Groeijen, *als eene plant.*
Etee, toowhe,	Knorren.
Ora'booboo,	de *blinde* Darm.
A'aoo.	de Darmen *van een dier.*
E'roroo, ſ. E'rohooroo,	het Hoofd-hair.
Hinna'heina,	Grijs-hair.
E'hoo,	Rood-hair, *of een ros man.*

Peepee.	Gekruld-hair.
Oë toëto.	Gekroesd-hair.
E'woua.	bij 't Hair trekken.
E'poote.	Hair *op de kruin vastgebonden.*
Fa'eete.	de Helft *van iets.*
Etee'te.	een Hamer.
Atoo hianoo.	Iets *met een hamer uitkloppen.*
E'reema.	de Hand.
Peele'oi.	eene mismaakte Hand.
O'ne o'ne.	eene beweeging met de Hand *in het dansen.*
Oraro.	eene Aanſpraak.
Teo'tou.	eene Haven, *of ankerplaats.*
E'ta, e'ta.	Hardheid.
Nana.	Hij.
O'po.	het Hoofd.
E'voua.	een geſchoren Hoofd.
Eana'neea.	Hoofd-pijn, *na dronkenſchap.*
Faro.	het Gehoor.
A'heutoo.	het Hart *van een dier.*
Mahanna, hanna.	Hitte, *warmte.*
Teima'ha.	Zwaar.
Totera.	de Zee-egel.
Otoo.	een blaauwe Reiger.
Tra'pappa.	een witte Reiger.
Teraee.	Houwen *met een' bijl.*
Peere, peere.	de kleinſte foort van Hibiscus *met ruuwe zaadhuisjens, die, als men gaat, aan de kleederen blijven hangen.*

Pooo'rou.	eene ſoort van Hibiscus *met groote geele bloemen.*
Etooee, ſ. Eoo'wha.	de Hik.
E hoona.	Verbergen.
Mato.	Hoog, *ſteil.*
Tapëa.	Beletten.
E tohe.	de Heupen.
Tamorou.	het zwart geprikt gedeelte van de Heupen.
Ele'baou, ſ. Wa'ppota.	Raaken *een doel.*
Tee'he.	Uitjouwen, *met den vinger op iemand wijzen.*
E'fäo.	Schorheid.
Böa.	een Varken.
Mou.	Vasthouden.
Ma'moo.	Houd uw mond, *houd u ſtil.*
E'rooa, ſ. Poota.	Gat, *als in hout geboord.*
Too'o.	Schreeuwen *tot iemand.*
Ate'ei te Efarre.	T'huis houden.
Eea'oure.	Braafheid.
Ma'tau.	een Visch-angel.
Weete, weete.	Visch-hoek *van eene bijzondere ſoort.*
E'paee no t'Eraee.	de Horizont.
Pohee'a.	Heet, *heet weder.*
E'farre, ſ. E'wharre.	een Huis, *hut.*
Eha'moote.	een *ampts* Huis.
Efarre'pota.	een *groot* Huis.
A'whatta.	een Huis *op paalen.*
Ma heine Amau'hattoi.	eene *naarſtige* Huishoudſter.
T'ehanoë.	Hoe vaart gij?
Poro'ree, ſ. Poee'a.	Honger.

'Wou, of Mee.	Ik.
E'ta.	de Onderkaak.
Ta'boone, ſ. Fateeno, ſ. Hoo hy.	Jaloersheid *in eene vrouw.*
Weea'ta.	Onweetendheid, *domheid.*
Oore, e'eeore.	Slegt van humeur, *dwarsch.*
E'tee.	Beeld *van een mensch.*
Tëo'he.	*jonge* Enten (*).
Poo.	Onrijp.
To'hyto.	Aanſtonds.
Rõa.	Onmeetlijk, *zeer groot.*
Ta'wytte.	Bloedſchande.
Tee, tee.	Arm.
Tee'py.	Luiheid.
Taec'a.	Naarſtigheid.
E'whäe.	Onderrigten.
E'rahoo.	Inkt *om mede te prikken.*
Maheine Opataieehu.	eene *vraagzieke* Vrouw.
Faeete.	Vraagen.
E hoora, tela'why.	Omkeeren, *'t 'onderſte boven keeren.*
Mo'too.	een Eilandjen.
Myro.	Schurft.
Mahouta, ſ. Araire.	Springen.
Vaihee'o.	Houd het voor u.
Emo'teea.	Pit *van eene kokosnoot.*
Ta'hee.	Schoppen.
Fooa hooa.	de Nieren.
Emäa.	Ontſteeken.
Eäree, da hai.	een Koning.
E rooro.	de IJsvogel.

E hoee.

(*) Het Engelsch woord betekent ook *jonge duivelſjens.*

E'hoee.	Kusſchen.
O'omo.	een Vlieger, *ſpeel-tuig voor de kinderen.*
E'tootee.	de Knie.
Too'tootee.	Knielen.
Ta'pona.	een Knoop.
Va'hodoo.	eene *dubbele* Knoop.
Teebona.	de Knoop *aan het bovenſte en aan eene zijde van het kleed van eene vrouw.*
Eete.	Weeten, *verſtaan.*
Tee, poo.	de Knokkel.
Ehëa.	Werken.
Era'a; ſ. E'aru.	een Ladder.
Ewha'ouna, ſ. Eä'ouna.	een Meir.
Täo.	een Lans, *of ſpeer.*
Fe'nooa, ſ. Whe'nooa.	Land *in het algemeen.*
Pa'raou.	Taal, *woorden.*
Timoro'dee, te 'Timoro'dee.	Taal, *die zij damſende ſpreeken.*
Ara'hai.	Groot.
Nooe.	Grootheid *van een land enz.*
Atta.	Lagchen.
Aëo.	Mager *van vleesch.*
Too'hai.	Mager, *rank.*
'Vaihëo.	Laat het ſtaan.
E'wheeoo.	Verlaaten.
A'wy.	het Been.
A'hooa.	mijne Beenen ſmerten, *zijn vermoeid.*
Taata, ha'warre.	een Leugenaar.
Ete'raha, ſ. Te'poo.	Nederleggen.
Era'wai.	Opligten *iets.*

Tou-

Toetoi, papa.	Licht, *of vuur van de grooten.*
Neeäo, papa.	Licht, *of vuur van het gemeene volk.*
A'toonoo te 'Eee'wera.	Aanſteeken *vuur.*
Ma'ma.	Ligt, *niet zwaar.*
Oowaira.	Weêrlicht.
Ootoo.	de Lippen.
Eete.	Klein.
'Mö'o.	eene Hagedis.
E, a'wawa.	Walglijk.
Tee'onai.	eene ſoort van Kreeft, *op de eilanden gemeen.*
Ewha'toroo te 'Arere.	de Tong *uitſteeken.*
Tapoonee.	Naar iets zoeken, *dat verloren is.*
Aoo'weewa.	Los.
E he naroo.	Beminnen.
Ehoo'nöa.	een Minnaar, *vrijer.*
Oo'too.	een Luis.
Hëa, hëa, ſ. Papoo, ſ. Eee'öa.	Laag, *als, laag land.*
Teetoo, arapoa.	de Longen.
E hoohoo.	*Kaas- of Vleesch*-Wormen.
Too'neea.	eene Vrijſter.
Ho'hora te Möe'ya.	het Bed *opmaaken.*
E'töa.	Mannetjen *van enig dier.*
Täata, ſ. Taane.	een Man.
Täata, ham'aneeno.	een onopregt Man.
Otta'ha.	een Fregat-vogel.
Wo'rou, wo'rou, ſ. manoo, manoo.	Veele, *eene menigte.*
E'ee'ree.	een zwarte Plek *op het vel.*
Fanou'nou.	Getrouwd.

E'van-

E'vanne.	eene Mat.
Möe'a.	een zijdeächtige Mat.
Poo'rou.	eene ruuwe Mat, *met een gat in het midden, om het hoofd 'er door te ſteeken.*
Teera.	eene Mast *van een vaartuig.*
E'a.	eene Maat.
Fa'eete.	Meeten *iets.*
Ewharidde.	Ontmoeten *iemand.*
Too'tooe.	Smelten, *als vet enz.*
Teropoo.	het Midden *van iets.*
E'poota.	In kleine ſtukken ſnijden.
No'oo.	Mijn, *het is mijn, het behoort mij toe.*
Oo'happa.	Misſen, *iets niet raaken.*
A'pooe', pooe.	Vermengen *dingen met elkanderen.*
Etoo'hee.	den Gek ſteeken *met iemand.*
Mamma', haoo.	Zedigheid.
Wara'ree.	Vogtig.
Atoo'nöa.	Sproet *op de huid.*
Mara'ma.	eene Maand.
Whatta'rau.	Graf-tombe.
Mara'ma.	de Maan.
Oo'poee'poee.	de Morgen.
Bo'bo, ſ. A, Bo'bo.	Morgen.
A'bo'bo doora.	Overmorgen.
Poee, poee, addoo.	den Dag *na overmorgen.*
E, pepe.	een' Mot.
Ma'dooa, wa'heine.	eene Moeder.
Pa'tëa.	een Moedertje, *oude vrouw.*

Oo'ta.

Ooa'ta.	Beweeging, *in tegenſtelling van rust.*
Maooa, ſ. Moua.	een Berg.
Moua tei tei.	Bergen *van den hoogſten rang.*
Moua'haha.	Bergen *van den tweeden rang.*
Pere'raou.	Bergen *van den derden of laagſten rang.*
Tal'ha.	Één-Boom-berg, *een berg, zoo genoemd in Matavai-Baai.*
'Eeva.	Rouw-dragt.
Ta'paoo.	Rouw-bladeren *van den kokosnooten-boom, die daartoe gebruikt worden.*
Eva'ha.	de Mond.
Ha'mamma.	den Mond *openen.*
Matte, ſ. Matte röa.	Vermoord, *gedood.*
Nou, ou.	eene Mosſel-ſchulp.
Heeva.	Muzijk.
Poo, poo.	een Snaphaan, *piſtool of ander ſchietgeweer.*
E'whaou.	Stamelen.
Aee'oo.	de Nagel *van den vinger.*
Eure.	een Spijker.
Ta'turra.	Naakt, *ongekleed.*
Eee'oa.	Naam *van iets.*
Peere, peere.	Eng, *ſmal, niet wijd.*
E'repo.	Vuil.
Taata', toobоo.	een Inboorling.
A'ee.	de Hals.
Narreeda.	Naalden,
Oo'paia.	een Visch-net.

Hou.	Nieuw, *jong*, *gezond*.
Poto, ſ. Whatta'ta.	Nabij.
Po, ſ. E'aoo.	Nacht.
O'toora, *hei'po*.	Middernacht.
A'oone te' Po.	van Avond.
Oporo.	zwarte Nacht-ſchaduw.
Eriha.	eene Neet.
Ay'ma, — Yaiha, — A'oure, — Aee, — Yehaeea.	Neen.
A'touou.	Knikken.
Wawa'tea.	de Middag.
Popo'hëo.	de Neusgaten.
Eehee.	eene groote platte Noot, *die, gebraaden zijnde, als kastanjen ſmaakt*.
Oo'peea.	Zwaarlijvigheid.
Ty, ſ. Meede.	de Oceaan.
No'nöa.	Welriekend.
Mo'nöe.	Riekende Olie, *die zij in het hair doen*.
E'ra'paoo.	een Zalf-pleiſter, *of al wat tot de geneeskunde behoort*.
Ora'wheva.	Oud.
Ea'tëa.	Open, *ruim*.
Fe'rei.	Open, *niet geſloten*.
Te'haddoo.	Openen.
Watoo'wheitte.	Over, *regt over*.
Wara'wara.	Ordelijk, *regelmaatig*.
Tooee ta'reea.	Oor-ſierzel.
Ma'ray Wharre.	Graf-ſierzels.
Oo'hoppe, poo'aia.	een Wees.
Tei'we'ho.	Uit, *buiten*, *niet binnen*.
Ooa'pee.	Buiten-zijde *van iets*.

E'*oo*moo.	een Oven *in den grond.*
Te'harra.	Over, *meer dan iets.*
E'ma'*oo*ma.	Overweldigen.
Eha'pa*oo*.	Omkeeren, *omwerpen.*
E'whattoo.	een Eigenaar.
I'tea.	*eene groote soort van* Oester.
Paho'öa.	*de groote ruuwe* Oester, *of lazarus-klap.*
E'höe.	Roeispaan, *of roeijen.*
Wha'tëa.	Roeijen *den boeg van eene kano regts af.*
Wemma.	Roeijen *den boeg van eene kano links af.*
Ma'my.	Pijn.
Ano'ho.	een Paar.
E'ta'nea.	het Gehemelte.
Ap*oo*'re*e*ma.	de Palm *van de hand.*
Oo'pou'pou, tëa'ho.	Hijgen.
Mamma.	Pap.
Me'd*oo*a.	een Ouder.
E'v*ee*n*ee*.	*eene kleine blaauwe* Parkiet.
E'a'a.	*eene groene* Parkiet *met een rood voorhoofd.*
Eta'raro.	het Vleesch *onder de tong.*
Par*oo*'r*oo*.	eene Afschutting.
E, aree'ëa.	eene Engte, *straat.*
Ma'h*ee*.	gegist Deeg *van broodvrugt enz.*
Eä'ra.	een Pad, *of weg.*
Pyë, pyë.	de Bestraating *voor een huis.*
Pöe.	eene Paerel.
Amäa, s. E'atta.	het Steeltjen *van eene plant.*
A'tee, s. E'atee.	Pellen, *schillen.*

Ma'a-

Me'atee.	Gepeld.
Te'aoo.	eene Pin, *om een zak enz. aan te hangen.*
Awa.	de Peper-plant, *waarvan zij hun dronken maakend vogt bereiden.*
E'pa'ha.	Misschien.
Patoo'nehe.	Aanzienlijken.
Arou'maiee.	eene Vrouwen-rok *van plataanen-bladeren.*
Taata no E'rapaoo.	een Geneesmeester, *iemand, die de zieken oppast.*
Ehee te mai my ty.	Uitkiezen.
Eroope.	eene *groote* Bosch-duif.
Oo'oopa.	eene *kleine groene en witte* Duif.
Ooowy'deroo.	eene *kleine zwarte en witte* Duif *met purperen wieken.*
Hooa'houa.	eene Puist.
Ooma.	Knijpen *met de vingeren.*
E'peeho.	een Vlak, *of vlakte.*
Pa'eea.	Vlak, *glad.*
O'mo.	eene Plant.
Era'bo.	een Plantjen.
Maiee'a, f. Maya.	de Vrugt *van den plataanboom.*
Fai'ee.	Paerden-Plataanen.
Maroo.	Vergenoegd, *wel gehumeurd.*
Areete.	Oprijten.
Hoohootee.	Plukken *hair uit den baard.*
E, oo'whee.	Dompelen *iets in het water.*

Oë, öe, of *oi, ei.*	de Punt *van iets.*
Awa, awa.	Vergift, *bitter.*
Oora'hoo.	de Kop *van iets.*
Oo'murra.	zoete Aard-appelen.
Ma'nee.	Uitgieten *een vogt.*
Waha'poo.	Zwanger.
Roro'mee.	Drukken, *of ſchudden de beenen zagtlijk met de hand, als men iets moede is.*
Eoma te ta'reea.	Opzetten *de ooren.*
Ta'houa.	een Prieſter.
Tee'opa.	Voorover *met het aangezigt.*
Po'po'ee.	eene Taart *van vrugten, olie enz.*
A'hooa.	Pompoenen.
E'awa, ſ. eroo'y.	Mislijk worden, *of braaken.*
E'oo'ee.	Zuiver, *helder.*
Eroo, Eroo, ſ. Eha'roo.	Vervolgen, *of iemand vangen, die kwaad gedaan heeft.*
Too'raee.	Stooten *iets met de hand.*
Orno.	Weg doen *iets.*
Harre'neina.	Snel *ſtappen.*
Falle'booa.	Stilheid, *iemand, die peinzend is.*
Peeha.	een Pijlkoker.
Ponau.	het Stopzel *van eenen pijlkoker.*
E'aha.	de Koord *van een' pijlkoker.*
Mai'he.	*een kleine zwarte* Ral *met roode oogen.*

Poea'-

Poea'nee.	*een kleine zwarte* Ral *met witte ſpikkels en zanden.*
E'eoa.	Regen.
E'neoa.	een Regenboog.
Maito'e.	een Vlot *van bamboes.*
Ewio wao.	Vunzig, *ſtezk.*
Oose.	een Rasp, *of vijl.*
'Yores, ſ. Eyore.	een Rot.
E'otta.	Raauw Vleesch.
Paroure.	Raauwe Vrugten.
E'py.	Leunen *op iets.*
Oora, oora, ſ. Matde.	Rood.
E'po'uje te rya.	Reeven *een zeil.*
T, 'Ewahoi.	Overſchot *van iets.*
Mod'moomoo.	Scheuren, *berſten, ſplijten.*
E'wha.	Geſcheurd, *gekraakt.*
E'noho.	Woonen.
Tooe, tooe.	Ademhaaling.
A'wäo.	eene Rib.
Epo'too.	Rijk.
'Maino.	een Ring.
E'noea.	Ringworm, *eene ziekte.*
Para, ſ. Pai, ſ. Ooo pai.	Rijp.
A'too.	Oprijzen.
Ewhaoo'whaeo.	Splijten.
Oea'waira.	Gebraaden.
Eee'a (taata).	een Dief.
Paoo.	eene Rots.
E'aou.	een Rif *van klippen.*
Too'roore.	Slingeren *van een ſchip.*
Apoo, ſ. Ea.	een Wortel.
Taura.	een Touw.
Roope.	Rot.

Ta'rra, tarra.	Ruuw.
E'ooma, f. E'hõe.	Roeijen.
Ho'roee.	Wrijven *iets, als bij het wasschen van de handen en het aangezigt.*
Hoë, fa'herre.	het Roer *van eene sloep, of de stuur-riem van eene kano.*
Oo'atapone.	Loopen *heen en weder om te ontsnappen.*
Eee'ai.	Zeil *van een vaartuig.*
E'whano.	Zeilen.
Ty'ty, f. Meede.	Zout, *of zout water.*
E'one.	Zand, *stof.*
Whati'hēa.	Saturnus.
Taboóa, Manoo.	Saunders-Eiland.
Eee'oo.	eene Zaag.
Põa.	Visch-schubben.
O'toobo, f. O'tobee.	eene Schaar.
E'tata.	een Hoosvat.
Oo'aoo.	Schrappen.
Era'raoo.	Kraauwen.
Pahoore'hoore.	Gekrabd, *gekrast metaal.*
Poohe.	de Zee-kat, *een visch.*
Fatoo'whaira.	eene Naad *tusschen twee planken.*
Papa.	eene Zit-plaats.
Ohe moo.	Zagtjes praaten, *of van een ander kwaad spreeken.*
Hooa'tooee, f. Ehooero.	Zaad *van eene plant.*
E'hoo'o.	het Gezigt.
Eho'põe.	Zenden.
Ma'ray.	eene Begraafplaats.
Tootow.	een Bediende.

E'tooe.

E'tooe.	Naalen, *binden.*
Etoroo te paia.	Zegen, *den zegen trekken.*
Maroo, maroo.	Schaduwachtig.
Booa'wai.	Schudden *iets.*
Mäo.	een Haai.
Oö'ëe.	Scherp, *niet bot.*
Eva'roo, f. Whanne, whanne.	Scheeren *den baard.*
Ote'o.	eene kleine Schulp.
Pore'hoo.	eene Tijger-ſchulp.
Enara.	Toon het mij.
Pahee.	een Schip.
Ara'wha.	Schipbreuk.
Paroo'y.	een wit Hemd.
A tete.	Bibberen *van koude.*
Tama.	Visch- of Slijk-ſchoenen.
Euta.	het Strand.
Po'poroo.	Kort.
Opa nee, f. Poa'poepe.	Gefloten.
Matte my Mamy.	Mislijkheid.
E'reea'wo.	de Zijde.
Atou, a'taou.	de Regter-zijde.
A'roode.	de Slinker-zijde.
Fa'ëa.	Zugten.
Fatt'boon.	Stilzwijgendheid.
Oowhyä'da.	Even gelijk.
A'tomo.	Zinken.
Too heine.	eene Zuster.
A'noho.	Nederzitten.
Tee'py.	met de Beenen *krulling zitten.*
E'whaee.	eene Rog.
Ee'ree.	het Vel.
E'ree.	de Lucht, *hemel.*

Oö, ſ. Päe'mee.	Zoeken *naar iets dat verloren is.*
Möe.	Slaapen.
Möe röa.	de lange Slaap, *of de dood.*
Matte röa.	Dood.
Too'roore, möe.	Slaapen *zittende.*
E'ma.	een Slinger.
Marra, marröa, ſ. Fata.	Langzaam.
Fata'too, ſ. Ootoo, too, too.	de Reuk.
Hoina.	Ruik het.
Ahe'oi.	Ruiken.
E'oora.	Rooken.
Pa'ya.	Glad.
Bap'para.	Beſmeeren *het aangezigt met houtskool voor de begravenis-plegtigheden.*
Poohee'aroo.	eene Zee-ſlang *met zwarte en witte ringen.*
E'hairoo.	Wegſnappen *iets ſchielijk.*
Machee'ai.	Fniezen.
Tee'tee.	een Vogel, *naar eene ſnip gelijkende, zwart en bruin van kleur.*
'Hoope.	Snot.
Teiteida.	Nugterheid, *niet dronken.*
Eparoo'paree.	Verzagten.
Maroo.	Zagtheid.
Tapoo'y.	de Zool *van den voet.*
My'de.	een Zoon.
'Hoo'nöa.	een Schoonzoon.
Heeva.	een Zang.
Pa'eena.	Geluid.

Ewhãe'ono.	een Span.
Paraou.	Spreeken, *praaten.*
Neeate, *ootoo* te parou no nona.	Spreeken, *hij ſpreekt niet uit grond van zijn hart.*
Emare.	Storten.
Too'*tooa*.	Spuuwen.
Ho'hora.	Uitſpreiden.
Ne', *neee*.	Schudden, *of hard drukken.*
Roro'*mee*.	Schudden, *zagt met de hand drukken.*
Matta'areva.	Scheelziende.
E'*tootee*.	een Vegt-ſtellaadjen *in eene kano.*
Tata'hy.	Stampen *met den voet*, *iets trappen.*
Atëarenona.	*Opſtaan.*
E'*fai*too, f. Hwettoo.	eene Star.
Eve'*ree*.	een Starre-visch.
Wa'hee, te'dirre.	Schrikken, *als in den droom.*
A'*reea*, f. Aree'ana.	Wagt wat.
'Woreedo.	Steelen.
Mato.	Steil.
Tame.	een Wandel-ſtok.
Na'*mooa*, f. Nee'*neeo*.	Stinkend, *als water enz.*
Fou, *fou*.	Stinken, *lelijk ruiken.*
Peero, *peero*.	Stinken, *walglijk.*
'Para*ee*'ä.	de Maag.
Owhay.	een Steen.
P*ai*'*noo*.	een gepolijste Steen, *die gebruikt wordt om eeten tot deeg te kloppen.*
To*o*'*toro*.	Steenen, *die regtop op de ſtraat voor de hutten ſtaan.*

Papa, s. Papa, *rooä.*	een Stoeltjen, *waarop men met het hoofd rust, als men slaapt.*
Teetee'o.	Stoelgang.
A'too.	Stuiten.
Tarooa.	Storm *van wind, regen, donder.*
Apee.	Slaan *bij het dansen.*
Oo'mara.	Sterk, *als een sterk man.*
A'boola.	Geslagen.
Weea'la.	Domheid, *onkunde.*
Ote, ote.	Zuigen.
Euha'aou.	Zelfmoord.
Pohee'a.	Heete Lucht.
Mahanna, s. Era.	de Zon.
Tei'neea te Mahanna.	de Middag-zon.
Fateeraha.	Agterover *liggen.*
Horo'wai.	Branding *van de zee.*
Allaheuee'ai.	Tusschenwerpzel *van verwondering.*
A'boone.	Omringen.
Horo'mee.	Inzwelgen.
E'hou, s. Ehou hou.	Zweet, *zweeten.*
Mona.	eene zoete Smaak.
E'roo.	Golven *van de zee.*
Ero.	een Staert.
E'hoppe.	een Staert *van een vogel.*
Ere'ou.	de Vleugel *van een vogel.*
Etoo'yaoe.	bij de Hand neemen *een vriend.*
Eve'rette.	Afneemen, *losmaaken.*
Ewhaapoo te maa.	voor het Eeten zorgen.
Tama'ta.	de Smaak.

E'pi-

E'piröa.
Draai-houtjen, *waermede de kinderen ſpeelen.*

Ha'hy, ſ. Whatte.
Scheuren *iets.*

E'neeheeo,
de Tanden.

Ewhaee te Böa.
Varkens *houden.*

Afeu'haa.
Land-eigenaars.

Oee'o.
Zee-zwaluw, *zwart met een witten kop.*

Te'raee.
Daar.

To'taooa,
Zij, *hun, hunne.*

Meoo'meoo.
Dikheid *van vaste ſtoffen.*

Tooe, too'e.
Dik, *als dik laken enz.*

Eworeroo, ſ. E'worepo,
Dik, *ſlijkerig.*

No öe.
Uw, *het behoort u toe.*

W'ahee'y.
Dorſt.

Paraou, no te o'poo,
Gedagten.

Fate'booa.
Diepdenkend.

Ara'poa.
de Keel.

Taora.
Werpen *iets.*

Harre'wai.
Wegwerpen *iets.*

Ama'hooa.
Werpen *een' bal.*

Evara towha.
Werpen *eene ſpeer.*

Taure'a'a.
Zal ik het werpen?

Hoe'aire.
Gooijen *in het danſſen.*

E'reema, erahai.
de Duim.

Pa'teere.
Donder.

My'neena.
Kittelen *iemand.*

A'ow.
een Getij, *of ſtroom.*

Ty.
een Knoop *leggen.*

O'tooe, tee'po.
eene Tijds-ruimte *van zes uuren tot tien uuren des avonds.*

Popo'eynoa.
een weinig Tijds.

Ta-

Ta'moo.	een lange Tijd.
E'tapay'roo.	een Tijtel *van eene vrouw van rang.*
Ma'neeo.	een Teen *van den voet.*
Too, pap'pou.	eene Tombe.
E'rero.	de Tong.
E'honoo.	eene Schildpad.
Fa'fa.	Aanraaking.
Ahoo'ouo.	Taai, *als taai vleesch.*
E'farre pootoo pootoo.	eene Stad.
E'rão.	een Boom.
Tõa (Erão).	een Boom, *van welken zij knodſen en ſpeeren maaken.*
Oea'titte, ſ. Eta.	Beeven *van koude.*
Aou'dou.	Beeven, *ſchudden.*
Me'häe.	Iemand *den voet ligten in het worſtelen.*
Manoo'rõa.	de Keerkring-vogel.
Evaee'rõa, ſ. Paraou, mou.	Waarheid.
Pouta'heite.	Buitelen.
E'tãe.	een Tulband.
Oeã'höe.	Omkeeren.
Heedeepeepe.	Omkeeren, *als in het heen en weder wandelen.*
Ma'hẽa.	Tweelingen.
Taweeree.	Vlegten *een touw.*
Oraro.	Onder, *beneden.*
Pou'pouee.	Onder zeil.
Ee'te.	Verſtaan.
Ta'tuura.	Ontkleeden, *uitkleeden.*
Poo.	Onrijp.
Epao.	Lichte damp.
Manna'houna.	Vaſal, *onderdaan.*

E'woua. de Aderen, *die onder het vel loopen.*

Tou'rooa. Venus.

Ai'boo. hol Vat, *als nooten-doppen of diergelijke.*

Oo'mutte. hol Vat, *waarin zij het dronken maakend vogt bereiden.*

Ta'mou. Vezelen, *als hennip.*

Avou'oia. Uitgaan.

Hooa'peepe. Heen en weder wandelen.

Toria. een Wrat.

Mare. Wasſchen, *als doek.*

Eteäe. Wagt *houden.*

A'vy. Water.

Pa'töa. Water-kers.

Taooa, ſ. Aroo'rooa. Wij.

Era'hei. eene Wigge.

Woura, ſ. woo, ara. 'Er wel afgekoomen, *gelukkig ontſnapt.*

Pooro'too. Het is wel, *zeer fraai.*

E hara, E'ha'rya, ſ. Ye'haeea. *Vraagswijze uitgedrukt,* Wat is dat?

Owy te aee'oa. Hoe heet dat?

W'hëëa. Wanneer, *op welken tijd.*

Te'hëa. Waar is het?

E'voee. Wetten, *ſlijpen.*

Ma'poo. Fluiten.

Epou, maa. Fluiten *om het volk tot den maaltijd te roepen.*

Owy, tanna, ſ. Owy, nana. Wie is dat? *Hoe heet hij?*

E'ta, e'tea, ſ. A'maoo. Geheel *van iets.*

Whatta, whatta. Wijd, *niet eng.*

Wa'-

Wa'tooneea.	eene Weduwe.
Mattay.	de Wind.
Mattaee.	de Zuid-Oosten Wind.
Ma'laee ou'panee.	een Venster.
E'amou, amoo.	Wenken, *knikken.*
Ho'roee.	Afveegen, *schoon veegen.*
Eya'roua t Eätoon.	Wel mag het u bekoomen; *als iemand fnieit.*
Tee'ro to.	Binnenfte.
Ma'heine.	Vrouw, *mijne vrouw.*
Wa'heine.	eene Vrouw.
Wa'heine mou.	eene getrouwde Vrouw.
Terra, tanne.	Zij is getrouwd, *zij heeft een' ander' man gekregen.*
Aeeod.	*korfelig uitgedrukt*, Ik wil 't niet doen.
E'raö.	Hout.
Oö'tee.	eene Wond.
Mouna.	een Worftelaar.
Meeo, meeu.	Gerimpeld *van aangezigt.*
Momöa.	de Vuist.
Na'na.	eene fcheeve Nek.
Ha'mamma.	Gaapen.
He'appa.	Geel.
Ninna'hay.	Gisteren.
Ere'po.	Gisteren avond.
Ei'mëo.	York-Eiland.
Oë.	Gij.
Pee'naia.	Jong, *een jong dier.*

EINDE VAN HET ZEVENDE DEEL.

F E

N VERSCHILLENEE GE-
O WESTWAARTS,
OP DEEZE REIZ

ſterdam.	*Nieuw-Zeeland.*	*Nieuw-Caledonia*
		nee, ſ. Maneek.
	Ta'wagga	ng?
ga	Kak'ahoo	n'ban
		oo
		doo, ſ. Oondoo
	'Matta	'vein
	Ta'reeka	n'eeng
	'Eeka	
	Reenga	don'heen
	Tak'oopo	rmoing?
		nnim'baeek
		nnoo'naiuk

iaanſche taalen in den grond
Amſterdam en *Nieuw-Zeeland*
is dan de overeenkomst tusſch
aantal harde geluiden, die me
n veele neus-geluiden, of ſnu
oorgaan, als Brrooas op *Malic*
d. Of deeze woorden egter r
r en Peejoo, en Fy'fatoo noemt
hiti. Als zij van het prikker
am uitdrukt.
e afzonderlijk. Een ' aan het
'er onmiddelijk op volgt. Een
gevallen men in het uitſpreek

Nieuw-Zeeland meer
-Eilanden of *Otahiti*.
os land in het gezigt
letteren uittedrukken
t 'er in de drie laat-
betekenende, dat op
dat zij dikwijls twee
unner taal overeente-
ang uitgedrukt, maar

kking in de uitſpraak
t het uit twee woor-

(*) TA

WAARIN MEN OP EENE LIJN VOORBEELDEN VINDT VAN VE
SPROOKEN WORDENDE, VAN *PAASCH-EILAND* WES
VOLGENS WAARNEEMINGEN, DIE OP DI

	Otahitisch.	*Paasch-Eiland.*	*Marquiſen-Eiland.*	*Eil. Amſterdam.*
een Vogel	'Manoo. (†)	'Manoo		'Manoo
een Boog	E'fanna			'Fanna
Broodvrugt	*Ooroo*		*Maiee*	
eene Kano	E'vāa	'Wagga	Ev'āa	
Doek	'Ahoo	'Ahoo	'Ahoo, ſ. A'hooeea.	Babba'langa
een Kokos-noot	'Aree			*'Eeoo*
Drinken	Aynoo	Aeenoo	'Aeenoo	
het Oog	Matta	Matta	'Matta, ſ. Mattaeea	'Matta
het Oor	Ta'reea	Ta'reean.	Boon'eena	
Viſch	'Eya	*Eeka*		'Eeka
een Hoen	Möa	Möa	Möa	
de Hand	E'reema	'Reema	Eoo'my	E'reema
het Hoofd	Oo'po	Aö'po		
een Zwijn.	'Böa		'Boon	Boo'acka.
Ik	Wou, ſ. *ou*		'Wou	
Lagchen	'Atta			
een Man	'Tāata	Papa?	Teete	
de Navel	'Peeto		Peeto, ſ. Peeto'ai	
Neen	Ayma, Yaiha, A'oure.	*'Eiſa*		*'Eesha*
Platanen	'Maiya	Maya, Footſe	Maieea	'Foodje
Prikking	Ta'tou		E'patoo	Ta'tou
Regen	E'ooa	'Ooa		
Suiker-riet	E'To	To		
de Tanden	E'neeheeo	'Neeho	E'neeho	'Neefo
Water	A'vay	E'vy		
Fluiten	'Mapoo			
eene Vrouw	Wa'heine		Ve'heene	
Yams	E'oohe	Oohe		'Oofe
Ja	*Ai*			*'Eeo*
Gij	Oë		Oë	
Een	A'tahay	Katta'haee	Atta'haee	Ta'haee
Twee	E'rooa	'Rooa	A'eoa	E'ooa
Drie	Toroo	'Toroo	A'toroo	'Toroo
Vier	A'Haa	'Hāa, ſ. Fāa	A'faa	A'lāa
Vijf	E'Reema	'Reema	A'eema	'Neema
Zes	A'ono	'Honoo	A'ono	
Zeven	A'Heitoo	Heedoo	A'wheetoo	
Agt	A'waroo	'Varoo	A'waoo	
Negen	A'eeva	Heeva	A'eeva	
Tien	A'hooroo	Atta'hooroo, ſ. Anna'hooroo.	'Wannahoo, ſ. Wanna'hooe.	

(*) Men kan gemaklijk beſpeuren dat, ſchoon ſommige woorden geheel verſchillende zijn, de vijf eerſte Indiaanſche ta
dan vijftien honderd zee-mijlen is. Het voornaamſte verſchil beſtaat in de uitſpraak, die op *Paasch-Eiland*, *Amſterdam*
De andere drie verſchillen geheel, niet alleen van de voorgaande, maar van elkanderen, dat zonderlinger is dan de
heeft; ook is *Nieuw-Caledonia* niet verre van de laatſte plaats. In de taal van *Malicolo* heerscht een groot aantal har
zijn. Op *Tanna* is de uitſpraak ook hard, ma wat uit de keel, en de inwooners van *Nieuw-Caledonia* hebben veele ne
ſte taalen enige woorden gevonden worden, die eene flaauwe gelijkenis ſchijnen te hebben met die, welke voorgaan, a
de *Marquiſen-Eilanden* en op *Otahiti* door het woord 'Böa en op *Amſterdam* door Boo'acka wordt aangeduid. Of dee
woorden gebruiken om dezelfde zaak uittedrukken; gelijk men, bij voorbeeld, op *Nieuw-Caledonia* eene Star en *Peejoo*
koomen, terwijl het tweede zeer weinig verſchilt van E'faitoo of Whettoo, den naam van eene Star op *Otahiti*. Als
ſomtijds zeggen zij Tata-tou, dat bijna hetzelfde is als Ta'tou, waardoor men hetzelfde op *Otahiti* en *Amſterdam* uitdruk

(†) De *curſive* letters, als *oo*, *ee* enz. moeten ſlechts als eene enkele klinken. Die m dit teken ', als *öe* afzonderl
daar moet zijn; zoo het accent ergens anders boven ſtaat, wordt de uitdrukking gelegd op de lettergreep, die 'er onmidde
den is zaamengeſteld, of dat dezelfde lettergreepen, nog eens herhaald, het woord uitmaaken, in welke beiden gevallen

A F E L;

INDT VAN VERSCHILLENDE TAALEN, IN DE ZUID-ZEE GE-
EILAND WESTWAARTS TOT *NIEUW-CALEDONIA*,
EN, DIE OP DEEZE REIZE GEDAAN ZIJN.

nd.	*Eil. Amſterdam.*	*Nieuw-Zeeland.*	*Malicolo.*	*Tanna.*	*Nieuw-Caledonia.*
	'Manoo			Manoo	Manee, ſ. Maneek.
	'Fanna		Na'brroos	Nafanga	
			Ba'rabe	Tag'eeroo	
		Ta'wagga			'Wang?
	Babba'langa	Kak'ahoo		Ta'naree	Ham'ban
	'Eeoo		Naroo	Naboo'y	Neeoo
			No'aee	Neeee	Oodoo, ſ. Oondoo
	'Matta	'Matta	Maitang	Nanee'maiuk	Tee'vein
		Ta'reeka	Talingan	Feenee'enguk	Gain'eeng
	'Eeka	'Eeka		'Namoo?	
			Möe'roo		
	E'reema	Reenga			Bandon'heen
		Tak'oopo	'Ba'taine	Noogwa'naium	Ga'rmoing?
	Boo'acka.		Brrooas	'Booga, ſ. Boogas	
		Ou			
		'Katta		'Hiarish	Ap, ſ. Gye'ap
			Ba'rang	Naroo'mäan.	
		Peeto	Nemprrong	Napee'rainguk	Whanboo'een
	'Eesha	Ka'oure	Ta'ep	E'ia?	'Eeva, ſ. Eeba
	'Foodje		Na'brruts		
	Ta'tou	Moko			'Gan, ſ. Gan, galang
				Na'mawar	Ooe
				Na'rook	
	'Neefo	Neeho	Ree'bohn	'Warrewuk, ſ. Raibuk.	Penna'wein.
			Er'gour		Ooe
		Feeo, feeo.	Papang	Awe'hern	'Wyee
			Ra'bin	Nai'brian	Tama.
	'Oofe		Nan'ram	Oofe	Oobe.
	'Eeo	Ai		'Eeo	'Elo, ſ. Eeo, ſ. öe
	Ta'haee		Tſee'kaee	Reedee.	Wagee'eing
	E'ooa		E'ry	'Karoo	'Waree.
	'Toroo		E'tei.	'Kahar	Watee'en.
	A'iia		E'bats	'Kaiphar.	Wam'baeek.
	'Neema		E'reem	'Kreerum	Wannim.
			Tſoo'kaee	Ma'reedee	Wannim'geeek
			Gooy.	Ma'karoo.	Wannim'noo
			Hoorey	Ma'kahar	Wannim'gain
			Goodbats	Ma'kaiphar	Wannim'baeek
	'hooe.		Senearn	Ma'kreerum	Wannoo'naiuk

de vijf eerſte Indiaanſche taalen in den grond dezelfde zijn, ſchoon de afſtand van *Paasch-Eiland* tot *Nieuw-Zeeland* meer *Paasch-Eiland*, *Amſterdam* en *Nieuw-Zeeland* harder of meer uit de keel is dan op de *Marquiſen-Eilanden* of *Otahiti*. at zonderlinger is dan de overeenkomst tuſſchen de andere, alzoo men van *Malicolo* naar *Tanna* altoos land in het gezigt rſcht een groot aantal harde geluiden, die met de lippen gemaakt worden, en die zeer moeijelijk met letteren uittedrukken *-Caledonia* hebben veele neus-geluiden, of ſnuiven veel in het ſpreeken. Men kan egter opmerken dat 'er in de drie laat- met die, welke voorgaan, als Brrooas op *Malicolo*, en 'Booga of 'Boogas op *Tanna*, beiden een Varken betekenende, dat op wordt aangeduid. Of deeze woorden egter niet toevallig ingevoerd zijn is moeijelijk te bepaalen, omdat zij dikwijls twee *aledonia* eene Star en Peejoo, en Fy'fatoo noemt; het eerſte ſchijnt meest met het algemeen zaamenſtel hunner taal overeente- ne Star op *Otahiti*. Als zij van het prikken ſpreeken, wordt het gemeenlijk door *'gan* of *gan*, *galang* uitgedrukt, maar *tahiti* en *Amſterdam* uitdrukt.

it teken ", als *öe* afzonderlijk. Een ' aan het begin van een woord betekent dat de grootſte uitdrukking in de uitſpraak lettergreep, die 'er onmiddelijk op volgt. Een comma in het midden van een woord betekent, of dat het uit twee woor- in welke beiden gevallen men in het uitſpreeken een weinig op moet houden.

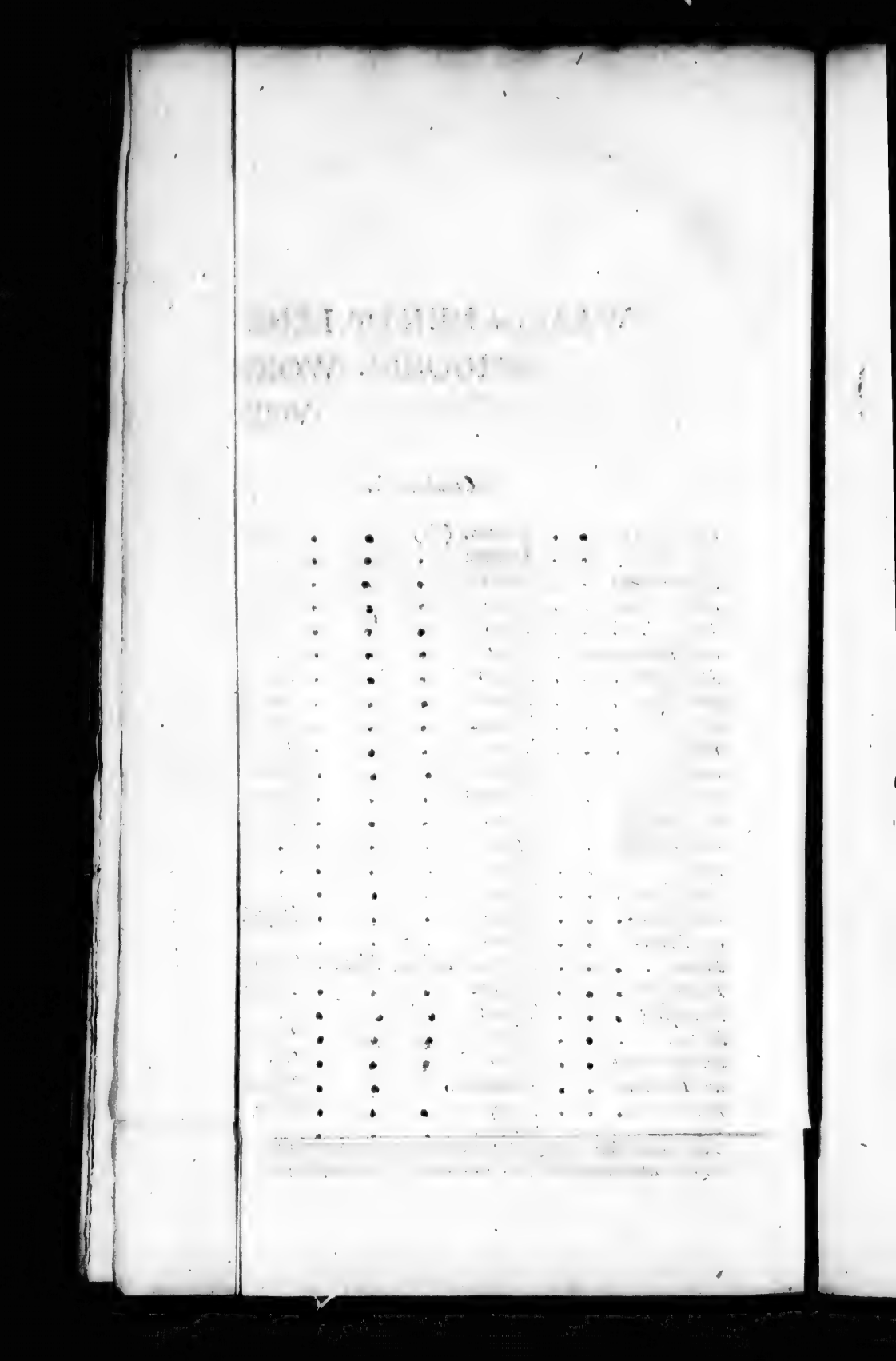

AANTEKENINGEN

GETROKKEN UIT HET

DAGVERHAAL

VAN

G. FORSTER.

AANTEKENINGEN

OP HET

DERDEN BOEKS

NEGENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 26 (1). Deeze muts, die niet kwalijk naar eene husſaaren-muts gelijkt, beſtaat uit een ſtuk grof, zwart geverwd, ſtijf doek, dat in de lengte aan elkanderen genaaid, en van onderen en van boven open gelaaten wordt. De Bevelhebbers hadden de hunne met kleine rooden vederen beſtooken, en ook wel met eene lange bos haanen-vederen, en ſommige met de vederen van den nagt-uil van Ceylon, die ook in de bosſchen van *Tanna* gevonden wordt, verſierd; het was eene bijna algemeene gewoonte onder hen van 'er hunnen ſlinger aantehangen, en de knoopen op den ſchouder te laaten afhangen. Zij ſnijden eene ſpleet in de oorlel, en rekken die ontzagchelijk uit; dit geſchiedt om 'er, even als men op *Tanna* doet, verſcheiden van ſchildpad vervaerdigde ringen in te hangen, van welke een hunner niet minder dan agttien in zijne ooren droeg; ſomtijds ſteeken zij 'er ook een opgerold blad van ſuiker-riet door.

Bladz. 27 (2). Hunne taal had, zoo wij het woord *Areekee* en twee of drie andere uitzonderen,

geene overeenkomst met eene der andere taalen, die wij in de Zuid-Zee hebben hooren ſpreeken, dat ons des te meer verwonderde, omdat wij de tongvallen van eene gemeene taal op alle de oostlijke eilanden van de Zuid-Zee, gelijk ook op *Nieuw-Zeeland*, gevonden hadden.

Bladz. 28 (3). Zij gelijken veel naar de *Glandes plumbeae* der Romeinen. (Zie de *Antiquités du Comte de* CAYLUS III, 327. Tab. XCII. Fig. 3.).

Bladz. 28 (4). Wij kogten van hun een fluitjen; het was een ſtukjen bruin gepolijst hout, omtrent twee duimen lang, van de gedaante van eene klok. Het ſcheen niet hol, en aan het dun eind was een touwtjen vast; het had twee gaten digt aan het voetſtuk, en een derde gat bij het touwtjen; deeze gaten hadden gemeenſchap met elkanderen; als men in het bovenſte gat blies, gaven de andere eenen ſcherpen toon, gelijk aan dien van een fluitjen. Wij hebben, voor het overige, geen werktuig bij hen vernoomen, dat betrekking tot de muzijk had.

Bladz. 30 (5). Ik zag meer en meer dat de mannen van *Nieuw-Caledonia* minder werk van hunne vrouwen maaken dan die van *Tanna*; zij hielden zig altoos op een' afſtand van hun en ſcheenen te vreezen hen te belgen, zelfs door haare oogen en gebaerden; verſcheiden droegen takkenbosſen op haaren rug; haare ongevoelige mannen verwaerdigden zig naauwlijks haar aan te zien, en zij bleeven in hunne werklooze traagheid.

Bladz.

Bladz. 32 (6). De rotſen zijn een mengzel van eene ſoort van mica of glimmer en kwarts, min of meer met eene okerachtige of roodachtige kleur geverwd, die van de ijzer-deeltjens voortkwam.

Op het ſtrand vonden wij eenen grooten onregelmaatigen klomp rots van tien teerling voeten van eenen hoorn-ſteen, vast van korrel, overal ſchitterende van granaaten, wat grooter dan ſpelden-knoppen; deeze ontdekking overtuigde ons nog meer dat 'er kostbaare mineraalen op dit eiland zijn, dat in het gedeelte, door ons onderzogt, van alle de andere, die wij gezien hadden, daarin verſchilde, dat het geene voortbrengzelen van vuurbraakende bergen vertoonde.

Bladz. 32 (7). Wij vonden 'er boomen van de ſoort, welke LINNEUS *Melaleuca leucadendra* en RHUMPHIUS *arbor alba* (witten boom) noemen; deeze laatſte ſchrijver zegt in zijn *Amboinsch Kruidboek*, II *Deel*, dat de inwooners van de *Molukſche Eilanden* uit de bladeren, die zeer aangenaam rieken, de cayputi-olie haalen. Zij hadden eene ſlappe ſchors, die op verſcheiden plaatſen berſtede en van den ſtam afſprong, en onder welken zig ſcharbijters, mieren, ſpinnen, hagedisſen en ſcorpioenen onthielden. Wij vonden 'er veele onbekende planten, en zagen 'er eene groote verſcheidenheid van allerleie vogelen, die meest geheel nieuw voor ons waren, en welke de inboorlingen ons geduurig aanweezen, om het vermaak te hebben van ons die te zien ſchieten. Wij hebben gemeend in het lang droog gras kwartelen te zien; maar dit is niet zeeker.

Een der Chirurgijns-knegts verzamelde eene ontzagchelijke menigte nieuwe en merkwaerdige ſchulpen op het eiland *Balabea*, en verſcheiden nieuwe ſoorten

van planten, verſchillende van die, welk wij ontdekt hadden; maar hij had de laagheid en dwaasheid van zijne ontdekkingen voor ons verborgen te houden, ſchoon hij volſtrekt onbekwaam was dezelve tot bevordering der weetenſchappen te gebruiken.

Bij deeze gelegenheid moet ik aanmerken dat onze naſpeuringen hinderpaalen wierden in den weg gelegd door diegeenen zelve, die ons alle hulp hadden behooren te verleenen. De weetenſchappen en de wijsbegeerte zijn altijd veracht geweest bij weetnieten, en hierin hebben wij zonder morren gedeeld; doch, alzoo wij de gunst van elken kleinen dwingeland niet met goud konden koopen, belettede men ons met de waarneemingen van andere ons voordeel te doen. Feiten, allen, die ons omringden, bekend, bleeven ondoordringbaare geheimen voor ons; het is voorzeeker zeer bijzonder dat mannen, die zig met de beoefening der weetenſchappen bezig houden, op een ſchip van eene zoo verlichte natie uitgezonden, beroofd worden van de middelen om die kennis uittebreiden, en dat men daartoe wegen gebruikt, die Barbaaren zouden paſſen; maar waarlijk de reiziger, die de puinhoopen van Egypte en Paleſtina gaat bezoeken, ontmoet niet meerder hinderpaalen van de Bedouïnen en Arabieren dan wij ondergaan hebben; elke mineralogiſche naſpeuring, die wij ondernamen, ſcheen eenen ſchat te bevatten, die een voorwerp van nijd wierd. Zonder enige perſoonen, wier edelmoedig karakter en belanglooze liefde tot de weetenſchappen onzen moed aanwakkerden, zouden wij waarſchijnlijk bezweken zijn onder die kwaadwilligheid, welke de ſtellige bevelen van Kapitein COOK niet altoos konden beteugelen.

Bladz. 33 (8). De Heer BANKS heeft ook verſcheidene ſoorten van pasſie-bloemen op het groot, bijna nog geheel onbekend, waereldeel, dat wij *Nieuw-Holland* noemen, aangetroffen.

Bladz. 34 (9). Wij zagen eens een huis, afgezonderd ſtaande en van paalen omringd, agter welk eene rei houten pijlaaren, omtrent een voet in het vierkant dik en negen voeten hoog, ſtond, welker boven-eind een lomp gemaakt menſchen-hoofd verbeeldde. Wij vonden 'er een eenzaamen grijsaard in, die, ons op die pijlaaren wijzende, ons een teken deed dat daar zijne begraaf-plaats was. Het is iets opmerklijks dat alle volkeren, zoo wilde als beſchaafde, gedenktekenen oprigten ter plaatſe daar zij hunne dooden begraaven.

AANTEKENINGEN

OP HET

TIENDE HOOFDSTUK.

Blad. 38 (1). Ons verblijf in deeze haven had nu flechts zeven en eenen halven dag geduurd, en wij waren reeds op den derden door het eeten van eenen visch vergiftigd geworden, en daardoor buiten ſtaat gebragt om het overige van dien tijd ons zoo ten nutte te maaken als wij wel hadden gewenscht. Zelfs bij ons vertrek waren wij op verre na nog niet herſteld, maar hadden nog aanhoudend hoofdpijn en krampachtige pijnen in ons gantſche lijf, waarbij nog een uitſlag aan de lippen kwam. Onze kragten waren naauwlijks toereikende tot die kleinere bezigheden, die wij gemeenlijk in open zee waarnamen, en gebrek aan goede verſche kost was waarlijk ook het middel niet om ons te herſtellen.

Dus verwijderden wij ons dan van een eiland, dat in het westlijkst gedeelte van den Zuider Oceaan, naauwlijks twaalf graaden van *Nieuw-Holland* gelegen, door een ras van menſchen bewoond wordt, die van alle natieën, die wij in de Zuid-Zee hebben leeren kennen, ongemeen veel verſchillen. Uit de nabijheid van *Nieuw-Holland* zoude men vermoed hebben dat zij met de inwooneren van dat land van gelijken oorſprong waren; doch, naar het zeggen van alle rei-

reizigers, die *Nieuw-Holland* voor ons bezogt hebben, is tusschen de inwooneren deezer beiden landen niet de geringste overeenkomst, dat ook door het volkoomenst verschil hunner taalen genoegzaam bevestigd wordt. Dit laatste konden wij des te naauwkeuriger onderzoeken, daar Kapitein COOK ons een woorden-boek van de Nieuw-Hollandsche taal medegedeeld had.

Het aantal der bewooner van *Nieuw-Caledonie* schijnt niet groot te zijn; als wij daarover mogen oordeelen naar het volk, dat wij op onze vaart langs de noordlijke kust gezien hebben, mogen 'er op eene kust, die omtrent twee honderd zee-mijlen lang is, in het geheel naauwlijks vijftig duizend zijn. Het land vonden wij in de meeste streeken niet bebouwbaar; de voor de bergen liggende smalle vlakte is, naar de zee, zeer moerasig, en met mangles-boomen overgroeid, waarom het veel arbeid kost eene plek door graften uittedroogen, en tot den akkerbouw bekwaam te maaken. Het overige der vlakte ligt wat hooger, maar is daarentegens zoo dor, dat ook daar weder graften gegraaven, en beeken en kanaalen geleid moeten worden om den grond te bewateren. Verder landwaarts in hebben de bergen en heuvelen slechts eene dunne laag verbrande onvrugtbaare aarde, in welke niets dan een paar magere gras-foorten, de Cajepoeti-boom en hier en daar een struik groeit. Op de hooger bergen ziet men, op veele plaatsen, nog geen duim hoog aarde, maar alleen een ijzerhoudende glimmer en groote stukken kwarts naakt en kaal. Zulk een grond kan waarlijk den wasdom der planten niet zeer bevorderlijk zijn; veel meer is het te verwonderen dat 'er op denzelven nog eene zoo groote menigvuldigheid van gewassen gevonden wordt als wij

aangetroffen hebben; maar zij zijn ook doorgaans verdroogd en van een ellendig voorkoomen. Slechts de bosschen zijn in verscheiden streeken van het vlak land met struiken, slinger-planten, schoone bloemen en dikke schaduwrijke boomen voorzien. Men kan zig ligt voorstellen hoe treffend de strijdigheid tusschen *Nieuw-Caledonia* en de *Nieuwe Hebridifche Eilanden* voor ons zijn moest, daar wij deeze laatste slechts kort te vooren gezien, en het planten-rijk aldaar in zijne grootste pragt gevonden hadden. Even zoo aanmerklijk en verbaazend was ook het verschil in het karakter bij de menschen. Alle bewooners van de *Zuid-Zee-Eilanden*, alleen die uitgezonderd, welke TASMAN op *Tongatabboo* en op *Anamocka* aantrof, beproefden het hunne vreemde gasten wegtejaagen. Het volk van *Nieuw-Caledonia* daarentegens had ons naauwlijks gezien of zij namen ons reeds tot vrienden aan. Zonder het geringste blijk van vrees of wantrouwen waagden zij zig aan boord van het schip, en lieten ons in hun land onverhinderd omdwaalen zoo verre wij lust hadden. Behalven hun wollig hair en hunne kleur geleeken zij nog meest naar de Tanneezen, maar zij waren hooger van gestalte en sterker van gebeente; zij hadden ook meer zagts, openhartigs en vreedzaams in hunne gelaatstrekken, waarvan men zig, zoo wel als van het aanzien van het land, een tamelijk naauwkeurig denkbeeld kan vormen naar de schoone en wel getroffen tekeningen, die de Heer HODGES voor de reize van COOK vervaerdigd heeft. In hunne handwerken hadden zij insgelijks veel met de Tanneezen gemeen, voornamelijk wat hunne wapenen en derzelver gedaante, de werp-riem en de sieraadien betreft. De taal, daarentegens, die bij onderzoekingen van deezen aart gemeenlijk de zeekerste

weg,

wegwijzer pleegt te zijn, is van die, welke op *Tanna* geſprooken wordt, geheel en al verſchillende. Even zoo verſchillende zijn ook de bouwing hunner huizen, hunne zeden en gebruiken, en over het algemeen hunne gantſche levenswijs. De Tanneezen mogen, in vergelijking van de bewooneren van *Nieuw-Caledonia*, welgeſteld genoemd worden. Hunne plantagieën leveren hun eene menigte planten, en, zoo die mogten ontbreeken, ſtaan 'er aan de kust eene menigte kokos-palmboomen. Op *Nieuw-Caledonia* daarentegen is de akkerbouw maar zeer gering, en het geheel wijd wild land levert, zoo veel wij het onderzoeken konden, niets dat hun van zonderling nut zijn kan. Daarentegens is het volk op *Nieuw-Caledonia* wederom beter viſchers, en het rif langs hunne kusten is zeer wel tot de viſch-vangst gelegen; op dit rif moeten ook, in zekere jaargetijden, ſchildpadden te vangen zijn. Hoe ſpaarzaamer nu de natuur alhier haare gaven uitgedeeld heeft, des te meer is het te bewonderen dat de inwooners minder wild, wantrouwende en oorlogszugtig dan op *Tanna*, en zoo vreedzaam en goedaartig zijn. Even zoo merkwaerdig is het dat zij, bij de dorheid van dit land en bij hunne karige verzorging met ſpijzen uit het planten-rijk, evenwel van grooter en geſpierder geſtalte zijn dan de Tanneezen. Doch veelligt moet men, om de verſchillende geſtalte der natieën te verklaaren, niet zoo zeer op de verſcheidenheid van derzelver voedzel als veel meer op de verſcheidenheid der ſtammen en raſſen zien, van welke zij afkomſtig zijn.

Het gedrag der Nieuw-Caledoniers jegens ons plaatſte hunne geaartheid in een zeer voordeelig licht. Zij zijn het eenigſte volk in de Zuid-Zee, dat zig niet over ons te beklaagen heeft. Het is, helaas! maar

al te zeer bekend hoe ligt zig de zee-lieden laaten vervoeren om den Indiaanen het leven te beneemen. Zoo men nu bedenkt dat de inwooners van dit land zig niet de minſte onaangenaamheid, veel minder moord en doodſlag op den hals gehaald hebben, is daaruit alleen reeds aftenemen hoe zagtmoedig en vredelievend zij zijn moeten. Die Wijsgeeren, die den aart, de zeden en het vernuft der volkeren enkel van de luchtſtreek afhanglijk maaken, zouden gewis zeer verlegen zijn hieruit alleen het vreedzaam karakter van het volk van *Nieuw-Caledonia* te verklaaren. Zou men zeggen dat zij enkel daarom van geen wantrouwen weeten, omdat zij weinig te verliezen hebben, zoo zou ik vraagen hoe het koome dat het volk op *Nieuw-Holland*, dat tog onder eene diergelijke luchtſtreek op eenen even dorren grond woont, en een nog armzaliger leven leidt dan dit, integendeel zoo wild en menſchen-ſchuuw bevonden wordt. Het verſchillend karakter der natieën moet gevolglijk wel van eene menigte verſchillende oorzaaken afhangen, die eenen geruimen tijd agter een onafgebrooken op een volk voortgewerkt hebben. De goedaartigheid van het volk van *Nieuw-Caledonia* koomt ook niet daarvandaan dat oorlog en koophandel hun geheel onbekende begrippen waren, want zij hebben wapenen van meer dan eenen aart. Daarenboven bekenden zij zelfs dat zij vijanden hadden en dat de inwooners van het eiland *Mingha* van gantsch anderen aart waren dan zij. Ik was eens met Kapitein COOK en den Heer WALES in eene boot, wanneer een van hun door zeer verſtaanbaare tekenen te kennen gaf dat zij vijanden hadden, die menſchen-vleesch aten, en het gedrag der Indiaanen op *Balabia*, die het pekelvleesch, dat ons volk in hunne tegenswoordigheid gebruik-

bruikte, voor menſchen-vleesch aanzagen, bewijst genoeg dat zij van zulk eene gewoonte weeten en die voor ſchriklijk en afſchuwelijk houden. In dit opzigt zijn zij dan beſchaafder dan hunne beter gelukte nabuuren, maar daarentegens zoo beſchaafd en verlicht niet, dat zij, gelijk deeze, de onbillijke verſmading van het andere geſlacht afgelegd hebben; te ernſtig om zig door de liefkoozingen der vrouwen te laaten overreeden en te onverſchillig om prijs te ſtellen op de fijnere vermaaken des levens. Zij moeten, wel is waar, om hun onderhoud te vinden, menigmaalen vrij zuur arbeiden; maar zoo dra zij daarvoor niet meer te zorgen hebben, breingen zij hunne ledige uuren enkel met ſlenteren zonder ſpeelen of ſchertſen door, dat tog tot geluk van den mensch zoo veel toebrengt en op de *Societyt*- en *Vrienden*-*Eilanden* zoo veel vrolijkheid en levendigheid onder de inwooneren verbreidt. Behalven de kleine fluit zagen wij geen enkel ſpeeltuig bij hen. Even zoo weinig weeten wij of, en in welken graad zij zang en dans kennen. Te oordeelen naar hetgeen wij, bij ons kort verblijf alhier opmerkten, ſchijnt zelfs het lagchen iets vrij ongewoons onder hen te zijn, en zelfs ſpreeken zij niet veel. Naauwlijks was hier en daar een te vinden, die met een geſprek gediend was. Hunne taal moet dan ook nog zeer onbeſchaafd zijn; ook is, denklijk door de weinige oefening, hunne uitſpraak zoo onduidlijk, dat verſcheiden woorden-lijsten, die door verſchillende perſoonen van onze ſchepelingen verzameld waren, merklijk van elkanderen verſchilden. Schoon zij weinige harde medeklinkers hebben, ſpreeken zij egter veel door de keel en den neus, dat bijzonderlijk voor degeenen onder ons, die niet dan Engelsch ſpraken, zwaar te vatten en nog zwaarer

om

om natezeggen was. Veelligt zijn zij zoo weinig aan het ſpreeken gewoon, omdat hunne wooningen op zigzelve en verre van malkanderen liggen; want anders zouden zij, dagt mij, voor het genoegen van eenen gezelligen omgang reeds meer ſmaak gekregen hebben. Daar de grond niet zeer goed is voor den akkerbouw, zou hunne beſchaaving veelligt daardoor best bevorderd kunnen worden, dat men hun ligt te onderhoudene viervoetige dieren toevoerde, bij voorbeeld, varkens, die zij nabij hunne hutten kunnen houden, of geiten, die zij in het wild kunnen laaten omloopen. De laatſte zouden, wegens de drooge lnchtſtreek, best gedijen en een voortreflijk gerief voor hun worden.

De eenvoudigheid, die wij in hun huislijk leven beſpeurden, moet waarſchijnlijk ook in hunne ſtaatkundige inrigtingen plaats hebben. TEABOOMA wierd als bevelhebber van het diſtrict, dat tegens over onze anker-plaats lag, beſchouwd; doch, daar het land zoo arm is, kon hij geene aanſpraak maaken op zonderlinge voorrechten, en daar 'er nog geene weelde bekend is, leeft hij vermoedlijk ook niet beter dan zijne overige landslieden; de eenigſte omſtandigheid, waarin wij enige onderdaanigheid jegens hem konden beſpeuren, was dat zij de geſchenken, welke de Heer PICKERSGILL hun bij de eerſte zaamenkomst overreikte, doorgaans aan hem overleverden. De naam, dien zij hem gaven, zal misſchien eene eer-betooning zijn, ten minſten ſchijnt het woordjen *Tea* een tijtel te wezen, dien zij, zonder onderſcheid, voor den naam van elken aanzienlijken man zetten. De nabuurige diſtricten ſtaan niet onder TEABOOMA, maar hebben denklijk hunne eigene bevelhebbers, of liever, elk geſlacht maakt eene eigen regeering uit, die, naar

der

der patriarchen wijze, door den oudſten beſtierd wordt, dat in de kindsheid van alle menschlijke maatſchappijen altoos het geval moet zijn.

Van hunnen godsdienst durven of kunnen wij liever in het geheel niets zeggen; in agt dagen konden wij daarvan weinig zien. Wij bemerkten zelfs geen ſpoor van enig godsdienſtig gebruik, veel minder enige plegtigheid of andere betooning van bijgeloovigheid. Vermoedelijk ſtaat de eenvoudigheid hunner begrippen met de eenvoudigheid van hun geheel karakter in eene gelijke betrekking. Maar wie weet het? De geringe gedenktekenen bij hunne graffteden beduiden veelligt zekere lijk-plegtigheden. De dood maakt overal een zeer merkwaerdig toneel voor de menſchen; de overblijvende eeren hem gemeenlijk door uiterlijke daaden en treurigheid ſlaat gaerne tot buitenſpoorigheid over.

Welke doodlijke ziekten hier heerſchen en hoe groot de ſterfte zijn mag is ons onbekend; de eenige ziekte, die wij gezien hebben, is de elephantiaſis en deeze was zeer gemeen; maar ik heb die egter bij geenen zoo zwaar bevonden dat het leven van den lijder in gevaar was. Grijze hairen en rimpelen, de gewoone gezellen van eenen hoogen ouderdom, waren hier niet zeldzaam; maar het was onmogelijk met hun over een zoo afgetrokken denkbeeld als den ouderdom te ſpreeken, en, al ware dit mogelijk geweest, dan is nog de vraag of zij zelve van het getal hunner levens-jaaren rekenſchap zouden hebben kunnen geeven.

Bladz. 46 (2). De zee-kust was met eene ontelbaare menigte zeer hooge zuilen-vormige gedaanten bedekt, die men met hulp van een verrekijker zeer

heer duidlijk kon waarneemen. Veele ſtonden alleen en verre van malkanderen; maar de meeſte aan groote hoopen digt bij malkaar; wij hielden dezelve voor baſalt-zuilen dergelijke in veele waereld-deelen te vinden zijn, als bij *Aſſuan* of *Syene* in *Opper-Egypte*, bij *Bolſena* in *Italie*; bij *Hadie* in *Temen*, bij *Stolpe* in *Saxen*, bij *Fauer* en *Schönau* in *Silefie*, in de *Schotſche Weſtlijke eilanden*, bij *Antrim* in *Ierland* en in *Vivarais* in *Frankrijk*. Deeze giſſing kwam ons des te waarſchijnlijker voor, omdat wij in dit gedeelte der Zuid-Zee, nog zeer kort geleden, verſcheidene brandende bergen gezien hadden, en voornamelijk eenen op *Tanna*; en de ervarenſte mijnſtofkundigen van geſlagten zijn dat de baſalt door vuurbraakende bergen voortgebragt is.

Bladz. 55 (3). Daar zijn dertig ſoorten van planten, waaronder verſcheiden nieuwe, te vinden. De grond is zeer zandig aan de kust, maar binnen 's lands is hij met groei-aarde gemengd, van de boomen en planten, die 'er rotten.

Bladz. 59 (4). Terwijl wij hier ten anker lagen, vong de eerſte luitenant eenen viſch van deſelfde ſoort, als waardoor Kapitein COOK, mijn vader en ik waren vergiftigd geworden. Schoon hij nu oogge-tuige geweest was van het nadeel, dat het eeten van denzelven had voortgebragt, en zijne medgezellen hem nog ernſtig daartegens waarſchuwden, wilde hij den viſch evenwel laaten klaar maaken; hij wierd ook werklijk opgedischt, en men zag geen ander middel om hem 'er van af te houden dan zijne raazende luſt belpotlijk te maaken; dit had meer uitwerking dan alle redenen; een jonge hond, die van de i ge-

wan-

wanden gegeeten had, ſtond elkſe dagen zulke onverdraaglijke ſmerten uit, dat een matroos hem, uit medelijden, over boord ſmeet. Men kan hieruit afneemen hoe uitgehongerd ons volk naar verſche kost zijn moeſt, daar men, om eenen enkelen maaltijd, het gevaar niet achtede van vergiftigd te worden. Alle officieren, die gedeeltelijk reeds meer dan eens eene reis om de waereld gedaan en veel uitgeſtaan hadden, betuigden eenpaariglijk dat zij de ongemakken van de voorige reis tegens deeze voor niets rekenden, en dat zij de ellendige ſchips-kost nooit zoo zat geweest waren als thans. Kapitein COOK had eenen voorraad gerookte hammen mede genoomen; maar zij waren door langheid van tijd zeer ſlegt en geheel ſmaakloos geworden. Het vet was in eene garſtige olie veranderd, en het zout was in groote, wijnſteenachtige, alkaliſche klompen aangezet. Zoo dikwijls egter zulk een half bedorven ham op des kapiteins tafel gezet wierd (dat eenmaal ter week geſchiedde) zagen alle jonge officieren, die niet met ons aten, dit lekker beetjen met eene begeerlijke eetlust aan, en noemden ons, die 'er deel aan mogten neemen, zoo gelukkig, dat het zelfs eenen Wilde, ik laat ſtaan hunnen gevoeligen reisgezellen, ſmartlijk zoude gevallen zijn.

Bladz. 59 (5). Ten half agt uuren zagen wij in het Noorden eenen vuur-bal, die in grootte en glans de zon geleek, maar wat bleeker van licht was. Na enige oogenblikken berſtte hij en liet veele heldere vonken na, van welke de grootſte langwerpig rond waren, en, eer wij 'er op verdagt waren, beneden den horizont verzonken; hierop volgde eene blaauwachtige vlam, die den loop deezes vuur-bals aanduid-

duidde; ook wilden enige, geduurende deszelfs vallen, eene fisfing gehoord hebben; de matroozen verheugden zig dat 'er nu welhaast een frisse wind zoude opkoomen, en, hetzij zulks toevallig, of een natuurlijk gevolg van dat verschijnzel ware, althans hunne voorzegging wierd vervuld.

Bladz. 65 (6). *Nieuw-Caledonia* is van alle de tot hier toe tusschen de keerkringen ontdekte eilanden der Zuid-Zee het grootste. De zuid-zijde van hetzelve hebben wij onbezogt moeten laaten, en ook van de noord-zijde wierd, in den korten tijd, dien wij tot deeze ontdekking konden besteeden, niet meer dan de strekking en uiterlijke gestalte der kust onderzogt. De dieren, planten en mineraalen van dit land zijn ons bijna geheel onbekend gebleven, en bieden toekoomenden natuur-onderzoekeren een wijd veld van ontdekkingen aan. Wij hebben alleen aan het oostlijk eind des eilands cypressen waargenoomen; hieruit zou het schijnen dat, in deeze streek, de grond en de mineraalen geheel anders gesteld moeten zijn dan in het district *Balade*, daar het schip agt dagen lang ten anker lag. Even zoo kan men ook, uit hetgeen wij op het klein zandig *Botanie-Eiland* vonden, met recht gissen dat op het zuidlijk gedeelte van dit land geheel andere planten, en meer onbekende vogelen moeten zijn dan in de bosschen der noordlijke streeken. Over het algemeen blijven 'er voor de toekoomende zeevaarers nog ontdekkingen genoeg in de Zuid-Zee te doen, en men zal 'er, als men 'er den tijd toe heeft, eene groote menigte onbekende voortbrengzelen te onderzoeken hebben. Ondanks alle de reizen, die men reeds in de Zuid-Zee gedaan heeft, zijn 'er nog groote ruimten, die in het geheel niet bevaaren zijn.

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

ELFDE HOOFDSTUK.

Bladz. 68 (1). De rotſen van dit eiland beſtonden uit den gewoonen geelachtigen kleiaartigen ſteen, dien wij op *Nieuw-Zeeland* gezien hadden. Hier en daar vonden wij kleine ſtukjens roodachtige, poreuſe lava, die reeds vergaan waren, en die ons deeden gisſen dat hier weleer een brandende berg geweest zij. De grond was zeer vet, en veelligt eeuwen lang met rottend hout en planten gemest. In zulk een' grond zou voorzeeker alles groeijen.

Bladz. 74 (2). Wij vonden hier in het bosch eenen waaren kool-palm (*areca oleracea*) van dezelfde ſoort als die, welke wij op het eiland *Norfolk* aangetroffen hadden. Wij waren verwonderd dien boom op deeze hooge breedte te vinden, en het ſchijnt te bewijzen dat deeze ſoort veel harder dan de andere palm-boomen zijn moet.

De jonge vogelen van het voorig jaar, die onze bedrieglijke vuur-wapenen nog niet kenden, lieten ons onbevreesd zoo nabij koomen, dat zelfs de onbekwaamſte ſchutter hen niet ligt misſen kon. Eene zoo goede gelegenheid om onze verzamelingen en onze keuken te verzorgen lieten wij natuurlijk niet

voorbijgaan. De boom-kruipertjens en andere kleine vogeltjens waren zoo lekker als ortolans, en over het algemeen zouden alle de Nieuw-Zeelandſche landvogelen, de havikken alleen uitgezonderd, de beſte Europeaanſche tafels eer aangedaan hebben.

Bladz. 77 (3). Toen zij merkten dat wij groot belang in deeze zaak ſtelden, en 'er geduurig naar vroegen, weigerden zij in eens 'er meer van te zeggen, en ſtopten zelfs eenen van hunne landslieden, door bedreigingen, den mond, die op het punt was van ons de zaak in haaren zaamenhang te vertellen. De Heer COOK, die zeer bekommerd voor het lot van *de Avontuur* wierd, riep dierhalven PEETEREE, benevens nog eenen anderen Wilde in de kajuit, en verzogt hem zig zoo duidlijk als mogelijk was te verklaaren; maar beiden lochenden dat den Europeaanen het minſte leed geſchied ware. Om hen te beter te doen verſtaan wat wij vroegen, ſneeden wij twee ſcheepjens van papier, van welke het een *de Reſolutie*, en het ander *de Avontuur* verbeelden moest. Toen tekenden wij het plan van de haven op een groot papier, en lieten hierop de ſchepen zoo dikmaal in en uit de haven gaan als wij werklijk daarin geankerd en weder afgezeild waren tot ons laatst vertrek in November. Nu hielden wij eenen tijd lang op en begonnen toen ons ſchip 'er nogmaals intebrengen; maar hier vielen ons de Wilden in, ſchooven ons ſchip terug en deeden het papier, dat *de Avontuur* verbeeldde, in de haven en 'er weder uit gaan, waarbij zij tegelijk op de vingeren telden zedert hoe veele maanden dit ſchip afgezeild was. Op deeze wijze vernamen wij met dubbel genoegen niet alleen dat onze voormaalige reisgenooten voorzeeker van hier afgezeild

zeild waren, maar ook dat de inwooners met eenen graad van ſcherpzinnigheid begaafd zijn, die bij verdere aankweeking alles doet verwagten. Wij vernamen naderhand aan de *Kaap de Goede Hoop* het ongeluk, dat hun bejegend was.

Ik zal hier aanmerken dat de Nieuw-Zeelanders zeer gevaarlijke vijanden geweest zijn voor alle ſchepen, die hunne kusten aangedaan hebben. TASMAN, die de eerſte was, welke het land ontdekte, verloor vier mannen in de *Moordenaars-Baai*, die dezelfde ſchijnt te zijn met de *Blinde Baai* van COOK. De inboorlingen namen eenen der dooden mede en aten toen (in 1642) ongetwijfeld reeds menſchen-vleesch; in 1773 hebben zij tien mannen van *de Avontuur* vermoord; het jaar te vooren hadden zij den Heer DU FRESNE MARION en agt en twintig mannen van zijn volk vermoord. Ziet hier de bijzonderheden van dit voorval, zoo als die ons door den Heer CROZET, Kapitein van eenen brander in Franſchen dienst, die wij aan de *Kaap de Goede Hoop* vonden, verhaald wierden (*). Hij voerde het bevel over 's Konings ſloep *de Mascarin*, onder den Heer MARION, die genoodzaakt wierd in de *Eilanden-Baai*, aan de noord-kust van *Nieuw-Zeeland*, te ankeren. Masten nodig hebbende, gong hij aan land naar groote boomen zoeken; toen hij 'er gevonden had, die hem dienden, had hij groote moeite om dezelve van de heuvelen naar den water-kant te brengen; hij moest eenen weg maaken van twee of drie mijlen lengte door de digtſte bosſchen; eene bende van zijn volk vulde on-

(*) Men vindt het geval ook aldus opgegeeven in de uitgegeeven Reisbeſchrijving.

VERTAALER.

ondertusſchen, op een eiland in de baai, de watervaten, en eene andere bende begaf zig van tijd tot tijd naar land om hout te kappen; zij leefden zedert zeven en dertig dagen met de inboorlingen in vriendſchap, die den matroozen zelfs hunne vrouwen aanbooden, wanneer de Heer MARION aan land gong om de werklieden te bezoeken, zonder te zeggen dat hij dien zelfden dag terug zoude koomen. Na enigen tijd onder de water-haalers doorgebragt te hebben, begaf hij zig naar de *Hippa* of de ſterkte der inboorlingen; hij was daar reeds verſcheiden reizen geweest, en hij was gewoon alsdan de timmerlieden, die bij den Heer CROZET in het bosch waren, medeteneemen. Deeze voorzorg verzuimde hij nu, en het ſchijnt dat hij met zijn gevolg aldaar vermoord wierd. De luitenant, die het bevel aan boord voerde, niet weetende wat 'er gebeurd was, zond des anderendaags eene bende om hout te kappen binnen de land-engte, die men op de kaart van Kapitein COOK vindt. De inboorlingen namen het tijdſtip waar dat de Franſchen aan het werk waren, overvielen hen, en doodden hen alle, behalven een enkelen matroos, die het ontkwam, in zee ſprong, en naar het ſchip zwom, ſchoon hij verſcheiden ſteeken van ſpeeren ontvangen had. Zoo dra hij aan boord kwam, was de ſchrik algemeen. De toeſtand van den Heer CROZET, die met eene kleine bende in het bosch was, was zeer hachlijk. Men zond dadelijk eenen korporaal met vier ſoldaaten om hem van het gevaar te waarſchuuwen; men zond verſcheiden ſloepen, om hem inteneemen, op eene plaats, daar de zieken onder tenten geplaatst waren ter herſtelling van hunne gezondheid; hij maakte de beste ſchikkingen, en week tot aan het ſtrand in tegenswoordigheid van een ontzagchelijk aantal inboorlingen,

gen, met hunne beste klederen toegerust en door hunne bevelhebbers geleid. De Heer CROZET zeide tot de vier ſoldaaten dat zij zig gereed zouden houden om, in geval van nood, op die inboorlingen te ſchieten, welke hij hem zoude aanwijzen; hij gaf bevel om de zieken-tenten te ſtrijken, en alles wat aan land was inteſcheepen, terwijl hij, van de ſoldaaten verzeld, het opperhoofd naderde; de Indiaan bekende dat de Heer MARION door een ander opperhoofd was dood geſlagen, dat hij noemde. De Heer CROZET plantte toen een' paal voor het opperhoofd in den grond, en verbood hem daar voorbij te koomen. De dwang van dit gebod deed den Wilden ſidderen van gramſchap; maar de Franſche Kapitein beval hem, zonder zig daardoor te laaten verſchrikken, dat hij de menigte zoude doen nederzitten, en de Nieuw-Zeelander deed het. De Heer CROZET wandelde toen heen en weder voor de Nieuw-Zeelanders tot al zijn volk in de ſloep was; hierop beval hij den ſoldaaten 'er in te ſtappen en gong ook te ſcheep. maar de laatſte. Naauwlijks was hij van land geſtooken of alle de Nieuw-Zeelanders ſtonden gezamenlijk op, hieven hunnen krijgs-zang aan, en ſmeeten hen met ſteenen; hierop gaf de bevelhebber last om op de opperhoofden der Wilden te ſchieten, van welke 'er verſcheiden ſneuvelden; de Franſchen kwamen behouden aan boord. Zedert dien tijd beproefden de inboorlingen verſcheiden maalen de overige Franſchen te vermoorden; zij deeden eene onderneeming in den nacht tegens degeene, die de water-vaten vulden, en zonder de groote waakzaamheid der ſchildwagten zouden de Franſchen alle zijn vermoord geworden. De Heer CROZET, ziende dat het onmogelijk was het nodige te krijgen zonder

de Nieuw-Zeelanders uit den omtrek te verjaagen, beſloot de *Hippa* of het verſterkt dorp aantetasten. Hij plaatſte de timmerlieden vooraan om de paalen omverre te hakken, agter welke veele inboorlingen op de platten ſtonden. Het vuur van de Franſchen noodde hen weldra die platten ruimen, waarop de timmerlieden zonder gevaar naderden, en in weinige minuuten eene bres in de werken maakten. Een opperhoofd vertoonde zig met eene ſpeer in de hand om de brès te verdedigen; hij wierd met een' ſnaphaanſchoot dood neêrgeveld; een tweede nam terſtond zijne plaats in en klom op het lijk, maar wierd onmiddelijk het ſlagtoffer van zijne onverſchrokkenheid; agt opperhoofden verdedigden na elkanderen, en op dezelfde wijze, die eere-post, en ſneuvelden 'er als helden. De overige, hunne opperhoofden neêrgeveld ziende, namen de vlugt; de Franſchen vervolgden hen en doodden 'er veele van. De Heer CROZET bood vijftig piasters aan dengeenen, die eenen Nieuw-Zeelander leevenden zoude grijpen, maar dit was onmogelijk. Een ſoldaat greep eenen grijsaard en ſleepte hem naar den Kapitein, maar de Wilde, ongewapend zijnde, beet den Franschman in de hand, dien de pijn woedend maakte, zoo dat hij den Indiaan met zijne bajonet doorſtak. De Heer CROZET vond eene aanzienlijke menigte klederen, wapenen, gereedſchap en onbereid vlas in de *Hippa*, gelijk ook een voorraad gedroogden visch en wortelen, die voor den winter opgelegd ſcheenen. Om zeekerheid van den dood van den Heer MARION te hebben, deeden de Franſchen nog eenen togt naar de dorpen, daar hij vermoord was; men vond die verlaaten, en niemand in dezelve dan enige oude lieden, die men in het leven liet; men kreeg ondertusſchen

de

de droevige zeekerheid van den dood van dien bevelhebber, van wien men enige overblijfzelen vond. De dorpen wierden verbrand. Vervolgens maakte hij zijne masten zoo goed hij konde van ander hout en vervolgde zijne reis na een verblijf van vier en zestig dagen in de *Eilanden-Baai*.

De Nieuw-Zeelanders zijn een zeer verfoeilijk volk, zoo de Franſchen zig beſcheidenlijk omtrent hen gedroegen. Ondanks alle deeze moorden, ſchijnen zij niet verraaderlijk te zijn, en zij wreeken zig ſlechts als zij beledigd zijn; het is dan waarſchijnlijk dat men hun de eene of andere belediging of hoon zal aangedaan hebben. Hetgeen ons de Indiaanen van *Koningin Charlotta Kanaal* verhaalde was des te geloofwaerdiger, omdat zij openhartig bekenden dat hunne landgenooten den Franſchen iets ontſtoolen hadden, die waarſchijnlijk zoo wel op de onſchuldige als op de ſchuldige zullen geſchoten en hen dus zullen getergd hebben (*).

Bladz.

(*) Ik heb in het IV Deel bladz. 320 reeds een vermoeden geuit dat de behandeling, door SURVILLE den Nieuw-Zeelanderen aangedaan, die, omdat de inboorlingen eene ſloep, welke hij in een ſtorm verloren had, en die op ſtrand geraakt was, verdonkerd hadden, hunne praauwen en hunne hutten verbrandde, en een hunner opperhoofden mede nam, die aan boord ſtierf, hun aanleiding kan gegeeven hebben, om, als zij hunne kans ſchoon zagen, daar over wraak te neemen. Ziet het Uittrekzel van de Reis van SURVILLE agter de reisbeſchrijving van de Reis naar de Zuid-Zee van den Heer MARION.

VERTAALER.

Bladz. 80 (4). Den tweeden November begaven wij ons naar de *Gras-Bogt:* Zonder het minst te weeten van het treurig voorval, van hetwelk deeze bogt het toneel geweest was, ſtapten wij in alle nabuurige kleine bogten aan land, en liepen, elk alleen en onbekommerd, in het land rond; van inwooneren zagen wij geen ſpoor. Wij ſchooten omtrent dertig ſtuks vogelen, waaronder een dozijn wilde duiven, die zig hier van de bladeren en zaaden van eenen ſchoonen grooten boom (*Sophora Microphylla*) voedden. Des avonds om agt uuren kwamen wij weder aan boord, daar ondertuſſchen uit eene andere ſtreek van de baai een groot aantal Wilden aangekoomen was om ons te bezoeken. Zij hadden, in plaats van visch, niets dan klederen, wapenen en andere merkwaerdigheden te koop medegebragt; doch de kapitein verbood het volk van dezelve te koopen; dit was zeer noodzaaklijk, wijl noch de gegrondſte voorſtellingen, noch het voorbeeld van den kapitein den halſtarrigen matroos overtuigen konden dat het inkoopen van die beuzelingen den Indiaanen deeden verzuimen levensmiddelen te koop te brengen, die zij tot hunne gezondheid meer van noden hadden. De begeerigheid, waarmede ons volk zulke artijkelen inkogt, was ook indedaad tot eene razernij aangegroeid en zij ontzagen zig niet dezelve door de laagſte middelen intevolgen. Eene partij, die eens onder den bootsman uitgezonden was om bezems te maaken, ontzag zig niet eenen armen Wilde in zijne hut te beſteelen. Zij namen zijn gereedſchap mede, en dwongen hem enige ſpijkers 'er voor aanteneemen, om deeze gewelddaadigheid den ſchijn van eene ruiling te geeven; op de klagten der inboorlingen deed de kapitein den daader naar verdienſte ſtraffen. Zoo is het, meer of min, op alle dergelijke rei-

reizen gegaan, en het volk van de *Endeavour* heeft het geen hair beter gemaakt. Op *Otahiti* beſtalen zij de gemalin van TUBOURAI TAMAIDE en op *Nieuw-Zeeland* beweerden zij openlijk dat al de eigendom der Wilden van rechtswegen hun toekwame.

Bladz. 81 (5). Daar de Nieuw-Zeelanders zagen dat van alle hunne ſchoone zaaken niets meer te verkoopen was, verlieten zij ons op den vierden November tot op een eenig arm huisgezin na, dat, zedert de twee laatſte dagen, om het ſtormachtig weder, niet eens voor zig zelf, ik laat ſtaan voor ons, visch had kunnen vangen. Wij vonden hen heden in de zoogenaamde *Bogt der Indiaanen*, bij eenen maaltijd van ſmaaklooze varen-wortelen, waarmede zij, uit gebrek van beter voedzel, hunnen honger zogten te ſtillen. In elke hut was een vuur ontſtooken, dat natuurlijker wijze de geheele wooning met rook en damp vervulde. Dat volk zal misſchien het onaangenaame van zulk eenen dampkring niet geheel ondervonden hebben, wijl zij gemeenlijk plat op den grond lagen, maar mij kwam het verblijf in deeze hut gantsch onverdraaglijk voor, ſchoon andere Europeaanen geene bedenking droegen 'er in te gaan, om de liefkoozingen van enige afſchuwelijke vrouwlieden te genieten. Misſchien zal men denken dat ſlechts de ruuwe matroos deeze dierlijke drift niet wederſtaan konde; maar het onſtuimig element, waarop officier en matroos in gelijke maat omgeſlingerd worden, ſchijnt in dit opzigt ook alle onderſcheid tuſſchen hen beiden wegteneemen, en, als men het eens zoo verre koomen laat, dat elke opkoomende nog zoo wilde lust eenen vrijen loop mag neemen, zoo zal indedaad de eene zin op kosten van alle de overige willen bevredigd wezen.

De natieën, die wij onmiddelijk te vooren op de *Nieuwe Hebriden* en op *Nieuw-Caledonia* bezogt hadden, hadden zig zeer voorzigtig vóór alle onbetaamlijke gemeenzaamheid gewagt; maar daarom wendden zig de Heeren nu met des te grooter drift tot de walglijke ſchoonen in de ſtinkende rookende hutten op *Nieuw-Zeeland*.

Bladz. 85 (6). Wij hoorden hen dikwerf aan land zingen, en ſomwijlen zongen zij ons aan boord ook wel een liedjen. Op *Nieuw-Zeeland* is men veel verder in de muzijk gevorderd dan op de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden*, en, na de Nieuw-Zeelanders, hebben, onder alle de natieën der Zuid-Zee, mijnes inziens, de Tanneezen den meeſten aanleg tot de muzijk. Dezelfde vriend, die mij eene proeve van de muzijk op *Tongatabo* mededeelde, de luitenant BURNEY heeft mij ook iets medegedeeld van de gezangen der Nieuw-Zeelanders, waaruit men de ſmaak deezes volks enigermaate kan beoordeelen. Op *Tanna* is hij niet geweest, want hij bevond zig op *de Avontuur*, ik weet dus niet in hoe verre zijn oordeel over het zingen aldaar met het mijn zoude overeengeſtemd hebben. Maar van de Nieuw-Zeelandſche melodie verzeekerde hij dat zij enige ſmaak verried, en dat zij zig van het ellendig gebrom der Tahitiers, gelijk ook van het tot vier nooten bepaald gezang op de *Vrienden-Eilanden* merkbaar onderſcheidde.

Zij

Zij zongen de beiden eerſte maaten tot de woorden van het lied ten einde waren, en dan volgde de laatſte agteraan. Somwijlen zongen zij het ook met twee ſtemmen eene *tiers* laager, tot op de twee laatſte nooten, die eenſtemmig bleeven.

Dezelfde vriend hoorde ook een treur- of graf-gezang over het afſterven van TUPIA. De inwooners rondom *Tolaga-Baai* op het noordlijk eiland van *Nieuw-Zeeland*, die bijzonder veel van TUPIA hielden, maakten dit lied voor de vuist, toen hun het volk van *de Avontuur* naricht gaf van den dood van deezen Tahitier. De woorden zijn ten uiterſten eenvoudig, doch, naar alle aanzien, op voetmaat en wel zoo geſchikt, dat derzelver zwaarmoedige gang de aandoening van den treurenden uitdrukt.

Āghēe, Mātte, awhāy, Tupāyā!
Vertrokken, dood, helaas! TUPIA!

Men zou het ook kunnen vertaalen: *hij verliet ons en ſtierf, de arme* TUPIA!

De eerſte uitboezemingen van droefheid zijn voorzeeker niet woordenrijk; de eenigſte gedagte, die men uitdrukken kan, is ons verlies, en zal onfeilbaar den klaagenden toon aanneemen. Of, en in hoe verre de melodie met de kragtige eenvoudigheid van den text over-

overeenkoome, mogen betere kenners der toonkonst dan ik ben beslisſen.

e-ghee mat-te aw-hay Tu-pa - ya,

Aan het eind vallen zij van *e* een octaaf laager, als of men den vinger op de viool langs de ſnaar laat afglijden. Voor ik van dit onderwerp ſcheide, kan ik niet nalaaten aantemerken dat, daar de Nieuw-Zeelanders ſmaak in de muzijk, en in dit opzigt boven veele volkeren in de Zuid-Zee veel vooruit hebben, hun hart noodwendig voor goeder en zagter gewaarwordingen vatbaar moet zijn, wat ook de ſpitsvindige redeneeringen van kamer-wijsgeeren daar tegens moge inbrengen. Ik lochene niet dat zij zeer hevig van hartstogten zijn; maar wie wil of kan beweeren dat hevige hartstogten altijd alleen tot ſchadelijke of zelfs wreede buitenſpoorigheden vervoeren?

AANTEKENINGEN

OP HET

VIERDEN BOEKS

EERSTE HOOFDSTUK.

Bladz. 93 (1). Het was een walvisch met eenen langwerpigen ſtompen kop, waaraan in de lengte twee groeven en twee verheven ſtreepen waren; hij was omtrent twaalf voeten lang, was over het gantſche lijf wit gevlekt, had kleine oogen en twee openingen in de gedaante van halve maanen, waardoor hij water blies. Agter den kop zag men twee vinnen, maar geene op den rug. Deeze ſoort ſchijnt tot nog toe nog geheel onbekend te zijn.

Bladz. 94 (2). Wij vonden dat het ſchip, zedert ons vertrek uit *Koningin Charlotta Kanaal*, een lek bekoomen had, maar wij ontrusteden 'er ons niet over, wijl het water in agt uuren niet meer dan vijf of zes duimen in het hol rees. De Westen wind woei met eene verbaazende hevigheid; de baaren liepen vreeslijk hoog en waren zes of zeven honderd voeten lang. Dit gaf het ſchip eene zeer onaangenaame ſlingerende beweeging, bijzonder als de wind van agteren kwam. Men houdt het gemeenlijk daarvoor dat de groot-

grootſte ſchuinſte, met welke een zeilend ſchip overhellen kan, niet boven de twintig graaden bedraagt; maar hier was de zee in zulk eene beweeging, dat ons ſchip meer dan dertig, ja ſomtijds omtrent veertig graaden van de lijnregte linie over zijde lag.

Bladz. 97 (3). Wij legden dien dag honderd vier en tagtig Engelſche, dat is veertig Duitſche, mijlen af, hetgeen ongelijk meer was dan wij ooit in eenen dag gedaan hadden.

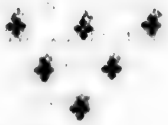

AANTEKENINGEN

OP HET

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bladz. 112 (1). Ik verzelde den Heer COOK, mijn' vader, den Heer SPARMAN en verſcheiden officieren naar land. Agter de eerſte punt van het eiland was eene ſchoone bogt, rondom van bergen ingeſloten, en dus tegens alle winden beſchut, en van een beekjen voorzien. In de ſtruiken lieten zig, tot ieders verwondering, allerhanden vogelen hooren, die ongetwijfeld aangelokt waren door het weder, dat, naar deeze hemel-ſtreek, zagt genaamd kon worden. In etlijke kleine ſpleeten vonden wij eene zeer dunne laag natte aarde, uit welke verſcheidene ſtruiken ellendiglijk opſchooten, ter wederzijde gedekt door rotſen, die dezelve voor den wind beſchutteden, en door het breeken der zonneſtraalen den wasdom begunſtigden. Anders ſcheen het eiland uit eene doorgaande rots te beſtaan, die uit groven graniet-ſteen, feldſpath, kwarts en zwarte glimmer beſtond. Op de meeste plaatſen is zij gantsch kaal, zonder aarde, kruid of plant; ſlegts hier en daar heeft de regen of geſmolten ſneeuw wat zand bij elkanderen geſpoeld, en op deeze plaats is, eene zoode van zeer kleine mosachtige planten, die omtrent een duim dik is, en ligt onder de voeten wegglijdt, alzoo zij onmogelijk vast op de rot-

rotſen liggen kan. Hoe meer diergelijke planten tegens de verdervende winden beſchut zijn, des te meer andere planten ſchieten 'er onder de mosachtige planten op, en daar door ontſtaat eindelijk zoo veel aarde, dat de ſtruiken langzaamerhand tot de grootte van een klein kreupel bosch opwasſen. Daaronder behoort ook die boom, welkers bast als eene voortreflijke ſpecerij eerst door Kapitein WINTER naar Europa gebragt, en, hem ter eere, de *Winters-bast* is genoemd geworden. Men plagt dien dikwijls met de *Canella alba* te verwarren; maar deeze koomt uit Jamaica en van eene geheel andere plant. De eigenlijke Winters-bast-boom groeit aan de oevers van de *Straat van Magellaan*, gelijk ook op de Oostkust van het *Vuur-Land* tot eene aanzienlijke grootte; aan deeze onherbergzaame kust daarentegens bereikte hij niet boven de tien voeten hoogte en blijft, ook als dan nog, een kromme onaanzienlijke ſtruik. Hoe onvrugtbaar ondertusſchen deeze klippen zijn mogten, waren ons nogtans alle de planten nieuw, en enige ſoorten zelfs met ſchoone welriekende bloemen verſierd. Uit de aan de zee gelegen klippen groeide eene ontzagchelijke menigte zee-gras, welks bladeren zig over de oppervlakte der zee uitbreidden, en ſchoolen van zee-aakſters, zee-raaven en ganzen verlevendigden het eenzaam ſtrand.

Bladz. 114 (2). De haven is zeer ruim en zoo wel aan de Oost- als aan de Noord-zijde door verſcheiden reiën van bergen beſchut, die boven elkanderen uitſteeken en met ſneeuw en ijs bedekt zijn, die denkelijk nooit ſmelt. In de baai zelve liggen enige bergachtige eilanden, die egter in hoogte die van het groot land niet evenaaren en dierhalven ook enkel op

de

de kruinen beſneeuwd zijn. Het eiland was nog lager en geheel vrij van ſneeuw, want het ſcheen op het oog niet meer dan honderd voeten loodregt boven het water verheven te zijn. Behalven deeze bergachtige eilanden waren er, in het Noordlijk gedeelte van de baai, eene menigte andere, die ſlechts van dertig tot zestig voeten boven de oppervlakte der zee uitſtaken en van verre groen bewaſſen ſcheenen. De grond beſtond op het naaste eiland uit eene geelachtige lei, in eene horizontaale rigting liggende, op welke eene dikker laag aarde lag dan op de nabuurige eilanden. Daar waren hier enige nieuwe planten, gelijk ook eene ſoort van vliegen-vanger, die zig met wormen en ſchulpviſſchen voedde, en daartoe eenen ſterker ſnavel had dan de andere vogelen van dit geſlacht. De hutten geleeken naar die, welke in de eerſte reis van COOK beſchreven en afgebeeld zijn (*), maar zij waren niet met zeehonden-vellen bedekt, of de Wilden neemen die, als zij hunne wooningen verplaatſen, als een onontbeerlijk gedeelte derzelve, mede. Hier ſtonden alleen de geraamten der hutten en deeze beſtonden uit enige takken, die grootendeels nog enige bladeren hadden en dus eerst kortling daar toe moeten gebruikt zijn. Bij het eerſte inloopen in de haven hielden wij het, wegens het dor ruuw aanzien van het land, voor onmogelijk dat deeze landſtreek bewoond zijn konde. Wij geloofden veel eer dat de Wilden zig alleen aan de Oostlijke kust van het *Vuur-Land* en aan de oevers van de *Straat van Magellaan* ophielden. Maar de mensch kan alle mogelijke luchtſtreeken wederſtaan, en het zoo wel in de brandende Afri-

(*) Zie in de eerſte Reize I Deel, bladz. 84. Plaat I.

Afrikaansche Zand-woestijnen als aan beiden de bitterzoute zinden der waereld uithouden.

Bladz. 116 (3). Wij landden nog op enige andere eilanden, maar het gezigt van de haven was, door de veelvuldige sneeuw, overal winterachtig, wild en afgrijselijk. In deeze waereld-streek begon reeds de zomer, de weinige planten, die daar t'huis behooren, stonden in bloei en de vogelen voederden hun jong broedzel. Had dus de zon nog geene kragt genoeg om de sneeuw te smelten, zoo kan men zig, zonder dat ik het behoef te herinneren, verbeelden hoe akelig en treurig het 'er in den winter uit zien moet. Hoe dieper wij de bogt inroeiden, hoe meer sneeuw wij op de bergen ontdekten; hier en daar storteden over deeze witte dek-kleeden beeken en stroomen af, voornamelijk op zulke plaatsen, daar de kragt der zonne-straalen door muuren van rotzen versterkt wierd. Langs de oevers van de *Duivels-bogt* stond eene menigte hooger en aanzienlijker boomen dan in het overige van die streek. Tusschen dezelve zuilchten verscheiden beekjens schuimend te voorschijn en boodden den zee-vaarer alle gemak tot vulling van zijne water-vaten. Maar nog meer verraschte ons het zingen van eene menigte klein gevogelte, die zig bij heerlijke zonneschijn in deeze schaduwrijke woestenij verzameld hadden. Zij waren van verschillende soorten en doorgaans nog zoo onbekend met menschen, dat zij zeer nabij ons kwamen huppelen; hadden wij sijnen hagel bij ons gehad, dan zou hun verteouwen hun zeer slegt bekoomen zijn. Tusschen de boomen sprooten allerhanden soorten van mos, varen-kruid en slinger-planten op, zoo dat men 'er naauwlijks door kon, en, tot genoegen van

den

den kruidkundige, ontbrak het dit bosch ook aan geene bloemen. Hier was dan ten minsten eene schaduw van zomer: maar sloeg men het gezigt op de op den agtergrond liggende en met wolken bedekte bergen, dan vertoonden zig aan alle zijden niets dan loodregte klippen met sneeuw en ijs bedekt, dat van ouderdom dan blaauw, dan geelverwig was, gelijk op de Alpische ijs-bergen, daar de jaargetijden even zoo vermengd en als met elkanderen in een geweeven zijn. Deeze bergen waren wel niet zoo hoog als geene, maar daarin geleeken zij haar elkanderen dat de toppen uit verscheidene rotsachtige punten bestonden, welker tusschen-ruimten met sneeuw gevuld waren.

Blads. 118 (4. Duizenden van deeze vogelen hadden zig in de klippen genesteld; hun instinct had hen geleerd hunne nesten alleen op zulke plaatsen te bouwen, daar de klippen of voorwaarts overhingen, of ten minsten loodrecht stonden, zonder twijfel met oogmerk dat de jongen uit het nest nergens anders dan in het water zouden vallen, daar zij geen nadeel konden lijden. De lei, waaruit deeze klippen bestaan, is wel niet zeer hard, maar desniettegenstaande was het te bewonderen hoe die vogelen daar gaten in konden boren, of, als er al van natuur gaten in waren, hoe zij deeze voor hunne jongen verwijden konden. Naauwlijks hadden wij onze geweeren afgeschoten en op nieuw geladen of de kormorans zaten weder op de nesten, doch zij vliegen zoo zwaar, dat men hen in de vlugt niet wel kan missen. Zij neemen zig inderdaad voor het oogschijnlijkst gevaar zoo weinig in acht, dat de Franschen geen ongelijk gehad hebben hen *Nigauds* te noemen.

De ganzen waren aanmerklijk, wegens het verschil

van kleur tusschen het mannetjen en het wijfjen. Het mannetjen was wat kleiner dan eene tamme gans en geheel wit, uitgezonderd de pooten, die geel en den bek, die zwart waren. Het wijfjen daarentegens was zwart met witte dwars-streepen, eenen grijzen kop, enige groene vederen, en andere witte. Het schijnt dat dit verschil gelukkig is, want, naardien het wijfjen de jongen moet geleiden, verbergt haare bruiner kleur haar beter voor de valken en andere roofvogelen.

De Heer HODGES maakte eene tekening van het kanaal uit het voordeeligst gezigt-punt. Op den voorgrond van de plaat, die 'er naar vervaerdigd is (zie Pl. LXX*.) ziet men eenen vogel, die denklijk een valk verbeeldt van de soort, die wij op het *Vuur-Land* gezien hebben. Deeze soort is aan den hals en de schouderen graauw en bruin gestreept, de kop is gantsch bruin en met eene kuif versierd. Hij is niet grooter dan de gewoone valk.

Bladz. 120 (5). Hunne oogen waren bruin, maar klein en dof, het hair was zwart, regt nederhangende, met traan besmeerd, en hong hun wild om den kop. In plaats van baard hadden zij maar hier en daar een hairtjen aan de kin, en uit den neus liep een gestadige stroom in den lelijken steeds open staanden mond. Dit alles met malkanderen maakte het sprekendste beeld van de diepste ellende, waarin dit ongelukkig geslacht van menschen daar henen leeft. De Heer HODGES heeft eene zeer goede wel gelijkende tekening van eenen deezer menschen vervaerdigd (zie Pl. LXIX*.) de schouders en de borst waren breed en sterk gespierd, maar het onderst gedeelte des lighaams zoo maager en ingekrompen, dat men zig naauwlijks voor-

voorſtellen konde dat het tot het bovenſte behoorde. De beenen waren dun en krom en de knieën veel te ſterk.

Ik merkte op dat de vrouwen eenen lederen band met ſchulpen bezet om den hals hadden, en dat zij op haar hoofd eene ſoort van muts droegen, van enige lange ganzen-vederen te zamen geſteld, die gemeenlijk regt op in de hoogte ſtonden, zoo dat zij naar de Franſche *Fontanges* van de voorige eeuw geleeken. Daar was maar een man, die aan zijn zeehonden-vel een ſtuk vel van een' guanaco genaaid had, om het te verlengen. Hunne natuurlijke kleur ſcheen olijfkleurig bruin te zijn, blinkende als koper; verſcheiden hadden het aangezigt met roode en ſomtijds witte ſtreepen beſchilderd. De kinderen ſpraken niet anders dan het woord *Peſſerai*, dat wij ſomtijds voor eene liefkoozing, en ſomtijds voor eene uitdrukking van ongemak of pijn hielden.

Bladz. 121 (6). De ſteelen van deeze harpoenen zijn omtrent tien voeten lang, overal even dik, maar hoekig en niet rond; het puntig been heeft maar eene weêrhaak aan eene zijde, die men 'er, als het nodig is, aan vast maakt.

Bladz. 122 (7). Hunne kanos waren uit boombast vervaerdigd, die, naar de grootte te oordeelen, bezwaarlijk in deeze haven konde gewaſſen zijn. Enige kleine ſtokjens dienden voor ribben, om de boombast in het midden, of daar de grootſte buik van het vaartuig is, uittehouden. De roei-ſpaanen waren klein en ſlegt bewerkt. In elke kano zaten van vijf tot agt perſoonen, de kinderen medegerekend; maar, in plaats dat alle andere Wilden in de Zuid-Zee ge-

meenlijk onder een luidruchtig gejuich, of ten minſten met eene vrolijke toeroeping aankwamen, ging bij deeze hier alles in de diepſte ſtilte toe, en zelfs digt aan het ſchip, daar wij eene aanſpraak of begroeting verwagtaden, gaven zij bijna geen ander geluid van zig dan *Peſſerai*. Die, welke aan boord kwamen, lieten geene de minſte nieuwsgierigheid blijken. Glazen-koraalen en andere kleinigheden namen zij met dezelfde onverſchilligheid en achtloosheid aan, met welke zij hunne wapenen, ja zelfs hunne geſcheurde zeehonden-vellen voor niet, of voor het eerſte het beste, dat hun aangeboden wierd, weg gaven.

Van enige mansperſoonen, die aan boord kwamen, hoorden wij nog een paar andere woorden behalven het woord *Peſſerai*, die uit eene menigte medeklinkers en keel-letters beſtonden. Het *chl*, dat den inwooneren van het prinsdom *Wallis* eigen is, kwam 'er dikwijls in voor, en dat hunne uitſpraak volkoomen onverſtaanbaar maakte, was dat zij doorgaans zeer ſterk liepten. Met onze tekenen, met welke wij anders overal te regt gekoomen waren, was bij deeze lieden niets uitterigten. Gebaerden, die de minſte en eenvoudigſte bewooner der Zuid-Zee-Eilanden verſtond, begreep de verſtandigſte hier niet. Daar ook niets dat op het ſchip was hunne nieuwsgierigheid of begeerte gaande maakte, was het hun ook hetzelfde of wij hen verſtonden of niet. Diegeene van ons gezelſchap, welke kapitein COOKS eerſte reize om de waereld bijgewoond hadden, verzeekerden eenſtemmig dat de bewooners van *Succeſs-Baai* veel gelukkiger dan deeze ellendige verworpelingen (*). Zij waren beſchaafder, grooter van geſtalte, hadden laarsjens

(*) Zie I Deel, bladz. 67.

ten, om de voeten tegens de koude te beſchutten, ſcheenen de waarde der Europiſche waaren enigermaate in te zien, toonden zig gezelliger, en hadden zelfs begrippen van plegtigheden en beleefdheden; de onze daartegens waren nog te dom, te werkloos of te zeer van hulpmiddelen ontbloot, om zig voor de koude te bewaaren, hoe ſmertlijk zij ook de ongemakken daarvan ondervonden. Geen mensch kan wel nader aan de dieren, en dus ongelukkiger zijn dan die welken het bij de onaangenaamſte lighaamlijke gewaarwordingen van koude en naaktheid zoo zeer aan ſtand en overleg mangelt, dat hij geen middel weet te verzinnen om zig 'er tegens te beſchutten, die niet in ſtaat is begrippen met elkanderen te verbinden en zijnen eigen behoeftigen toeſtand met den gelukkigen ſtaat van andere te vergelijken. Wat ook de grootſte drogredenkunst ten voordeele van den oorſpronglijken wilden ſtaat, in tegenſtelling der burgerlijke maatſchappij, mag voortbrengen, behoeft men zig tog maar alleen den hulploozen beklagenswaerdigen ſtaat van deeze *Peſſerais* te verbeelden om innig overtuigd te worden, dat wij in onzen beſchaafden ſtaat oneindig gelukkiger zijn. Zoo lang men niet bewijzen kan dat een mensch, die van de geſtrengdheid van het weder beſtendig onaangenaame gewaarwordingen ondervindt, nog gelukkig is, zoo lang zal ik geenen dier wijsgeeren, hoe redenkunſtig ook, bijvallen, die het tegendeel beweeren, wijl zij of de menſchlijke natuur niet onder allerhanden gedaanten hebben waargenoomen, of ten minſten dat, hetgeen zij gezien hebben, niet ook gevoeld hebben (*). Mogt de bewuſtheid van het groot voor-

(*) De Wijsbegeerte van deeze geleerden is van SENECA ontleend. De volgende plaats paſt zeer wel op de *Pe-*

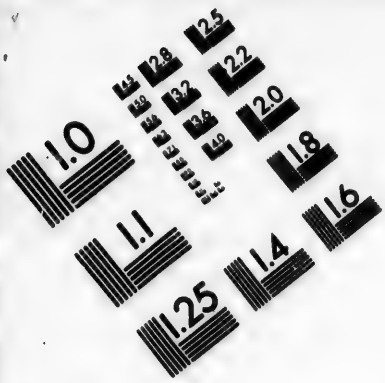

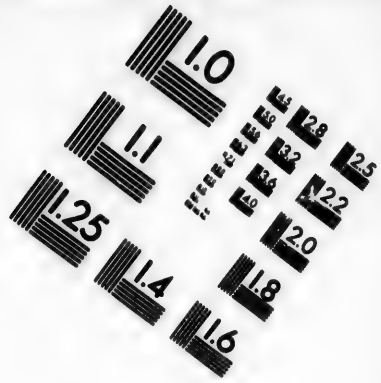

IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

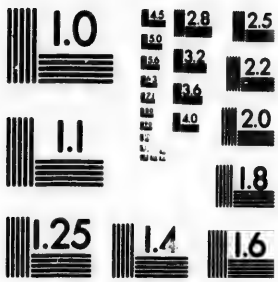

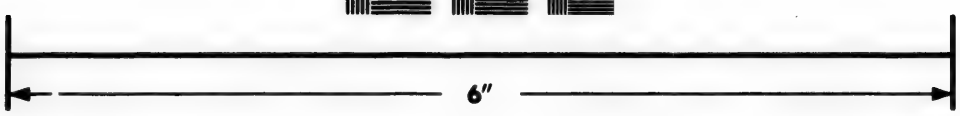

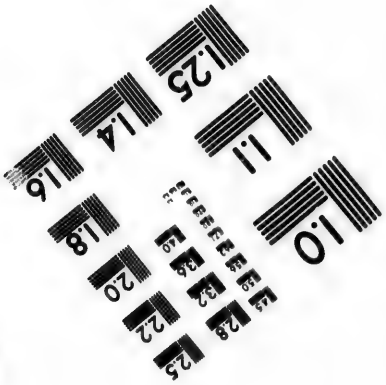

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

voorrecht, dat ons de Hemel boven zoo veele onzer natuurgenooten geſchonken heeft, maar altijd tot verbetering der zeden en tot de geſtrenge uitoefening onzer zedenlijke plichten aangewend worden! maar helaas! dit geſchiedt niet; onze beſchaafde natieën zijn veel eer met ondeugden bevlekt, aan welke de ellendige zelf, die onmiddellijk aan het redenloos vee grenst, zig niet ſchuldig maakt. Welk eene ſchande dat de hooger graad van kennis en beoordeeling-kragt bij ons geene betere gevolgen voortgebragt hebbe!

Deeze ongelukkige bewooners van een rotsachtig onvrugtbaar land aten raauw half verrot zeehondenvleesch, dat zeer walglijk ſtonk. Het traanachtig vet was hun het aangenaamst, en zij booden 'er ook den matroozen van. Veelligt is het bij inſtinct dat zij dit garſtig vet gebruiken, want alle volkeren, die in koude landen woonen, zouden het voor iets lekkers houden en daar door in ſtaat geſteld worden de koude beter te verdraagen. De natuurlijke gevolgen van dat voedzel was een onverdraaglijke rottige ſtank, die uit hun gantſche lighaam uitwaasſemde, en die zig alles, wat zij aan en om zig hadden, had medegedeeld.

Deeze

ferali, en de navolgende gedagte maakt zelfs ook gewag van het gebrek aan gevoel, waarvan hier geſprooken wordt: *Perpetua illos hiems, triſte coelum premit — imbrem cubilo aut fronde defendunt; nulla illis domicilia, nullae ſedes ſunt, niſi quas laſſitudo in diem poſuit. — In alimentis feras captant — vilis, & hic querendus manu victus, — Miſeri tibi videntur? Nihil miſerum eſt quod in naturam conſuetudo perduxit. — Hoc quod tibi calamitas videtur, tot gentium vita eſt.* SENECA, *de Providentia*, HAWKESWORTH heeft deeze plaats ſlechts uitgebreid en naar den hedendaagſchen ſtijl opgeſierd.

Deeze ſtank ſtond ons zoo tegen, dat wij het onmogelijk lang bij hen houden konden. Met geſloten oogen kon men hen reeds van verre rieken; zelfs de matroozen waren te vies om met de vrouwen nadere kennis te maaken; ons volk gaf hun pekelvleesch en beſchimmeld biſcuit; maar zij achteden het niet en konden naauwlijks overgehaald worden het te proeven. Zou hun inſtinct hen geleerd hebben dat deeze ſpijzen veelligt nog ongezonder waren dan half verrot zeehonden-vleesch?

Wij bemerkten bij hen niet het geringst onderſcheid van ſtand, noch overigheid, noch onderdaanigheid. Hunne gantſche levenswijs kwam nader aan den dierlijken ſtaat dan die van enig ander volk. Het koomt mij daarom waarſchijnlijk voor dat zij geene natie op zigzelve uitmaaken, maar ſlechts als enkele, van de nabuurige volkeren verſtootene gezinnen te beſchouwen zijn, die door hun verblijf in het dorste en onvrugtbaarſte deel van het *Vuur-Land* bijna alle begrip verloren hebben, die niet met de dringendſte behoeften in onmiddelbaar verband ſtaan. Zij dwaalen, om de kost te zoeken, van de eene bogt naar de andere, en daar deeze haven vermoedlijk met meer andere gemeenſchap heeft, kiezen zij zig in den winter die tot woonplaaas, daar het verblijf draaglijkst is. Uit de waarneemingen met den thermometer gedaan op de *Falklands-Eilanden*, die onder dezelfde pools hoogte liggen, kan men vermoeden dat de koude in den winter niet naar evenredigheid van de zomer-warmte toeneeme, egter moet zij deezen armen hulploozen ſchepzelen ten uiterſten hard vallen. De Hollandſche zeereizigers, en in het bijzonder JACOB L'HERMITE, die de Nasſauſche vloot in het jaar 1624 in de Zuid-Zee bragt, beweeren dat de Indiaanen, die op de

Zuidlijke kusten van *Terra del Fuego* woonen, menſchen-eeters zijn, die elkanderen, niet enkel uit honger, maar als zij eenen goeden maaltijd willen doen, om hals brengen (*). Zoo deeze gewoonte ooit ergens uit gebrek aan levensmiddelen heeft plaats gehad, kan zij ten hoogſten bij een klein aantal ongelukkige menſchen ontſtaan zijn, die uit hun vrugtbaar vaderland naar de uiterſte woeste einden der aarde waren verdreven geworden. Maar zulk een ſtam zou onmogelijk lang kunnen beſtaan.

Bladz. 125 (8). Deeze beweeging was zoo ongeloofelijk ſnel, dat wij wel zagen dat wij hen niet zouden kunnen ſchieten, ten zij wij gelegenheid hadden onbemerkt op hen aanteleggen; op deeze wijze ſchooten wij'er ook enige in het vervolg. Zij waren van andere eenden alleen in grootte en door de bijzondere kortheid van hunne vleugelen onderſcheiden. Zij waren zoo groot als een gans; zij hadden enige witte ſlag-pennen en op het gelid aan den valſchen vleugel twee groote kaale kraakbeenige knobbels van eene geele kleur; de ſnavel en pooten waren ook geel, en de overige pluimaadjen grauw; op de *Falklands-Eilanden* hebben de Engelſchen hem den dikkoppigen eend (*Loggerhead-duck*) genaamd (†). Op een ander nabuurig eiland vonden wij eene menigte groote meeuwen, die in het drooge gras genesteld hadden, en een derde eiland was overal met ſtruiken [illegible] ſen, die

(*) *Recueil des voyages, qui ont ſervi à l'établiſſement de la Compagnie des Indes Orientales. Amſt.* 1708 *Vol.* IV. *p.* 702.

(†) Philoſ. Tranſ. *N.* LXVI. *P.* I.

die eene zeer smaaklijke toort van roode bezien, zoo groot als kleine kersen, droegen. Aan dit zelfde eiland zaten de klippen langs den oever vol groote mossels, welke ons lekkerer voorkwamen dan de beste oesters. Zoo leverden ons dan deeze dorre klippen, die bij het eerste aanzien, geen levendig schepzel iets scheenen te belooven, eenen maaltijd, die bij ons schips beschuit en ons stukjen pekel-vleesch heerlijk genaamd kon worden!

AANTEKENINGEN

OP HET

DERDE HOOFDSTUK.

Bladz. 132 (1). De luchtſtreek van deeze zijde van het *Vuur-Land* ſcheen veel zagter dan die van van *Kersmis-Kanaal*. De grond wierd langzaamerhand laager van de heuvelen naar beneden en vormden lange platte punten, met groote bosſchen bedekt, en men zag 'er geene meeuw, behalven op de verre afgelegene bergen in het Westen.

Bladz. 103 (2). Meer dan dertig groote Walvisſchen en eene ontallijke menigte zeehonden ſpeelden om ons in het water. De Walvisſchen zwommen meestendeels bij paaren, hetwelk zou ſchijnen aante-duiden dat het thans hun paar-tijd was. Zoo dikwijls zij, boven wind van het ſchip, water bliezen, hadden wij eenen ondraaglijken walglijken ſtank, die drie of vier minuuten aanhield. Somwijlen legden zij zig op den rug en kletſten met hunne lange borst-vinnen op het water, dat een ſlag gaf als of 'er een kanon van een half pond bals afgeſchoten wierd. Dit ſpel heeft vermoedlijk aanleiding gegeeven tot het vertellingjen van de matroozen, dat de dorſcher en de walvisch dikwijls met elkanderen vegten. De dorſcher wordt gemeenlijk voorgeſteld als een lange visch, die

uit

uit het water ſpringt om den walvisch eenen goeden klap te geeven. Dikwijls brengen zij 'er ook den Zwaardvisch bij, die deeze gelegenheid zoude waarneemen om den armen Walvisch den buik opteriijten. Wij bemerkten dat zij onder den buik wit, maar voor het overige zwart waren. Aan eenen, die zig naauwelijks twee honderd voeten verre van het ſchip omwentelde, namen wij veele in de lengte loopende plooien op den buik waar; volgens dit kenteken behoorde hij tot de ſoort, die bij LINNÉ, *Balaena - Boops* genaamd wordt (*). Ondanks hunne grootte, die niet minder dan veertig voeten in de lengte en tien voeten in middellijn bedroeg, zag men hen ſomtijds geheel en al uit het water ſpringen, en dan vielen zij telkens met een geweldig gedruis neder, zoo dat alles om hen ſchuimde. De verbaazende kragt, die 'er gevorderd wordt om zulke ontzagchelijke dieren uit het water optetheffen, kan ſtof tot veele aanmerkingen opleveren. Onze ſloep zoude bijna op eenen van die Walvisſchen geſtooten hebben.

Bladz. 137 (3). De oude *Zee* - Leeuwen waren bijna alle verbaazend vet en van tien tot twaalf voeten Engelſche maat lang; de Leeuwinnen integendeel waren dunner en tuſſchen zes en agt voeten lang. De grootſte Zee - Leeuwen woogen van twaalf tot vijftien honderd ponden, en een van middelmaatige grootte woog, zonder huid, ingewanden en ſpek, vijf honderd en vijftig ponden. Bij het mannetjen heeft de kop werklijk enige gelijkenis naar den kop van eenen Leeuw; ook is de kleur bijna eveneens, maar een

(*) Wij noemen dien de *Gubartas* of *Jupiter - Visch.*

VERTAALER.

een weinig donkerer. De lange stroeve hairen om den hals en nek van den Zee-Leeuw gelijken volkoomen naar de maanen van eenen Leeuw, en zijn hard en grof. Het gantsche lijf is met kort plat liggend hair bewassen. De Leeuwin is over het gantsche lijf glad, maar in pooten of vinnen koomen beiden geslachten overeen. De borst-vinnen bestaan uit groote stukken zwart taai leder, in welker midden, in plaats van nagelen, enige bijna onmerkbaare knobbeltjens gevonden worden. De agter-vinnen gelijken meer naar voeten en zijn in vijf teenen verdeeld, waarvan elke eenen kleinen nagel heeft, en voorts in een smal kraakbeen uitloopt. Schoon hunne nagels zeer klein zijn, kunnen zij 'er egter het gantsche lijf mede krabben. De staert is ongemeen kort en tusschen de bij elkanderen gevoegde agter-vinnen verborgen. Het agterste van het lijf is bijzonder dik en vet. Zij lieten, naar hunne verschillende ouderdommen en geslachten, allerhanden, en gedeeltelijk zulk doordringend geluid hooren, dat ons de ooren 'er van verdoofd wierden. De oude mannetjens brulden als wilde ossen of leeuwen; de wijfjens bulkten als kalveren, en de jonge blatteden als lammeren. Overal aan het strand zag men gantsche kudden van jongen. Vermoedlijk was het thans de tijd wanneer zij jongen werpen; eene Leeuwin, door eenen matroos met eenen knuppel voor den kop geslaagen wordende, wierp op dat tijdstip. Zij leeven in talrijke kudden. De oudste en vetste mannetjens liggen alleen afgezonderd; elk hunner kiest zig eenen grooten steen tot zijn leger, en geen ander durft hem naderen, of daar ontstaat een bloedig gevegt. Ik heb menigmaalen gezien dat zij elkanderen bij dergelijke gelegenheden met eene onbeschrijflijke woede aanpakten en zeer

fel

te beeten; daarvandaan kwam het denkelijk ook dat veele diepe lidteekenen op hunne ruggen hadden. De jonge zee-leeuwen leggen met alle de wijfjens en jongen vreedzaam onder elkanderen. Als wij jagt op hen maakten, waren zij gemeenlijk gewoon den eerften aanval aftewagten, maar zoo dra 'er enige nedergelegd waren, namen de overige in de grootfte verwarring de vlugt. Veele wijfjens droegen haare jongen in den bek weg, maar andere, die meer verfchrikt mogen geweest zijn, lieten die agter. Als zij meenden niet bemerkt te worden, liefkoosden zij elkanderen op het hartlijkfte en hunne fnoeten raakten elkanderen dikwerf als zij elkaêr kuschten. De Hoogleeraar STELLER vond deeze dieren op *Beerings-Eiland*, niet verre van *Kamfchatka*, daar hij fchipbreuk leed, en zijne befchrijvingen, de eerfte en beste, die men 'er van heeft, ftemmen met de onze volkoomen overeen. *Don* PERNETTY fpreekt ook van dezelve in zijne Reize naar de *Falklands-Eilanden*, maar zijne afbeeldingen zoo wel als zijne befchrijvingen zijn onnaauwkeurig. De Heer DE BOUGAINVILLE heeft ben op zijne reize om de waereld ook aangetroffen. Zij koomen in deeze onbewoonde ftreeken aan land om hunne jongen te werpen, en eeten niets, zoo lang zij buiten het water zijn, alfchoon zij eenige weeken lang aan land blijven; zij flikken dan een aantal fteenen in, om de maag te vullen, maar zij vermageren natuurlijker wijze. In enige vond men de maag gantsch ledig, bij andere daarentegens met tien of twaalf ronde fteenen opgevuld, die elk een paar vuisten groot waren.

Na dat de Zee-Leeuwen het ftrand geruimd hadden, fteegen wij naar den top van het eiland, die, als een veld vol molen-hoopen, met kleine heuvelt-

jens

jens als bezaaid was; op elk van deeze heuveltjens groeide eene foort van gras (*dactylis*) in eene groote digte bos op. De diepten tusschen deeze hoopjens waren vol slijk, zoo dat wij van het een heuveltjen op het ander moesten springen. Hier hield zig eene andere foort van zee-honden op, die ongetwijfeld, dat uit zee koomende, den grond zoo slijkerig maakten. Het waren eigenlijk Zee-Beeren, gelijk wij reeds in de *Donkere-Baai*, schoon niet zoo menigvuldig of zoo groot, aangetroffen hadden. Dat STELLER van hun zegt stemt naauwkeurig met de waarheid overeen. Zij zijn wat kleiner dan zee-leeuwen; de mannetjens zijn zelden boven agt of negen voeten lang en dik naar evenredigheid. Hun hair is donker-bruin met zeer fijn graauw bespikkeld, en doorgaans veel langer dan bij de Zee-Leeuwen, egter vormt het geene maanen; anders is de gantsche omtrek van het ligchaam, gelijk ook de gedaante der vinnen, bij beiden deeze dieren-foorten, eenerlei. Zij betoonden zig veel grimmiger dan de Zee-Leeuwen, voornamelijk verdedigden de wijfjens haare jongen, en lieten zig liever maar dezelve doodslaan dan weg te loopen.

Het is aanmerklijk dat, hoe na deeze tweederlei foorten van dieren met elkanderen vermaagschapt zijn, zij zig egter niet onder elkanderen mengden, maar zig overal naauwkeurig van elkanderen afgezonderd hielden. Hunne uitwaasseming was zoo sterk, dat men hen, gelijk alle andere foorten van zee-honden, reeds van verre kon ruiken; reeds ten tijde van HOMERUS was deeze eigenschap, gelijk ook hunne werkloosheid en slaperigheid, als zij aan land zijn, bekend. De Zee-Beeren en Zee-Leeuwen waren vrij taai van leven, en niet gemaklijk met eenen slag te dooden;

de

de ſnoet was het gevoeligſte deel, op welk zij niet veel konden uitſtaan. Doctor SPARMAN en ik zouden met eenen ouden Zee-Beer bijna klaar van de reis gekoomen zijn. Hij lag op eene rots, en enige honderden andere agter hem ſchoenen den uitſlag van onzen ſtrijd af te wagten. De Heer SPARMAN had juist eenen vogel geſchoten, dien hij opneemen wilde, als de oude Zee-Beer, dien hij voorbij moest, begon te grommen en zig aanſtelde als of hij hem aan zoude vallen. Zoo dra ik dit zag, legde ik met mijn geweer aan-en ſchoot het monſter, zoo als het den muil tegens mij opſperde, dood. Naauwlijks zag de kudde haaren voorvegter in het gras nedergeſtrekt of zij vlugtede naar zee, en veele met zulk een' haast, dat zij zig in hunnen ſchrik dertig of veertig voeten diep op ſpitſe klippen van boven neder ſtorteden, naar oogenſchijn zonder zig te bezeeren, denklijk omdat zij beſchut wierden door hunne dikke taaie huid en door hun vet, dat veel mede geeft.

Bladz. 138 (4). De laage grond beſtond aldaar uit eenen geelen kleiaartigen ſteen en op andere plaatſen uit graauwe lei; beiden waren, naar hunne verſchillende ligging, van verſchillende hardheid.

Op onze vaart langs den oever kwamen wij aan eene plaats daar veele duizenden kormorans op de voorgenoemde heuveltjens nestelden. Deeze gelegenheid om al het volk eenen goeden maaltijd te verſchaffen, konden wij onmogelijk laaten voorbijgaan; de vogels waren nog zoo zeer met menſchen onbekend, dat onze matroozen in korten tijd etlijke honderden met knuppels dood geſlaagen hadden. Bij deeze gelegenheid vonden wij ook eenen vogel van een geheel nieuw geſlacht; hij behoorde tot de waadende

water-vogelen; zijne teenen worden door eene soort van zwem-vlies half aan malkanderen verbonden, en de oogen zijn, naast den wortel van den snavel, met witte wratten omringd. Wij meenden 'er een lekker beetjen aan te vinden, maar zijn vleesch had zulk eenen ondraaglijken stank, dat niemand 'er van proeven wilde, schoon wij op dien tijd niets minder dan vies waren. Wij sloegen des namiddags ook veele pinguins dood, die omtrent zoo groot als ganzen waren, en van dezelfde soort, die men aan de *Straat van Magellaan* zoo menigvuldig vindt, gelijk ook op de *Falklands-Eilanden*, daar de Engelschen hun den naam van *Jumping-Jacks* gegeeven hebben (*). Zij slaapen zoo vast, dat een, over welken de Heer SPARMAN struikelde, zoo dat hij hem etlijke schreden voortschopte, ondanks deezen onzagten stoot, niet tot zigzelven kwam voor hij hem nog lang geschud had. Als men eenen gantschen troep aantrof, dan stelden zij zig te weer, liepen op ons aan, en beeten ons in de beenen. Zij hebben, over het algemeen, een zeer taai leven, want een groot aantal, dat wij voor dood op de plaats lieten, stond onvoorziens weder op en waggelde deftig heen. Op dit eiland was ook een groot getal gieren (*Vultus aura*), die denklijk op gestorven of door geweld veroverde jonge zeeleeuwen en zee-beeren aasden.

Bladz. 140 (5). Wij vongen op dit togtjen nieuwe soorten van vogelen, onder andere eene zeer fraaie graauwe Wulp met eenen geelen hals. In planten was het eiland ongelijk armer; de gantsche Flora

van

(*) *Philos. Transact.* Vol. LXVI. Pt. I.

van hetzelve beliep, met enige kleine ſtruiken van drie voeten hoogte, niet meer dan agt ſoorten, en onder deeze bevond zig maar eene eenige nieuwe. Het gras, van hetwelk ik boven geſprooken heb, had bijna het gantſche eiland overgroeid.

AANTEKENINGEN

OP HET

VIJFDE HOOFDSTUK.

Bladz. 157 (1). Kapitein FURNEAUX had het jaar te vooren ook deeze ſtreeken van den Oceaan bevaaren op 60° en vervolgens op 68° Zuider Breedte van 60° tot 40° Lengte.

Bladz. 160 (2). Volgens het dagverhaal van den Heer DUCLOS GUYOT, aan boord van het Spaansch ſchip *de Leeuw* gehouden, en in de verzameling van den Heer DALRYMPLE gedrukt, ſchijnt dit land hetzelfde te zijn, van hetwelk hij het Zuidlijk eind in Juny 1756 zag, en dat hij *St. Pieters-Eiland* noemde, en hetzelfde dat ANTONIE LA ROCHE in het jaar 1675 ontdekt heeft, en dat door GUYOT ſlechts naauwkeuriger is waargenoomen.

Bladz. 165 (3). Het is hetzelfde gras, dat zoo overvloedig is op de *Nieuw-jaars-Eilanden* (*Dactylis Glomerata*). De rotſen zijn van eenen blaauwachtigen graauwen lei-ſteen, die in horizontaale laagen ligt; het ſtrand was met brokken van die lei bezaaid; voor zoo veel wij die konden onderzoeken, bevatteden zij geene mineraalen in zig.

Bladz.

Bladz. 166 (4). Een van degeene, die wij doodden, was over het gantſche lijf donker graauw met eene olijfkleurige tint, gelijk de zee-honden in het Noorder halfrond; deezen geleek hij ook daarin dat de voor-pooten minder vinachtig dan de agter-pooten waren, en dat van buiten aan den kop geen ſpoor van ooren te zien was. Zijn neus hong verre over den muil en beſtond uit eene geplooide losſe huid, die het dier, als het boos wordt, veelligt opblaast. In dat geval zal zij misſchien zulk eene kam vormen als op de plaat in de Reize van ANSON verbeeld is. Het dier, dat ons tot deeze waarneemingen aanleiding gaf, was dertien voeten lang, en, naar evenredigheid, veel dunner dan de Zee-Leeuw op *Staaten-Land* (*). Deeze zee-honden waren veel grimmiger dan die op de *Nieuwjaars-Eilanden.* In plaatſe dat die voor ons vlooden, blaften ons hier zelfs de kleinſte van de jongen aan, en liepen ons na, om ons te bijten.

Om wat verder van ons af te zien, ſteegen wij op eenen kleinen heuvel van vier en twintig voeten hoogte, die met tweeërleie planten bewaſſen was, namelijk met de reeds genoemde ſoort van gras, en met eene naar pimpernel gelijkende plant (*Anciſtrum*). Hier liet Kapitein COOK de Engelſche vlag waaien en vierde de gewoone plegtigheid met van deeze onvrugtbaare rots in naam van zijne Groot-Brittanniſche Majeſteit, Haare Erven en Opvolgeren bezit te neemen. Twee of drie ſnaphaan-ſchooten bekrachtig-

(*) Deeze Zee-Leeuw van ANSON (*phoca Leonina* LINN.) ſchijnt hetzelfde dier te zijn, dat de Engelſchen op de *Falklands-Eilanden* den naam van *Clapmatch-Seal* pleegen te geeven. *Phil. Transact.* Vol. LXVI. Pl. I.

tigden deeze bezitneeming, zoo dat de rotſen de glorie van zijne Majeſteit weêrgalmden, en de zee-honden en pinguins, dé eenigſte onderdaanen in zijner Majeſteits nieuwe Staaten, vol angſt en ſchrik beefden: zoo zet men een' kei-ſteen in de kroon, in plaatſe van den uitgerukten diamant!

Bladz. 166 (5). Zij woogen veertig ponden en waren negen en dertig duimen Engelſche maat lang; hun buik was zeer dik en met vet bedekt. Aan elke zijde van den kop hadden zij eene eironde citroengeele vlek met eenen zwarten rand; op het gantſche boven-lijf zwarte, van onderen en van vooren daarentegens, zelfs onder de vlerken, ſneeuw-witte vederen. Deeze vogels waren zoo weinig ſchuuw, dat zij in het begin naauwlijks voor ons voort waggelden, ſchoon wij den eenen na den anderen met ſtokken dood ſloegen: De Heer PENNANT heeft dezelve beſchreven onder den naam van *Patagoniſche Pinguin* en die, welke op de *Falklands-Eilanden géele* of *Konings-Pinguins* genaamd worden, zijn denklijk van dezelfde ſoort (*).

Bladz. 169 (6). Het land bleef overal van eenerlei aanzien; de Zuidwaarts gelegen bergen waren geweldig hoog en de toppen in ontelbaare lange, vlammenvormige rots-ſpitſen gedeeld. De Heer HODGES heeft dit gezigt meesterlijk getekend. Zie Pl. LXXI*.

Bladz. 177 (7). Men heeft gedagt dat alle landen van den aardbodem, zelfs de dorſte en wildſte, den mensch

(*) *Philoſ. Transact. Vol.* LXVI. *Part.* 1.

mensch tot verblijf kunnen dienen. Eer wij aan het eiland *Georgia* kwamen, hadden wij tegens deeze meening niets intebrengen, daar zelfs de ijs-koude kusten van het *Vuur-Land* door menschen bewoond waren, die ten minsten iets, schoon nog zoo weinig, boven de redenlooze dieren hadden. Maar, in vergelijking van *Zuid-Georgia* is de luchtstreek van het *Vuur-Land* nog zagt, want wij hebben ten minsten een onderscheid van tien graaden in den thermometer ontdekt. Daarenboven heeft het het voordeel van zoo veel hout en struiken voorttebrengen als de inwooners in den hoogsten nood behoeven, om zig tegens het ruuwe weder te beschutten, zig te verwarmen en hunne spijzen te bereiden. In *Nieuw-Georgia* daarentegens ontbreekt het doorgaans aan hout, ja aan alle brandstof, en daarom is het, mijns inziens, onmogelijk dat menschen, en niet alleen domme stomme *Pesserais*, maar zelfs de ervarenste en met alle hulpmiddelen bekende Europeaanen het daar zouden kunnen uithouden. Zelfs de zomer is op dit eiland zoo verbaazend koud, dat de thermometer, geduurende ons verblijf aldaar, nooit tien graaden boven het vriespunt rees, en of wij al reden hadden om te vermoeden dat de koude in den winter niet in die evenredigheid toeneeme als in ons hafrond, moet 'er egter ten minsten een onderscheid van 20° of 30° plaats hebben. Een mensch zou het dan op zijn best hier in den zomer uithouden, maar de winter zou hem onfeilbaar dooden, zoo hij, namelijk, geene andere middelen hadde om zig'er tegens te behoeden dan die het land voortbrengt. Behalven dat *Zuid-Georgia* op zulk eene wijze voor menschen onbewoonbaar is, heeft het, naar alle aanzien, ook geen het geringste voortbrengzel, om hetwelk Europeesche schepen slechts somwijlen daarheen zouden

gaan; zee-beeren en zee-leeuwen, welker traan een artijkel van koophandel is, vindt men veel menigvuldiger op de woeste kusten van Zuid-Amerika, op de *Falklands-* en *Nieuwjaars-Eilanden*, en op alle deeze plaatsen zijn zij met veel minder gevaar te krijgen. Zoo de walvisschen in de Noorder-Ys-Zee door onze jaarlijksche visscherijen eens geheel uitgeroeid waren, dan ware het tijd die in het ander halfrond, daar zij, gelijk bekend is, menigvuldig zijn, optezoeken. Maar dan ware het nog niet nodig daartoe naar *Zuid-Georgia* te gaan, zoo lang men die aan de kusten van Zuid-Amerika tot aan de *Falklands-Eilanden* in zoo groote menigte aantreft. Zoo *Nieuw-Georgia* dan in het vervolg voor het menschlijk geslacht nog eens gewigtig konde worden, is dit tijdstip nog zeer verre af, en niet eerder te wagten dan wanneer *Patagonie* en het *Vuur-Land* zoo sterk bewoond en beschaafd zullen zijn, als men thans op dezelfde breedte in het Noordlijk halfrond, in Schotland en Zweeden, is.

✦ ✦ ✦
✦ ✦
✦

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

NEGENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 247 (1). Wij lieten den Heer SPARMAN aan de Kaap agter, die vervolgens de reis in de binnenlanden ondernam, van welke wij het dagverhaal hebben.

Bladz. 248 (2). De ſtad is aan beiden zijden van eenen ſteilen berg omringd, die in het eerst wilder en woester ſchijnt dan *Paasch-Eiland*; in de vlakte zagen wij egter andere heuvelen, die met groen bedekt waren.

Het huis van den Gouverneur heeft veele ruime en gemaklijke vertrekken, die vooral door hunne hoogte aangenaam zijn in deeze warme luchtſtreek. Agter hetzelve is een kleine tuin met enige wandel-dreeven en merkwaerdige Oost-Indiſche boomen, onder welke wij de *Barringtonia* vonden.

Toen wij aan tafel bij den Gouverneur waren, ſchertſte men, doch met heuschheid, over hetgeen in de reisbeſchrijving van de eerſte reize van kapitein COOK over dat eiland gezegd is, vooral over het voorgeeven dat 'er geene kruiwagens op het eiland bekend zijn; daar zijn niet alleen kruiwagens, maar ook karren, die door paerden getrokken worden;

men ſcheen alle dagen opzetlijk enige derzelve voor kapitein COOKS venſter te brengen.

Den volgenden morgen vroeg deeden de Heer STUART, kapitein COOK en ik eene wandeling op den berg. Wij reeden den berg op, die naar het Westen ligt, en de *Ladder-Berg* genaamd wordt. De weg loopt ſlingerende naar boven en is zeer gemaklijk; hij is negen voeten breed aan de zijde van het dal, en met eenen muur drie voeten hoog ingeſloten, die van dezelfde ſteenen is opgetrokken, waaruit de berg beſtaat. Hij beſtaat uit eenen hoop *lava*, die hier en daar tot eene bruine aarde vergaan is, maar die op veele plaatſen, groote klompen zwarte poreuſe ſlakken uitmaakt, die ſomtijds verglaasd ſcheenen. Diergelijke ſtukken rots hangen op veele plaatſen over den weg, en ſtorten ſomwijlen tot ſchrik en groot gevaar van de inwooneren naar beneden, dat gemeenlijk veroorzaakt wordt door de geiten, die op den berg weiden. De ſoldaaten van de bezetting hebben daarom bevel alle geiten wegteſchieten, die zig op die hooge klippen vertoonen, en, alzoo de getroffen geiten voor hun zijn, laaten zij niet na aan dit bevel te gehoorzaamen. Wij gingen op den top des bergs landwaarts in, en naauwlijks waren wij eene halve mijl gevorderd of wij kreegen eensklaps het fraaiſte gezigt in het oog. Het beſtond uit verſcheiden ſchoone heuveltjens, die met het heerlijkſte groen bedekt, en met vrugtbaare dalen doorſneden waren, waarin boomgaarden en andere plantagieën ſtonden. Enige weiden waren met een muur van ſteenen omgeeven, en met een klein maar fraai ſoort van hoornvee en Engelſche ſchaapen aangevuld. Elk dal had eene kleine beek, en enige deezer beeken ſcheenen op de beiden hooge bergen te ontſpringen, die in het midden van

het

het eiland liggen en welker toppen dikwijls in de wolken verborgen zijn. Wij trokken verſcheiden bergen over en hadden het gezigt naar de *Zandige-Baai*, die eene kleine bogt aan de andere zijde van het eiland is, en die eene batterij tot verdediging heeft. Het gezigt was hier ongemeen romanesk, de bergen waren tot de kruinen met wilde bosſchen bedekt, en enige, vooral de *Piek van Diana* vertoonden zig in de ſchoonſte gedaante. De klippen en ſteenen van deeze hooge ſtreek waren van eenen gantsch anderen aart dan in de laage dalen. Beneden waren onloochenbaare ſpooren van oude, brandende bergen; maar boven beſtond alles uit donker graauwe kleiaartige en als leiën liggende ſteenen, ſomtijds ook uit kalkſteen, en op verſcheiden plaatſen uit eenen vetten weeken zeepſteen (*). De aarde, die deeze leiën bedekt, beſtaat op

(*) Deeze waarneemingen koomen weinig overeen met die, welke de Heer HAWKESWORTH in de beſchrijving der eerſte reize heeft te boek geſteld. Het is niet waar dat de brandende kolken altoos op de hoogſte bergen gevonden worden, en de overeenkomst van de hoeken der bergen, die tegens elkanderen over liggen, is den naauwkeurigen waarneemer even zoo onduidlijk als de gewaande landſchappen in het Florentynſche marmer. De Heer HAWKESWORTH is over het algemeen zeer ongelukkig in zijne aanmerkingen over de natuur en de natuurlijke hiſtorie, en dikwijls is hij niet gelukkiger in zijne andere wijsgeerige uitweidingen, terwijl bij BUFFON en DU PAU dikwijls verkeerd verſtaan en hen op veele plaatſen en zonder te waarſchuuwen uitgeſchreven heeft. Over den waaren toeſtand der Volkanen wijzen wij onze leezeren naar des Heeren FERBERS Brieven, bij welker Engelſche uitgave, te Londen 1776, de Heer RASPE in de voorreden, de

noo-

op veele plaatſen uit vetten grond, van zes tot tien duimen diep, die eene groote verſcheidenheid van heerlijk groeiende planten voortbrengt, onder welke ik enige heesters vond, die ik in geen ander waereld-deel had aangetroffen. Men ziet daar onder kool-boomen, gom-boomen en rood hout; de eerſte ſtaan in vogtige gronden, maar de laatſte op de bergen, daar de grond ongemeen dor is. Deeze verſcheidenheid van planten kan niet van de verſcheidenheid der luchtſtreek in de bijzondere deelen van het eiland koomen, gelijk de Heer HAWKESWORTH voorgegeeven heeft, want ik heb alle deeze planten digt nevens elkaêr zien ſtaan, en het eiland is zoo groot of zoo ontzagchelijk hoog niet dat men 'er zulk eene verſcheidenheid van luchtſtreek konde aanneemen. De kool-boom groeit hier wild en heeft tamelijk groote bladeren; bij nader onderzoek vond ik dat men 'er zig alleen van bediende tot brandhout, en dat 'er geene reden is waar, om men hem den *kool-boom* genoemd heeft. Men moet hem niet verwarren met den kool-boom in Amerika, Indie en de Zuid-Zee, want deeze behoort tot het geſlacht der Palmboomen. — Wij klommen eenen anderen berg weder af.

De

nooten en het register ongemeen leerrijke aanmerkingen gevoegd heeft. Dat hij daarin van de geſchiedenis van het ſtelzel der Volkaanen en bijzonder van derzelver werkingen in de zee gezegd heeft is geheel nieuw en hem alleen eigen. Hiertoe behoort ook deszelven Heer RASPE latijnſche geſchiedenis der Aarde, Amſt. 1763 en zijn *Account of ſome German Vgleanos*, doch vooral, al ware het ſlechts om de plaaten, *de Campi Phlegraei* van W. HAMILTON *Napoli* 1777.

De paerden op *St. Helena* koomen meest van de *Kaap de Goede Hoop*, en men houdt weinige op het eiland; zij zijn klein, maar zij loopen wel in dat heuvelachtig land.

Den volgenden dag verzogt de Gouverneur een groot gezelschap op zijn landhuis, bestaande uit den Kapitein en de Officieren van ons schip en *de Dutten*. Wij trokken over denzelfden berg, dien wij gisteren beklommen hadden, en drie mijlen van de stad kwamen wij aan het landhuis. Wij wierden 'er heerlijk onthaald. Het huis is niet groot, maar zeer aangenaam gelegen in het midden van eenen grooten tuin, in welken wij verscheidene Europische, Afrikaansche en Amerikaansche planten, maar voornamelijk eenen rijken overvloed van roozen en lelijen, myrten en laurier-boomen aantroffen. Verscheiden laanen van perskken-boomen waren met vrugten beladen, die van eene zeer goede smaak en van de onze onderscheiden waren. Alle de overige Europische boomen hadden een ellendig aanzien, en draagen, zoo ik mij niet bedrieg, nooit vrugten. De wijngaard is 'er verscheiden maalen geplant, maar heeft 'er nooit willen tieren. Kool en andere moes-groenten koomen 'er voortreflijk voort, maar worden meest van de rupsen opgegeeten. Wij wandelden op alle de nabuurige bergen rond, en vonden enige kleine stukjens land met garst bezaaid, maar die, gelijk al het ander graan, meest van de rotten wierd opgegeeten, die men hier in oneindige menigte vindt, waarom men het land alleen tot weiden aanlegt, welker heerlijk groen, in een land tusschen de keerkringen, te bewonderen is. Men zeide ons dat het eiland drieduizend stuks hoornvee voeden konde, maar thans waren 'er maar tweeduizend zeshonderd stuks. Naar den grooten omtrek van

den

den grond, die ledig ligt, te oordeelen, zouden 'er veel meer gehouden kunnen worden, maar men verzeekerde ons dat het gras, dat eens afgeweid is, voor den winter niet weder opſchiet, waarom men ook weiden voor den winter moet ſpaaren. Het rundvleesch is ſappig, zeer goed van ſmaak en zeer vet. De gemeene Europiſche ſtekelige Brem (*Ulex Europaeus*) die onze boeren met veel moeite zoeken uitteroeijen, heeft men hier geplant, zoo dat hij zig over alle weiden verſpreid heeft. Men heeft middel gevonden om van deezen heeſter, die anders op alle plaatſen voor onvrugtbaar en ſchadelijk gehouden wordt, nut te trekken. Het aanzien van het land is niet altijd zoo aangenaam geweest als het thans is; want voorheen was de grond door de ontzagchelijke hitte gantsch verbrand, en gras en kruiden groeiden 'er armoedig; maar de wijngaard, die men ingevoerd heeft, groeide trotsch de zonne-hitte, en hield den grond wat vogtig. In derzelver ſchaduwen begon nu gras te wasſen, en van lieverlede is het gantſche land met de ſchoonſte weiden bekleed geworden. Thans heeft men de ſtekelige Brem niet meer nodig, maar doet groote moeite om die uitteroeijen, en gebruikt die tot brandhout, dat zeer ſchaarsch op het eiland is, en waarmede ik nergens ſpaarzaamer heb zien omgaan dan hier en aan de *Kaap de Goede Hoop*. Het is inderdaad te bewonderen (bijzonderlijk aan de *Kaap de Goede Hoop*) welk eene hoeveelheid ſpijzen bereid wordt met een vuur, dat eene Engelſche keukenmeid alleen tot het kooken van thee-water zoude nodig hebben.

Bij onze terugreis zagen wij een koppel patrijzen van de kleine ſoort met rooden pooten, die op de Afrikaanſche kust zoo gemeen is. Ook zagen wij eni-

ge

ge fraaie ring-phaiſanten, die, gelijk ook de paerlhoenders en konijnen, door den tegenswoordigen Gouverneur zijn ingevoerd geworden. Thans ſtaat 'er op het ſchieten van een' phaiſant nog eene boete van vijf ponden ſterling; maar zij vermenigvuldigen zoo ſterk, dat dit verbod van jagt weldra onnodig zal zijn. Daar zouden nog verſcheiden andere nuttige artijkelen alhier kunnen ingevoerd en voortgekweekt worden. Men zoude 'er de klaver kunnen zaaien, dat een rijker voedzel voor het hoornvee zoude opleveren dan het gemeene gras alleen, en de teeling van verſcheiden peulvrugten, als Chineeſche- en Meiskeboontjens (*Dolichos Chinenſis & Phaſeolus Mungo*) uit welke, in de Noord-Amerikaanſche Provintie Georgia, Sago gemaakt wordt (*), kan niet te veel aanbevoolen worden. Geduld en proefneemingen zouden ook zeer dienſtig zijn tot het verdelgen van de rotten en rupſen, te meer daar zij alleen den landbouw hier hoofdzaaklijk hinderlijk zijn. Van *Senegal* moeſten 'er Ezels ingevoerd worden, wijl zij aldaar, volgens de berichten van ADANSON, van eene zeer goede ſoort zijn; het vervoeren van zwaare goederen zou daardoor zeer verligt worden, en veele ſtukken lands, die niet tot het weiden van hoornvee kunnen gebruikt worden, zouden voor deeze last-dieren nog goed

(*) Deeze Sago is volkoomen gelijk aan de echte Oost-Indiſche; de laatſte beſtaat uit het merg van een varen, die op de Oostlijke eilanden in Indie groeit. De Noord-Amerikaanſche ſoort kent men in Engeland onder den naam van *Bowens Sago-poeder*. 's Konings vlooten worden 'er van voorzien.

goed genoeg zijn, die omtrent het voeder zoo ligt te voldoen zijn.

Den volgenden dag bragten wij op het landhuis van den Heer MASON, vier of vijf mijlen van de ſtad, door. In het heen rijden namen wij eenen omweg, om eenen berg, digt bij de *Piek van Diana*, te beklimmen, daar wij, ſchoon het zeer regenachtig weder was, enige zeldzaame planten verzamelden. Wij vonden op deeze wandeling ook eene ſoort van kleine blaauwe duiven, die, benevens de patrijzen met rooden pooten, hier t' huis behooren; doch de rijst-vogels (*loxia oryzivora*) zijn van Oost-Indie overgebragt en in het wild gelaaten. Wij lieten eene kleine hoeve een vierde van eene mijl van ons liggen, daar twee Braminen woonen, welke men daar verbannen heeft, omdat men hen beſchuldigde dat zij de Engelſche Maatſchappij in Indie hadden gezogt te benadeelen.

Des avonds keerden wij naar de ſtad terug, daar de Heer GRAHAM, die, na in *Bengale* een ampt bekleed te hebben, op *de Dutton* overgekoomen was, een bal gaf. Bij het intreeden van de zaal had ik het genoegen van, door het gezigt van eenen talrijken kring van welgemaakte en met ſmaak gekleede vrouwen, zeer aangenaam verraſcht te worden. Ik meende onvoorziens in eene der pragtigſte hoofdſteden van Europa overgebragt te zijn; haare trekken waren regelmaatig, haare geſtalten ſchoon en haare kleur zeer blank. Zij hadden ongedwongen manieren, eene goede opvoeding, aangenaame levendigheid en veel geest, dien zij in de geſprekken zeer voordeelig wisten te doen bemerken. Den volgenden avond verſchéénen zij wederom op een bal en ſcheenen van den

voo-

voorigen avond niet vermoeid te zijn. De vrouwen overtroffen de mannen zeer verre in getal, schoon 'er veele officiers en passagiers van de schepen tegenswoordig waren. Bij deeze gelegenheid verhaalde men ons dat 'er op het eiland, even gelijk aan de *Kaap de Goede Hoop*, ongelijk meer meisjens dan jongens geboren worden. Het verdiende werklijk een nader onderzoek of dit niet overal in warme landen het geval zij, bijzonderlijk wijl men daaruit gewigtige gevolgen, met opzigt tot de huwelijks-wetten van verscheiden volkeren, zoude kunnen trekken. De evenredigheid van de manlijke tot de vrouwlijke geboorten is zelfs in Europa nog niet overal volkoomen bepaald noch eenvormig bevonden. In Frankrijk en Engeland worden meer jongens geboren, maar in Zweden meer meisjens.

Het getal der inwooneren van *St. Helena* is niet boven tweeduizend zielen, omtrent vijfhonderd soldaaten en zeshonderd slaaven daar onder gerekend. Het eiland is omtrent twintig mijlen in omtrek groot en agt in zijne grootste lengte. De Oost-Indische schepen, die hier aanleggen en ververschingen voor hunne manschappen inneemen, voorzien de inwooneren van allerhanden Indische manufacturen. Ook laat de Maatschappij jaarlijks een of twee schepen op de uitreis naar Indie *St. Helena* aandoen, om aldaar den nodigen voorraad van Europische waaren en levensmiddelen te losschen. Veele slaaven houden zig steeds met de visscherij bezig, die langs den rotsachtigen oever van het eiland zeer veel oplevert, en op deeze wijze vinden de inwooners het geheel jaar door hun voedzel. Tot afwisseling geeft hun het hoornvee en gevogelte, gelijk ook verscheiden wortelen, die in

plaats van brood dienen, ſomwijlen ook Engelsch pekel-vleesch hun voedzel. En zoo ſchijnt hun leven zeer gelukkig in ruſt en tevredenheid daar henen te vlieten, vrij van de ontelbaare zorgen, die hunne landgenooten in Engeland onophoudlijk kwellen.

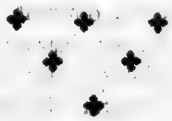

AANTEKENINGEN

OP HET

TIENDE HOOFDSTUK.

Blad. 155 (1). Het eiland *Aſcenſion* wierd het eerst ontdekt in het jaar 1501 door JOAO DA NOVA GALEGO, eenen Portugees, die het *Ilha da Conceiçao* noemde. Dezelfde Admiraal ontdekte op zijne terugreis het eiland *St. Helena*, dat deezen naam van den dag der ontdekking bekwam. *Aſcenſion* wierd in het jaar 1503 voor de tweede reis van ALPHONSO ALBUQUERQUE gezien, die het den naam gaf, welken het nog voert. Reeds toen was het in den erbarmlijken woesten toeſtand, waarin men het nog ziet. Het woest aanzien van dit eiland was zoo vreeslijk, dat *Paaſch-Eiland* daarmede niet in vergelijking kwam en wij zelfs aan het *Vuur-Land* met zijne ſneeuwbergen den voorrang moesten geeven. Het was een wilde hoop klippen, die grootſten deels, zoo verre wij van het ſchip zien konden, door Volkaniſch-vuur verbrand was. Omtrent in het middenpunt van het eiland ſtaat een groote hooge berg, wit van kleur, op welken wij, met hulp van onze verrekijkers, iets groens ontdekten, dat den naam van *Groenen-Berg*, dien hij voert, enigermaate ſcheen te rechtvaerdigen.

Wij landden des morgens na onze aankomst zeer vroeg aan eelijke klippen, terwijl de branding aan het

groote ſtrand verbaazend hoog ſloeg. Dit ſtrand is met diep, droog ſchulp-zand bedekt, dat uit zeer kleine, grootendeels ſneeuw-witte, deeltjens beſtaat, die bij heldere zonneſchijn de oogen verblinden. Wij ſteegen tusſchen hoopen zwarte met gaten doorboorde ſteenen op, die volkoomen gelijk waren aan de gemeenſte lava van den Veſuvius en Yſland. De ſtukken lagen in ontzagchelijke klompen opgeſtapeld als door menſchen handen; doch eene ſpoedige verkoeling van den lava-ſtroom kan ook deeze uitwerking voortgebragt hebben. Na dat wij twaalf of vijftien ellen boven de oppervlakte der zee geklommen waren, bevonden wij ons in eene groote vlakte, die zes of agt mijlen in omtrek groot was, en in welker verſchillende hoeken een groote kegelvormige heuvel van eene roodachtige kleur was, die geheel vrij op zigzelven ſtond. Een gedeelte van de vlakte was met ontelbaare ſteenhoopen van even zulke wild opgehoopte ſtukken lava bedekt, als wij aan den oever van de zee gezien hadden, en die eenen glasachtigen klank van zig gaven, als twee ſtukken tegens elkanderen geſmeten wierden. Tusſchen deeze hoopen was de grond der vlakte vast en beſtond uit zwarte aarde; maar daar die hoopen niet gevonden wierden, was het overige niets anders dan eene roode fijne aarde, zoo los en droog, dat de wind 'er gantſche wolken van ſtof van heen en weder dreef. De kegelvormige heuvels beſtonden uit eene geheel andere ſoort van lava, die rood en week was, zoo dat men haar zonder moeite tot ſtof wrijven kon. Een derzelve ſtond regt midden over de baai en had op zijnen top een houten kruis, waarvan de baai haaren naam ontvangen heeft. Deeze heuvel is aan alle kanten zeer ſteil; maar daar loopt een voetpad ſlingerende op, dat daardoor drie vierde van eene

mijl

mijl lang is. Na dat wij deeze zonderlinge plaats lang en naauwkeurig beſchouwd hadden, beſlooten wij, niet zonder groote waarſchijnlijkheid, dat de vlakte, waarop wij ſtonden, de *crater* of mond of voormaalige zetel van eenen brandenden berg geweest was, van welkers uitgebraakte puim-ſteenen en asch de kegelvormige heuvels alle ontſtaan waren, dat de lava-ſtroomen, die thans het voorkoomen van enkele hoopen hadden, veelligt langzaamerhand met asch bebedekt waren geweest, en dat, in het natte jaargetijde, de regen-beeken, die van de binnenwaarts liggende bergen afkoomen, alles voor zig glad gewasſchen en door langheid van tijd den crater geheel opgevuld hadden. De zwarte lava-rotſen dienden ontelbaare fregat-vogelen en gekken (*pelecanus aquilus*) tot verblijf; zij hadden 'er op genesteld en lieten ons zeer nabij koomen. De fregat-vogels hebben meest eenen verbaazenden grooten ſcharlaken zak of krop onder aan den bek hangen, dien zij opblaazen kunnen tot hij zoo groot als een vuist is. Hij gelijkt veel naar den zak van den Pelekaan en is veelligt van de Natuur tot hetzelfde oogmerk beſtemd. Wij vonden niet boven tien enkel ſtaande en half verdorde plantjens op dit groot ſtuk rotsachtig land, en daar onder waren ſlechts tweeërleie ſoorten, eene ſoort van wolfs-melk (*Euphorbia origanoides*) en eene klok-winde (*convolvulus pes caprae*).

Den dertigſten 's morgens vroeg gongen wij andermaal aan land, en kwamen, na dat wij de vlakte overgegaan waren, aan eenen vreeslijken lava-ſtroom, waarin veele kanaalen waren van zes tot agt ellen diepte, die, volgens de duidlijkſte kentekenen, door geweldige regen-ſtroomen weggewasſchen of weggeſpoeld waren, maar die nu, wijl de zon het Noord-

lijk halfrond doorliep, geheel uitgedroogd waren. In deeze diepten vonden wij eene geringe hoeveelheid aarde, die uit eene zwarte volkaniſche aarde en eene vermenging van witte zandige of harde deeltjens beſtond. In deezen droogen grond groeide wat porcelein en eene ſoort van gras (*panicum ſanguineum*). Na dat wij eindelijk met groote moeite over deeze lava-ſtroom geklauterd waren, bereikten wij den voet van den groenen berg, die uit gantſch andere deelen dan het overige land beſtond. De naast omliggende deelen der lava waren met eene onzagchelijke menigte porcelein en met enige ſpruiten van een nieuw varenkruid (*Lonchitis Aſcenſionis*) bewaſſen, waarop verſcheiden kudden wilde geiten graaſden. De groote berg is van onderen door groote ſpleeten in verſcheiden wortelen afgedeeld, die van boven alle in malkanderen loopen en eene groote klomp van eene aanmerklijke hoogte vormen. Deeze gantſche berg beſtaat uit eenen zandigen poreuſen of tuffteenaartigen kalkſteen, die niet door den brandenden berg is aangedaan geweest, en vermoedlijk nog voor de uitbreeking van denzelven beſtaan heeft. Aan de zijden groeit overal zeer overvloedig eene ſoort van gras, dat dit eiland eigen is, en van LINNAEUS den naam van *Ariſtida Aſcenſionis* ontvangen heeft.

Ik ben overtuigd dat dit eiland met weinig moeite bewoonbaar zoude kunnen gemaakt worden. Als men, bij voorbeeld, den Europiſchen ſtekeligen Brem (*Ulex Europaeus*) en diergelijke planten, die wel tieren in drooge gronden, plantte, zouden zij dan niet dezelfde goede uitwerking als op *St. Helena* doen, bijzonderlijk de zoodanige, welke de geiten en rotten, de eenigſte viervoetige dieren, die hier zijn, niet zouden kunnen aanroeren? De vogtigheid, die van

de

de hooge bergen in het middenpunt van het eiland wordt aangetrokken, zou dan niet meer door de bovenmaatige hitte uidroogen, maar in kleine beeken verzameld worden, en langzaamerhand het gantſche eiland bewateren. Welhaast zou men overal ſchoone weiden zien, waardoor de laag aarde jaarlijks zoude toeneemen, tot men 'er nuttiger gewasſen op zoude kunnen teelen.

AANTEKENINGEN

OP HET

ELFDE HOOFDSTUK.

Bladz. 268 (1). De officier, die naar land gezonden wierd, had bevel om over het groeten te ſpreeken. Na dat hij verſcheiden uuren lang was opgehouden, kreeg hij tot antwoord dat het kasteel altoos met twee ſchooten minder beantwoordde, waarom de Kapitein beſloot het in het geheel niet te begroeten.

Kort na den middag voeren de Heer COOK, mijn vader, en ik onder het Zuidlijk kasteel naar land. Naauwlijks hadden wij voet aan land gezet of wij ontdekten ras waarom de Portugeezen onze begroeting niet ſchoot met ſchoot wilden beantwoorden. De kanonnen lagen op verrotte affuiten, zoo dat het niet raadzaam was dezelve aan den ſchok van het ſchieten bloot te ſtellen. De meeste ſtonden op eenen wal, die veel te klein was. Daarenboven verzeekerde men ons dat de tegenswoordige ſpaarzaame Minister in Portugal de Marquis DE POMBAL, het overbodig hield bij diergelijke gelegenheden buskruid te verſpillen. Wij gongen door een gedeelte der ſtad, die *Villa de horta* heet. Zij is vijf vierde mijlen lang en beſtaat uit eene voornaamſte ſtraat, die door etlijke dwarsch-ſtraaten doorſneeden wordt. De huizen zijn even ge-

lijk

lijk in *Madera* gebouwd en hebben *balcons*, die met dak bedekt en met getraliede venſters voorzien zijn.

Den volgenden morgen gongen wij de officieren van het Fransch fregat, dat alhier lag, bezoeken, die ten huize van eene Engelſche Weduwe MILTON genaamd, woonden. Toen deeze goede vrouw hoorde dat wij de waereld omgezeild waren, brak zij in traanen uit, want deeze reis herinnerde haar aan het verlies van eenen zoon, die met Kapitein FURNEAUX was medegevaaren en met den ongelukkigen ROWE zoo erbarmelijk door de Nieuw-Zeelanders was vermoord. De omſtandigheden, die zijn' dood verzeld hadden, zijn, naar de begrippen, die wij door opvoeding ontvangen, veel ſchriklijker dan alle andere wijzen van ſterven, en moesten daarom eenen zoo veel te ſmertlijker indruk op de bedroefde ongelukkige moeder maaken. Ook was haare droefheid zoo groot, dat elk gevoelig hart 'er in moest deelen, en zij herinnerde ons hoe veele moeders, en in Europa en op de Eilanden in de Zuid-Zee, oorzaak hadden den te vroegen dood haarer zoonen te betreuren en tegelijk den geest van onderneeming der menſchen te vervloeken.

Wij deeden vervolgens eene wandeling op de heuvelen boven de ſtad. Zij waren ſterk bebouwd, en alle velden waren van muuren omringd, welker ſteenen ſomtijds gemetſeld, en ſomtijds ſlechts in mos gelegd waren. De inwooners teelen grootendeels tarw met lange gebaarde airen en korte halmen. Zij hebben ook wat garst, die reeds binnen was, en maïs of Turkſche tarw, dat hier en daar tusſchen de kastanjen-boomen gezaaid wordt, die het land zeer verfraaien. Als het in het open veld ſtaat, is het met boonen vermengd. Om de huizen of hutten vonden

wij enige velden met komkommers, kalebasſen, meloenen en water-meloenen, gelijk ook ſafraan, waarvan de Portugeezen zig bedienen om hunne ſpijzen eenen geele kleur te geeven. Hunne boomgaarden beſtonden uit oranjen, citroenen, pruimen, abrikoozen, vijgen, peeren- en appelboomen. Zij planten weinig kool en de geele peen ontaart 'er en wordt wit, waarom zij jaarlijks versch zaad uit Europa laaten koomen. De regeering heeft de aardappelen teelt ſcherp aanbevoolen; zij worden ook in menigte geplant, maar goedkoop verkogt, wijl het volk die niet gaerne eet. Groote zoete uien en knoflook worden door de Portugeezen als zeer ſmaaklijke gewasſen in groote menigte geplant, gelijk ook de zoogenaamde appeltjens der liefde (*ſolanum lycopersicon*, LINN.) en aardbezieën. Men vindt 'er ook enige wijngaarden, maar daar wordt weinig en ſlegte wijn van gemaakt. Hunne oſſen zijn klein, maar derzelver vleesch is ſmaaklijk, ſchoon zij niet alleen de ploeg, maar ook karren moeten trekken. De ſchaapen, welker vleesch goed van ſmaak is, zijn klein van ſoort, maar de geiten en de varkens zijn zeer lang van pooten. Van gevogelte vindt men hier allerleie ſoorten. Hunne paerden zijn klein en ſlegt, de ezels en muil-ezels daartegens fraai, talrijk en in deeze bergachtige landen bruikbaar. De wegen zijn veel beter gebaand dan op *Madera* en alles toont de grootere nijverheid der inwooneren. De hutten van het gemeene volk zijn van klei gebouwd en met ſtroo gedekt; zij zijn klein, maar koel en zuiver. Over het algemeen zijn de inwooners blanker van kleur dan die op *Madera*. Hunne trekken zijn ook zagter, ſchoon in beiden de natie trekken te vinden zijn. Hunne kledij is meest beter, en beſtaat uit grove linnen hemden en broeken

met

met blaauwe of bruine wambuizen en laerſen. De vrouwen dragen eenen korten rok en een jak, en haar hair is van agteren in eenen knoop opgebonden. Als zij naar de ſtad gaan, ſlaan zij eenen mantel om, die haar het hoofd bedekt, om het lijf gebonden wordt en ſlechts eene kleine opening voor de oogen overlaat. Wij vonden hen overal in het veld of t'huis aan den arbeid, en zagen geen eenigen ledigloopenden bedelaar, waarin dan het onderſcheid tuſſchen dit eiland en *Madera* zeer merklijk is. Wij gongen in enige wilde boschjens op de heuvelen, daar wij veele wilde mijrten onder hooge abeelen en menigvuldige gagelſtruiken vonden ſtaan. De laatſte worden in de lands taal *Faya* genaamd, en vandaar zou de naam van het eiland *Fayal* gekoomen zijn.

Het gezigt, dat wij van deeze hoogte hadden, was zeer bekoorlijk. De ſtad en de reede lagen onder ons en het eiland *Pico* twee of drie mijlen verre in zee. Aan alle zijden lieten zig ontelbaare kanarie-vogels, lijsters, meerels en andere zingende vogelen hooren, welker gezang ons des te aangenaamer was, omdat het ons aan Europiſche toneelen herinnerde, die wij in zoo langen tijd niet gezien hadden. Het geheel eiland was rijk aan allerleie vogelen, onder welke wij bijzonderlijk eene menigte gewoone kwartels, enige Amerikaanſche hout-ſnippen en eene kleine ſoort van havikken beſpeurden. Van de laatſte hebben de eilanden den naam van de *Azores* bekoomen, wijl een havik in het Portugeesch *Açor* (*Astur*) heet. De hitte nodigde ons tegens den middag weder ſtadwaarts te keeren.

Het land was mij zoo wel bevallen dat ik niet kon beſluiten den geheelen dag in de ſtad te blijven. Ik gong dan des middags nogmaals eene wandeling doen

met

met de Heeren WALES PATTON, HODGES en GILBERT. Wij klommen bij het Kapucijner klooster van *St. Antonie* den heuvel op, en namen een paar jongens tot gidſen, wijl wij eene beek of een riviertjen wenschten te zien, waardoor het landſchap natuurlijker wijze nog verfraaid moest worden. Na dat wij enige fraaie heuvelen en bosſchen agter ons gelaaten hadden, daar de Heer HODGES verſcheiden tekeningen maakte, zagen wij eene ſchoone vrugtbaare vlakte voor ons liggen, die gantsch met koren-velden en weiden bedekt was en daar in een boschjen van abeelen en beuken, het dorp *Noſſa Senhora de la Luz* lag. Op deeze plaats ſcheidden wij van een, en de Heeren PATTON en HODGES gongen alleen met mij naar de zoo lang gezogte beek. Wij wierden in het eerst tamelijk in onze verwagting bedrogen, daar wij ſlechts het breed diep bed van eenen ſterken ſtroom beſpeurden, in welk aan eene zijde eene kleine onbeduidende beek tusſchen klippen en kei-ſteenen afrolde; maar op het woord van onze kleine gidſen begaven wij ons naar beneden en kwamen weldra aan eene bron, daar verſcheiden meisjens bezig waren met water te ſchepppen; wij gongen in het bed van deeze beek voort, dat, naar men ons verzeekerde, in den winter, geheel met water opgevuld is, alzoo in dat jaargetijde ſterke regens zeer gewoon zijn. De inwooners waren thans regen verwagtende, en hadden daarom veele bundelen vlas in het drooge bed van de beek gelegd om het te laaten weeken. Dit vlas was lang, en, naar allen ſchijn, zeer goed en wordt op het eiland zelf tot grof lijnwaad gemaakt. Wij kwamen zeer vermoeid in de ſtad terug, toen het reeds donker begon te worden. Onder weg legden wij aan de hut van eenen boer aan, daar wij den gemeenen land-wijn proefden, die wel

wat

wat wrang, maar voor het overige gezond en goed was. De regen, dien men verwagt had, begon werklijk na onze terugkomst te vallen, en men zeide dat dezelve in dit jaargetijde onwaardeerbaar was, wijl hij de druiven deed zwellen, die anders niet grooter worden dan aalbezieën.

Bij mijne afwezigheid had mijn vader zig met enige Portugeezen onderhouden, die hem de volgende bijzonderheden omtrent de *Azoriſche Eilanden*, en derzelver tegenswoordigen toeſtand mededeelden.

Enige Vlaamſche ſchepen ontdekten de *Azoriſche Eilanden*, in het jaar 1439 (*). Verſcheiden gezinnen deezer Natie zetteden zig op *Fayal* neder, daar zelfs nog heden een kerſpel *Flamingos* heet. In het jaar 1447 ontdekten de Portugeezen het eiland *Santa Maria*, of het oostlijkst eiland van deeze groep, daarna *St. Michiel*, en daarop *Terceira*. DON GONZALO VELHO CABRAL, Kommandeur van *Almuros*, zettede zig in het jaar 1449 op *Terceira* neder, en legde de ſtad *Angra* aan. De eilanden *St. George*, *Graciosa*, *Pico* en *Fayal* wierden na elkanderen ontdekt en in bezit genoomen. Eindelijk zag men ook de beiden westlijke eilanden van deze groep, en noemde die *Flores* en *Corvo*, het een om de menigvuldige bloemen, en het ander wegens de menigte van kraaien, die 'er op gevonden wierden.

De Gouverneur over alle deeze eilanden houdt zig te *Angra* op *Terceira* op. Daar is een biſſchop te *Angra*,

(*) GONZALO VELHO CABRAL ontdekte reeds in het jaar 1432 het Eiland *Santa Maria*. Eerst in het jaar 1466 zond de Hertogin VAN BURG, eene Vlaamſche Volkplanting naar de *Azores*, die daarvan ook den naam van de *Vlaamſche Eilanden* verkreegen.

grá, wiens bisdom zig over alle de *Azores* uitstrekt, en tot wiens kapittel twaalf kanunnikken behooren. Zijne inkomsten beloopen driehonderd *Muys* koren, elk van vierentwintig schepelen, waardoor hij een jaarlijks inkoomen van ongeveer dertienduizend Guldens heeft. Elk eiland staat onder eenen kommandeur, die het opzigt over de politie, het krijgswezen en de inkomsten heeft. Op elk eiland is een rechter, doch men kan zig van hem op een hooger gericht op *Terceira* beroepen, en van dit wederom naar *Lissabon*, op het opperst gerichtshof. Men zegt dat de inwooners zeer pleitzugtig zijn, en den advocaaten veel te doen geeven.

Het eiland *Corvo*, het kleinste der *Azores*, bevat naauwlijks zeshonderd inwooneren, die grootendeels tarw teelen, en zwijnen mesten, van welke zij jaarlijks eene kleine hoeveelheid spek uitvoeren.

Het eiland *Flores* is een weinig grooter, vrugtbaarer en volkrijker, en voert omtrent zeshonderd *muys* tarw, en een weinig spek uit. Doch naardien 'er op deeze beiden eilanden geen wijn gebouwd wordt, moeten zij zig daar van op *Fayal* voorzien. Voor veele jaaren verbrijzelde een groot rijk beladen Spaansch oorlogschip aan de kust van *Flores*; maar de manschap en de lading wierden gered. Deeze Spanjaarden bragten de venus-ziekte op het eiland, daar men die te vooren in het geheel niet gekend had, en wijl de vrouwen hunne rijke geschenken niet weerstaan konden, waren in korten tijd, alle inwooners zonder onderscheid besmet. Om deeze misdaad enigzints te boeten, bouwden zij met groote kosten eene kerk, die nog voor het schoonste gebouw van de *Azores* gehouden wordt. Ondertusschen heeft zig deeze besmetting, gelijk in *Peru*, en hier en daar in *Siberie*,

zoo ook op dit eiland, dermaate voortgeplant, dat 'er niemand vrij van is.

Fayal is een van de grootſte eilanden der *Azoren*, wijl het van het Oosten naar het Westen negen groote Zee-mijlen lang, en vier breed is. Men telt op *Fayal* vijftienduizend zielen, en twaalf parochieen.

Wat de geleerdheid betreft, deze is op *Fayal* in geene achting, dat op alle de *Azoren* en in Portugal zelf het geval is. Den Heer FLEURIEU en den Franſchen Sterrekundigen PINGRE, die voor eenigen tijd de uitwerken voor de Lengte van LE ROI op de proef ſtelden, verbood men op *Tercera* hunne werktuigen aan land te brengen, wijl men de bijgeloovigheid had, van te vreezen, dat zulks het eiland onheil zou veroorzaaken. Onze Sterrekundige verkreeg egter, op verzoek van Kapitein COOK, zonder zwarigheid verlof, om alhier waarneemingen te doen, dat in den tuin van den Conſul geſchiedde. Men had zedert meer dan twee jaaren eene impost op den wijn gelegd van omtrent twee ſchellingen op elk vat, dat jaarlijks tienduizend Guldens opbragt, welk geld men wilde beſteeden tot het houden van drie hoogleeraars, die in *Liſſabon* wegens hunne bekwaamheid onderzogt, en naar *Fayal* zouden gezonden worden. Maar tot ongeluk van de weetenſchappen, en van de inwooneren in het algemeen, had men niet zoo haast het geld bij elkanderen gebragt of het wierd tot gantsch andere einden beſteed, en dient thans tot bezoldiging en tot onderhoud van de bezetting, die, naar men voorgeeft, uit honderd mannen, maar werklijk ſlechts uit veertig beſtaat, die noch van krijgstucht, noch van orde weeten, noch behoorlijk van geweer voorzien zijn. Het gevolg van dit misbruik is een volkoomen gebrek aan middelen tot de opvoeding,

zoo dat alleen diegeene, welke eenen leermeester betaalen kunnen, in ſtaat zijn hunnen kinderen iets te laaten leeren. Daar is hier wel een hoogleeraar, doch alzoo zijne betaaling uitbleef, moet hij zijn brood kommerlijk verdienen met onderrigting in de Latijnſche taal te geeven. Zoo gaat het ook met hetgeen de uitgaande rechten opbrengen, dat beſtemd is om de veſting-werken te onderhouden; maar de wallen zijn vervallen, de batterijen gaan te gronde en het geld wordt naar *Terceira* gezonden en aldaar niet voordeeliger aangewend. Het tiende van alle voortbrengzelen van de *Azores* is voor den Koning; het artijkel van de tabak alleen is eene monopolie van de Kroon en brengt groote ſommen op. Het bezit deezer eilanden, hoe klein zij zijn, kan dus het Portugeeſche Hof niet onverſchillig zijn.

Het eiland *Pico* heeft zijnen naam van den hoogen Piek, of ſpitſen berg, die op hetzelve ligt, die dikwijls in de wolken verborgen is, en die den inwooneren van *Fayal* tot eenen barometer dient; *Pico* is niet alleen het grootſte, maar ook het volkrijkst van alle de *Azores* en bevat dertig duizend inwooneren. Daar zijn geene koren-velden, maar alles is met de ſchoonſte wijngaarden bedekt, die een verrukkend gezigt op de zagte helling aan den voet van de Piek geeven. Koren en andere levensmiddelen worden den inwooneren uit *Fayal* toegevoerd, en de beste familieën van dit laatſte eiland hebben groote goederen op de daar tegens over liggende westlijke zijde van *Pico*. De tijd van den wijn-oogst is een beſtendig vreugde-feest. Het vierde, en zelfs wel het derde gedeelte aller inwooneren van *Fayal* koomt alsdan met hunne gantſche huisgezinnen, tot de honden en katten toe, naar *Pico* over. Bij die gelegenheid wordt 'er eene menigte drui-

druiven, waarvan men wel drie duizend vaten wijn zoude kunnen maaken, verteerd, wijl ieder zig met deeze kostlijke vrugt goed doet, schoon de Portugeezen anders voorbeelden van maatigheid zijn. Voorheen wierden hier jaarlijks dertig duizend, en in goede jaaren zeven en dertig duizend vaten wijn gemaakt; maar voor etlijke jaaren wierd de wijnstok van eene soort van ziekte aangetast, die veroorzaakte dat de bladeren afvielen juist op den tijd dat de druiven meest nodig hadden tegens de zon beschut te worden (*); thans zijn zij weder bekoomen, en geven agttien duizend of twintig duizend vaten. De beste wijn wordt aan de west-kust geteeld in de wijngaarden, die den inwooneren van *Fayal* toebehooren. De wijn, die in het Oosten groeit, wordt tot brandewijn gemaakt. De beste wijn is scherp, maar zeer aangenaam en sterk, en wordt beter, hoe langer men hem bewaart. Men maakt eene kleine hoeveelheid zoeten wijn op *Pico*, die *Passada* genoemd wordt.

St. George is een klein smal eiland, zeer steil, en tamelijk hoog. Het heeft vijfduizend inwooneren, die veel tarw, maar weinig of geen wijn teelen.

Graciosa is niet zoo steil als *St. George*, maar ook klein, en brengt grootendeels tarw voort, die door drieduizend inwooneren geteeld wordt. Daar wordt een slegte wijn in geringe hoeveelheid gemaakt en in brandewijn veranderd. *Graciosa* en *St. George* hebben ook weiden, en de inwooners maaken kaas en boter om uittevoeren.

Terceira is, na *Pico*, het grootste van de *Azorische*

(*) Dit wordt waarschijnlijk door insekten veroorzaakt.

ſche Eilanden; daar wordt veel tarw gebouwd en daar valt ook een ſlegte brandewijn. Als de zetel van den algemeenen landvoogd en van het opperſt gerigtshof en des biſchops beſchouwd, is het enigermaate van grooter belang als de overige. De inwooners beloopen twintigduizend zielen, en voeren tarw naar *Liſabon*.

St. Michiel is insgelijks van eene aanmerklijke uitgeſtrektheid, zeer vrugtbaar en volkrijk, zoo dat de volkrijkheid vijf en twintig duizend zielen bedraagt. Hier wordt geen wijn, maar wel tarw en vlas in menigte gebouwd. Van het laatſte maaken de inwooners zoo veel grof lijnwaad, dat 'er jaarlijks drie ſchipsladingen naar *Brazilie* kunnen afgeſcheept worden. De voornaamſte plaats op dit eiland heet *Ponte del Gada*.

St. Maria, het Zuid-Oostlijkſte van alle de *Azoriſche Eilanden*, brengt veel tarw voort. De inwooners bedraagen vijfduizend zielen, van welke enige zig geneeren met het vervaerdigen van eene ſoort van aardewerk, die op alle deeze eilanden vertierd wordt. Zij hebben ook kortling twee kleine ſchepen gebouwd, van hout, dat op het eiland gewaſſen is.

Des Zondags bezagen wij verſcheiden kerken en kloosters. Elk klooſter heeft eene eigene kerk, waarin wij gemeenlijk twee predikſtoelen tegens elkander over zagen ſtaan. Het is hier op zekere tijden de gewoonte dat men den Duivel verlof geeft zig te verdedigen. Hij beſtijgt dan den eenen predikſtoel, terwijl hij van den anderen verklaagd en tegelijk veroordeeld wordt; want men kan zig wel verbeelden dat, al is zijn tegenpartijder de domſte monnik, die ooit in een klooſter gemest is, de arme Duivel evenwel te kort moet ſchieten. De altaaren zijn meest van ceder-

hout

hout gemaakt, dat eene aangenaame reuk door de gantsche kerk verspreid. Des avonds zagen wij eene groote procesſie, waarbij alle priesters uit de ſtad en de voornaamſte inwooners in zwarte mantels tegenswoordig waren. De vervolging-geest, dien men de Roomsch-Katholijke kerk in andere landen te laste legt, ſchijnt hier door den aanhoudenden omgang en handel met Noord-Amerika zeer veel verminderd te zijn. Als de hostie voorbijgaat, wordt niemand, die niet knielt, beledigd, en de vreemden worden met beſcheidenheid behandeld.

Den volgenden morgen gongen wij op de noordwaarts van de ſtad gelegene bergen wandelen, die rijk zijn aan ſchoone gezigten. De wegen waren aan beiden zijden met hooge ſchaduwrijke boomen bezet en met koren-velden, boomgaarden en moes-tuinen omringd. Wij konden de gantſche vlakte met het dorp *Noſſa Senhora de la Luz* en agter hetzelve eene rei van bergen overzien, die het hoogſte gedeelte van het eiland uitmaaken. Aldaar is, naar het zeggen van de inwooners, een diep cirkelvormig dal boven op eenen berg, omtrent drie uuren gaans van de ſtad. Deeze uitholling heeft meer dan twee mijlen omtreks en aan alle zijden eene zagte helling, die met ſchoon gras bekleed is. De inwooners laaten 'er groote kudden ſchaapen weiden, die bijna gantsch wild geworden zijn; daar zijn ook veele konijnen en kwartels. In het midden is een meir van versch water, waarop zig ontelbaare wilde eenden onthouden. Het water is 'er nergens boven vier of vijf voeten diep. Deeze uitholling, die wegens haare gedaante, *la Caldeira* of *de ketel*, genaamd wordt, ſchijnt de mond van eenen voormaaligen brandenden berg te zijn, dat des te waarſchijnlijker is, omdat 'er in de *Azoriſche Eilan-*

den, gelijk bekend is, verſcheiden brandende bergen beſtaan hebben. De zonderlinge berg, die zig in het jaar 1638 niet verre van het eiland *St. Michiel* uit de zee verhief, en een nieuw eiland vormde, wierd ongetwijfeld door de werking van eenen zeer kragtigen volkaan te voorſchijn gebragt, en, ſchoon hij kort daarna weder verdween, is egter zijne korte verſchijning genoegzaam om de ſtelling omverre te werpen dat alleen de hooge bergen inwendig vuur hebben kunnen (*). Het eiland, dat in November van het jaar 1720 tusſchen *Terceira* en *St. Michiel* gevonden wierd, was van hetzelfde ſlag, en bevestigde de voorgaande omſtandigheid. Van de hooge ſpits van *Pico* ſtijgt een aanhoudende rook op, gelijk ons de Heer XAVIERS, een Portugeesch kapitein, verzeekerde, die 'er met veel moeite op geklauterd was. Bij ſchoon helder weder kon men deezen rook des morgens vroeg op *Fayal* zien. De aardbeevingen zijn zeer gewoon op alle de *Azoriſche Eilanden*. Het ſchijnt dan dat alle eilanden van den Atlantiſchen Oceaan, gelijk de eilanden in de Zuid-Zee, overblijfzels van voorige volkaanen hebben, of nog tegenswoordig vuurſpuwende bergen bezitten.

Schoon wij de verzengde luchtſtreek pas verlaaten hadden, viel ons egter de hitte zeer laſtig. Nogtans is de luchtſtreek op de *Azores* meest zeer goed, gezond en gemaatigd. De ruuwheid van den winter wordt 'er niet gevoeld; de winden zijn in dat jaargetijde wel he-

(*) Men vindt een naricht van dien zonderlingen volkaan in de *Memoires de l'Acad. des Sciences année* 1721 en 1722. in de *Philoſ. Transact. abridged*, *Vol.* VI. *p.* 154. en in RASPE, *Spec. hiſt. nat. globi terraquei*, *Amſt.* 1763. *p.* 195.

heviger en de regen-buien menigvuldiger; maar de vorst en ſneeuw bepaalen zig bij den hoogſten top van de Piek. De lente en de herfst, gelijk ook het grootſte gedeelte van den zomer zijn, zegt men, zeer aangenaam, wijl een friſe zee-wind de lucht gemeenlijk zoo verkoeld, dat de zonne-hitte niet kan verveelen.

EINDE VAN DE AANTEKENINGEN OP HET ZEVENDE DEEL.

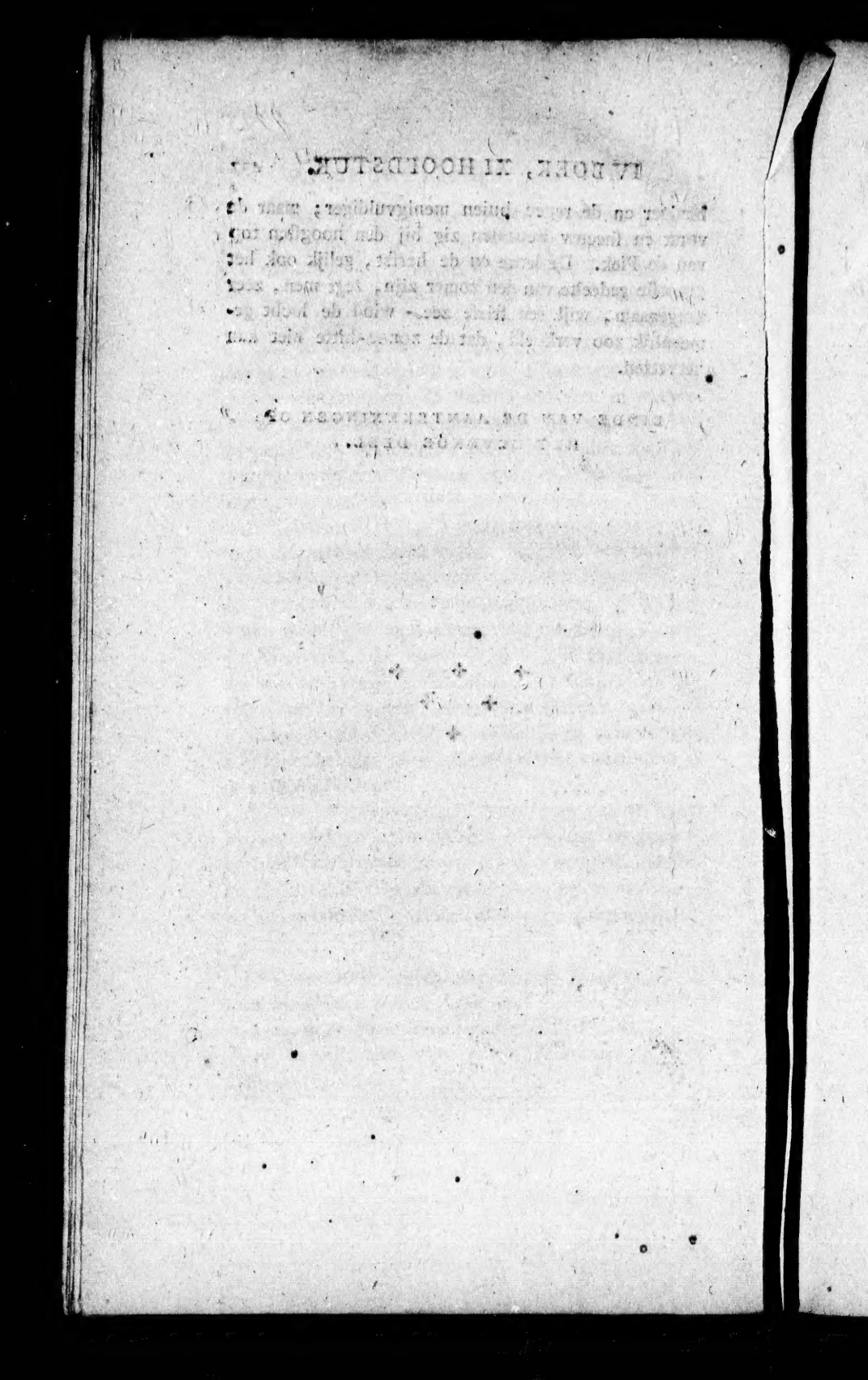

DE

PLAATEN EN KAARTEN

kunnen aldus ingevoegd worden

IN HET ZEVENDE DEEL.

Plaat. LXI*. Gezigt op het Eiland *Nieuw-Caledonia*. . . . *bladz.* 14

—— LXII*. Man van *Nieuw-Caledonia*. 26

—— LXIII*. Vrouw van *Nieuw-Caledonia*, ... 26

—— LXIV*. Verſierzels en Wapenen van de inboorlingen van *Nieuw-Caledonia*.

1. Eene Muts met een' koord 'er om geſlingerd en eene veder-bos,
2. Eene Speer.
3. Het middenst gedeelte van de Speer vergroot.
4. Een Kam, die ook tot krabben dient: de tanden zijn van hard hout, zoo dik als eene brei-naald, van zeven tot tien duimen lang, en van boven met eene draad

draad rooden wol van den grooten Indiaanſchen Vledermuis te zaamen gebonden. . *bladz.* 28

Plaat LXV*. Wapenen en gereedſchap van de inboorlingen van *Nieuw-Caledonia.*

1. Strijd-bijl, die ook dient om de aarde omtewroeten.

2 en 3. Knodſen.

4. Werp-riem, waarmede op *Tanna* en *Nieuw-Caledonia* de werp-ſpietſen geworpen worden.

5. Eéne Bijl, die tot timmeren en tot den akkerbouw gebruikt wordt. . 28

— LXVI*. Gezigt op het *Pijnboomen-Eiland.* 49

— LXVII*. Man van *Nieuw-Zeeland.* 76

— LXVIII*. Vrouw van *Nieuw-Zeeland.* 76

— LXIX*. Man van *Kersmis-Kanaal* op het *Vuurland.* . . . 120

— LXX*. Gezigt van *Kersmis-Kanaal* op het *Vuurland.* . 124

— LXXI*. Gezigt van *Bezitneeming-Baai* aan het Eiland *Zuid-Georgie.* 165

Kaart

			blads.
Kaart N°.	XXII*.	Het Eiland *Norfolk*.	68
— —	XXIII*.	*Kersmis-Kanaal* aan de Zuid-Westkust van het *Vuurland*.	119
— —	XXIV*.	Van het zuidlijk eind van *Amerika*. . . .	143
— —	XXV*.	Van de ontdekkingen in den *Zuider Atlantiſchen Oceaan* gedaan, met het ſchip *de Reſolutie*, onder bevel van Kapitein COOK in 1775. . .	162